

ΕΛΜΕΛΚΕΔΕΣΕΚ
Α ΜΙΣΣΑΛΕ
ΦΕΛΕΤΤ

ΣΖΑΛΕΖΙ
ΜΥΒΕΚ+

I.

ELMÉLKEDÉSEK A --- MISSZÁLÉ FELETT

I. KÖTET

ÁDVENTTŐL PÜNKÖSDIG.

(AZ „OLTÁR ÉS ÉLET” ELSŐ FÉLÉVE.)

SZERKESZTETTE:

SZUNYOGH X. FERENC

O. S. B.

RÁKOSPALOTA, 1936 SZALÉZI MŰVEK.

Nihil obstat. Carolus Szitkey S. S. censor dioecesanus.
5310—1935. Imprimatur Vacii, die 15 Novembris 1935.
† Stephanus Episcopus Vacienſis.

TARTALOMJEGYZÉK.

Beköszöntő	1
------------	---

I.

ELMÉLKEDÉSEK.

Advent lelke	5
Ádvent első vasárnapjára	9
Ádventi feladatok	11
Ádvent második vasárnapjára	13
Még valami ádventről	15
Ádvent harmadik vasárnapjára	24
Az évnegyedes böjtről	31
Az ó-antifonákról	33
Ádvent negyedik vasárnapjára	37
Szent karácsony napjáról	39
A kis Jézus kfséréte	47
Karácsonyheti vasárnapra	53
A gyermek Jézussal legyünk gyermekek	65
Epiphania	81
Vízkereszt után második vasárnapra	105

Vízkereszt után harmadik vasárnapra	117
Vízkereszt utáni vasárnapok összefoglalása	119
Gyertyaszentelő Boldogasszony	131
A megváltás ünnepköre	141
Hetvened vasárnapra	143
Hatvanad és ötvened vasárnapra	153
A nagyböjt vagy szent Quadregesima	165
A nagyböjt megtartása az őskereszténység szel- lemében	170
Nagyböjt első hete	177
Nagyböjtről, mint lelkigyakorlatról	185
Nagyböjt második hetéről	189, 191
Nagyböjt harmadik hetéről	201, 204
Nagyböjt negyedik hetéről	213, 220
A szenvedés vagy fekete hét	225
Lelkigyakorlatunk utolsó két hete	229
Nagyhét	237
A húsvéti titkok ünneplése	249
Húsvét hete	255
Fehérvasárnap	261
Húsvét után második vasárnapra	273
Húsvét után harmadik vasárnapra	285
Húsvét után negyedik vasárnapra	297
Húsvét után ötödik hétre	309
Húsvét után hatodik vasárnapra	321
Pünkösd vigiliája	322
Pünkösd ünnepe és hete	333

II.
TANÍTÁSOK.*

a)

A liturgia mibenléte.

Egyház anyánkról	93
Szent Pál az Egyházzól	137
Az őskeresztények az Egyházzól	144
Az antik misztériumok	160
A liturgia misztériuma	323
A szentképek misztériuma	340

(Folytatása és befejezése a második kötetben.)

b)

A liturgikus év mélyebb megértésére.

A liturgikus év keletkezése	19
A liturgikus év felépítése	29
A liturgikus év témája	49
A liturgikus év alakító eszméi	55
A liturgikus év és a kegyelmi élet	89, 98
A liturgikus év átélésének gyümölcsei	118
A természet és a liturgikus év ritmusának titka	122
A liturgikus év és a Szentírás	134

* Ezek a tanítások az „Oltár és Élet” folyóiratban szétaprózva jelenhettek meg. Kérjük azonban a kedves olvasókat, hogy most a tartalomjegyzékben közölt sorrend szerint összefüggően olvassák el és elmélkedjék át.

c)

**A szentmise megértéséhez és a róla való
önálló elmélkedéshez.**

<i>Parsch</i> : Hogyan jutunk el a szentmise szövegé- nek megértéséhez	149
A szentmise megértéséről	155
A liturgia és a misztika	107
A szórakozottságról	115
A fogadról	175
<i>Vandeur</i> : A szentmise, mint az imádság isko- lája	222, 232, 270, 279
<i>Vandeur</i> : Hogyan kell a misére készülnünk? 282,	293
<i>Vandeur</i> : Visszatekintés, imádság	298, 306, 331
<i>Oberhammer</i> : A szentmise gondolatmenete	311
(Folytatása és befejezése a következő kötetben.)	

d)

Az életszentségről és a szakramentumokról.

A szentség neve és lényege	100
Két kép az életből	187
A hittanulók oktatása	182
A keresztényi öntudat felelevenítése	192
Az első szentáldozás	263
A keresztény menyegzőről	106

e)

Különfélék.

Élj az Egyházzal együtt	151
A szentmisében való énekről	207
Az anyák napja	274

Beköszöntő

„Kegyelem, irgalom, béke az Atyaistentől s Krisztus Jézustól, a mi Urunktól!” (Szent Pál Timoteushoz, I. 1, 2.)

Katolikus megújulás van napjainkban mindenfelé. Ennek jelei nemcsak az Actio Catolica szervezkedése, hanem a sajtóapostolság, lelkigyakorlatos mozgalom, a missiók felkarolása, a biblia olvasása — és nem utolsó helyen a liturgikus apostolság.

XV. Benedek pápa írja, hogy a liturgikus apostolság segítségével

*„a nép közelebb jut a papsághoz,
egyre jobban visszatér az Egyházhoz,
vallásossága megerősödik
és egész élete tökéletesebb lesz“.*

Hazánkban is látiuk a katolikus megújulás minden jelét. Megkezdődött a liturgikus apostolság munkája is, de csak megkezdődött. Pedig, hogy az Egyház szent liturgiája valóban kifejthesse megszentelő hatását a lelkekben, ahhoz egy kiváló tudós szava szerint „lassú újraneve-

lésre" van szükség. Ha az imádkozó emberek lelkét megvizsgálhatnók, arra az eredményre jutnánk, hogy a liturgia lelkét adó igazságok, minő a megváltás kegyelmének örvendetes átélése, a Krisztusban való élet öntudatra ébredése, az Egyháznak, mint a továbbélő Krisztusnak megismerése, a szakramentális közösség megtapasztalása stb. háttérbe szorulnak. Pedig a lényegében katolikus lelkiélet alapja a keresztségben történt megszentelődésünk és legfőbb munkánk, hogy átadjuk magunkat az Egyházában tovább működő Kyrios szentségi működésének.

Más szóval a címünk is kifejezi programunkat. **OLTÁR ÉS ÉLET**, e kettőnek egybekapcsolása a mi munkánk. Tehát egyrészt az életet akarjuk odavinni a templomba, és ott az oltárra helyezni, hogy ezzel Istennek áldozzuk. Le akarjuk tenni kenyérünket és kenyérgondjainkat, borunkat és a szenvedéseink kelyhét, vagyis egész valónkat, hogy Istené legyen. De azután az oltár szellemét is szeretnők átvinni az életbe, kivinni a világba. Mert mintha az oltár kisu-gárzása most megtörnék a templom falánál és nem jut túl a templom kapuján. Pedig életcél lenne, hogy megvalósulhasson a „consecratio

mundi" nagy eszméje, az életnek és a világnak megszentelése az oltár, az áldozat, az Eucharisztia, a misztérium által.

Többet nem mondhatunk előre, mert ebben benne van minden. A gyakorlat majd megmutatja, hogy mint kell mindezt életté tennünk. Példának a maria-laachi bencések tudós munkásságát vettük. Az általuk elért cselekmények alapján és főként P. Stricker Simon magyarázata szerint azt szeretnők megmutatni, hogy az Egyház és a liturgia misztériumában, mint lesz az egyházi évnek minden szava és eseménye *jelenlét és valóság*. Ennélfogva a megváltás nagy műve mint teljesedik be rajtunk az Eucharishtiába és a liturgikus évbe való belekapcsolódásunk útján. Ezzel szeretnők jobban megismertetni a Misszalet és rásegíteni, hogy egyre jobban tudjunk a liturgiából az Egyház szellemének megfelelően élni.

„A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme és Istenszeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal! Amen“. (Kor. II. 13, 13.)

Dr. Szunyogh Xav. Ferenc O. S. B.

Ádvent lelke

Keresztény öseink szíve dobog abban a rövid imádságban, amit Szent Pál még arám nyelven idéz, mert úgy látszik, hogy a legelső keresztény istentiszteleteken így hangzott el: „Maran Ata“. „Jön az Úr!“

Ebben a szóban benne van azonban az egyes ember életprogramja is. „Jön az Úr ennek a földi életnek a végén!“ Készülj tehát a vele való találkozásra! De benne van az Egyház és az egész liturgia világprogramja is. „Jön az Úr a világ végén“. Jön Krisztus dicsőséges napja és ez lesz az Egyház diadalmnapja is. A liturgia nagy feladata: Erre előkészülni és az emberiséget előkészíteni.

„Jön az Úr!“ És az egész liturgikus év ennek a végső nagy találkozóznak az ádventje; előkészít a győzelemnek és diadalnak erre a nagy napjára. A búcsúzó évvel is erre tekintett vissza; és a most kezdődő új liturgikus évvel is erre tekint előre. Abban a pillanatban, amikor az éjtszaka és a sötétség hatalmassága és

a világ gonoszsága készül átvenni az uralmat és magára akarja öltetni irtóztató fegyvereit, hirtelenül megjelenik az ég felhői közt hatalmának és dicsőségének teljében az Emberfia. Ellenségeinek rémületére és végső megsemmisülésére, híveinek ellenben örök megváltására és meg nem szűnő örömére. Ezt kell nekünk előre átélnünk, ha megértjük Ádvent lelkét.

Nem úgy kell tehát gondolnunk az Úr eljövételére, amint a középkor tette, mert az a gondolkodás idegen volt az öskeresztényektől és a liturgikus évben ma is kiütköző és elütő. Nekünk Krisztus dicsőséges eljövetelét, mint a boldogító diadal és várva-várt öröm napját kell köszöntenünk.

Az Egyház számára, amely nem más, mint Krisztus megdicsőült birodalma, a megváltás fensége és nagysága már megjelent Krisztus első eljövetelekor és állandóan jelen van, habár a világ előtt elrejtett módon. A Karácsony az a nap, amelyen hálásan visszatekintünk az első eljövetelekre, és kitartóan várjuk az Úr második megjelenését. Jól jegyezzük azonban meg, hogy az Egyház az Úr második eljövetelét is beteljesedettnek érzi az első eljövételben. Ez a gon-

dolat azután elsegít minket Ádvent lelkének megértéséhez.

Krisztusnak mind a két megjelenése a földön egyszer s mindenkorra valóság; a megváltás az Egyházban befejezett és mégis a megszületés és a növekedés állapotában van, mert tagjai fejlődve szerzik meg a maguk számára. Krisztus és az ő dicsőségének napja előjött, — és mégis kezdődik.

„Mikor az éjtszaka közepén volt,“ Isten mindenható Igéje elhagyta királyi trónját és megjelent a földön. A szellemi sötétség éjtszakájának közepén is megjelenik, mint Egyházának világosságába öltözött völegénye és mint a világ ítélő bírója. A sötét éjtszakában ragyog fel ünnepélyesen előttünk most is.

A liturgia a napban és annak megdicsőítő ragyogásában Krisztus jelképét látja. A sötét éjtszaka pedig a sátánnak, a „feketének“ a képe és eleme, amint a bűnnek, minden gonosznak, félelmet keltőnek, cselszövőnek sötétségét kiárasztja és ez által tيرانizálja a világot. Nekünk, az Egyház gyermekeinek is a bűnök sötétségével befedett világban kell járnunk, de mi a világosság fiai vagyunk, és mi a legna-

gyobb sötétségben is látjuk a megváltás isteni fényét. Ember szívtől meg nem sejtett bőségben árad ez a fény a szorongatott lelkekbe, és betölti azokat mennyei örömmel és boldogsággal.

Ez a két nagy gondolat az alapja az Egyház minden éjtszakai zsolozsmájának, a matutinumnak és a vigiliának, ahogyan a breviárium éjtszakai részét nevezzük. És ez az alapja a liturgikus évben Ádventnek és a rákövetkező karácsonyi ünnepnek. Karácsonyt az Egyház télen üli meg, az év éjtszakájában; és az egész ünnep fénypontja először éjtszaka ragyog fel az éjféli misében. Az egész karácsonyi misztériumra jellemző az *a mennyei fény*, mely a sötét éjtszakában a pásztorokat körülragyogta, — *az isteni gyermek*, aki ugyanezen az éjtszakán megszületett, mint a világ napja és világossága, — és *a szent város* Jeruzsálem, mely fölött az Úr világossága felragyogott, mialatt köröskörül a föld és a népek sötétségben megmerevedtek.

Ebben találjuk meg annak is a magyarázatát, hogy miért lett december 25-ike az Úr születése napja, amikor ennek a napját nem tudjuk biztosan. A régi Rómában ezen a napon ünnepelték a Mithras-kultusz követői „a legyöz-

hetetlen nap" születésnapját, hogy kifejezzék örömüket az ismét növekedni kezdő világosság iránt. December 21-én a leghosszabb az éjtszaka, de most kezd újra győzni a nap. Újra kezdi diadalmas pályáját az égen, legyőzte a sötétséget és áldást ragyogtat az újra kezdő évben a földre. Az Egyház azután ezt a pogány ünnepet megkeresztelte, magát a napot azonban és az alap gondolatot megtartotta. De számára Krisztus az igazságnak újra visszatérő és minket kegyelmével meglátogató napja.

Íme így értjük meg a liturgia lelkét, ha a világosság és megdicsőülés, az uralom és a győzelem gondolatából indulunk ki. Ha az isteni Údvözítőt nem földi szegénységében és gyöngeségében nézzük, hanem inkább isteni nagyságában és fenségében. A liturgia az örök királyt látja benne, ki dicsőséggel telten kormányoz és uralkodik Egyházában. Az Egyházban pedig az ő királyi birodalmát látja, mely a harcok közepette is az ő örök békéjének örvendezik, és a sötétség közepette is az ő fényében és világosságában ragyog.

Ennek az ünnepnek is a középpontja az eucharisztikus áldozat. Benne Krisztus valóban

megszületik, benne máris átéljük dicsőséges eljövételét és hatalmának napját; benne ragyog fel számunkra a világosság a sötétségben és benne kél fel számunkra az örökkévalóság napja.

Ádvent első vasárnapja

Láttuk, hogy az egész liturgikus év Ádvent: várjuk Krisztus utolsó megjelenését a világ utolsó Karácsony ünnepén, de már is beragyogja ezt a várakozást az ő megváltói, győzedelmes fénye. Ezt a gondolatot foglalja össze az első ádventi vasárnap. Az Egyház reggeli imádsága ez a liturgia új esztendejének első napján. Meg akarja nekünk adni szóval és kegyelemmel azt a lelki magatartást, mellyel a kegyelem új időszakát kezdenünk kell.

— „Hozzád emelem szívem, Istenem“ — énekei, hogy bizalmat keltsen bennünk az Atya iránt, kinek szeretett gyermekei vagyunk. Hozzá akarunk menni, hogy „ő mutassa meg nekünk az utat.“ És Krisztus által való megváltásnak útja az, amelyen át a liturgikus év vezet minket. Ezt az utat már is beragyogja „Krisztus

napjának" fénye : mert az Eucharisztia megülésében felragyog most is számunkra. Álmunkból az Egyházzal együtt keljünk fel, mint a vándorok kora hajnalban, hogy a világosság útján járjunk. Vegyük magunkra ruhaként és fegyverként ne a világ sötétségét, hanem a világosság ruháját, melybe a mi napunk öltöztet minket (Lecke). Emeljük fel fejünket, mert közeledik a mi megváltásunk, és menjünk a világosságba öltözve a Világosság elé, aki nem más, mint a mi győztes Krisztusunk (Evangélium). Bizalommal járjunk a felajánló menetben az oltárhoz vezető utunkat; és fogadjunk az áldozati lakomában üdvösségünk élő adományát és zálogát az új esztendőben, mert az új évben is „az Úr megadja áldását és földünk meghozza gyümölcsét” (Áldozási ének).

Ime a szentmisének klasszikusan nagyvonalú gondolata. Ezzel szemben áll a zsoltosma, mely tele van adventi lírával, a szent vágyódás és öröm varázsával. Mint az ó-szövetség próféta asszonyai, úgy áll ezekben elének az Egyház és magas vártárol hirdeti a közeledő üdvösséget. Halljunk szavából legalább itt egy kis részletet :

Régóta nézek körül :

Íme látom jönni Istent az ő hatalmában —
A hajnalpírban, mely a föld felett felcsillan
Menjetelek elébe és kiáltsátok feléje :
Mondd meg nekünk, te vagy-e az,
Kinek uralkodnia kell Izrael népe felett ?
Emberfiak, porból származottak,
Mindnyája, szegények és gazdagok,
Menjetelek elébe és kiáltsátok feléje :
Izrael királya, vigyázz, figyelj reánk !
Te pásztor, ki József népét nyájként vezeted,
Mondd meg nekünk, ki vagy te ?
Táruljatok fel, ajtók ! Nyiljatok meg, örök kapuk,
Bevonul a napsugáros Király,
És uralkodni fog Izrael népe felett.

Ádventi feladatok

Valamikor a polgári év és az egyházi év, az emberek lelki élete és külső élete kölcsönösen kapcsolatban állottak ; ma elszakadt ez a kapcsolat és szegényebb lett az életünk. Ezért egy nagy feladat : visszaállítani azokat a szokásokat, amikkel a liturgikus év gazdagította egykoron az életet.

Ilyen először is a *Rorate*, a hajnali-mise. Sa-

játszásos varázsa van az alig derengő reggelben megtett útnak a templomban. A hideg és a sötétség testünkön át éreztet velünk valamit abból a világból, amelyet Krisztus Urunk talált a földön. Azután a szép magyar énekek a templomban száz beszédnél jobban lelkünkbe sugározzák a Szűzanya szerepét a megváltás eljövételével. Legalább az ádventi szombatokon a szokathoz képest buzgóbban köszöntjük a fényességű szép hajnalt a mi igaz napunk előtt.

Az ajándékosztogató *Szent Miklós püspök* napját is tegyük karácsonyi előkészületül. Az Úr Jézus futárja ő a gyermek-lelkekhez. A kis Jézusban való örömet hozza a jóságos öreg. Ne engedjük, hogy kiszorítsa a vörös ördög. Eleinte láncra verve volt a képeken és a szobrokon a püspök mellett. Mintha csak a mai világ jelképe lenne, hogy ez a korszak feloldotta és szabadjára engedte az ördögöt. Teremtett is poklot a földön!

Tegyük mindenképpen kereszténnyé ezt a mai világot!

Áduent második vasárnapja

Sion hegyén.

A mai szentmise stációs temploma Rómában a „Jeruzsálemi Szent Kereszt“ temploma. A kereszténnyé lett rómaiak előtt azt mutatta ez a templom, hogy Jeruzsálem, a szent város minden ékességével, a templommal ékesített Sion hegyével együtt, és a kiválasztott népnek jár minden kiváltsággal együtt az Egyházban új szépségben és beteljesedettséggel hozzájuk került át, és hogy ők magukat új Izraelnek nevezhetik. És amint Jeruzsálem a zsidók vágya és büszkesége volt, úgy lett a rómaiak számára ez a templom az öröm és újjongás forrása.

A stációs templom a mai napon azt mondja nekik, — és nekünk is, akik szintén pogányok voltunk és meghívtunk az Egyház tagjaivá, — hogy megjelent Isten dicsősége Sionból „Jeruzsálemben“ és „Izraelben“, és uralkodni fog. Nemcsak jelképben, mint egykoron a frigyszekrény kerubjai fölött, hanem kegyelemben és igazságban. „Sion népe, tudd meg, hogy eljött az

Úr a pogányok megszabadítására és örömhírét maga hirdeti szívetekben." „Minden, ami írva volt, — mondja Szent Pál és gondol az ó-szövetség irataira, melyeket pedig a zsidók egyedül a magukénak tartottak, — a ti vigasztalástokra is van írva", tehát nemcsak a zsidóké. Hozzájuk eljött Krisztus, mert Isten megígérte nekik, de hozzánk is eljött, még pedig tisztán irgalomból. Jessze törzsökéből származott, de a „pogányok" királya is lett. Egyházában mind a kettőt egyesíti: a zsidót és a pogányt. Azért kell ma éppen a pogányságból megtérteknek örvendezniök, mert az Úr házában ma együtt jelenhetnek meg az ó-szövetség szentjeivel.

Az Egyházban Karácsonykor megjelenik Krisztus teljes fényében, sőt már itt is van és nyilvánkoztatja magát, mert azokat a csodákat, amikre János kérdésével szemben hivatkozott és földi tartózkodása idején Izraelben véghez vitt, most is gyakorolja, de magasabb értelemben. A megváltást adva ma is látnak a vakok, a bénák járnak, a poklosok tisztulnak, a süketek hallóvá lesznek, halottak felkelnek, és a szegényeknek a megváltás örömhírét hirdetik. Boldogok vagyunk tehát mi is, ha benne meg

nem botránkozunk, hanem készek vagyunk Já-nossal együtt lélekben elébe sietni és mellette tanuságot tenni.

És mindez, amit a szentmise szövege elénk tár, azonnal jelen lesz és meg is valósul a szent-áldozat misztériumában. Ebben „felénk fordul Isten és megmutatja nekünk irgalmát” (Felaján-lás). És a szentáldozás alkalmával valóban tel-jes igazsággal mondhatja nekünk az Egyház: „Kelj fel, Jeruzsálem, és nézd azt a boldogsá-got, mely hozzád jött a te Istenedtől” (Áldo-zási ének).

Még valami Áduentről.

Karácsony ünnepe egyesíti magában az Úr Jézus első és utolsó eljövételét, azt is, mely *kegyelemmel* Betlehemben történt, és azt is, mely *dicsőséggel* a világ végén lesz. Az Ádvent tehát előkészít mind a kegyelmi, mind a dicsőséges Úrjövetre. És amint Krisztus jövődő dicsőséges napja előreveti sugarát Karácsonyra, úgy vilá-gítja meg Karácsony előre Ádventet. Egyrészt oly bensőséges vággyal készülünk Krisztus elé menni, mint aminő lélek járta át a Krisztus-

előtti idők Istent kereső nagyjait és legjobbait de másrészt úgy megyünk elébe, mint az Egyháznak megváltott gyermekei. Már bírjuk őt kegyelemben, de vágyódunk utána, hogy benne növekedjünk és teljessé legyünk.

Való igaz, hogy alig van még időszak, mely oly gazdag lenne lírai szépségében, mint Ádvent. Egyszer úgy örvend az Egyház, mint gyermek; másszor könyörög a menyasszony vágyával; majd pedig az örökre egyesültnek a szeretetével csodálja azt, akit vár is, de bír is egyszerűre. Izaiással, — akit élénk leírásai miatt az ó-szövetség evangelistájának neveznek — mély elfogódottsággal és lángoló lelkesedéssel énekli az üdvösség közelgő idejének fenségét, és ezzel az énekkel megy a nagy nap elé. Az Egyház olvasmánya a zsolozsmában, és gyakran a szentmisében is, Izaiás jövendölése.

Az üdvösség prófétája mellett még két szent egyéniség nyomja rá bélyegét az Egyház adventi lelkiéletére: a Keresztelő férfias alakja és a Szűz gyengédsége. A világról lemondó és önmagát megtagadó szellemben, de azért valódi baráti szeretettel és igazi odaadással vezet minket szavával és példájával az Úr elé Szent Já-

nos. Mária pedig, az Úr szolgáló leánya, alázatosan és tisztán fogadja szüzi méhébe a menyeyei magot, és gondosan, gyengéden hordozza magában csendes imádással és egyre gyarapodó szeretettel kilenc hónapos boldog Ádventjének magányos ösvényein át.

Ez a két nagy szent végig kíséri egyébként az egész liturgikus évet, és azt bizonyos értelemben egészében Ádventté teszi. A gyermek természetes fejlődését követve megünnepli az Egyház kilenc hónappal Karácsony előtt, március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján a legszebb virágnak a legdrágább gyümölcsbe borulását. Szent János az evangélista szerint (Lk. 1, 26.) hat hónappal Krisztus előtt született; és az Egyház valóban akkor is ünnepli a Keresztelő születése napját (jún. 24-én). Mind a kettő nagy ünnep, még pedig első sorban örömmünnep, a közeledő megváltásra engednek pillantást, Karácsonyt sejtetik, tehát ádventi hangulatot teremtenek az év folyamán.

Mindennek jelentőségét azonban akkor értjük meg legmélyebben, ha tudjuk, hogy az Ádvent nagy alakjai: Izaiás próféta, Keresztelő Szent János, és maga a Szent Szűz is, csak az Egyház jelképei és organumai. Tulajdonképpen az Egy-

ház a nagy próféta, ő a szigorú bűnbánatot hirdető hírnök, aki a Megváltó elé siet és előkészíti az ő mai útját a lelkekben. Első sorban pedig magasabb értelemben véve az Egyház az áldott Szűz, ki tiszta anyai méhében Krisztust hordozza. De az Egyházban meg kell látnunk az új Jeruzsálemet és Betlehemet is, melyben meg kell jelennie az isteni Bölcseségnek, mert az Egyház az Istentől megvilágosított város, melybe bevonul most a nagy Király.

És mert az Egyház bennünk él, mi magunk is a Szűzanya öléhez hasonlóan vetésre érett föld vagyunk, bele száll az isteni mag, felülről kegyelmet harmatoznak rá az égi magasok, és végül is kitérül és megtermi az Üdvözítőt. Ez a belénk szálló isteni mag: a szent Eucharisztia „tiszta búzája”. Általa lelki módon az Egyház méhébe fogadja az Üdvözítőt, és vele együtt mi is befogadjuk őt. Az Eucharisztia árasztja ránk ugyanakkor az ég megtermékenyítő kegyelemharmatát, és ennek hatása lesz, hogy az isteni mag bennünk kicsirázik és növekedni kezd. Karácsonykor azután ugyancsak az Eucharisztia által valóban megszületik a Megváltó, mint isteni gyermek az Egyházban és bennünk.

A liturgikus év keletkezése.

Célunk az a lassú lelki újra-nevelés, mely szükséges, hogy a liturgiát megérthessük és belőle élhessünk. Ezért kis részletekben alkalomszerűen hozunk valami lelkünk számára hasznos tudnivalót a liturgia történetéből is.

Üdvözítőnk teremtő és megváltó szava, amit az utolsó vacsorán búcsúzásakor végrendeletként hagyott ránk: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” nemcsak a szentmise létét és tartalmát adta meg, hanem az Egyház liturgikus évét is. Kezdetől fogva nem volt a keresztyén hívők előtt szentebb és vigasztalóbb kötelesség, mint összejönni „a kenyértörésre” és szent közösségben megünnepelni „az Úr emlékezetét.” Bensőséges hálával gondoltak eközben a szeretett Mesterre és az ő megváltói cselekedeteire, különösen azokra, amelyek a megváltás művét befejezték és teljessé tették: az ő halálára és feltámadására. Az „Eucharisztia” megünnepelése számukra nagy „hálaadás” volt a megváltásért.

És amíg szent cselekedettel hálát adtak az Atyának Krisztus által, ugyanazon Krisztus által

minden alkalommal újra részesei lehettek a megváltásnak. Az Eucharisztia az ő számukra nem puszta külső emlékeztető jel volt, hanem benne jelenlevővé lett magának Krisztusnak megdicsőült áldozata. A „hálaadás“ alatt megcselekedett átváltoztatás által áldozati adományaik Krisztus örök áldozatába kapcsolódva úgy jelentek meg, mint az isteni Bárány, akiről a Titkos Jelenések mondja, hogy „ő a megölt és mégis élő.“ (Apok. 2, 8.) Magában hordja mind a halált jeleivel: az öt megdicsőült sebbel együtt, mind a feltámadás új életét. Úgy jelenik meg tehát közöttük, hogy titokzatos módon megosztja velük halálát és feltámadását.

Amit minden hívő a keresztség fürdőjében élt át először, azaz hogy Krisztussal együtt meghalt, és a keresztségben vele együtt feltámadt, az ismétlődik meg egyre fokozottabb mértékben a szentmise misztériumában. Az Eucharisztia által felvételnek a Krisztussal való legszorosabb és legbensőségesebb közösségbe, benne misztikus halált halnak és benne megdicsőülnek. Krisztus áldozata lesz az ő áldozatuk, Krisztus halála az ő haláluk, Krisztus feltámadása az ő feltámadásuk. Így tehát számukra az eucharisztikus áldozat való-

ban mindenek fölött élő megemlékezés volt az Úr boldogságot szerző szenvedéséről és a halot-
taiból való dicső feltámadásáról. Valahányszor
ezt megünnepelték, megisméltődött előttük a
megváltás műve; az Eucharisztia számukra Hús-
vét lett.

Éppen ez vezette arra az első kereszténye-
ket, hogy az Eucharisztia közös megünnepelését,
amelyet eleinte a zsidók sabbatján mutattak
be, áttegyék a feltámadás napjára, vasárnapra.
Így tehát az első keresztények számára minden
vasárnap egy kis Húsvét-ünnep volt. És így
van ez mind a mai napig. Még ma is az
Eucharisztia vasárnapi bemutatása kiemelkedik,
és ez teszi „az Úr napját” mindenek előtt
szentté.

Természetes, hogy magát a feltámadási napot,
amikor eljött az évfordulója, különösen nagy
örömmel és nagy ünneppel ülték meg. A
zsidó paschából azután ily módon keresztény
ünnep lett, a mi Húsvét ünnepünk. Ezzel azután
letétezt az alapkö. Eleinte ugyanis egyedül a
Húsvét emelkedett ki a többi vasárnap közül;
az volt maga „az ünnep.”

A Húsvét azután, mint a megváltás ünnepe

kiváltképpen alkalmas volt a keresztség ünne-
pélyes kiszolgáltatására. A keresztségben hal-
meg ugyanis először az ember Krisztussal együtt
a bűnnek és támad fel vele együtt az isteni
életre; tehát ekkor kapcsolódik be a lélek
Krisztus halál és életközösségébe, amelyet az-
után az Eucharishtiában megújít, megerősít és
elmélyít. A keresztség tehát a nagy húsvéti
szentség, amely megnyitja az utat a másik-
hoz, a nagyobbhoz: az Egyházhoz az Eucha-
risztiával; vagyis az eucharisztias Egyházhoz.

Amikor az „*Egyházat az Eucharisziával,*“
mint a második és a nagyobb szentséget em-
legetjük, ezzel arra a szoros kapcsolatra aka-
runk rámutatni, mely a kettő között fenn áll.
Már ezt az ösatyák, különösen Szent Ágoston,
az Eucharishtiában az Egyháznak és az ő egy-
ségének szimbolumát látják. Mind a kettőben
ugyanis, az Eucharishtiában és az Egyházban
él a megdicsőült Krisztus. Az Egyházban misz-
tikus testének emberi leple alatt, az Eucha-
risztiában a szent színek látszata alatt. Az
Eucharisztia sok búzaszemből és szőlőfürtből
lett egy; így maga az anyaga is szimboluma a
sokaságból alakult egységnek. Az áldozati lakoma

alkalmával pedig megerősíti az egységet, mely a tagok és a fej, továbbá a tagok és a többi tagok között megvan. És mind a kettőhöz, az Egyházhoz is, meg az Eucharisziához is, mintegy kapu a keresztség.

Így lett a Húsvét a keresztség ünnepe. A keresztség fontosságának megismertetése megkívánta és meg is kapta az előkészületi időt a Nagyböjtben. De azután lassan csatlakoztak Húsvéthez más emléknapok is. Először keleten, nevezetesen a Szentföldön, ahol az Úr földi vándorlásának eseményei a legélénkebb emlékezetben maradhattak; így keletkezett a Nagypéntek, Nagycsütörtök, Virágvasárnap Húsvét előtt, utána csatlakoztak a Mennybemenetel és Pünkösöd. Így jött létre a húsvéti ünnepkör.

Még ez a fejlődés jóformán be sem fejeződött, máris hatással volt egy másik ünnepkör kifejlődésére, mely Karácsony köré csoportosul és a megváltás eljövetelét ünnepli. A kezdet legelső nyomait ennél is keleten kell keresnünk, az ígéret földjének szent helyein: Názáretben, Betlehemben, Jeruzsálemben, bár a mai karácsonyi ünnep azután teljesen nyugaton alakul ki. Ezeknek az ünnepeknek is a csúcs-

pontja az Eucharisztia bemutatása, amelyben a megváltás egész műve, tehát annak első felragyogása is, *megdicsőült jelenlét* és *boldogító valóság* lesz.

Ádvent harmadik vasárnapja.

„Közel van már az Úr, jertek imádjuk őt!”
Ezzel a felszólítással kezdődik Ádvent harmadik *vasárnapján* a zsolozsma. Ez a szentmise örömhíre is. Azért hangzik el ismételten a felszólítás: „Örüljete az Úrban mindig; újra mondom: örüljete.” De ez az öröm most nem az a hangos, kitörő ujjongás, aminő az első vasárnap zsolozsmájában vonul végig, hanem a befelé forduló, szemlélődő szívnek csendes öröm-derüje. Az a szelídség, modestia ez, mely tudja, hogy lelkében már is bírja Krisztus békéjének csendes boldogságát. Az Úr már „közötünk áll,” — a szent áldozat megmutatja őt még ma nekünk is, — és mi meg is ismerjük őt, azért a szentmise felajánlásában mély alázattal Jánossal együtt elébe sietünk.

Az öröm most tehát egyre jobban átme gy csendes imádásba és szent komolyságba. A zso-

lozsmát ezen a vasárnapon már ennek a hangulata járja át. Itt van a készülődés utolsó, szent ideje. És a harmadik hét kántornapjai, a téli évnegyed vezeklő, hálaadó, imádságos három napja, a legjobb alkalom erre a komoly készületre.

Szerdán, az első évnegyedes ünnepnapon a régi, ősi Mária-templomba hív minket a liturgia, és ott átélteti velünk a nagy adventi eseményt: az örök Igének testté. válását a Szent Szűz által. Mária — és magasabb értelemben az Egyház, — az a termékeny szántóföld, melyre leszáll az ég harmatja, hogy megnyiljék és megteremje nekünk az Üdvözítőt (Bemenetre való ének). Mária és az Egyház az a „nászház,” melyből a világ napja völegényként kilép, mint hős, ujjongva indul neki útjának (ugyanannak zsoltárból); Mária és az Egyház az a minden hegyek fölé emelkedő Sion, melyhez a pogányok áramlanak, és amelyből személyesen kilép az Isten Igéje, hogy megalapítsa a béke birodalmát (első szent lecke); Mária, és az Egyház a Szűz, ki Szentlélektől fogan és megszüli az Emmanuelt (Evangélium). Velük együtt nézik a Király bevonulását városába mindazok, akiknek kezük ártatlan és szívük tiszta, akik őszintén és igaz-

ságban hívják őt, és akikhez kegyelemben közel is van (Átmenetre való ének). A téli évnegyedes böjt első napján ezzel az érzülettel vigyünk el tizedünket, köteles tartozásunkat az oltárhoz, hogy az áldozatban megtapasztalhasuk Isten kegyelmes igazságtételét (Felajánlási ének); és az áldozati lakomában méltók legyünk, hogy részt vehessünk a Szent Szűz kegyelemmel teljes fogadásában (Áldozási ének).

Péntek a tizenkét apostol bazilikájában egyesít minket a „hálaadás” ünnepségére. Mária (és vele az Egyház) szűz méhébe rejtik már Isten Lelkének, a megváltásnak hordozóját; most tehát „apostola,” az örömhír hirdetője lesz mind a kettő. Közel van az Úr! Szívük alatt hordják már őt és vele járják „az Úr útját” az igazság útját. És ahová csak mennek, Mária és az Egyház, mindenhová a megváltás örömét viszik el. Erzsébet, és méhében a kis János, eltelnek a Szentlélektől, mely a kegyelemmel teljesből kiárad. Örvendezik az édesanya és ujjong a gyermeke. Azután a Lélek kétszeres bőségben tér vissza Máriára, és ő elénekli a megváltás fölséges hálaénekét, mely azóta soha el nem némult az Egyház ajakán (Evangélium). És a

szentmisében eljő hozzánk is az Úr, és valamennyi szentje vele. Nagy világosság lesz ezen a napon számunkra, (Áldozási ének) mert a szentáldozásban ennek az örömnek előízét vehettük magunkhoz.

Szombat volt eleinte a tulajdonképpeni évnegyedes ünnep, mely kötelező volt az összes keresztényekre. Eredetileg szombatról vasárnapra virradó éjtszakán ülték meg, amint az alapgondolata és sok helyen a szövege ma is ezt mutatja. Mivel éjtszakai istentisztelet volt, tele van vággyal azután, hogy a karácsonyi nap ragyogjon fel a sötétségbe borult világ fölött és kívánja meglátni az Isten ragyogó arcát, az Úr dicsőségének tüzes felhőjét, mely a frigszekrény kerubjai fölött székelt és mutatta az utat Izrael tizenkét törzsének a pusztaságon át. Ezt szeretné látni a liturgia Krisztusban az új-szövetség frigszekrénye, az Egyház fölött felragyogva. Ez a vágy jut kifejezésre a 18. és 79. zsoltárban, azért ezeket énekli az Egyház a misében. (Olvassuk el végig és elmélkedjük át ezt a két zsoltárt.) Míg az imádságban a bűn terhe alatt görnyedező lélek könyörög az Isten látogatásának kegyelméért.

És Krisztusban mind ez a kívánság teljesül. Benne felragyog a világ fölött Karácsony napja, és kiszabadít a pogányság sötétségéből, mondja az első lectio, és a pusztaságot virágzó paradicsommá változtatja a második lecke szerint. Krisztusban megjelenik köztünk az Isten, mint az új Izrael hatalmas királya és jóságos pásztora, és így teljesül a harmadik szentlecke jövendölése. Mint új isteni Cyrus vezet vissza minket Krisztus győzelmesen Babylon fogságából a szabadságígéret-földjére, és megszabadít minket, mint megszabadította a tüzes kemencéből a három ifjút. (Ez a negyedik és az ötödik lectio értelme.)

Mikor régente a szentmisében ideértek, már kezdett a hajnal is pirkadni, azért nagy örömmel gondoltak arra, hogy az Úr eljövetelének „felragyogása“ megsemmisíti a sötétség fejedelmének, az „antichristus“-nak hatalmát (Lectio). Mint a hajnalcsillag megelőzi a napot, úgy szólal meg az evangéliumban János szava, „az Isten szava“ a pusztában, és a népnek, mely még a pogányság igája alatt sinylődik, de még jobban sorvad a bűn sötétségében, „lélekátalakulás“-ról predikál, és hirdeti: „Az egész világ meglátja Isten üdvösségét!“

És az Eucharishtiában nyomban utána mindez megdicsőült *jelenlét* és boldogító *valóság* lesz. Benne már is felkelőben a karácsonyi nap. „Jeruzsálem leányainak“ megjelenik az ő Királyuk, a Szent és a Megváltó, mint ahogy a felajánlási ének zengi.

Az Egyház liturgikus évének felépítése

A liturgikus évben ma két, önmagában lezárt részt különböztethetünk meg: a karácsonyi és a húsvéti ünnepkört. Az utóbbi volt a minta, mert az alakult ki először, de azután most teljesen egyformán haladnak. Mind a két ünnepkör kezdődik *egy előkészületi idővel*; az egyik Ádventtel, a másik a Nagyböjttel. Egyre magasabbra emelkedve mind a kettő egy-egy csúcsra, egy-egy kimagasló *főünnephez* ér: a Karácsonyhoz, illetve a Húsvéthez. De ezzel az ünneplés még nem szűnik meg. Egy ideig megmarad a liturgikus év ezeken az ünnepies magaslatokon, míg csak *egy második fő ünnepben* meg nem találja a teljes kifejezését és ezzel a tökéletes befejezését is. Így jut el a Karácsony az Epi-fániának Istent az egész világ előtt kinyilatkoz-

atató ünnepéig, és a Húsvét pedig a Szentlelket küldő Pünkösdig. Ezután az egyszerű vasárnapok sorozata kezdődik mind a két ünnepkörben, melyekben még vissza cseng az ünnep hangulata, de egyre jobban átvezetnek a következő ünnepkörhöz.

Az egyházi ruhák színében is megtaláljuk ezt a párhuzamot; az előkészületi idő színe mind a két ünnepkörben *viola*; az ünnepeken, — a piros ruhás Pünkösd kivételével, — *fehér* színbe öltözik az Egyház; míg a befejező részben *zöld* a liturgikus szín.

Pünkösd után 18-ik vasárnapal újra emelkedni kezd a liturgikus év; ettől kezdve az egész egyházi év célja felé vezet minket a liturgia, előkészít „Krisztus napjára,” az ő dicsőséges eljövételére. És ezzel mintegy átvezet a következő liturgikus évhez.

A szentek ünnepei, amint az év folyamán megüljük őket, kevés kivétellel, nem tartoznak a liturgikus év drámai menetéhez, hanem önálló évforduló ünnepek, miket az Egyház rendszeren a szent halála napján Istennek hálát adva tart meg. Ugyanez áll az Úr újabb eredetű ünnepeire is. Ezek sem tartoznak a liturgikus

év gondolatának megfelelően a megváltás további művéhez, hanem önmagunkba zárt titkot ünnepelnek, mint Jézus szent Nevének, a Szentcsaládnak, a Szentháromságnak, az Úrnapnak, a Szent Szívnek és a Szent Vérnek, Jézus megdicsőülésének stb. napja.

Az évnegyedes böjtcől

Magyarul általában kántorböjtnek nevezik a latin elnevezésnek: „Quatuor temporum“-nak az elferdítéséből. Mivel azonban ez a név sok félreértésre adott alkalmat, azért jobbnak találjuk, hogy évnegyedes böjtnek nevezzük, mert minden évszakot megszentelnek és a liturgikus évvel szorosan összefüggnek.

Eredetileg aratási ünnepek voltak. Azért évenként háromszor tartották meg: Pünkösöd hetében, szeptemberben és decemberben, mert ez volt a déli vidéken a három fő terménynek: a búzának, a bornak és az olajnak a betakarítási ideje. Csak később kezdték a nagyböjt első hetében is a megfelelő három napot megtartani, és így kezdődött a négy évszak megszentelése. Ezekben a napokban oda adták a hívők az

Egyház szükségleteire, a papok eltartására és a szegények táplálására bearatott terményeik tizedét; tehát minden alkalommal nagyobb felajánlási menet volt ez az idő. És mivel éppen *a búza, a bor és az olaj* egyúttal az eucharisztikus áldozat és a szentségek anyagi elemei, azért az Egyház számára ezeknek nagyobb gyakorlati és szimbolikus jelentősége volt.

Az őskeresztények tudták, hogy minden adományuknak, fáradságos munkájuk minden gyümölcsének, sőt magának a munkának is bele kell kapcsolódnia Krisztus áldozatába, hogy Isten előtt kedves és az ember számára áldott legyen. Lelke szerint az évnegyedes böjt ma is azt jelenti még. Az aratásból adott tizednek megfelelő sok vidéken az egyházi adó. Ahol ma is terménnyel fizetnek, ott ma is egybe lehetne kapcsolni annak beszolgáltatását az évnegyedes böjt megülésével. Szent anyánk, az Egyház most is rászorul a hívők áldozatkészségére; vigyük tehát adományunkat hálás szívvel és örvendező lélekkel az oltárra, hogy ezzel ott Krisztusnak áldott áldozata lehessen.

Az évnegyedes napok böjtjének a jellege eszerint nem aszketikus eredetű, hanem az isten-

tisztelehez tartozott. Az Eucharisztia megünneplése előtt ugyanis már az őskeresztények is éhgyomorral maradtak, hogy a nap első magukhoz vett tápláléka az isteni eledel legyen. Mivel azonban a böjti napokon, és így az évnegyedes napokon is, este jöttek először össze, sőt szombaton egész éjjelen át vigiliát tartottak, azért egész napon át tartózkodtak az evéstől. Ennek a böjtnak azonban a keresztények lelkét is meg kellett tisztítania, hogy testben-lélekből megtartóztatva annál alkalmasabbak legyenek Isten Igéjét lelkükbe fogadni, imádkozni és énekelni, és Krisztus misztériumában elmerülni.

A hívőknek nemcsak a feleslegükből kellett adniok, hanem igazi felebaráti szeretetben a saját szájuktól kellett elvonniok azt, amit Istennek és az ő nélküli családtagjai számára szántak. Így a böjt és annak gyümölcse különösen értékes ajándék a böjti napok eucharisztikus felajánlási meneténél.

Az Ó-antifonákról

Ádvent utolsó napjaiban szent türelmetlenséggel számolja az Egyház a napokat és az órá-

kat. Így december 21-én a papi zsolozsma *Laudes* nevű részében, azaz a hajnali dicséretben ezt az antifónát énekli: „Ne féljetek: öt nap múlva eljön az Úr!” A Karácsony előtti napon ezt imádkozza: „Most minden beteljesült, amit az angyal Máriáról mondott.” Magának Karácsonynak a vigiliájában egyre ez az örömkialtás hangzik fel: „Ma megtudjátok, hogy eljön az Úr és holnap meglátjátok az ő dicsőségét.” Mint a nap kél fel a világ Megváltója; szűz méhéből jön, mint az üdítő eső a sóvárgó pázsitra. *Alleluja.*“

Mint a Krisztus előtti évezredek mélységekből fakadó, vágyának erőteljes visszhangja hangzik fel Karácsony előtt hét nappal az Ó-antifonákban az egész világ sóvárgása a Megváltó után. (Azért nevezzük ezeket az imádságokat Ó-antifonának, mert mindegyik Ó felkiáltással kezdődik.) Ünnepeles szavakban, méltóságos dallammal könyörögnek a Megváltó eljöveteleért. Az Úr eljövetele lesz a beteljesítése és bevégzettsége minden eddigi jelképes és előkészítő Istenmegjelenésnek. Első sorban pedig az egész természetben megnyilvánuló Isten-kinyilatkoztatásnak. (*Erről szól az 1. antifona.*) Azután be-

teljesíti azt az Isten-kinyilatkoztatást, mely a kiválasztott néphez hangzott el az égő csipkebozban, majd a felhőben és a tűzoszlopban, végül Sina törvényadó hegyén (2. ant.), azután Jesse törzsének kiválasztásában (3. ant.). Dávid házának királyi hatalmában és dicsőségében (4. ant.). Majd azért könyörög, hogy váljanak valóra azok az Isten-megsejtések, amik a vallásos pogányok lelkében elevenen megcsillantak. Ezek azt hitték, hogy a napban az Istent láthatják, most kell tehát számukra Krisztusban az igaz Napnak felragyognia (5. ant.). Róma népében láthatjuk az Isten-kinyilatkoztatás egyik gondviselészerű hordozóját, mert az ő lelki világukban megvolt egy isteni királyság vallásos eszméje, amely királyság a világ minden népét békében egybefoglalja. Maguk a vallásos rómaiak ennek az eszmének szolgálatában álltak. Most ez valóság lesz, és Krisztusban teljesedik. Jön, mint a népek királya, mint a sarokkő, mely a kinyilatkoztatás mindkét részét, a zsidókat és a pogányokat egybefoglalja (6. ant.). Istennek mind ez a megjelenése beteljesül és egyesül az egy maradandó Isten-megjelenésben, kinek neve „Emmanuel,” azaz Velünk az Isten (7. ant.).

Ó Bölcsesség! Te a Fölséges szájából eredtél és a világ egyik szélétől a másikig érsz: te az égen és földön mindent oly hatalmasan és kegyelmesen elrendeztél:

Jöjj el és taníts meg az igaz Bölcsesség útjára.

Ó Uram, Izrael házának hatalmas Ura, dicsőséges Vezér! Te Mózesnek lánggal égő bokorban jelentél meg és Sina hegyén törvényt adtál neki:

Jöjj el és nyujtsd ki hatalmas karodat megváltásunkra.

Ó Jessze gyökere! Te jelül állasz a népeknek: te előtted elnémulnak a királyok, és a népek hozzád esedeznek:

Jöjj el szabadításunkra és ne késlekedjél már!

Ó Dávid kulcsa! Izrael házának királyi pálcája! Amit te megnyitasz, senki be nem zárja: amit te bezársz, senki fel nem nyitja:

Jöjj el és szabadítsd meg fogságából a bilincsekben synylődöt, a sötétségből a halál árnyékában nyögöt.

Ó Napkelet! Te az örök fény dicső sugara és az igazság napja vagy:

Jöjj el, világosítsd fel a sötétség és halál árnyékában tévedezőket.

Ó népek Királya és sóvárgásunk tárgya, szegletkövünk!

Te mind a kettőt (a zsidó és a pogány népet)
eggyé olvasztod:

Jöjj el és üdvözítsd az embert, kit a föld porá-
ból alakítottál.

Ó *Emmanuel!* (Köztünk lakó Isten,) *Királyunk*
és Törvényszerzőnk!

Te minden nép várakozása és üdvözítője:

Jöjj el megváltásunkra Urunk, Istenünk!

Az utolsó napok.

A *negyedik adventi vasárnap* már beharango-
zása a közelgő ünnepnek. Valamikor az utolsó
évnegyedes szentmise szombaton este kezdő-
dött és átnyúlt vasárnapra, így erre a napra
nem volt külön miseszöveg. Mikor azután a
mise délelőttre került, a vasárnap üresen maradt.
Az így támadt hézagot az előző misék szövegei-
ből összeállított szentmisével töltötték ki. Azért
nincs ennek a vasárnapnak önálló jellege. Csak
az imádságok és a szent olvasmányok újak
benne. Ezek utalnak „Isten szolgálóra“, akiket
az előző napon szenteltek pappá. Egyúttal rá-
mutatnak Krisztus ragyogó „eljövetelére“, amely
nekik is meghozza majd jutalmukat.

A zsolozsmában az Úr hirnöke zengi el utolsó

hívó szózatát: Egész Izraelnek a városba kell sietnie, fel kell állnia és készen kell lennie, mert itt van közvetlen-közelben a Király bevonulása. Azután János szerényen visszavonul, hogy csendes alázatban és mély elfogódottsággal hódoljon a bevonuló Királynak. Már világosan látjuk a közeledőnek alakját és komoly-szelíd vonásait: „Örök szeretettel szerettelek, azért magamhoz vontalak téged, megkönyörültem rajtad”. „Egy gyermek születik számunkra, Dávid trónján fog ülni és uralkodni; a népek pedig mind neki szolgálnak. Orcája szebb a bornál, és fogacskái fehérebbek, mint a méz”.

A *vigilia miséjét* már a karácsonyi öröm hangja szövi át. Megadja nekünk a boldogító bizonyosságot a leckében, hogy minket is meghívott az, aki közöttünk emberré lett, és kinek dicső ségét másnap meglátjuk (Bemenetre és átmenetre való ének). Gyengéd tapintattal szól a szentmise a Szűzről és az ő áldott titkáról az evangéliumban. Vele együtt kész a nagy titokra az Egyház is, mely most a régebbi Mária-temp-lomban tartja a stációt.

Az eucharisztikus áldozatban feltárja az Egyház és feltárjuk mi is vele a kapukat, hogy

bevonulhasson a Király (Felajánlási ének); és a szentáldozásban látjuk az üdvösséget (Áldozási ének).

A bevezető nap vecsernyében a boldog nyugalom uralkodik. A világ vágyát Krisztus kielégítette. „Most itt a megdicsőült béke- király, kinek arcát meglátni vágyódott a világ“. „Tudjátok meg, hogy közel van az Isten országa és hogy eljött a ti megváltástok“. „Mikor a nap az égen felkél, meglátjátok a királyok királyát előjönni az Atyából, mint a völegény jön elő a nászházból“ (Antifonák).

· Szent Karácsony napjáról

Lelkünk és az Egyház „Völegénye“ nem késlekedik tovább. Az éjtszaka közepén felhangzik a kiáltás: „Ime, közeledik, fussatok elébe“. Itt van a „szent“ éj, a „megszentelt“ éjtszaka. A sötétségben fény ragyog fel, és átmegy a megváltás „örök napjába“.

Tudjuk, hogy a mai liturgia is szorosan csatlakozik a hajdani jeruzsálemi hívők szokásához. Ők az éj közepén a betlehemi barlangban imádkoztak, majd visszasiettek a városba, de köz-

ben még hajnalban megálltak a feltámadás templomában, hogy azután a városban, a főtemplomban résztvegyenek az ünnepi szentáldozatban. Innen származik a hármasszentmise. Mind a három szentmisének alapgondolata: Krisztusnak és a dicső megváltásnak megjelenése az ő Egyházában. Avezető motívumot mindegyikben a fény-szimbóluma adja.

Az *első szentmise*, melyre az Egyház „az éj közepén” hív meg minket, olyan, mint egy eucharisztikus matutinum vagy vigília. (Matutinumnak vagy vigiliának nevezik a zsolozsma éjtszakai részét; sok kolostorban még ma is éjjel végzik). Bent élünk a sötét világban, de elfordulunk tőle; és sietünk a mi családi otthonunkba, az ünnepélyesen kivilágított templomba. És mint a pásztorok Betlehem mezőin virrasztottak egykoron, úgy virrasztunk mi is; mialatt virrasztunk, csodálatos fényár vesz körül minket. A templom ünnepélyes kivilágítása jelképezi az „igazi világosságot”, aki által Isten ezt a szentésges éjtszakát ragyogóvá tette (A mise imádsága). Ez Krisztus világossága. Ma sugározta ki őt az Atya örök nemzésben isteni mélyéből (Bevezetési ének). „A szentély ragyogó fényé-

ben a hajnalcsillag előtt nemzettelek téged" - énekeljük az átmenetre való énekben. A mai éjszakán szemtanúi vagyunk eme fény örök születésének az Atyától. És ennek az örök fénynek a neve számunkra „kegyelem“. Így nevezi őt Szent Pál a szentleckében: „Megjelent Üdvözítő Istenünk kegyelme minden embernek. Az ő műve, hogy a világ gonoszságától és istentelenségétől elforduljunk és jámborul éljünk benne, várva a boldog reménységet: a nagy Istennek, a mi Üdvözítő Jézus Krisztusunk dicsőségének eljövételét.“

Az Eucharisziában azután *megdicsőült jelenlét és boldogító valóság* lesz ez; és mi átéljük eme boldog reménységünk beteljesedését, amelynek várása átjárta mindnyájunk lelkét.

Az evangélium ezen éjszaka történeti eseményére irányítja figyelmünket. A világosság, mint kis gyermek született meg számunkra Betlehem elhagyatott istállójában. Csak Mária és Szent József voltak ott egykoron. Most mi is ott vagyunk Máriában; mert a Szűzanyát személyesíti meg a stációs templom, melyben éjféltől misére lélekben egybegyűltünk: a Santa Maria Maggiore, az ősi Mária-templom Rómában.

De a szent áldozatban tény, jelenlét és valóság lesz számunkra *Krisztus megszületése* az istállóban és a pásztorok előtt ugyanakkor felragyogó fény is. „Ujjongunk az Úr előtt, aki eljött“, mondja a felajánlási ének : — és számunkra az oltár a köztünk valósággal jelenlevő Úr. Azért elvisszük és rátesszük áldozati adományainkat : önönmagunkat.

Krisztus születése előttünk megjelenül, és mi benne Isten gyermekei leszünk. Ó csodálatos szent csere ! Isten fogadja a mi áldozati adományainkat, mint *Krisztus* misztikus testét, és eltölti azt istenségének fényével (Csendes imádság). Így leszünk azután mi is részesei az ő születésének a szűzi Egyház és az Atya mélyéből ; mert az áldozáskor rólunk mondja az Atya és ránk áll e percben : „A szentek fényességében a hajnalcsillag előtt nemzetelek téged“ (Áldozási ének).

Az éjtszaka nem múlik el hirtelen ; hanem lassan megy át a nappalba. „In aurora, hajnalban“ ez a *második szentmise* alapgondolata és vezető eszméje. Amint az éjféli misében eucharisztikus matutinumot láttunk, ezt a második misét nevezhetjük eucharisztikus laudes-nek.

(Laudes, vagyis hajnali dicséret: a zsoltószöveg hajnalpirkadásra való részlete). A szentmise szövege a kora hajnal szimbólumát és történeti eseményét állítja elénk: a karácsonyi nap felkeltét és a pásztorok hódolatát a jászol előtt.

És mind a kettő *jelenlét* és *valóság* lesz számonkra az áldozatban. A szentmise énekei is a 92. és 117. zsoltárból valók, tehát a laudes zsoltárai. A hajnal pedig a nap és föld föltámadását jelenti. Azért sietünk, mikor a nap készül felkelni, a pásztorokkal a mi Betlehemünkbe: a templomba, még pedig a feltámadás templomába, a Sancta Anastasia templomba, amelynek a neve is erre emlékeztet. Feltámadás ugyanis görögül anastasis-t jelent. És várakozásunk teljesezését élhetjük át itt csodálkozó elragadtatással. A mi karácsonyi napunk, Krisztus szelíd felséggel felkél felettünk. Ezért énekeljük a bevezető énekben: „Világosság ragyog ma felettünk, mert Urunk megszületett... és országának vége nem lesz. Királlyá lett az Úr, fölségbe öltözött, erőbe öltözött az Úr és felővezte magát“.

Az új fényel és új étellel a hajnal új feladatokat is hoz reánk. Tetteinkben kell visszasugá-

roznia hitünk fényének, mely lelkünkben felragyogott (Imádság). Ezt a hajnali fényt, amely által mienk lett a feltámadás, az Egyház először az újjászületés fürdőjében árasztotta ki ránk (Szentlecke). Most pedig megkapjuk új bőségben, és megcsodáljuk benne a pásztorokhoz hasonlóan a csodálatos fénynek a forrását, mely felragyogott számunkra (Évangélium). Mint a nap a maga visszatérésével biztosítja a földi élet létezését, úgy az Isten is megjelenésével „megerősítette a föld kerekességét, hogy meg ne ingadozzék többé; trónod Uram, készen áll” (Felajánlási ének). A pásztorokkal hódolva letesszük adományainkat erre „a trónra”, és a szentáldozásban visszkapjuk megszentelve, hogy megadják nekünk az „isteni fényt” (Csendes ima) és az „állandó újjászületést” (Áldozás utáni imádság). Beteljesült tehát, amit halvány fényként derengeni láttunk Ádvent vége felé: „Vigadj, — tehát —, Sion leánya, íme a te Királyod jön, a Szent, a világ Megváltója (Áldozási ének).

A nap feltartóztathatatlanul egyre magasabbra hág, és megközelíthetetlen felségben beragyogja az egész világot. Elhozta a teljes na-

pot, és kifejti egészen az életet. Azért most újra a templomba sietünk. A *harmadik karácsonyi mise* a tulajdonképpeni ünnepi mise. Míg az éjtszakai és a hajnali ünnep csak a kiválasztottak kis csapatát látta, most minden városrészből, — lélekben — minden világtájról sietnek a hívők Szent Péter templomába, a világ székesegyházába. Ebben látta a régi római megvalósítva a maga ősi álmát az „imperium“-ról, a világbirodalomról. Az pedig, akinek a vállán ez az „imperium“, ez az uralom nyugszik, egy ma született gyermek, de az Isten küldötte őt (Bemenetre való ének). Ő hozta meg a szabadságot azoknak, kik a régi bűn igája alatt sínylődtek (Imádság). „Ő a felséges“, „az Isten fia“, kit az Isten úrrá tett mindenek fölött. Az ő trónja az Isten trónja, Isten örök dicsősége az ő dicsősége is, amint az övé az Isten birodalma is, és kormánypálcája az örök igazság. Azért az ő birodalma is, melyet itt alapított, a mulandó teremtésben, örökké tart, és boldogok, akik benne laknak (Szentlecke). Valóban boldogsággal eltelve zeng visszhangként most az ének: „A föld határai mind, — akik most lélekben egybegyültek Szent Péter körül, — meglátják

ma Údvözítő Istenüket. Itt van a megváltás „szent napja“. El kell jönnie minden népnek, mert ma nagy világosság szállt a földre“ (Alleluja).

Beleragyog a világosság a sötétségbe. De amint egykor, bár a teremtésben feltündökölt ennek a világosságnak visszavert fénye, de a sötétség fel nem foghatta, ugyanez történt most az igaz Világossággal is. Csak a kiválasztottak, akik minden tájról egybegyültek és Istenből születtek, fogadják be őt, és ezek meg is látják az Eucharisziában az Egyszülött dicsőségét, mint *megdicsőült jelenléte*t és *boldogító valóságot*, telve kegyelemmel és igazsággal (Evangélium).

Most ismét itt szoronganak az ő „trónja“ körül, hogy újból részesei lehessenek az igazságnak, mely e trónról szerte sugárzik (Felajánlási ének). És mindnyájan élvezik az áldozati lakomát, melyben a föld minden tája látja Istenünk üdvösségét (Áldozási ének). És megkapják az újonnan született Megváltótól az ő isteni életét és birodalmának halhatatlanságát (Áldozás utáni imádság).

Az ünnep zsolozsmája is tele van nagy gondolatokkal és vonzó költészettel. Szeretettel időzik a jászol mellett és átjárja a jászolt kö-

rül vevő szent varázs. De azért alapvonásként megvan, főként az éjtszakai részben: a matutinumban, és legelső sorban a második, az ünnepnapj vecsernyében az idők feletti, a mennyei Krisztusnak és az ő megváltásának megjelenése is. (A zsoltosok olvasmányai Izaiásból valók; ha megvan a Szentírásunk, olvassuk el ezeket: 9, 1—16; 40, 1—8; 52, 1—6.)

A kis Jézus kísérete

Keleten az Úr megjelenésének (Epifánia, Vízkereszt) ünnepének kísérője Szent István és Szent János napja; nyugaton a karácsonyi ünnephez csatlakoznak. Ők a liturgiában a kis Jézus kísérő társai. Mint az öskeresztény szentiség-eszményképnek: a vértanúnak és a szűznek a képviselői mutatják az ősi liturgikus gondolatot, a Maran Ata ádventi vágyát, melyben benne volt a tudat is, hogy eljön az Úr szentjeihez halálukkor. Ez az egyes embernek szóló külön „Úrjövét.”

István, az első vértanú, mártíromsága közepette látja a dicsőséges Krisztust megjelenni: Látom az eget megnyilva, és látom az Ember

Fiát az Atya jobbán állni.“ Eme gondolatot tovább fejleszti a szent evangélium Krisztusnak a zsidókhoz intézett szavaival: „Nem láttok engem mostantól, míg nem mondjátok: Áldott, aki az Úr nevében jön.“ Vagyis amíg nem hisztek bennem, mert csak akkor láttok bele az én belső dicsőségembe.

János a szeretett tanítvány, a zsolozsmában a szűz jelzöt kapja. Nem hal meg, mint Péter, a mártíromság erőszakos halálával. „Azt akarom — mondja az Úr az evangéliumban, — hogy ő így maradjon, míg ismét *eljövök*.“ Ő már életében, a mélységekbe hatoló hite által, belátott a „Bölcsességnek“ isteni titkaiba, aki maga Krisztus, és János látása így megy át közvetlenül a mennyei látásba.

Az Aprószentek ünnepe eredetileg nem a „szentek“ ünnepe volt, hanem megemlékezés az Úr meneküléséről Egyiptomba, tehát a Karácsony gondolatának folytatása. De a nyolcadba eső többi ünnep, így Szent Tamás és Szent Szilveszter ünnepe, csak jóval később kerültek a liturgiába ezért közvetlenül nincsenek gondolati összefüggésben a Karácsonnyal.

A liturgikus év témája

A legrégebbi liturgiában a celebráló püspök lelkesült énekkel egy hosszú prefációt zengett. Ennek főgondolata minden Eucharisztia-ünnepen ugyanaz volt: elmondotta nagy vonásokban a megváltás történetét, a végén áttért az utolsó vacsora eseményeinek elmondására, közben elvégezte a pap az átváltoztatást, hogy ezzel áttérjen a liturgia Krisztus megváltó áldozatának jelenvalóságára.

Ennek a prefációnak a szerepét vette most át a maga módján az Egyház liturgikus éve. A maga lefolyásában ez is elének állítja a megváltás művét, hogy ezért a megváltásért „Eucharisziát adjon,” „hálát zengjen,” és közben adja az Eucharisziát, magát a „Hálaadót.”

A megváltás nemcsak megszabadít minket a bűntől és a büntetéstől, hanem a megváltás mindenekelőtt megdicsőülés is, azaz részvétel Isten életében, dicsőségében és boldogságában. Itt a földön hitben és állandó növekedésben, ott az örök életben színről színre látásban és teljes bevezettségben.

Krisztusban megjelent a világnak a megvál-

tás. Ő bírta az isteni élet teljességét, és áldozati testében, amit Szűz Máriából vett, megszerezte ezt az embereknek is. Az ő halálában a testnek természetes halálával meghalt a bűn, melyet magára vett, és feltámadásában ugyanazon testben megkapta a megdicsőülés új életét. Most az Atya jobbján ül, isteni hatalommal és dicsőségben, mint egy főpap, aki az örök megváltást megszerezte, és mint örök áldozat, aki mindenkorra magában hordja a bűn halálát és az örök életet. Az ő szent sebekkel megdicsőült teste : ez a világ üdvösségeért megölt és mégis élő örök áldozat. És aki a megváltottak sorába akar kerülni, annak részesednie kell Krisztusban, az ő megdicsőült áldozatában, annak bele kell mennie a vele való halál- és életközösségbe. Valahogyan, egy *isteni misztérium által* Krisztus megölt és megdicsőült testében tagnak kell lennie, hogy Krisztusban meghaljon a bűnnek, és mint új, az Úr istenségében részesült ember feltámadjon.

Ez az isteni misztérium maga az *Anyaszentegyház*. Ennek megértéseül tudnunk kell, hogy van misztérium nemcsak *mint cselekedet*, minő a szent áldozat, a szentségek, hanem van miszté-

rium, mely nem más, *mint lét, mint állapot*. Ez az isteninék egybekapcsolása a teremtett emberivel, az emberinek felemelése az istenihez: és ez az Egyház. Ily értelemben az Egyház legmélyebb lényege szerint tekintve isteni misztérium. De azután az isteni életet, amit magában hord, a misztériumcselekedetekben kifejezésre juttatja, és az egyes lélekkel közli. Amint egykor az örök Ige Máriából testet vett és ezt a testet betöltötte istenségével, úgy alkot Krisztus az ő tanítványaiból most is földi misztikus testet, és azt lelkevel és isteni életével átjárja, hogy mindazokat az embereket, akik idejönnek és benne hisznek, a megváltásban részesítse. Az Egyház az ő misztikus teste, a hívők pedig ennek a testnek a tagjai. És amint egykor a földi személyében, úgy megy most az ő misztikus testében, istenségét elrejtve magában hordozva, a halál és feltámadás által a teljes, az el nem felhözött megdicsőülés felé, mely az Atya jobbán vár reá.

Ezért nincs a megváltásnak más útja, mint Krisztus és az ő Egyháza által. És Krisztust vezeti hozzánk az Egyház liturgikus éve. A keresztség által, — a keresztség ugyanis, mint

még ezt látni fogjuk, beletartozik a liturgikus évbe — Krisztus misztikus testének részesévé tesz minket, és betölt minket az ő titokzatos életével.

A szentség azonban, amely ezt az életet tovább táplálja, kifejleszti és befejezi, nem más, mint az Egyház szíve: az *eucharisztikus áldozat*. Az eucharisztikus áldozat Krisztus élő szimbóluma, aki úgy jelenik meg Egyházában, mint a feláldozott és megdicsőült bárány, hogy nekünk ajándékozza megváltását. Krisztusnak a hívők áldozati adományaiból lett eucharisztikus teste azonban egyúttal élő szimbóluma Krisztus misztikus testének is, az Egyháznak, amelynek tagjai az áldozati adományokban magukat és mindenüket az oltárra helyezték, hogy ott a kenyérben Krisztus testévé átalakuljanak és egyre mélyebben behatoljanak az ő megváltásába, a Megváltó halálának és örök életének közösségébe.*)

*) A liturgia az Eucharisziát csak, mint áldozatot és áldozati lakomát ismeri. (A szentségimádás és szentséglátogatás később kifejlődött ájtatosság, és az ősi liturgikus felfogástól ma is eltérő szokás. Példának elég csak a kitett Oltáriszentség előtt való misének liturgikus paradoxonjára rámutatni.) Ezért ezekben a füzetekben a vasárnapi miséket ebben az értelemben magyarázzuk.

Karácsonyheti vasárnap

Karácsony oktavába eső vasárnap miseszövegét két szempont határozza meg: benne van ugyanis az ünnep gondolata is, de mellette érvényesül az általános vasárnapi motívum: a feltámadásnak és a győzelemnek a motívuma. A bemenetre való ének a Bölcsesség Könyvének szavait alkalmazza Karácsony éjtszakáján arról az éjtszákáról, melyen Egyiptom elsőszülöttel elpusztultak és Izrael megszabadult a fogságból: „Míg mély csend borult mindenre s az éjjel sietős útja közepén tartott: jött a te Igéd, Uram, az égből, királyi székedből“. És a szent szöveg hozzáteszi: „Mint félelmet keltő harcos és éles kard“.

Az énekelt részek szövege a 92. zoltárból, a feltámadás zoltárából valók. A szentlecke pedig elmondja, hogy Krisztus a megváltás által elhozta a szabadságot és az Isten-gyermekség lelkét. Az evangélium választásában bizonyára Simeon jövendölése volt a döntő: „Téte-tett ez sokak romlására és *feltámadására*, és jelül, melynek ellene mondanak“. De a gyermek marad a győztes: „Növekszik és erősödik“.

Azokról, akik életére törtek, az áldozási ének diadallal zengi, hogy meghaltak. Vele tehát mindazok győzedelmesen visszatérhetnek Izrael földjére, akik a mai szent áldozatban az ő oldala mellé álltak, mert számukra a feltámadás lett ő. Íme ismét látjuk, hogy amit a szent szöveg hirdet, az az Eucharishtiában számunkra *kegyelmi jelenlét és boldogító valóság*.

Magának *Karácsony nyolcadának*, magyar néven Kis-Karácsonynak miséjében pedig három gondolat egyesül. Mint Karácsony nyolcada elsősorban az ünnep szövegeit ismételi el. Mint az Úr körülmetélésének napja, folytatja a megváltás történetét az események sorrendjében. Az isteni gyermek első kicsöppent vérének és nevének, „Jézus, Megváltó“ emlékezete különös módon a megváltás ünnepévé teszi ezt a napot. A szentlecke nyomatékosan ki is emeli: „Magamagát adta értünk, hogy minket megszabadítson“. Különösen a breviárium hangsúlyozza, hogy emberi testet vett tőlünk, hogy ezáltal megszabadítson minket a bűn szolgátságából, és a maga isteni természetének részévé tegyen. Az első vesperáson a Magnificat hálaénekét a következő antifona vezeti be :

„Mert Isten nagy szeretettel szeretett minket, elküldötte Fiát a mi bűnökkel megterhelt testünket magára véve. Alleluja“. A matutinum responsoriumaiban szintén vissza-visszatér a következő sajátosan húsvéti vers: „Ez az a nap, melyet az Úr alkotott, jertek, örvendezzünk benne“. Ugyanez a húsvéti motívum adja a lelkét a „Salvator“, „Üdvözítő“, az „Isten Bárány“ megszólításoknak is. A harmadik gondolat, az Istent szülő Szent Szűznek a magasztalása, aki így lett a megváltás közvetítője.

„Az Úr megjelenésének“, *Vizkeresztnek vigiliája* részben a karácsonyi oktájává eső vasárnap miséjét ismétli, részben pedig az evangéliumban folytatja a történeti események elbeszélését, és elmondja a Szent Család visszatérését Názáretbe.

A liturgikus év alakító eszméi

A liturgikus év tárgya a megváltás kifejtése és művének bennünk való megvalósítása. De ezt a tárgyat nem úgy fejt ki, mint egy tudományos értekezés, elméleti fejtegetés, mert a liturgikus élet célja nem az elmélet, hanem az

élet. Még pedig a természetfeletti, kegyelmi életet akarja nekünk ajándékozni, illetve jobban kifejezve : bennünk felkelteni. Azért a liturgikus év tárgyát az életből vett szempontok szerint állítja elénk, és minden részletében az életre irányul. Röviden: *az életből az életnek*. Ezért kell a liturgikus év jobb megértése és teljesebb elsajátítása végett a benne sokszor elrejtett alakító eszméket megismerni.

1. A liturgikus évet kialakító legfőbb eszme nem az, ami az első látszatra annak tűnik: nem az Úr Jézus történeti életének a követése. Pedig a mélységekbe be nem hatolva, könnyen gondolhatunk erre, hogy Advent a Krisztus előtti kor, Karácsony az Úr megszületése és gyermekkora, Vízkereszt utáni vasárnapok a tanító Urat állítják elénk, a Nagyböjt a szenvedőt és értünk meghalót, a Húsvét a feltámadottat, Pünkösd a Szentlelket küldőt és Egyházat alapítót, az utána kövekező vasárnapok a Szentlélek által az Egyházat vezetőt.

Hogy a liturgikus év nem egyszerűen a történet megismérlése, mutatja az a tény, hogy féléven belül ünnepejük az Úr születését és halálát. Tehát összevon, stilizál, de ebben az

alakító munkájában *nem a múlt irányítja, hanem a jelen*. A liturgikus év elsősorban nem az Egyház multját akarja elének állítani, hanem a jelenét szeretné velünk átéltetni. Azért valami állandó jelenlevő eszme irányítja, nevezetesen a természetes év lefolyása, és ebben is elsősorban a nap évi pályafutása.

Az ég ragyogó királya: a nap csak jelkép, még pedig a megdicsőült Úr Krisztusnak a jelképe, aki az Egyházát vezeti, élettel átjárja, megdicsőíti, mint a nap a természet birodalmát. A napnak a földhöz való váltakozó állása két szabályos, természettől zárt, de újra és újra visszatérő egységet hoz létre: a napot és az évet. A kettő között határozott párhuzamot láthatunk. Az év a maga szakaszaival nagy vonásokban a nap lefolyásához hasonlít: a tél a sötét éjtszaka, a tavasz a sugárt ontó reggel, a nyár a forró dél szaka, az ősz az év estéje. Az idő természetes lefolyásához kapcsolódik a legszorosabban az Egyház imádságos napja és a liturgikus év is. Mert nem alap nélkül esik télre a karácsonyi ünnepkör és tavaszra a húsvéti. Ha az egész évet egy nagy zsolozsmának fogjuk fel, akkor a télre eső karácsonyi

ünnepkör megfelel ezen zsolozsma matutinumjának, éjjeli virrasztásának (vigilia); a húsvéti ünnepkör tavaszra eső bevezető része és maga az ünnep, az év zsolozsmájának hajnali dicsérete; a többi része a munkásnapok imádságos megszentelése; a befejezés pedig, a liturgikus év ősze nem más, mint az esti vecsernye, amelyben készülünk a mi közeledő világosságunknak, az Úr Krisztusnak eljövetelére.

2. De második motivumul már az Úr Jézus földi élete szolgál. Annyira, hogy sok ünnep egész pontosan követi a történeti eseményeket. Gyümölcsoltó Boldogasszony, Szeplőtelen Fogantatás pontosan kilenc hónappal előzi meg az Úr és a Szent Szűz születése napját. A kis Karácsony és Gyertyaszentelő pontosan a nyolcadik, illetve az eseményeknek megfelelően a negyvenedik napon van. Ugyanígy követi az időbeli sorrendet a liturgikus év Nagycsütörtöktől Húsvétig, illetve Pünkösdig.

3. Ehhez azonban még sok mellék-motivum is járul, még pedig első sorban az egyes napok miséinek a kialakításában. Ilyen a Húsvét gondolata a vasárnapok liturgiájában; minden vasárnap egy kis Húsvét ünnep, és húsvéti lel-

kületet akar felébreszteni. Továbbá a liturgikus napszakaszok szimbolikája, amint az a három karácsonyi misében és az évnegyedes böjtök szombati éjszakai liturgiájában, de főként Nagyszombat szertartásában nagyon jól fellelhető.

4. Külön figyelmet érdemel a stációs-templom szerepe a liturgikus ünneplés kialakulásában, és így a teljes megértésében is. Az őskeresztény Rómában, egészen a késő középkorig, a főistentisztelet, — ezt nevezték: „*statio*“-nak, — nem volt minden alkalommal ugyanazon templomban, hanem meghatározott rendben a szent város más és más templomában tartották. A régi miséknél a Misszálé még ma is jelzi, hogy azon a napon melyik a stációs-templom Rómában. Meg kell jegyeznünk, hogy a stáció szó római katonaság szava volt, és annyit jelentett, mint őrállás. De már a 2. századtól kezdve őrállásnak nevezték az őskeresztények a muguk nappali istentiszteletét, amelyet az apostolok kora óta szerdán és pénteken szoktak megtartani és este az eucharisztikus áldozat bemutatásával fejeztek be. Amikor tehát a Misszáléban azt olvassuk: Stációs-templom a Sancta Maria Major bazilika, vagy a Szent Péter ba-

zilika stb., ez azt akarja mondani, hogy a római hívők aznapi hivatalos főistentisztelete a megnevezett templomban van. De mivel mindnyájan „római” katolikusok vagyunk, azért ez a mi főistentiszteletünk is. És ha valóságban nem is tudunk elzarándokolni Rómába, az a templom lesz számunkra a római templom képviselője és helyettese, amelyben vasárnapi szentmisére éppen egybegyültünk.

Ennek hátterében egy nagy „katolikus” gondolat van: azt juttatja kifejezésre, hogy egy áldozat van, és az egész római katolikus hívő sereg, valóságban vagy lélekben, a szent városban és az egész világon szétszóródva, egy lélekkel, mint Istennek nagy családja egy templom köré sorakozik. Ebből a tényből az tűnik ki még nyomatékosabban, hogy a legkisebb közösség is amikor templomában szentáldozatra egybegyül, kicsinyben az Egyház lesz.

5. A liturgia felfogása szerint a szentnek a temploma magát a szentet állítja a hívők elé, akik az ő köből épült templomában körülötte egybegyülve mintegy élő templomot alkotnak. Az áldozatot bemutató közösség a szenttel együtt az áldozat misztériuma által egy és ugyan-

azon dicsőség részese lesz. Ezzel egy olyan bensőséges közösség alakul ki, hogy a hívők magukat a szenttel együtt egynek tudják Krisztusban; így a liturgiának a szentre vonatkozó szavait és a szentnek jutott kegyelmeket magukra alkalmazhatják. Ha például Húsvét-hétfőjén, amikor a stációs-templom Szent Péter bazilikája, és az áldozásra való ének azt mondja: „Feltámadt az Úr és megjelent Péternek,” akkor mi, a Szent Péter házában valóságban vagy lélekben egybesereglett Egyház vagyunk azok, akiknek a szent áldozati lakomában a feltámadt Úr megjelent. Amikor pedig Karácsony éjtszakáján az Egyház az ősi Mária-templom köré gyűjt össze minket, akkor látjuk és átéljük Krisztus születését, mert felismerjük az élő Egyházban magát a szüzet, aki Krisztust hordja magában, és a szent misztériumban, Krisztust szüli meg, az Urat.

Van még több más motívum is, de ezeket az előfordulásuk alkalmával említjük meg. Mindezek együtt oly harmonikusan egybehangzanak, mint a jól hangolt harangok, kölcsönösen élettel járják át egymást. Ezek adják a liturgikus év gondolatban és hangulatban oly bámulatosan

gazdag és kimeríthetetlen változatosságát; és ezek segítik termékeny kifejlődésre az Egyház kegyelmi életét.

A liturgikus év és a kegyelmi élet

A liturgikus év előtt egy szent eszménykép áll: Krisztus és az ő Egyháza; mert ez a kettős egy, mintegy a vőlegény és a menyasszony. Amint az Egyház materiális képe: a templom a liturgia szellemében nem más, mint az „egy” oltárnak kiterjesztése térben, hogy a hívőket befogadja az élőáldozati oltár egységébe, amely Szent Pál szerint maga Krisztus, — az Egyház sem más, mint Krisztus kiterjesztése az emberiségnek Krisztusba való felvételére. Krisztus az istenemberi élet hordozója, és osztogatója; az Egyház pedig a befogadója és tovább ajánlója.

Ami nagy csak van az Egyházban, az mind visszamegy valamiképpen erre a kettős alakban kifejezett eszményre: Krisztusra és az ő Egyházára. Ez őlt benne testet vagy valamiképpen ezt ábrázolja. Így például a férfi-szentiség eszményképe a vértanú és hitvalló, Krisz-

tus élő mása, aki az ő Egyházáért szembe száll az ellenséges világgal és megküzd vele. A női eszménykép: a szűz, elsősorban pedig közöttük is a legszebb szűz, az Istenanya, élő mása az Egyháznak, amely jegyesi szeretettel és tiszta termékenységgel átadja magát Krisztusnak. A házasság szentsége pedig élő szimboluma Krisztus és az ő Egyháza között levő szent szeretetközösségnek. Ismételjük, hogy ezek élő szimbolumok, élő képmások, mert mint az Egyház tagjai az életet, amit élénk állítanak, magukban hordják. Tehát a két eszménykép nem egymás mellett áll, hanem együtt vannak egy ideálban: Krisztusban és az ő Egyházában.

Aki hívő lélekkel és bizalommal eltelve az Egyházzal járja azt az utat, amelyen át a liturgikus évben vezet minket, az ezt az eszményképet eléri. Krisztus és Egyháza ugyanis nem tőlünk távolálló héroszi alakok, akikhez saját erőnkől kell hasonlókká válnunk, mert akkor hiába dolgoznánk és küzdenénk. Hanem ők a megváltásnak, a megdicsőült, istenemberi életnek végtelen tengere; és mi ennek a tengernek nem a szélén állunk, hanem benne úszunk, mint Krisztusnak megváltott „halacskái“. Csak ki kell

nyitnunk a szánkat, és ihatjuk, és vehetjük, és telve lehetünk az élő Krisztussal, és telve lehetünk az ő élő Egyházával.

A haldokló Üdvözítő átdöfött oldalából víz és vér folyt át az ő Egyházába, és neki adta a maga életét. Az élő víznek ez az isteni forrása átfolyik az Egyházon, tovább pezseg a szent-ségeken, elsősorban a keresztségben és az Eucharisztia áldozatában. Ezt fejezi ki egyik nagyon kedves öskeresztény szimbolikus kép, melylyel Húsvét hetében találkozunk. Az Egyházat és a keresztséget egy tisztavízű folyó mutatja, és „Krisztus halacskái“, a hívők benne vannak, mert mint Tertullianus mondja, a hívők csak a vízből születhetnek meg, és csak a vízben azaz az Egyház természetfeletti elemében élhetnek. Magát Krisztus Urunkat, mint nagy hatal szerették ábrázolni; hal ugyanis görögül ichtys, és ennek a szónak a betűi a következő szavakból tevődnek össze: Iesus, Chrystos, Theu, Úyos, Szótér: magyarul Jézus Krisztus, Isten Fia, Megváltó. A Krisztust jelző nagy hal hátán a katakombák képein kosár van, tele kenyérral és borral, — az Eucharisztia jelképeivel, — mert így visz táplálékot az Úr az ő kis

halacskaínak. Ehhez az életfolyóhoz vezet minket állandóan a liturgikus év, hogy belőle szent isteni életet meríthessünk.

„Szomjazók, jöjjetek a vízhez; és bár nincsen semmitek, jöjjetek, és boldogan igyatok belőle“.

A gyermek Jézussal legyünk gyermekek

Azért nincs igazi katolikus élet a templom világán kívül, mert valahogy nem tudjuk összeolvasztani ezt a kettőt: az oltárt és az életet. Az ember úgy látja, hogy még a templomban magában is válaszfal van, de a templomot magát is ajtó zárja el a világtól. Benn a templomban is válaszfal van az oltár, a szentély és a hívők között, ezért hiányzik az az egység magában a templomban is, amelyért az Úr Jézus Krisztus imádkozott az utolsó vacsorán, hogy „unum sint“, egyek legyenek. De azután a templomajtó elzárja a szentélynek és a templomnak világát az élettől, és az emberek maguk is fenntartják ezt a korlátot.

Mi azonban pedig korlátrombolók akarunk lenni. Le szeretnénk rombolni ezt a válaszfalat,

és az oltárt meg az életet egyesíteni szeretnők.

Ennek kétféle módja van. Egyik az, hogy az életet fogjuk meg, és odavisszük a templomba, rátesszük az oltárra. Ezt akarja az Egyház is az ő szent szertartásaival, liturgiájával. Tanuljuk meg tőle, hogy idehozzuk emberiségünknek minden problémáját, szívünknek minden ingadozását, boldogságát, kétségét, keresését, kutatását, mindent, ami érték vagy talán értéktelenség, mindent, ami eredmény, vagy talán eredménytelenség, mindent, ami ünnepnap vagy pedig sok-sok hétköznapi verejtékes munkája. Hozzuk el a templomba, tegyük fel az oltárra, adjuk át az Úrnak, hogy megszentelje és magáévá tegye.

De azután meg kell tanulnunk azt is, hogy az oltár szellemét kivigyük a világba, hogy amikor a szentmisén elhangzik a pap elbocsátó szava: *Ite missa est*, értsük meg ennek az igazi jelentését. Azt mondja ezzel az Egyház: Menjetek ki a világba, mert itt van a ti küldetésetek! Az oltár lelkét és szellemét vigyétek ki a világba, és szenteljétek meg a világot.

Ezekben az elmélkedésekben az egyházi évnek útmutatásával ezt a kettős munkát akarjuk el-

végezni: életünket akarjuk először odavinni az oltárhoz, azután pedig az oltár tüzét akarjuk kivinni a fagyos, hideg és sötét világba, hogy melegítsünk és világítsunk.

Az Egyház Karácsonykor a gyermek Jézust állítja szemünk elé a liturgiában, még pedig azért, mert meg akarja mutatni, hogy *íme az Isten gyermekké lett, hogy mi is merjünk gyermekké lenni Isten előtt.*

Ott van a baj nagyon sokszor a lelki életben, hogy nem merünk! Hogy kicsinyeskedünk. Azt hittük, hogy mert felnőttünk, és mert tudomást szereztünk a világon sok mindenről, mert talán kivívtunk valamit akaratunkkal, azért most mindent ésszel és akarattal kell elérnünk. Megcsökkent a hitünk, lelohadt a bátorságunk, és nem merünk többé Istennek gyermekei lenni. Valóban nem is olyan könnyű erről elmélkedni. Csak Karácsony nyelvén lehet erről szólni. Csak Karácsony gyertyavilágánál érthetjük meg ennek az igazságnak teljességét.

Csodálatos egy hatalom a Karácsony. Fejetejére állítja a világot. Öreg emberek gyermekké lesznek újra, és látjuk hogy a karácsonyfa tövében a szülők talán jobban játszadoznak a

játékokkal, mint maguk a gyermekek. Dickens karácsonyi regéjében olyan szépen mondja el Karácsonynak ezt a hatalmát, hogy az a fősvény uzsorás is hogyan lesz egyszerre pazarlóvá, amikor Karácsony szelleme, Karácsony lelke megihletti az ő összeaszott, megkérgezett fősvény szívét. Az, aki eddig csak magára gondolt és bezárkózott a maga szűk, Énes világába, hogy tud kitágulni most és másokra is, ismeretlenekre is gondolni, amikor felállítják a Mindenki Karácsonyfáját.

Szent János evangéliuma csodálatosan mély igazsággal kezdődik. Azzal, amire nem tudunk soha mást tenni, mint térdet, fejet hajtani. Valahányszor az evangélium olvasásában odaér a pap: „Et Verbum caro factum est. És az Ige testté lön“, mindig térdet hajt. De olyan ez a kifejezés, annyira mély, hogy nem tudunk belehatolni. Vagy mondhatjuk: Szent János lelke, az isteni saslélek olyan magasra szárnyalt, hogy nem tudjuk oda követni. Ezért hideg és rideg, ezért idegen marad a mi számunkra ez a szó: És az Ige testté lön. De fordítsuk le Karácsony nyelvére és érthetővé lesz. Mondjuk ezt! És az Isten gyermekké lett, és újra mintha Ka-

rácsony éjtszakájának fénye ragyogna itt körülöttünk, és mint a betlehemi mezők, olyan ragyogóvá válnak Budapest utcái.

Nézzük meg tehát, milyen a mi kapcsolatunk Istennel. Nehéz erről is beszélni. Nehéz azért is, mert az ember úgy érzi, hogy Istenével való kapcsolata nem való a világ elé. Érezzük, hogy az Istenszerelmünknek legbensőbb megnyilatkozására teljes mértékben áll ez a szó: *Secretum est meum mihi*, az én titkom az enyém, az én kincsem, és nem pazarolom el. Még a legjobban megértő szívnek is legfeljebb csak betekinteni engedek szívemnek ebbe a legmélyebb titkába, de behatolni senki mást nem engedek oda, mint az Istent.

Egy azonban bizonyos, Mindenkiiben még van a vágyódás Isten felé, a „die Unruhe zu Gott“. Benne van abban is, aki nem vallja meg Istent, hanem tagadja. El akarja hallgatni, és azt hiszi, ha nem beszél róla, és nem keresi, akkor megfeledkezhetik róla, és le tudja csillapítani lelkének ezt a mohó vágyát az Isten felé. Benne van ez a vágy abban is, aki úgy látja, mintha elrejtőznék előlünk az Isten. Mintha a szivárványt kergető gyermekekhez lenne hasonló a

mi lelkünk is. Messze távolban ott ragyog az egész világ felett Isten, de nem tudjuk elérni, nem tudjuk megfogni. Sokszor közel látszik, és amikor feléje megyünk, mindig messzebb és messzebb, mindig távolabb és távolabb lesz. Szép és gyönyörű, de csak látszat. Nem valóság, amit át tudok fogni, amit magamévá tudok tenni.

De nem igaz, hogy Isten elrejtőzik. Az Isten Karácsony éjtszakájának titkával megmutatott egy fel nem ismert igazságot, hogy *nemcsak mi keressük az Istent, hanem az Isten is keres minket.*

Keresett már az Ószövetségben. Megjelent Ábráhámnak, mint utas angyalával együtt. Ott volt Sina hegyén az égő csipkebokorban. Megjelent felhőben, és vezette népét a pusztán keresztül. A frigszekevénybe rejtőzött, hogy ott lehessen népe között, és népe megtalálhassa őt.

De nem találta meg és nem ismerte őt fel! Világosabban kellett megmutatnia, hogy ő is jár az emberek után, és most már vége a keresésnek.

Megjelent egy gyermek, és ettől kezdve Isten

többé nem rejtvényekben szól hozzánk. Nem az égő csipkebokorból hangzik a szava: Ne közelíts hozzám, mert szent ez a hely. Most már nemcsak a prófétáknak ostorozó szava hirdeti Istent. Itt van, megtalálhatjuk Istent a gyermek Jézusban.

Betipegett a világtörténelembe egy csöpp gyermek parányi lábaival, és feledésbe merül az egész világtörténelem. Feledve az özönvíz, hogy Isten úgy tud megharagudni a világra, hogy elpusztít belőle mindent. Feledve Sina hegye, hogy törvényt ad, és harmad-negyed ízig számon kéri az apák és dédapák bűneit. Feledve van Illés tüzes lelke, a próféták haragja. Többé nem mint vándor jelenik meg az Úr, nem mint angyal, — sőt nagyobbat is mondok — nem úgy jelenik meg Isten, mint atya, hanem úgy mint gyermek.

Tehette volna Isten másképen is? Vitatkozhatunk róla, hogy vajjon a megváltásnak úgy kellett-e történnie, amint a történelemben megtörtént, vagy Isten mindenhatósága más utat is választhatott volna. Kiszáradtlelkű és csak az agymunkát szerető tudósok vitatkozhatnak erről, de a szerető szív megérzi, hogy a megváltás

művében a legnagyobb szeretet nyilatkozott meg. A legnagyobb szeretetnek pedig meg kellett találnia a legnagyobb bölcseséget. A legnagyobb bölcsesség pedig azt mutatja, hogy az emberek világában nincs mindenhatóbb, mint a tehetetlen gyermek. Adjatok oda egy gyermeket egy eldurvult embernek, egy káromkodó embernek karjára, és elnémul káromkodó ajka. Georg Elliot leírja, hogy betévedt a világtól elszakadt különc, mogorva embernek a kunyhójába egy kis szőkehajú gyermek. És mintha napsugár lopódzott volna be a kunyhóba, és napsugár szállt volna be ennek a világtól elvonult és a világot gyűlölő embernek a lelkébe is: megváltozott és jó lett ő maga is. A durva lecsitul a gyermek előtt, a haragos szónak el kell némulni, a gyűlölségnek távol kell maradnia tőle.

Isten kényszeríthette volna a világot, hogy elfogadja őt. Most is megtehetné, hogy erejével lenyűgözi a világot, és el kellene ismernie mindenkinek az ő fönségét és hatalmát. De ő nem akar erőszakkal kicsiholt hódolatot. Ő azt akarta, hogy megnyerjen minket! Hogy ne eszünket és akaratomkat igázza le, hanem a szívünkbe lopódzék be, és magának szerezzen emberszíveket,

amelyekre úgy vágyódott, mint az Énekek Énekének gyönyörű sorai mutatják.

És ezt nem tehetette meg máskép, minthogy felvette magára egy tehetetlen gyermek alakját, és ennek a gyermeknek meg kellett adni mindent, amit csak megadhat az ember.

A Szűzanya már Bethlehem éjtszakája előtt, odaadta neki az ő szűzvirágkelyhét kilenc hónapon át lakóhelyül, odaadta az édes anyatejét italul. Az istálló odaadta a jászolt, az állatok odaadták a melegüket. A pásztorok odaadták gyermekszívüket, és a bölcsek odaadták a világ hatalmát, lerakták a világ kincseit elébe. Szent József ráadta az ő atyai gondoskodását. Az angyalok legszebb énekeiket zengték el neki. A csillagos ég odaadta legnagyobb ragyogását. Mindent és mindent oda tudnak adni az emberek ennek a kis gyermeknek.

És a liturgia himnusza szerint katedrává válik a jászol. Erről a katedráról a Logos, a végtelen isteni Bölcseség maga szól hozzánk. Nem a tudósoknak elvont nyelvén. Nem okoskodásokkal, meghatározásokkal és levezetésekkel. Nem a próféták lángoló szavával, és nem is a hitshónokoknak tüzes lelkületével. Egy gyermeknek

gögicsélésével, aranyos mosolyával, csöpp kis kezével és egész tehetetlenségével ezt mondja: Emberek, mi mindent össze nem gondoltatok rólam?!

Azt hittétek, hogy én embert kívánok, és élőket felfaló Moloch vagyok. Azt hittétek, hogy fogalom vagyok, akiről filozofálni lehet. Nagy elméleteket találtatok ki, és az elmélettel kiszáritottatok az ember szívét és agyvelejét. Azt hittétek, hogy én csak büntető valaki vagyok, kegyetlen és szigorú hatalom. Óriásivá megnyitottatok. Megtettetek engem pusztító Sivává, a halálnak és a bosszúállásnak istenévé. Ahelyett, hogy meggondoltátok volna, amit én most hirdetek nektek: Én vagyok ugyan az Isten, de én vagyok a ti testvéretek is, akit fel kell karolnotok.

Én vagyok a mindenhatóság! Egyetlen szavam teremtette a világmindenséget. De én vagyok a tehetetlenség is, aki rátok szorul, a ti szíveteknek melegére, a ti lelketeknek az odaadására.

Én vagyok a ti megváltótok, aki leveszem rólatok a bűnöknek terhét, aki hirdetem már innen a jászolból is, hogy jöjjetek hozzám mind-

nyájan, akik fáradoztatok és megterhelve vagytok és én megenyhítlek titeket. De előbb titektek kell én rajtam megkönyörülnotök, előbb nektek kell az én gyöngeségemet megsajnálnotok, és előbb nektek kell engemet, tehetetlen kis gyermeket a szívetekbe fogadnotok.

Hogy elkerget ez a gyermek az Istenről alkotott minden olyan fogalmat, amely Istent idegenné, távolállóvá, messzi nagyhatalommá, ködös és szétfosló valamivé teszi! Hogy hozza hozzánk édes testi valóságban is az Istent.

Azért, aki fél az Istentől, merjen a gyermekhez járulni! Aki bünös lelkével nem merne közeledni a büntető Úrhoz, az hozza ide bünét. Nem durvább az, mint a jászol; nem szúrósabb, mint a szalma! Adja át a kisednek, hogy elvegye. És főként azok a keresztények, akik csak az anyakönyvben elkeresztelt keresztények, csak nagygyűléseken és felvonulásokon pompázó keresztények, hajtsák meg térdüket egyszer. A vasalt nadrágok törjenek meg, és a selyem harisnyák érintsék a földet, amikor térdre hullnak a legnagyobb csoda: a gyermekké lett Isten előtt.

Isten megtette ezt a nagy csodát, hogy gyer-

mekké lett, merjünk tehát mi is gyermekek lenni az Isten színe előtt. Ez a Szentírásban a legcsodálatosabb tanítások egyike. Amikor a tanítványok nem akarják az Úr elé bocsátani azokat az anyákat és gyermekeket, akik az Úr elé akarnak menni, akkor az Úr azt mondja: Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket, mert övék a mennyeknek országa.

Az Úr nem akart új bölcseletet hirdetni. Ő nem a kapitalizmus csődjére akart adni új gazdasági rendszert. Nem kétkedő filozófusok számára akart új rendszereket kitalálni. Elsősorban meg akarta mutatni a legbiztosabb utat a *tökéletesedéshez* és a *boldogsághoz*, az emberi szívnek e két legmélyebb és legszentebb vágyához. Legyetek tökéletesek, mint a ti menynevei Atyátok tökéletes. És legyetek boldogok már a földön is. Legyetek boldogok a szenvedésben és a nehézségekben is. Ennek az útját tárja fel, a kis ösvényt, amelyen Lisieux szentje ment az égbe, és az utat, amelyen mehetünk mi is előbbre a szentség útján.

A paradicsomban majdnem úgy állt szemben az ember az Istennel, mint két egyenrangú. Az Isten jóságából az embert a saját

képére és hasonlatosságára alkotta meg, és úgy érintkezett vele, mint aki olyan, mint ő. Azután jött a bűn, és a bűn megrontotta a bizalmat. Szétszaggatta a Teremtő és a teremtmény között a régi kapcsolatot, és a bizalom helyébe jött a félelem, a rettegés. Ez a félelem és a rettegés azután nem szűnt meg még a mai napig sem.

Úgy van valahogy a mai keresztény a templommal és az oltárral szemben, mint a felnőtt gyermek a családi házzal szemben. Elszakad tőle, nem benne él már. Megmaradt valami tisztelet iránta, időnként ellátogat oda, de már nem az ő otthona. Kiszakadt belőle. A felnőtt gyermeknek tiszteletével, de már elnagyosodott és már ellangyosodott szeretetével gondol Istenre. Teszünk ugyan időnként látogatást a mi Atyánknál, de már mint felnőttek. Járjuk egyébként a magunk útját, és a látogatás után megint elmegyünk, folytatjuk megint a magunk útját.

Nem merünk újra hinni a Szentírás szavában, hogy az Isten fiainak nemcsak nevezteünk, hanem azok is vagyunk. Pedig az Úr azt mondja: Ha nem lesztek olyanok, mint a

gyermekek, nem mentek be Isten országába!
És a Karácsony arra tanít meg minket, hogy tudjunk olyanok lenni, mint a gyermekek.

Milyenek a gyermekek?

Szinte tudatlanul, ösztönszerűen, elrejtve élnék szüleik körében. Nincs gondjuk, nincs problémájuk, nem is ismerik az életet. És ha van nehézségük, atyjukról, anyjukról azt hiszik, hogy azok mindenhatók és mindent megtehetnek, erősek és hatalmasok. A gyermeknek mindent megelevenítő lelke van. Felkap egy nádpálcára, és mint szilaj paripán járja be a heted-hét országot, a mesék és álmok világát. Rongyot vesz fel, bogot köt rá, és tündérbaba lesz belőle. Becézi, beszél hozzá, és embernek látja. Ha feltekint az égre, az ég tele van még csillagokkal, tele van eszménnyel, reménnyel.

Igaz, hogy mindent tudni szeretne a gyermek; ezer és ezer kérdést tesz szüleinek. De elhisz minden feleletet nekik, tele van hittel a lelke. Amikor hittel felnéz a mennyországra, a mennyország tele van angyallal, akik közül a legszebb csak ő rá vigyáz. A mennyországban egy jóságos Atya van, akinek mintha más gondja sem lenne, csak az, hogy neki Kará-

csonyra elküldje az ajándékát, és megszerezze szíve vágyát.

Vannak ugyan gyengeségei. hibái is, szepeg is néha a büntetéstől szülei előtt, de azért érzi azt, hogy szüleinek büntetése nem lesz nagyobb a kelleténél. És tudja azt is, hogyha az édesanya százszor sujt, akkor ezerszer csókol is mellette. Magánál erősebbnek, hatalmasabbnak ismeri szüleit, de azért azt is tudta, hogy néha ő lehet a zsarnok, és az az erős édesapa négykézlábra ereszkedik, lóvá, pacivá válik, hogy gyermeke rajta lovagolhasson.

Egész világa a mese világa. Sokszor azt hiszük a gyermekmeséről, hogy az mind csak kitalálás; és sokszor megdöbbenve kell látnunk, hogy a mesék világa nem egyszer valóbb világ, mint a mi képzelt világunk.

Ez a gyermek. És félünk ilyenné válni Isten színe előtt?! Pedig nem a tudás és nem az akarat tettei kellenek Istennek, hanem az kell, hogy merjünk ugyanilyenek lenni vele szemben, mint amilyen a földi gyermek atyjával szemben. Rejtőzzünk el az ő atyai szívébe és jóságába. Tekintsünk az égre, de az ég mi fölöttünk is csillagos és eszménnyel teljes legyen. Ragyog-

janak újra hitünk igazságai lelkünk színe előtt, és azok irányítsanak, vezessenek. Higgyük azt, hogy mennyország van fölöttünk, és benne angyalok vannak a mi számunkra is : Elküldtem angyalaimat, hogy kőbe ne üsd lábadat. Higgyük azt, hogy az Atya vár ránk, ki hibáinkért, botlásainkért büntet is, mert büntetnie kell a mi javunkra, a mi boldogságunkra, de azért nem büntet kelleténél jobban, és ezerszer küldi ránk a kegyelem csókját. Ha megtanultunk ily gyermek lenni Isten színe előtt, akkor gyengeségeinkben is nem emészthet agyon a meddő bánat, és akkor majd tudunk újra imádkozni : Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltesék meg a te neved ; akkor tudunk élni egyszerűen, Isten kezébe téve a magunk kezét, akkor majd tudunk küzdeni Isten erejével a lelkünkben, és akkor tudunk majd Istenhez térni és örökre, boldog nyugalomra.

Epiphania

A legkevésbé értett ünnepek közé tartozik az egész liturgikus évben január 6-ának ünnepe. Még megfelelő magyar neve sincs, mert mind a Vízkereszt, mind a Háromkirályok-napja csak egy részét emeli ki az ünnep gondolatának, és nem is a legjelentősebbet. Éppen ezért ezzel az ünnepvel egy kicsit többet foglalkozunk, hogy gyönyörű gondolatát jobban megérthessük és így tartalmába mélyebben behatolhassunk. Epiphania szóról-szóra kinyilvánulást, megnyilatkozást, megjelenést jelent. Ez volt tehát eredetileg az Úr köztünk való megjelenésének ünnepe, az ő földi születésének ünnepe. Azonkívül keleten a keresztség kiszolgáltatásának ünnepe is. Mivel pedig eleinte görög papok is térítették magyar őseinket, a magyar Vízkereszt név is tőlük származik.

Ehhez a nagy és az egész Egyház számára oly mélységes örömet jelentő naphoz fűződik még egy gondolat, mely a kelet pompát és izzó színeket szerető lelkivilágából fakad. A keresztyénység előtti időben, amikor egy keleti uralkodó fejedelmi pompával bevonult városába, a lakosok számára lakomát rendezett és úgy elhalmozta őket kegyességének jeleivel, hogy

szinte azt hitték az emberek: egy isten jelent meg a szegény emberek közt. Azért az uralkodó megjelenését népe között Isten megjelenésének, Theophania-nak vagy Epiphania-nak nevezték. És íme ez az „Istenmegjelenés“ Krisztus Urunkban szóról-szóra igaz valóság lett. Megjelent az Egyházban, az ő városában, mint annak királya és császára, és kifejezi benne isteni nagyságának és kegyességének ragyogó gazdagságát, felragyog s ontja teljesen tündöklő világosságát. Az emberek gyermekei örömmel sietnek elébe, hogy őt hívő lélekkel imádják és fényességében elmerüljenek. Ő pedig kegyelemmel fogadja őket, megmutatja nekik felségét és számukra isteni királyi lakomát készít.

Szent János felfogása a keresztségről, hogy az nem más, mint Istenből való születés, egy másik képzetet hozott magával. Az Isten gyermekeinek megszületését egy szent menyegzőnek kellett megelőznie, mert csak ebből a kapcsolatból születhetik új élet. Azért az Epiphania egyúttal az Egyház eljegyzésének az ünnepe is Krisztussal valamint az Egyház anyai ölének Krisztus által történő megtermékenyítésének is az ünnepe.

Keleten nemcsak régen, hanem ma is a lakodalmi ünnepségek nagy pompával folytak és folynak le, és több napon át tartó lakomák közt tartottak. Úgy hogy a keleti ember a paradicsomi boldogságot nem tudja szebb képpel és jobban kifejezni, mintha menyegzői lako-

mához hasonlítja. Keleti emberekhez szólva az Úr Krisztus maga is ehhez hasonlítja a mennyek országát.

Mind a két képzet egyesül az Epiphania-ban. Krisztus az Isten-Király bevonul városába és most megtartja lakodalmát jegyesével; a lakosokat mind meghívja erre és naponkint tart számukra vidám lakomát az Eucharisziában.

Az Epiphania ünnepei január 6-án kezdődtek és három napon át tartottak. Ezen a három napon az evangéliumok a bölcsek imádásáról, Jézus megkereszteléséről és a kánai menyegzőről szólnak, mert ezek a keresztségre és az Eucharisziára vonatkoztak, melyet mind a három napon kiszolgáltattak. A mai zsoltos antifonája a laudesben ősrégi eredetű, és ezt a három evangéliumi szakaszt foglalja össze egy képbe:

„Ma tartotta eljegyzését mennyei Jegyesével
[az Egyház,
Mert Jordánban az Úr Krisztus lemosta
[minden bűnét;
Eljönnek a bölcsek a menyegzőre ajándékot
[hozva,
S a vendégek vígan élnek a vízből lett
[borral“.

Ebben a lelki lakodalmas képben előttünk áll megrajzolva az Egyház egész időkefeletti, szakra-mentális élete. A *kereszttség* vize által, amit Krisztus a Jordánban megszentelt, — az Egy-

ház maga is belép Krisztus jegyesi közösségébe és a közös Eucharishtiában vidám menyegzőt ülnek. Az Egyház gyermekei menyegzős ajándékokkal sietnek ide az eucharisztikus felajánló menetben, és az áldozati lakomában örvendenek, hogy az ő emberi működésük vizéből Krisztus csodatevő ereje által isteni bor alakult.

A római Egyház már a harmadik században átvette ezt az ünnepet, és mert az Úr születését már előbb, december 25-én megünnepelte, az átvett Epiphania-nappal drámai fokozást adott a megtestesülés megünneplésének, amely így éri el a tetőpontot. Míg Karácsonykor az isteni dicsőség megnyilatkozása mind Krisztusban, mind az Egyház tagjaiban a születés és növekedés jegyében áll, addig Epiphania ünnepén úgy nyilvánul meg ez a dicsőítés, mint Krisztus Egyházában maradandó, állapotszerű bevégzettség.

De amint Epiphania a karácsonyi ünnepkörnek erővel teljes gondolatot ad, mikor rámutat az időkfeletti Krisztus megjelenésére, ugyanúgy a karácsonyi motívum az Epiphániában tovább fejlődik a történeti események sorrendjében. Az isteni kisdéd születéséhez és életének első eseményeihez sorrendben a bölcsek imádása csatlakozik. (A két másik Epiphania-evangéliumot a római liturgia áttette a nyolcadra és az utána következő második vasárnapra. Közbe pedig áthidalásul beiktatta a nyolcadba eső vasárnapra, a tizenkét éves gyermek első nyilvános szereplését, hogy így megőrizze a tör-

ténelmi folytonosságot az evangéliumok elbeszélésében.)

Az ünnepi mise bevezető énekében üdvözöljük a városában megjelenő Isten-Királyt. „Ime megjelent a Fejedelem, az Úr; királyság hatalom és uralkodás ékesítik őt“. Mint a bölcsek, mi is felismerjük benne az Istent, most a hit csillagának fénye mellett és egykor — amint kérjük az imádságban — magasztos színét teljes ragyogásában szemlélve. A szentleckében „Jeruzsálem“ úgy jelenik meg, mint az Úr eljövetele által Isten fényével beragyogott város, míg egyébként az egész földet sötétség borítja. Ide sietnek a népek minden világtájról ajándékaikkal, hogy hódoljanak királyuk előtt és lássák a ragyogó fenséget, mely vele megjelent. Ezeknek a népeknek első képviselői az evangélium szerint a napkelet országaiból megjelent bölcsek.

Ez van a szentmise első részében. És ez lesz kegyelemmel teljes jelenlét és boldogító valóság a szentmise második részében. Ebben ugyanis mi leszünk ezek a „királyok“, akik a felajánlási menetben örömmel szolgálunk Krisztusnak, elvisszük neki adományainkat. Ezért az áldozati lakomában új világosság és új öröm tölt el minket, amiért hívő lélekkel követtük a csillagot. Méltán imádkozza tehát végül a liturgia, hogy bárcsak megtisztult lélekkel és megvilágosodott értelemmel fel tudnók fogni azt a csodálatos misztériumot, amit ebben az ünnepi istentiszteletben megültünk.

A zsolozsma a három ünnepi eseményre terjeszkedik ki és nagyon szeret elidőzni a csillag és a bölcsek adományának jelképe mellett. A breviárium szent olvasmányai Izaiás próféta könyvének 55, 60 és 61. fejezetéből valók: olvassuk el mi is ezeket.

A *nyolcadba eső vasárnapról* már szóltunk. A tizenkét esztendő Krisztusban élénk táruló „Isten-megjelenés” szemünk előtt kiszélesedik és örökkévaló nagyságot ölt. A bemenetre való énekekben látjuk őt, amint trónján ül és az angyalok imádják őt, a föld pedig ujjongva szolgál neki. Szent Pál azután megmagyarázza, hogy nekünk magunknak kell élő, szent és Istennek tetsző áldozati adományoknak lennünk, hogy szolgálatunk valóban lelki és Istenhez méltó legyen.

Éz a tanítás lesz jelenlét és valóság a szent áldozatban. A felajánlási menetben a kenyér és bor jelképében tulajdonképpen magunkat adjuk át áldozati adománnyul. És amikor ezért viszonzásul a szentáldozásban az Isten asztalánál lehetünk, mibennünk is csak az a vágy ég, amiről az áldozási ének zeng; mert legalább is lélekben mindenkor Krisztussal együtt abban szeretnénk lenni, ami az Atyáé.

Ugyanígy láthatjuk a *nyolcadon* magán is, hogy az evangélium elbeszélése az áldozat misztériumában jelenlét és valóság lesz. Krisztus megkelesztetése a Jordánban „Isten-megjelenés” volt, de megismétlődik ez mindenkiel, aki

ezt a keresztséget megkapja. És megismétlődik ez az „Isten-megjelenés” azok felett is újra, akik az Eucharisztia megülésére egybegyűltek. A Krisztusban megkereszteltek felett is megnyílik az ég, Isten Lelke szívükbe árad és az Atya tetszését találja bennük.

Előadásvázlat Epiphániáról.

Bevezetés: *elolvassuk az ünnep evangéliumát.*

I. AZ EGYHÁZ GONDOLATA.

A) Krisztus kinyilvánulása a bölcsek előtt.

- 1) *Pogányok* voltak.
- 2) Megkapták Isten *meghívását*: a csillag megjelent nekik.
- 3) *Hittek* ennek a meghívásnak.
- 4) *Engedelmeskedtek* és vállalkoztak a hosszú és nehéz útra.
- 5) *Eljutottak* Krisztus látására.
- 6) *Imádták* őt és *átadták* hódolatuk jeléül ajándékaikat.

B) A mi átélésünk.

Mi ugyanezt éljük át, mert a bölcsek meghívása szimboluma minden nép és minden lélek meghívásának Krisztushoz.

GYAKORLATOK. — 1) Gondosan ol-

vassuk el az ünnep *COLLECTÁ*-ját és megtaláljuk benne a fenti 6 pontot. 2) Csodáljuk meg a SZENT LECKÉ-ben minden nép meghívását az Egyházba. Jeruzsálem, a szent város, az Egyház anyai képe. Ez az igazi szent város ma számunkra, mert hivatása, hogy egykor a mennyei Jeruzsálem legyen.

II. LELKI ÉLETÜNK.

- 1) Ápoljuk a *hit lelkét*; a hit a mi világitó csillagunk.

Keltsük fel nyomatékosan a hit erényét.

- 2) Ápoljuk a *remény lelkét*, hogy egy nap, mint a bölcsek, mi is eljutunk Isten látására.

Keltsük fel nyomatékosan a remény erényét.

- 3) *Imádjuk* Krisztust, mint királyunkat. Epiphánia Krisztus királyságának ősi ünnepe. *Ajánljuk* fel neki ajándéku *életünket*.

GYAKORLAT. — Szedjük össze a szent-miséből Krisztus KIRÁLYSÁGÁ-nak minden vonását.

III. APOSTOLSÁGUNK.

Segítsük a missziókat, hogy eljuthasson a népekhez a hit világo ssága.

Befejezés: énekeljünk Krisztus királyról. (Christus vincit.)

A liturgikus év és a kegyelmi élet.

A liturgia égbe vezető útját így foglalhatjuk szavakba: a liturgia a keresztségből a Eucharisztia által elvezet a paruziáig, azaz az Úr újra megjelenéséig, és a vele való egyesülésig.

Természetes azonban, hogy a keresztség és az Eucharisztia igazi *életszentséget* alakíthasson ki valakiből, ahhoz megfelelő lelki alkat is szükséges. Mert Krisztus élete szellem, és csak akkor tud gyökeret verni egy ember lelkében, ha a megismerés és a szeretet szellemi talajába vétetik fel. És a liturgikus év erről is gondoskodik. A lelket előkészítve vezet oda minket a szent misztériumokhoz. Oly felülmulhatatlan módon teljesíti be ezt a feladatát, hogy éppen ez adja meg a kegyelmi élet kialakításában való nagy jelentőségét. Bevezet a keresztség szellemébe első sorban a nagyböjti és a húsvéti időben. A keresztelendőket ugyanis egykoron felnőtt korukban, tehát értelmük használatának korában keresztelték meg, még pedig húsvét éjtszakáján, és a nagyböjtt alatt oktatták őket. De nemcsak a keresztségre készülők, hanem minden keresztény hívő velük ülte meg ezt az évenkénti előkészületet. És ma, amikor mint magatehetetlen csecsemők kaptuk meg a keresztséget, ez az évenkénti megemlékezés még inkább fontos, és sokkal jobban szükséges, hogy a keresztség élő szel-

lemét legalább későbbi korban meg tudjuk fogni, és így magunkban hatásossá tudjuk tenni.

Erre a célra a hittanulók miséjének változó részei jelentősebbek, mint a hívők miséjének magában véve egyszerű, majdnem szegényes, mindig egyformán megmaradó állandó része. És az előbbieken is első helyet foglalnak el a szentleckék és evangéliumok oktató szakaszai, amelyeket imádságok és énekek kísérik. A zsolozsmát pedig tekinthetjük a hittanulók miséjének, kiterjesztésének és egész napra való szétoztásának. Egyrészt mert ugyanúgy imádságokból, énekekből és szent olvasmányokból áll, másrészt mert ugyanúgy olvad be végül is az Eucharisziába. Míg ugyanis a szentmise első része közvetlenül előkészít az áldozati ünnepre, addig a zsolozsma imádságos órái az áldozat megszentelő erejét viszik bele az egész nap munkájába. A fontosabb mindenesetre a hittanulók miséje, főként a világi hívők számára, mert számukra az Egyház zsolozsmája alig ismerős, legfeljebb részleteiben.

Mint a kristály a nap egyszerű sugarát felbontja és így megmutatja gazdag színpompáját, úgy fejt ki a liturgikus év a szentmise változó részeiben egyre újabb fordulattal, más-más képpel és színnel, eltérő és ismétlődő szimbolumokkal és motivumokkal a mennyek országának kimeríthetetlen életgazdagságát és fenségét, mely az Egyházban a földre szállt. Ez által egyre mélyebben belevezeti a lelket az Eucharisztia

misztériumának isteni mélységeibe. A liturgikus év gondoskodik arról, hogy az Eucharisztia, bár mindig ugyanaz marad, mégse legyen hétköznapi, közönséges, megszokott, hanem egyre kikutathatatlanabbnak és egyre boldogítóbbnak ismerjük meg, hogy mindenkor valóságos éhséggel és szomjúsággal vágyódjunk utána, és így csodálatos ható ereje utat találjon szívünkhöz és lelkünkhöz.

A szentmise két főrészenek: a hittanulók és a hívők miséjének mindegyiknek megvan a maga szerepe. Az elsőnek feladata a forma-adás; az imádságokkal, szent énekekkel és olvasmányokkal lelkünkbe nyomja Krisztus és az Egyház lelkének formáját. Az áldozati rész feladata azután a tartalom-adás; nyomban a szentmise első része után az Eucharisztia által beleönti az Egyháznak és az ő szent lelkének egész teljes meleg életét ebbe a formába, melyet ő alkotott meg bennünk a maga számára.

A liturgikus év a maga egyenlően nyugodt, de folytonos és pihenést nem ismerő előrehaladásával, valamint állandóan, évről-évre megismételt folyamával ezt a formát alakítja ki bennünk egyre szilárdabban, világosabban és tisztábban. De ugyanakkor egyre jobban ki is tölti tartalommal: a kegyelem isteni életével, úgy hogy végül is nem mi élünk, hanem él bennünk Krisztus és az ő Egyháza. A forma élet nélkül holt volna: de az élet is a neki megfelelő forma nélkül szétfolyna, mint a víz a homokban.

Más szavakkal: sem az igazi egyházas szellem nem állhat meg az áldozatban és az áldozásban való részvétel nélkül, sem az Eucharisztia gyakori vétele nem hozza meg azokat a gyümölcsöket, amiket meg kellene hoznia mi bennünk, ha nem jár a vétellel együtt a léleknek egyidejű, folytonos képzése és elmélyítése. Valóban az utolsó három évtized története is igazolja ezt. Mióta X. Piusz pápa kiadta a gyakori szentáldozásról szóló enciklikáját, csodás újjászületést látunk a lelkek világában. Ennek egyik példája éppen a liturgikus apostolság munkája. De azt is látjuk, hogy ahol a szentáldozás nem vezetett el az áldozat megértéséig, hanem megmaradt „ájtatosság”-nak, ott nem tudott teljes hatással érvényesülni.

Kell tehát a liturgia gondolatvilágának, a misztérium mélységének megismerése, és éppen ebben szeretnének segítséget nyújtani ezek a tanítások.

(Folyt. köv.)

Egyházanyánkról

Elmúltak a megtestesülés ünnepkörének nagy napjai. Egyszerűbb időszak következik a liturgikus évben. Most nyílik idő és alkalom, hogy elmélkedjünk egy-két alapigazságról. Most már világosan kezd kialakulni előttünk ennek az évnek a programja. Az oltárt és az életet szeretnők szorosabban egybekapcsolni első sorban, azután megszeretnők mutatni, hogy a krisztusi élet nagy misztériumai mint lesznek a liturgiában jelenlétté és valósággá. Hogy mint történik ez meg, ahhoz kellene egyre jobban megérteni, mi a liturgia. Nem elég ugyanis, ha magát a szót meg tudjuk magyarázni. Liturgia görög szó, jelentett minden olyan munkát, amit valaki a közösség érdekében vagy a közösség nevében végzett. Ezt alkalmazták azután keresztény őseink az istentiszteletre, úgy hogy a kereszténység szókincsében jelenti az Egyház hivatalos istentiszteletét. Nekünk azonban nem a szót, hanem a liturgia lelkét kellene megértenünk, azért első sorban azt kellene megsejtenünk, hogy mi az Egyház, akinek a liturgia a hivatalos istentisztelete.

Valami mélységes titokkal teljes vonás van az Anyaszentegyházban, és ezt nem minden szem tudja meglátni. A kívülállók előtt gyakran csak olyan, mint egy hatalmas kiterjedésű,

gazdagon tagolt épület egységes, de merev hatalommal; rendeltetése pedig az, hogy rendeletei útján a hittételek és erkölcsi előírások által szabályozza a hívők lelkiismeretét. A mai kor egyoldalú és túlfeszített egyéniség kultuszában felnőtt lélek azt hiszi azért, hogy az Egyházban az emberiség szabadságának született ellenségét kell látnia, aki az emberiség legfőbb javát: az önrendelkezési jogot igyekszik lépésről lépésre korlátozni. Ismételjük, hogy leginkább az Egyházon kívül állók gondolkodnak így, mert megmaradnak a külsőségeknél, ahelyett, hogy behatolnának az alapokig. Mert így az Egyház lényegét fel nem fogják, azért félreismerik működését, és megütköznek rajta. Talán valami tiszteletet parancsol nekik az a biztonság, mellyel az Egyház az egész földkerekségén élő, majdnem 300 milliónyi hívének parancsol, és megcsodálják azt a gyermeki engedelmséget, amellyel ennyi ember követi szavát, de szeretet és vonzódás nem támad bennök az Egyház iránt, sőt ellenkezően lélekben hidegen és idegenként állnak vele szemben.

Milyen másként ragyog fel az Egyház képe a hívő katolikus szemében, aki a hit világosságánál bele látott az Egyház lelkének mélységeibe! Ő is szembekerül a tekintéllyel, de ez a tekintély olyan, hogy vele szemben az engedelmség a szeretet megnyilvánulása lesz, és nem kötelezettség. Mert a gyakran nagyon is emberi alakban fellépő külső takaró alatt, amely-

ben az egyházi tekintély elébe lép, meglátja magát Krisztust, az Urat az ő isteni tekintéllyel és végtelen megváltói szeretetével.

Megemlékeznek a hívők arról, hogy Krisztus az Atyához való visszatérése alkalmával egész megváltói és papi feladatát az Egyház kezébe tette le. Rá ruházta a maga világ-misszióját: „Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet.” (Mt. 28, 19.) Az Egyház tanító szavának megígérte és odaadta a maga csalhatatlan tekintélyét: „Ki titeket hallgat, engem hallgat.” (Lk. 10, 16.) Megígérte ezenkívül a személyes segítségét: „Én veletek leszek egészen a világ végéig” (Ján. 14, 17,), továbbá az „igazság lelkének” segítségét. (Mt. 28, 20.) Rábízta az eucharisztikus áldozatnak őrizetét és a szentségeknek hétszeres forrását, hogy az Egyház legyen ennek a sáfárja.

Így tehát az Egyház főpapi ruhájában nem úgy áll előttünk, mint egy ember, aki a másik emberhez szól; hanem emberfeletti nagyságot ölt fel; és bár emberek által szól hozzánk, azért mégis egészen természetfeletti, isteni nagyságként jelenik meg. Úgy lép a hívő szeme elé, mint Krisztus második Én-je, melyet Krisztus Szentlelke vezet és éltet; sőt mint maga Krisztus, aki mintegy új emberi alakban megy végig a mennybemenetel után is az emberiség történetén, tanítva, vigasztalva, gyógyítva, áldást osztogatva, az Atyát dicsőítve, az embert megváltva és boldoggá téve.

Ezzel azonban azt is tudja a hívő katolikus, hogy az Egyház lényege: *a szeretet!* Amint Krisztus elhagyta trónusát, mely az Atya jobb-ján van: „Nem azért, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért“ (Mk. 10, 45.), hasonlóképpen az Egyház is, csak egy célt ismer: szeretetben kiemelni az embert a bűnök szolgaságának nyomorúságából, és odahelyezni az Isten gyermekeinek szabadon zöldelő világába. Nem a megkötés, a bilincsbe verés, hanem a feloldás, az igazi szabadság előmozdítása minden tevékenységének lelke; ez vezeti még parancsaiban és büntetéseiben is.

Amit megköt és büntet, az csupán a minket zsarnok módon rabszolgaságba tartó sötét hatalom; de ezt le is kell kötni, hogy a lélek a magasságban szárnyalhasson. Így tehát a hívő katolikus számára a tekintély az Egyházban nem korlátozás, hanem Istentől adott méltóság és hatalom az emberiség áldására. És ennek a tekintélynek hangsúlyozása nem az uralomra törő önkény megnyilatkozása, hanem Istennel töltekezett, boldoggátevő szeretet, mely a szívet szent erővel fellángoltatja a szeretetből fakadó engedelmességre.

De a hívő lélek még mélyebben bele tud tekinteni az Egyház lelkébe. Krisztus hatalma az Egyház hatalmában, és Krisztus papsága az Egyház papságában életet ébreszt az ember-szívekben. Isteni életet: Krisztus életét. Az Egy-

ház úgy mutatkozik előttünk, mint *édesanya*, aki a Szentlélektől beárnyékozva a maga életét, azaz Krisztusnak megdicsőült életét oltja bele gyermekeinek lelkébe. Ezzel együtt azonban úgy is mutatja be magát, *mint közösség*: élet, hit és szeretet közösség, mely az Egyház papságának és teljeshatalmú anyaságából növekszik, és azt a misztikus-organikus egységet alkotja, amit mi Szent Pál szavával: „Krisztus misztikus testének” nevezünk.

Ez az egység *oly felséges*, hogy a kegyelem isteni életéből fakadva legtökéletesebb ösi mintaképét az Istenség hármasság életének egységében találja meg. De egyszersmind *oly átfoglaló*, hogy magába zárja az egész hívő és kegyelemmel áldott emberiséget, és szent vággyal arra törekszik, hogy a még eddig távolállókat is belevonja a maga közösségébe. Emellett ez az egység *oly mély*, hogy behatol az egyes lélek legbensőbb megmozdulásaiba és minden gondolatát, cselkedetét a közösség számára elrendezi és termékennyé teszi. De mindezek ellenére ez az egység *oly szent mértéktartással és önfegyelmézőssel teljes*, hogy minden embernek legsajátosabb és legértékesebb kincsét: az ő egyéniségét érintetlenül hagyja, sőt azt előre feltételezi, és annak teljes kialakítására tör maga is.

Ezzel a hit szeme behatolt az Egyház legbensőbb szentélyébe. Feltárult előtte annak legbensőbb lényege, mikor Krisztus misztikus testének sajátosságát megfogva látja ezt a csodá-

latos egybekapcsolódást isteni és emberi, szent hatalom és alárendeltség, papság és laikus hívősereg, közösség és személyiség között. Ő bár csak ez a megismerés ne maradna csupán a hittől megvilágított észnek az értékes birtoka, hanem megragadná az egész embert és szíve legmélyéig betöltené! Mily szeretettel és szent vágygal sietne akkor minden keresztény az Egyházhoz, hiszen nem ismerne nagyobb boldogságot, mint egyre jobban és jobban *benne, vele és belőle élni!*

Ezt a gyönyörű célt szeretnők lassan a liturgikus újraneveléssel megvalósítani.

A liturgikus év és a kegyelmi élet

Láttuk, hogy a szentmise első része a formadó, a második fele pedig a tartalommal megtöltő. A tanító istentiszteletnek és az áldozat megülésének ezen egybekapcsolása által a liturgikus év harmonikus egységben adja nekünk az egyházas élet formáját és tartalmát. A liturgikus év öltöztet minket Krisztusba, az új emberbe, aki Isten képére teremtett igaznak és szentnek (Ef. 4, 24). Az életszentség és Krisztus követése a liturgiában elénk táruló kép szerint elsősorban a Lélek egyszerű felvételében és Krisztusnak életteljességében áll lelkünkben. A „szent” nevével illette Szent Pál és az egész

ősegyház mindazokat, akik megkapták a keresztséget és most egy szívvel-lélekkel kitartanak a „kenyértörés“ közösségében. Az életszentséget tehát az Egyház szemlélete szerint nem a saját munkánkkal kell kiküzdenünk, hanem ingyen-adott ajándékként kapjuk, még pedig elsősorban a liturgia megülésében. A szentleckék ugyan gyakran adnak elénk erkölcsi normákat, de ezzel nem a természetes akaraterőt akarják egyoldalúan megfeszíteni, hanem meg akarják mutatni az utat, amelyen vágyódunk járni ennek az életnek teljességében.

A mi emberi közreműködésünk azért egyáltalában nem fölösleges, de nem külső kényszerként fakad, hanem a nekünk adott élet belső törekvéséből buggyan elő. Ez a közreműködés éppen abban áll, hogy magunkat alázatos hittel és bizalommal eltelve teljes egészen átadjuk az Egyház vezetésének. Az Egyházzal szemben való aggságoskodó bizalmatlanság, valamint a nagyobb bizalom a magunkválasztotta eszközökben és az emberi módszerekben, egyformán akadályoznak az Úr felé vezető utunkban. A mienk az Üdvözítő forrásaiból életet merítő hit; és éppen ezt adja meg nekünk az Egyház. A mi feladatunk az, hogy a szent ünnep megülésével nekünk adott életszentséget, „azt a szakramentumot, amit a hitben kaptunk, az életben megőrizzük“. És ezt is az Egyház könyörgi ki számunkra, mint szakramentális, szentségi kegyelmet. „Isten, ki Egyházadat szüntelen új nem-

zedékkal gyarapítod, engedd szolgálóidnak, hogy életükkel megtartsák azt a szentséget, amelyet hitel vettek." (Húsvét utáni keddi misében.)

A szentség neve és lényege

A liturgiában ismételten előfordul, hogy a magyar szó nem fedi teljesen az eredeti latin vagy görög név tartalmát. Ilyenkor vagy az idegen szót kell használnunk, különösen, amikor az egyébként minden nyelvben ismerős műszó, vagy pedig új magyar elnevezést kell keresnünk. Ilyen szó az előző elmélkedésben többször használt „szentség” szó. Ennél az a nehézség, hogy több fogalomnak megnevezésére is használják. A „sanctitas”-t, az életben megnyilatkozó, alanyi szent tulajdonságot is szentségnek szokták egyszerűen mondani, és ugyanezzel a névvel illetik a „sacramentum”-ot is, a Krisztus Urunktól alapított hét, tárgyi megszentelést adó jelet is. Az előbbit mi majd életszentségnek nevezzük, az utóbbit olyan helyeken, ahol félreértésre adhatna okot, a régi magyarokkal szakramentum néven említjük.

Hogy a liturgia útját az életszentség kialakítása felé megérthessük, be kell hatolnunk a szakramentum, az Úr Krisztustól alapított hét szentségnek lelkébe.

A hitben való atyáink, a legelső keresztyének, minden nagy és természetes ember előtt felfog-

hatatlan igazságot és a keresztény életüdvöséget kialakító belső folyamatot „mysterium”-nak nevezték. Ennek az eredetileg görög szónak latin megfelelője a „sacramentum”. Ha ezt a szót egyszerűen titoknak fordítjuk le, akkor a misztérium, a szakramentum lényegét nem adtuk vissza teljesen és szemléltetően. Igaz ugyan, hogy a misztérium a régi értelemben valami titokzatos folyamatot, valami elrejtett dolgot is jelentett, amit csak a hivatottaknak mutattak be. De ennél a jelentésnél erősebb volt az első keresztény századok hívőjében az a képzet, hogy a misztériumban ennek a titokzatos folyamatnak ereje és kegyelme által az ember az Istenhez emelkedik, mintegy „megistenesül”. Ebből azután megérthetjük azt is, hogy miért tartották elsősorban a keresztség, a bérmlás és az Eucharisztia titokzatos, isteni folyamatát misztériumnak, szakramentumnak. Később ezek közül csak az Eucharisziára korlátozták ezt az elnevezést. Így általában a keleti liturgiák a szent áldozatot értik misztériumon.

A római liturgiában így nevezték az áldozati adományokat is, a kenyeret és a bort, amelyek a pap ünnepélyes hálaadása közben átváltoznak Krisztus testévé és vérévé. A felajánlási imádságok (secreták) még ma is emlegetnek misztériumot és szakramentumot, melyek által mi megtisztulunk. És a szentáldozás utáni imádságok pedig hálát adnak a vett misztériumért, szakramentumért.

Az egyházi latin nyelv továbbfejlődése folyamán azután a szakramentum szó átment kizáróan a hét szent cselekedetre, amelyek által életünk kiemelkedik a földi korlátaiból, emberies alacsonyágából, és a természetfeletti létbe emelkedik, megtelik isteni erővel. A katekizmus ezeket külső jeleknek magyarázza, melyeket Krisztus Urunk rendelt a belső kegyelmek közlésére. A szakramentum jele tehát valaminek, ami láthatatlanul működik, de amiben már magában is megvan a képesség, hogy ezt a láthatatlan működést mindenki előtt érthető módon szemléltesse.

Igy a pap a keresztségben vizet önt a keresztelendő fejére, hogy minden bűntől tisztára mossa őt. A bérmálásban a püspök krizmával keresztet ír a bérmálandó homlokára, hogy Krisztus számára megpecsételje. A kenyér és bor, mint nemes adományok, már természetüknél fogva is előre utalnak a magasabb ételre. A papszentelésnél a kezét, amivel adni, ajándékozni szoktunk, a felszentelendő fejére helyezi a püspök, hogy adjon neki abból az erőből, ami benne magában is él. A betegek megkenésénél a pap megkeni a test különböző részeit, hogy a bűn minden nyomától megtisztítsa azt. A bűnbánat szentségénél és a házasságkötésnél maga a szó, a belső ember érzéseinek és lelki indulatainak természetes kifejező eszköze szolgál a szakramentális kegyelem közlésére.

A külső jelnek ez a természetes jelentése

még nagyobb kiemelésben részesül, ha azt a szakramentum kiszolgáltatása előtt magát külön megszentelik. Így a keresztség vizét Nagyszombaton szent cselekménnyel előkészítik az Egyház használatára. Krisztus a húsvéti gyertya jelképében leszáll a keresztvízbe és jelenlétével megszenteli azt. Azután Krisztus Lelke, a Szentlélek átjárja a vizet az olajjal, amit a vízbe öntenek, hogy mindaz, akit ebben a vízben megkeresztelnek, isteni életet nyerjen belőle. A bérnélésnél és papszentelésnél, valamint a betegek megkenésénél azt az olajat használják, melyet a nagycsütörtöki szentelés a kegyelmek hordozójává tett. Mint „oleum sanctum“-ot, szent olajat köszönti ezen a napon a püspök és az egész klérus.

Ámde a szent matéria még magábanvéve nem elég, hogy valóságos szakramentum legyen és így kegyelmet közölhessen. Hozzá kell járulnia, mint a teológusok sok mondják a formának, hogy az létrehozza a szentséget. Ez a szentséget létrehozó forma különböző lehet: szó: melyet szent cselekmény is kísér (keresztség, bérnélés, szent kenet) vagy pusztán maga a szó cselekedet nélkül, (Eucharisztia, bűnbánat, házasság), vagy a *kézfeltétel*, amit imádság kísér (bérnélés, papszentelés). Ezekről később szólunk. Most még befejezésül csak annyit: Ha a liturgia nem más, mint az Egyháznak Krisztus Lelkétől vezetett élete, akkor a szakramentumok azok a csatornák, erek, melyeken át az élet árad. Hogy

böven áradhasson és így életszentséget, sanctitas-t adhasson, az a szeretettől függ. A szeretet pedig a megismerésből fakad. Azért fogjuk egymásután ismertetni a szakramentumokat, melyek a liturgia aszkézisében és misztikájában az életszentség létföltételei.

Mily nagy öröm és boldogság is azt tudnunk, hogy van út az égbe, mely mindnyájunk számára tárva-nyitva áll. Ez nem a lelkiélet könyveiben általában szereplő hármasság útja: a tisztulás, a megvilágosodás és az egyesülés útja. Hanem ez a liturgia aszkézise és misztikája által ismert út. Ennek is három állomása van: a *keresztség*: az isteni életre való megszületés, az *Eucharisztia*: az isteni életben való gyarapodás; és a *paruzia*: az isteni életben való teljes egyesülés.

De a legnagyobb vigasztalás és a legjobban emelő erő az a következtetés, hogy amikor úgy érezzük, mi már nem tudunk *szentté lenni*, a liturgia a szentté tevő kegyelem által még mindig tud *szentté tenni*. Alleluja.

Vízkereszt után második vasárnap.

Az egész „földkerekség” egybegyűl a szentmisére bevezető ének szerint, hogy szent örömben újjongva hódoljon a földön megjelent Isten előtt. Az angyalokkal egyesülve magasztaljuk annak csodatetteit, aki „Ígé”-jét, a „Logosz”-t elküldötte, és általa kiszabadított minket a pusztulásból (Graduale, Alleluja és Offertorium-ének). Tőle, az ég és föld Urától kérjük a miseimádságban égi adományként a békét. Ő adta meg nekünk egykoron, és ő adja nekünk ma is, amikor közöttünk megjelenik, mindazokat az isteni adományokat, amikről a szentlecke szól, köztük első sorban a szeretetet. És ami a legfontosabb a mai vasárnapon: Ő újítja meg előttünk a kánai menyegző csodáját, mert amiről az evangélium szól, az most is jelenlét és valóság lesz a szent áldozatban. Most a szentmisében, épp úgy mint az életben, mi vagyunk Krisztus szolgálói, akik elkészítjük a vizet, hogy az isteni borrá változzék. És az áldozati lakomában mi vagyunk Jézus tanítványai, akik boldog elragadtatással élvezzük a „jó bor”-t, amit Krisztus az idők végére, az új-szövetség számára tartogatott. Istennek legyen ezért hála.

A kezes-tény menyegzőről.

A mai evangéliummal kapcsolatban a népliturgikus apostolság vezetője: Parsch Piusz írja a következőket: A kánai menyegzőről szóló szép evangélium mutatja, hogy Krisztus a házasságot meg akarta szentelni, és hogy a kezes-tényeknek a házasságról a vallás szellemében kell gondolkozniok.

Mint tartják az esküvőt főként a városokban? Veti fel ő a kérdést és azt feleli: A legtöbbször délután, mint egy nagy látványosságot. Mentől gazdagabb a jegyespár, annál nagyobb a fény és a pompa. Szőnyegek, virágok, orgonajáték, kivilágított csillárok, énekkar valami operaszámmal, a jegyespár ünnepélyes bevonulása kísérettel, összecsendült báméskodók serege, a fogatok és az autók felsorakozása, és végül nagy lakodalmi vacsora. Ilyen egy esküvő: sok világi elem, vallásos csak éppen annyi, amennyi nélkülözhetetlenül szükséges.

És hogy kellene ennek lennie? Először is a jegyespárnak az élet ezen fontos lépésére jól elő kellene készülnie. Sokat kellene imádkozniok, hogy házasságuk valóban az égben köttesék meg. Azután rendet kellene teremteniök a lelkükben; erre szoi gál a gyónás, mely most valóban életgyónás lehetne. Ki hallott már arról, hogy valaki esküvője előtt lelkigyakorlatot tartott volna?! Pedig az élet ily nagyon fontos

fordulópontján néha az örökéletbe vágóan döntő lehetne a lelkigyakorlat vagy legalább is az egy napos lelkimagány.

Az esküvőről magáról pedig csak ennyit: nem délután, hanem délelőtt, és nászmisével egybekapcsolva kellene lennie. Erre sokan csodálkozva felnéznek: Mi az a nászmise? Ez az Egyháznak külön miséje éppen az új házások javára. A mise közben kétszer is különleges áldást kapnak a jegyesek, akik magában a szentmisében megáldoznak. (Sok helyen megmaradt az a szép szokás is, hogy a szentáldozás után, vagy a mise végén a házasársak külön kehelyben megáldott bort is kapnak, a „szeretet kehelyét“.) Ez is mutatja, hogy mennyivel inkább az Egyház és a liturgia szelleméhez illőbb a délelőtti házasságkötés, mint a délutáni szokásos. Íme mily szép munkaprogramm a liturgikus apostolság lelkes munkásai számára, hogy hozzátartozóikat vegyék rá liturgikus esküvőre!

A liturgia és a misztika.

A buzgó hívők között napjainkban egyre jobban feléledt a misztika szeretete. Ha a misztika lényegét a legrövidebben és talán legérthetőbben meg akarjuk határozni, akkor azt kell mondanunk, hogy az nem más, mint Isten valóságának megtapasztalása és édességének megízlése. Minthogy pedig ismételten láttuk, hogy a

liturgia misztériumában a megváltás nagy tényei jelenlét és valóság lesznek, érezhetjük, hogy mily nagy segítség a misztikus lelkiélet kialakításában *a megértett és átélt liturgia*, amit szeretnénk munkánkkal elérni. És ez mindenki számára elérhető út a misztika világa felé.

A misztikus lelkiülethez ugyanis nagyon sok neves író szerint nem kell külön adottság, hanem amint Garrigou-Lagrange mondja, a legjobb erőink szerint kell az Egyháznak nagy és mindenki számára hozzáférhető eszközeit használnunk. A szentségek gyakori vétele, a szentmise naponkénti hallgatása, gyakori szentáldozás, a legméltóságosabb Oltáriszentség iránt való szeretet, a Szentlélek Isten tisztelete, állandó gyermeki bizalom Jézus szentséges Szívében, és a Szent Szűzhöz való menekülés.

Ez utóbbiról mondja bold. de Montfort Grignon, hogy Mária igaz tiszteletének egyik gyümölcse a szemlélődés. Máriához való nagy szeretet nélkül csak sok szenvedés útján érhető el az Istennel való egyesülés. „Sötét éjszakákon, harcokon és lelki küzdelmeken, szúrós tövisek közt, ijesztő pusztaságon át kell mennünk. Mária útján azonban szebben és nyugodtabban járunk. Itt is talál az ember sok keresztet és legyőzendő nehézséget, de jóságos Anyánk oly közel lép hűséges szolgálóihoz, . . . hogy ez a szűzi út valóban a tövises ellenére is rózsás út! Könnyebben és biztosabban elvezet minket az Istennel való egyesüléshez. Mária csodálatos mó-

don a keresztet egyszerre könnyebbé és mégis érdemszerzőbbé tudja tenni. Könnyebbé, mert a Szent Szűz szelíd jóságával fenntart minket ; és érdemszerzőbbé, mert nagyobb szeretetet szerez, és a szeretet az érdem alapja ; de azért is, mert cselekedeteinket átadja Jézus Krisztusnak, és ezzel értékét felemeli. Mária maga mindenek felett álló Isten-szeretete segítségével a legkönnyebb cselekedet végrehajtásakor több érdemet szerzett, mint az összes vértanúk minden kínjukkal együtt véve.

Egy másik, szintén nagy és szintén minden bensőséges lélek számára hozzáférhető eszköz a liturgia és az Egyház imádságos lelkével való egyre bensőségesebb egyesülés. Clérissoc domonkos atya írja (*Le Mystère de l'Eglise* c. művében) : „Az imádság kegyelme és a misztikus lelki állapot mintáját és forrását megtaláljuk az Egyház papi életében ; a liturgia Krisztus képét sugározza ismét tagjaiba megtörve, amely kép tökéletesen ragyog az ő testében.“ Az Úr Jézussal és az ő misztikus testével együtt mondott közös liturgikus imádságok megszerzik nekünk a szent megvilágításokat és sugallásokat, világosságot árasztanak és a szívet fellángoltatják.

Végül a Szentírás gyakori olvasása és a tudományos, vallásos könyvek studiuma, ha valóban természetfölötti felfogásban végezzük, kiváló eszközök, hogy a lelket előkészítsék a misztikus lelki életre. Szent Benedek Regulájában levő tanítás

ebben a szempontban egészen megegyezik Szent Aquinói Tamás felfogásával (II—II. q. 180. a 3). Ezek alapján a lelkiélet útja a következő:

A „lectio divina” az első, mert a jámbor studium által elsegít az elmélkedéshez (meditatio). Ezért foglal el Szent Benedek aszkézisében oly nagy szerepet az olvasás. Mindennap kell olvasni a meghatározott időben; nagybőjtben a szokottnál is többet. A nagybőjt elején mindenki kap egy könyvet, és azt rendben és egészen el kell olvasnia. Még külön megbíz öregebb testvéreket azzal, hogy ellenőrizzék, valóban olvasással foglalkoznak-e az ő gyermekei. Vasárnap pedig a köteles tisztségek elvégzése után az egész szabad időt szent olvasással töltsék. (Reg. 48. f.)

A gyakorlat Germain Morin szerint a következő: „Olvassunk egy oldalt, két oldalt anélkül, hogy akadna olyasmi, ami a lélek figyelmét különösen magára vonja. De a pillanat csalhatatlanul elérkezik, — (ha ma nem, holnap; ha nem holnap, akkor azután,) — a lélek lassanként felmelegszik, kezd érdeklődni. Egy kifejezés, néha egyetlen szó felöltik s a figyelem rögtön rája terelődik. Talán ahhoz az emberhez hasonlóan, aki értékes ércre bukkan, a lélek egyre tovább ás, merészen felkutatja annak a mondatnak, kifejezésnek teljes értelmét. Mohón kiszívja minden velejét. Ez az igazi, természetes, előkészület nélkül való elmélkedés, mely a léleknek az igazsággal való érintkezésből születik.

De ez az érdeklődés nem maradhat ezen a pusztán plátói fokon. Belekeveredik a szeretet és arra törekszik, hogy a gyakorlati életben megvalósítva lássa az igazság megnyilatkozásából folyó következményeket... Akkor kopogtat a családnya ajtaján, hogy megnyerje, amit az olvasmányban és elmélkedésben megtalált. És hogyan kopogtat? Az imádság által. Gyakori, de rövid lesz az imádsága: „Brevis debet esse et pura oratio. (Reg. c. 20.)” Ez válik azután lelkünkben működő erővé, mely alkalmas időben, — nem kell még az nap! —, tettekben megvalósul.

Mivel a mai ember szereti a schemát, ime közöljük is Szent Benedek Atyánk szelleméből és Szt. Aquinói Tamás Szummájából vett elmélkedés menetét.

Bevezetés: „Imádkozzunk, hogy Isten távolítsa el a felfuvalkodottság szellemét.” (Reg. 38. f.) Utána háromszor elmondjuk: „Uram, nyisd meg ajkamat és szám hirdetni fogja dicsőségedet.”

1. **Olvasás:** (lectio divina) Lassan, figyelmesen olvasunk. Még pedig *per ordinem*, sorban, nem előre, hátra lapozva, nyugtalankodva, szép részleteket keresve, azonnali hatást várva. Azután *integro*, teljesen. Nem hagyjuk abba, ha talán néhol szárazabb is az olvasmány.

2. Ha azután jön a Lélek órája, „ki akkor és addig működik, amikor és ameddig neki tetszik” (G. Morin), letesszük a könyvet, és ki-

használjuk az ihlet idejét. Elmerülünk benne, izlelgetjük, kóstolgatjuk, engedjük mélyünkbe hatolni.

3. Közben *rövid fohászimádságokkal*, „szív-szárnyaló“ gondolatokkal az Isten elé röpködünk. Dicsérjük, magasztaljuk őt. Imádjuk és áldjuk. Neki hálát adunk a jóért, mit eddig bennünk és általunk gyakorolt. És kérjük, hogy „amire természetünk magától kevésbé képes, ahhoz adj a meg nekünk segítő malasztját. (Reg. prol.)

Befejezés: „Még van idő rá és mindezeket a földi életben teljesítenünk lehet, cselekedjük meg buzgón mind, ami örök hasznunkra lesz.“ (Reg. prol.)

Csak két dolgot kell tisztáznunk! Először: mi lesz, ha a mai zaklatott életünk mellett oly szűkre szabott idő alatt csak olvastunk, de semmi meg nem fogott, a Lélek érkezését nem éreztük meg? Másodszor: mi lesz, ha az elmélkedésből nem fakadt gyakorlati elhatározás; vagy ha fakadt is, de a nap folyamán feltételeinket nem váltottuk tette?

Az elsöre azt feleljük, hogy bizony az meg-
esik. Az orvosság az lenne, ha tovább olvas-
hatnánk. És ha a munkás hétköznapiakon ezt
nem is tudjuk megtenni, nem mondhatjuk-e
Germain Morinnel: „S nincsenek-e már most is
vasárnapjaink és ünnepeink, amikor jobban ha-
talmunkban áll imádsággal és szent olvasmánnyal
tölteni az időt? Mily jó is elmerülni az édes és
hallgatólag szemlélődés légkörébe, melynek va-

rázsát elődeink oly jól tudták értékelni. Mily jó lesz izlelni azt a csodálattal teljes örömet, amelyet az igazságnak világos látása szerez, „gaudium de veritate”. (Szt. Ágoston.)

Egyébként, ameddig eljutottunk a megengedett időben, annyival megelégszünk. És várjuk türelemmel, — ez az igazi „inspirata patientia”, — amíg tovább jutunk.

A második nehézségre pedig az Atyák Életéből mondunk el egy történetet. Egy szerzetes panaszkodva ment apátjához: Az olvasmányokból nem marad meg benne semmi. A tettekig nem tud soha eljutni. A bölcs apát azt felelte, hogy ha nem való olvasásra, elmélkedésre, akkor kézimunkára fogja. Az első parancsa az volt, hogy a közelben heverő kosárban hozzon vizet a patakából.

A füleskosárral éppen a kertészek dolgoztak. Tele volt földdel, levéllel, piszokkal. A szerzetes meg is meríti a patakban, de mire az apát-hoz ért, a víz kicsurgott az utolsó cseppig. Miután az apát parancsára tizszer vagy többször is megismételte ezt a meddő munkát a szerzetes, az apát végül is így szólt hozzá: Emlékszel, milyen szennyes, piszkos volt ez a kosár. És látod most, ha kicsurgott is belőle mind a víz, úgy hogy semmi sem maradt bent, mégis mily tiszta lett? A szentolvasmány és az istenes dolgokkal való foglalkozás, ha látszatra nem is ad statisztikába foglalható eredményt, de tisztítja a lelket.

Tehát ha csak az első pontig jutottunk is el az elmélkedés menetéből, már az alatt is keresztül folyt lelkünkön az Isten folyója. És ha minden kicsurgott is belőlünk, mégis tisztult a lelkünk.

Különben is Isten szava nem mindig válik tette még aznap. Rejtett mélyeken jár bennünk, de egyszer cselekedetté válhatik.

És még valamit! Lehet, hogy sokszor megállunk csak a *lectio divina*-nál; — de viszont sokszor eljutunk azután tovább is. Az út ugyanis Szent Tamás szerint tovább megy. A *lectio divina* elvezet a jámbor *studium* által a *meditatio*-ig, az elmélkedéshez. De onnan azután tovább is vezet a bensőséges imádságig, (Szent Benedek szavával: *pura oratio*-ig), végül pedig a szemlélődéshez, a *contemplatio*-hoz juttat el. „Jézus nem tud ellenállni annak a léleknek, aki így zörget, megnyitja neki ajtaját, s boldog pillanatokban a szemlélődés adományával meglátogatja őt.“

Milyenek ezek a pillanatok? A legtöbbször valóban pillanatok. „Mintegy rövid kilendülések az örökkévalóság véghetetlen horizontján; és a hit s a szemlélet között való átmenetet szolgálják.“ (G. Morin.) De csak idő és a kitartás kérdése, hogy ezek a rövid kilendülések hosszabbá váljanak, és kialakulhasson bennünk a misztikus lelkiélet.

Elszócakozom imádság közben!

Sok imádságot szerető szív panaszolta már ezt el lelkiatyja előtt. Főként a kötött imádságoknál érezzük sokszor elménknek ezt az állhatatlanságát. Minthogy pedig a Misszale imádságai kötött imádságok; azért a misekönyvet használók sokszor érezhetik ezt. Az ő megnyugtatójukra és vigasztalásukra szolgáljon a következő történet.

Amikor Szent Gertrud egy alkalommal társaival együtt a zsolozsmát imádkozta, bár iparkodott mindent figyelmesen elimádkozni, de esze emberi gyöngeségből szertekószált. Az imádság végén szomorúan mondotta magában: „Mily gyümölcse is lehet egy ilyen lelkigyakorlatnak, mely ekkora állhatatlansággal kapcsolatos?” Az Úr Jézus meg akarta őt vigasztalni, azért megmutatta neki minden jónak és minden boldogságnak kincsesládáját: az ő szent Szívét és így szólt:

„Íme lelki szemeid elé tárom Szívemet. Ennek mindent bizalommal felajánlhatsz, amit magadtól nem tudnál jól megtenni, hogy tökéletessé egészítse ki. Így módon Atyám szemében mindent teljes tökéletesen tudsz megtenni. Valóban, az én isteni Szívem, mert ismeri az emberi gyöngeséget és állhatatlanságot, vágyva vágyódik mindenkor azután, hogy ha nem is szavakkal, de legalább egy gondolattal add át neki

minden tökéletlen cselekedetedet, hogy helyetted betöltse, kijavítsa és tökéletessé tegye, amit egyébként magadtól kevésbé jól tudnál megtenni."

Azért a kötött imádságaink elvégeztével, — akár zsoltosma, akár a mise szövege, akár valami társulati ima volt az, — mondjuk el az alább következő vagy ahhoz hasonló imádságot:

„Jóságos Jézusom, irgalmazz nekem szegény bűnösnek! Felajánlom a te mézzelfolyó Szívednek az én lagymatagul és szórakozottan végzett szolgálatomat, hogy tedd jobba és tökéletesebbé! És felajánlom ezt neked mindenek üdvére azzal a tökéletes figyelemmel egyesítve, mellyel te imádkoztál az Atyához és te dicsőítetted őt a földön. Kérlek téged: felelj te helyettem, tégy eleget érettem és töltsd be helyettem teljességgel. Amen." (Leg. 3, 25.)

És ha élő erő lesz lelkünkben a „Krisztus misztikus testéről" szóló Szent Páli tanítás, akkor élet lesz bennünk az a tudat, hogy a liturgikus imádságokba kapcsolódva az Egyházzal, a misztikus Krisztussal együtt imádkozunk, tehát az emberi gyarlóság miatt nem kell nyugtalanodnunk.

Az egyén imádsága lehet, hogy gyarló, de ennek a közösségnek az együttes imádsága mindig tökéletes.

A Vízkecészt után harmadik vasárnapra

Az Úr köztünk való megjelenésének és magamegmutatásának titkát aligha lehetne szebben és boldogságát jobban megsejtető módon elmondani, mint ahogy az Egyház elénekeli ezt a mai szentmise énekeiben. Oly jellemzők ezek az énekek az Epiphania utáni időkre, hogy a következő vasárnapokon újra és újra ezeket veszi elő az Egyház. „Isten, kit az angyalok imádnak az égben, Krisztusban és az Egyházban megjelent közöttünk. Valóban igaz: Felépítette az Úr Siont — vagyis az Egyházat és ott láthatja mindenki őt dicsőségében. Ott trónol, mint a föld királya, ott gyakorolja boldoggátevő uralmát alattvalói öröme az egész föld felett. A népek mind tisztelettel tekintenek reá és a föld királyainak meg kell csodálniok az ő dicsőségét. Sion hallja most az angyalok énekét, örvendezve, lelkesen velük együtt énekel és Juda leányai — az Egyház gyermekei — ujjongással veszik körül az isteni Királyt“.

Ennek a Királynak uralkodása abban áll, hogy magához emel minket, megajándékoz a maga isteni életével, és halhatatlanná tesz. Szolgálatunk előtte pedig az ő hatalmas jóságának magasztalása. Az áldozat bemutatásában elismerjük, hogy az ő jobbja felmagasztalt minket.

Elsősorban pedig az áldozati lakomában, a szent-áldozásnál csodálkozva állunk meg az előtt, ami számunkra „az Isten szájából jött elő”.

A szentlecke azután megmutatja, hogy ennek a nagy Királynak szolgálatában magunk is oly gazdagokká válunk, hogy mindenki vel tudunk csak jót tenni, sőt tudjuk magát a rosszat is jóval visszafizetni. Krisztus Király birodalmában ugyanis a szeretet uralkodik:

Az evangéliumban is Krisztus Király birodalmának képe ragyog fel. Látjuk az Egyházban a köztünk megjelent Isten-Király körül felvirágozni azt a csodálatos életet, amely elsősorban a keresztségben és az Eucharishtiában megy végbe. Ebben ugyanis Krisztus megváltást adva gyógyítja a lelkileg megfertőzötteket és betegeket, és meghívja a pogányokat az ő birodalmába. Mindenfelől, „napkeletről és napnyugatról” jönnek is sietve, és leülnek Ábráhámmal és Izsákkal és Jákobbal, mint új választott nép az Úr asztalához a „mennyei birodalmában”. Izrael országának fiai pedig, akiket legelőször hívott meg, Krisztus világosságából kitesztva hitlenségük sötétségében sínylődnek.

A liturgikus év átélésének gyümölcsei

Ha a liturgikus év élő lelkét hittel magunkba fogadjuk, akkor az átjárja egész életünket. Az „új ember” a világ zürzavaros folyásában sem

tudja magát eltagadni. A liturgikus év ránevel minket, hogy minden földi dolgot ne csak földi szemmel nézzünk, hanem nézzük a hit szemével, és lássuk meg bennük Krisztus világosságát, melyet kiárasztott rájuk a megváltottak számára. Minden teremtett és látható létező nem csupán a természetes földhöz tapadtságában jelenik meg előttünk, hanem mint a megdicsőült világunknak jelképe és hordozója. Maga a kereszttel, a szenvedés, a halál éjtszakája is csodás fényben ragyog fel így előttünk.

A kereszttel többé nemcsak kemény büntetés a bűnért és bűnhődés a multért, mert a büntől meg vagyunk váltva, és bocsánatot nyertünk, hanem mindez számunkra boldogító részvétel Krisztus megdicsőült kereszttjében. Külsőleg szorongathat és elnyomással fenyegethet, de bensőleg a megdicsőülés és a szent öröm forrása lesz. A lélek legmélyén a mennyei békesség honol, melyet ez a világ sem meg nem adhat, sem meg nem zavarhat. Hitünk győzedelmesen áthatol a szomorú takarón, és meglátja a tiszta ragyogást.

A halál számunkra többé nem ijesztő kíséret, mely elő jön a sötétből, hogy elvigyen minket a sötétségbe, hanem Krisztus lett, a régenvárt Úr, aki világosságba öltözötten megjelenik, hogy hazavigyen minket az örök dicsőség ragyogásába.

És mindennek felett drága kincs lesz nekünk elviselni Krisztusért ennek a világnak szenved-

déseit, támadásait, üldözéseit és gyalázását, mert ez szerzi meg nekünk a győzedelmi pálmát és a mártíromság koszorúját. Amit a megkövezés alkalmával testi szemeivel és lélekben pedig állandóan látott Stephanus, azt látjuk mi is a hitben: fölöttünk is nyitva áll az ég, és látjuk Krisztust az Isten erejének jobbán trónolni.

Igy látjuk csodálatosan megdicsőülten magunkat, egész életünket, a körülöttünk levő világot. A liturgikus év egy új világot tár elénk, és mi mindenkor abban járunk. Ennek következménye a folyton tartó öröm. Már itt a földön kezdjük látni Isten dicsőségét, és ezzel már itt előre megízleljük a mennyei boldogság gyönyörűségének ízét. Csodálkozva ismerjük fel, hogy Szent János szava már is beteljesedett az Egyházban: „Ime, megújítok mindeneket . . . és új eget és új földet látok . . . és Isten fénye világítja meg azt és szövétneke a Bárány!” (Apok. 23.), vagyis Krisztus, mint megdicsőült áldozat a mennyben és az Eucharishtiában.

Magunkra tekintve pedig hálás örömmel ébredünk rá a nekünk adatott kegyelmekre. Nem is ismerünk többé nagyobb örömet a földön, mint az Egyház mennyei birodalmába való kiválasztásunkat és meghívásunkat. És az örömek az az ujjongó kiáltása, amit Nagyszombaton ad ajkunkra az Egyház, szívünkben mindörökre csengő Alleluja lesz.

Különös jelentősége van a kegyelmi életre a

liturgikus év bensőséges kapcsolódásának a nap természetes évéhez. Az ember a növényekhez hasonlóan úgy áll bent az őt körülvevő természetben, mint vele organikusan együtt felnőtt tag. A természet nyújtotta váltakozás szükséges számára és jót tesz neki. Nemcsak az emberi élet egészének van meg a maga tavasza, nyara, ősze és tele, hanem minden évszakban és minden napszakban maga az ember is más. Reggel és tavasszal felébred benne a cselekvésre törő erő, ősszel és este nyugalom után vágyódik. És éppen az időnek állandó váltakozásában fejti ki alakulva és növekedve az ember is a maga életét.

Ugyanezen okból, amíg a földön él, a természetfeletti életben is szüksége van a szabályos váltakozásra, hogy frissen növekedjék. Ez a váltakozás akkor lesz a leggyümölcsözőbb, ha megfelel az isteni működés alapelvének, vagyis annak az igazságnak, hogy a kegyelem feltételezi a természetet, és vele organikus egységben egybesimul. A liturgikus év pedig nemcsak szeretettel odasimul az emberi természethez, hanem felül is mulja, amikor az örömmel és lélettel van tele, mint tavasszal és nyáron, — és megváltja, amikor a természet a mulandóságot és a halált hirdeti, mint ősszel és télen, mert akkor ránk borítja a halhatatlanság glóriáját, és a sötétségben felragyogtatja Isten világosságát. Az éppen a liturgikus évvel való együttélés egyik áldással teli következménye, hogy a természet-

től elidegenedett mai embert jótevően visszavezeti a természethez.

Ezen váltakozás által a liturgikus év egyszersmind részt vesz a természet mozgásának nyugodt folyásában. Itt nincs semmi hirtelen, elő nem készített átmenet az egyik vallásos gyakorlatból a másikba a napok vagy a hónapok szerint. Nincs semmi lökésszerű változás, melyre ismét csend áll be. A dolgok nem mesterségesen sorakoznak egymás mellé úgy, hogy köztük semmiféle szorosabb összefüggés nincs, természetesen még kevésbé lehet szó organikus egybekapcsolásról. Mint az égen a nap a természettel együtt minden huszonegy órában megismételi a maga járását és mégis szabályszerűen tovább halad, ugyanúgy a liturgikus évben egyik nap csatlakozik a másikhoz, — értjük ezt az eucharisztikus napra, — állandó nyugodt haladásban ugyanazon pályát futja végig, és mégis mindenkor tovább is vezet. Ez a természet és a liturgikus év ritmusa.

A természet és a liturgikus év ritmusának titka

„Gratia non destruit naturam, sed sanctificat et elevat: A kegyelem nem rontja le a természetet, hanem felemeli és felszenteli” — tanítja a dogmatika. Ez az igazság érvényesül abban

a tényben, hogy a természetes év, a liturgikus év és a lélek élete közt egybekapcsolódó ritmust találhatunk. De ebben egy nagy titok is rejtőzik, aminek nem ismerése vagy elhanyagolása a lelkiéletben már nem egy kisiklást okozott.

Egy ember, aki nem a természettel él együtt, hanem mesterséges módszerek szerint élettelen tárgyakkal dolgozik, mint például egy kézműves vagy könyvelő, az nélkülözi a természet ritmusát, ezért önkényesen, szakszerűen cselekedik. De nem is számíthat munkájának önmagából keletkező növekedésével. Minden a saját erőlködésétől függ, és az eredmény teljesen megfelel az ő működésbe hozott képességeinek és a felhasznált segédeszközöknek. Pedig de sokszor hasonlították már a lélekalakítás munkáját egy szobrász munkájához! És hány lélek beszámolója benső világáról olyan, mint egy könyvelő zárószámadása: Bevétel, kiadás . . . haladás, csuszás . . . siker, hiba!

De nézzük meg ezzel szemben a természet ritmusával együtt dolgozó embereknek: egy kertésznek vagy egy falusi embernek a munkáját. A kertésznek is kell magának dolgoznia: ásni, ültetnie, metszenie, de a többi, — és éppen az, amitől minden függ — a nap munkája és a naptól éltetett természeté. Ezeknek a hatása alatt minden mintegy magától növekedik, virágzik, és hoz gyümölcsöket. Mindez pedig oly tökéletes, oly szép, hogy minden emberi fá-

radság és művészet haszontalanul törekszik utána. A kertész dolga tehát csak az, hogy munkájában ne a maga feje szerint menjen, hanem igazodjék a természethez; ápolját megfelelő módon tegye a nap elé, mely egyedül és szabadon ad gyarapodást.

Az Egyház is a maga liturgikus évében ilyen kertész. És az egyes ember is a maga lelkének nem szobrása, vagy könyvelője, hanem kertésze lesz, ha egyszerűen és természetesen az Egyházhoz simul. Nem kell akkor az életszentséget a maga erejével kiküzdenie, hanem szent lesz. Szentsége pedig az az organikus növekedő élet lesz, melyről az Úr mondotta: „Ki adhat pedig közületek gondjai által nagyságához egy könyöknyit?” (Mt. 6., 27.) És amelynek szépségéről ugyancsak az Úr mondotta: „Nézzétek meg a mezők liliomait, mint növekednek, nem dolgoznak és nem fonnak, és mégis Salamon minden dicsőségében sem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül.” (Mt. 6., 28.) Ez az öröme és legbensőbb természete, hogy növekedik és felér, a napfelé tör anélkül, hogy észrevenné. „Virágzik, mint a pálma, és növekszik, mint Libanon cédrusa, mert az Úr házában, Isten házában udvarában van elültetve.” (92. zs. 13.) A liturgikus év ritmusában van tehát elrejtve az Egyházzal való együttélés nagy könnyűségének és bőséges termékenységének a titka.

A természet ritmusával együtt halad az egyházi liturgikus élet ritmusa is nemcsak a na-

pok során át, hanem az egész éven át. Évről évre ugyanaz a folyamat ismétlődik, de mégis mindenkor tovább segíti a növekedést is mindabban, ami a fejlődés szerint szükséges. Minden új liturgikus évvel mélyebben belenövünk Krisztus szellemébe és életébe, míg mi magunk és az egész Egyház el nem érjük Krisztusnak teljes korát, és el nem jutunk ahhoz a mértékig, amit Isten öröktől fogva és az örökkévalóságig nekünk szánt.

Hogy a liturgikus évben egészen az Egyházzal együtt növekedjünk, ahhoz nem szükséges, hogy naponként vegyünk részt a szentáldozatban és a szentáldozásban. Kitűnik ez már abból is, hogy mikor a hívők még teljesen a liturgiából éltek, nem ünnepelték meg naponként az Eucharisziát. A liturgikus év dramatikus menetéhez még ma sincs minden napnak saját miséje; és a szentek ünnepei, sőt az Úrnak is több ünnepe, nem tartoznak ma sem ebbe a fejlődésmenetbe. Csak a megtestesülés és megváltás két főünnepe a kíséző ünnepekkel, a vasárnapok, az évnegyedes böjt napjai és a negyvennapos böjt tartoznak bele. És még ezek közt sincs mindegyiknek egyforma jelentősége. Az évnegyedes böjt szombatja fontosabb, mint a szerdája és a péntekje. A Nagyböjt csütörtöki miséi újabb eredetűek, és tulajdonképpen a fennmaradt hézagok kitöltésére szolgáltak.

Ha a liturgikus év isteni lelkével és életével annak nagy vonalát, klasszikus stílusát, eszméi-

nek gazdagságát és mélységét, érzelmi világának értékeit lelki életünkben magunkévá akarjuk tenni, akkor egyéni viszonyainknak megfelelően ezeket a miséket kellene első sorban megértenünk, és a szentáldozatba meg a szent áldozásban való részvétel által ebbe kellene bekapcsolódnunk. Azért ebben az évben a magyarázataink során ezekre térünk ki első sorban. Hasznos volna még, bár nem szükséges, hogy Egyház zsolozsmájához is legalább részben csatlakozzunk. De ezt a liturgikus imádság szellemében és stílusában végzett imádság által, valamint a Szentírás olvasása által némileg helyettesíteni lehet. (A jövő egyik programja éppen ez lesz, hogy hétről hétre a zsolozsmából adjuk a hívők számára legfontosabbakat.)

Az Egyház leghőbb kívánsága az, hogy mindnyájan egy szív, egy lélek legyünk. És ennek a célnak az elérésére nem ismer jobb eszközt, mint misztériumainak és ezzel az ő szent évének közös megünneplését. Egyedül ez által éri el az Egyház, hogy mindnyájan minden időben ugyanazon szellemben és ugyanazon gondolatvilágban éljünk. Az egyházi év liturgiája ezért magának az Egyháznak a gondolata szerint nem az egyesek külön vallásos kedvtelése, hanem az egész közösség számára az élet tulajdonképpeni forrása és az Egyház zsinórmértéke. Adódhatnak ugyan körülmények, amik egyesek számára egyidőre lehetetlenné teszik a liturgikus évvel való együttélést, de ez a ki-

vétel, a szabály általában ugyanaz marad. Az ilyen egyéni szükségleteket maga az Egyház is szívesen kielégíti, de legbensőbb lényegéből kifolyólag, nincs más kívánsága, mintegy lehetőleg mindenki azon az úton járjon, amelyet nemcsak megenged és jóváhagy, hanem amelyen ő maga vezet minket. És ha mi hiszünk az Egyházban, ismerjük és szeretjük őt, akkor aláztos szívvel és gyermeki lélekkel keressük az ő anyai vezető kezét. És nem nyugszunk meg addig, amíg azt meg nem találtuk, hogy azután kezünket kezébe téve vele együtt járjuk az égi utat.

Az Oltár és Élet soraiban ebben is szeretnék segítséget nyújtani, azért hisszük, hogy nem fölösleges, hanem nagyon is fontos a magyar katolikus hívő öntudata kialakításában az a munka, amit mi végzünk.

Egy érdekes liturgia.

(Huge Lang: Liturgik für Laien, 1935, Augsburg.)

Érdekes liturgia, vagyis a liturgiát tárgyaló könyv jelent meg német nyelven. Az év vasárnapjaira szétosztva 52 fejezetben tárgyalja mindazt, ami a laikusokat érdekelheti a liturgiából. Szól benne a liturgia szelleméről, az újszövetség vérontás nélküli áldozatáról, a húsvéti ünnepről és a liturgikus évről, a szent szakramen-

tumokról, az áldásokról és szentelésekről, az Egyház istendicséretéről, a templomról, végül a liturgikus történelemről és jelenről.

Van benne tehát alapvetés, történelem, gyakorlat, — és mindezt a lelkes ember szeretetével, de egyúttal a tudós józan kritikájával adja a szerző, a müncheni bencés apátság szerzetese. Éppen ez az érdekes benne, hogy megtudja találni azt a középutat, mely a liturgiát szeretőket emeli, de a liturgia gondolatvilágától még egyelőre távolállókra sem taszítja. Vezérkönyvnek a liturgia tárgyalásánál ajánljuk. Sőt szándékozunk a szerző engedélyével a következő évfolyamban a liturgikus éven át a magyar viszonyokra átdolgozva folyóiratunkban is közölni, mert nagyon jól kiegészíti majd az ideai évfolyam alapvető fejtegetéseit.

A Vízkereszt utáni vasárnapok

összefoglalása

Ezek a vasárnapok szoros értelemben nem tartoznak már sem az Epiphania, sem a Húsvét gondolatvilágába, azért a változó ünnepek szerint vagy most vagy Pünkösd után üli meg őket az Egyház. Ebben az évben például a 6. vasárnap már Pünkösd utánra kerül, az 5. vasárnap szövegét e héten szombaton imádkozza el a liturgia, mert különben kimaradna, a 4. vasárnapot pedig Gyertyaszentelő ünnepével együtt ünnepli meg.

A *negyedik vasárnap* húsvéti és epiphaniai képet tár elénk: Az evangéliumban ugyanis, mely a viharzó tengerről szól, Krisztus jelenik meg az ő Egyházában a harcnak és a győzelemnek jeleivel. Az Egyház ugyan nem akar harcot. Egyetlen törvénye, szelleme és törekvése a szentlecke szerint a szeretet. De az Úr Krisztus elleni büszke gögből az ellenséges szellemek és hullámok támadják meg a hajót, melyben az Úr látszólag aluszik. Am ő erősebb, — a győztes ő marad! „Feltámadva” parancsol a viharnak és a tengernek. Szavára nagy csend támad; kívül a halál csendje, belül a béke és öröm csendje.

Az *ötödik vasárnap* szentleckéje ismét a jótévő szeretetnek és örömmek az életét festi meg

az Egyház belsejében, az evangélium pedig a külső világ káros hatásáról szól. Az ellenség csendben hinti a konkolyt az Egyház szántóföldjébe. És a liturgia fontos figyelmeztetést ad mind az egyeseknek, mind az Egyház munkásainak: Az első gondunknak nem a konkoly kiirtásának kellene lennie, hanem annak, hogy Krisztus buzáját, — és gondoljunk itt az Eucharisziára, — helyezték el a lelkekbe, és azt segítsék kifejlődésre. Mert a családtya gabonát akar aratni, nem pedig tisztára kigyomlált, de üres szántóföldet akar találni.

A *hatodik vasárnap* azt mutatja, hogy Krisztus, az örök Igének az égből a földre szállt mustár-magja, mint növekedik hatalmas fává, — világegyházzá, melyben az egész föld lakói otthonra találnak. Krisztus maga az a kovász is, melyet egy asszony, azaz az Egyház, vesz és a lisztbe kever, míg az egészet át nem járja, és egyformán kovászossá nem teszi. Ezekben a hasonlatokban is ráismerhetünk az Eucharisziára, melyben a szentmise minden tanítása jelenlét és valóság lesz. Az „Isten Igéjének” hatalmas átalakító erejét mutatja a szentlecke is a tesszalonikaiak példájában, akik „nemcsak sok szorongatás közt a Szentlélek örömeivel befogadták az Igét”, hanem maguk is terjesztették.

Gyertyaszentelő Boldogasszony

A karácsonyi időszak végén, a természetes időrendnek megfelelően a születés után negyven napra, február 2-án ünnepli az Egyház az Úr bemutatásának ünnepét, melynek görög neve „Hypapante“ vagyis „Találkozás“. Első sorban az Úr ünnepe ez, és csak másodsorban a Szent Szűzé. És amikor a farsang rövid, akkor ennek a Karácsonyhoz tartozó szép ünnepnek gyertyafénye már a húsvéti ünnepkörben fénylik fel.

Az ünnep tele van mélyértelmű szimbolikával. Krisztus, Mária karján, először vonul be templomába. És ott „találkoznak“ a gyermek és Simeon, az agg. Ez Isten Lelkétől megvilágosítva megismeri a gyermekben a Messiást. Megkapta a biztosítást, hogy nem látja meg a halált addig, míg meg nem látja az Úr Felkentjét. Most szent örömmel eltelve veszi karjára, köszönti őt, mint, aki világosság lett a pogányok és zsidók számára egyaránt, és hálás szívvel távozik az életből. Simeon az ó-szövetség azon hívőinek képviselője, akik vágyódtak az igazi Messiás után. Az ó-szövetség célba ért, és most átmegy az újba, Krisztusba, a Zsinagóga átmegy az Egyházba.

Most az Egyház a jegyesi templom, melybe bevonul a mai nap Krisztus, a nagy világosság pogányok és a zsidók számára; most találkoznak örök eljegyzésben Krisztus és az Egyház. Most az Egyház lesz valóban a Szent Szűz, aki

Krisztust karjára veszi, hogy az Atyának áldozatul felajánlja. Ezzel a gondolattal nyitja meg a liturgia az éjszakai zsolozsmáját: „Íme, közeledik szent templomához mint a királyok királya. Örülj és örvendezz Sion, és siess Istened elébe.“

A szentmisét ünnepélyes gyertyáskörmenet előzi meg, mely Jeruzsálemből származik, és Rómában kiszorította a már régebben szokásos engesztelő körmenetet. Ez utóbbi magyarázza meg, hogy miért van violaszínből a gyertyaszentelés, mikor ez a szín nem felel meg a gyertyáskörmenet ragyogásának. Továbbá azt a tényt, hogy a gyertyaszentelést és a körmenetet február 2-án kell megtartani még akkor is, ha magát az ünnepet és annak miséjét valamilyen okból más napra is kellett áttenni. Ezért használják azután otthon a gyertyát, mint az Egyház szentelményét engesztelés céljából.

A körmenet eredetileg egy kisebb templomból indult ki, melyben csupán a gyertyák megszentelése és kiosztása végett gyűltek össze a hívők. Innen átvonultak a nagyobb templomba, ahol az Eucharisziát ülték meg. Az égő gyertya fénye Krisztus jelképe. Átvesszük a gyertyát és benne Krisztust az Egyháztól, és Simeonként kezünkben hordozzuk és szívünkbe zárjuk őt. Krisztus világosságát visszük az Egyház felé, a mi templomunkba. Közben egy görög költő gyönyörű énekét zengi a liturgia, mely ezekkel a szavakkal kezdődik:

Ékesítsd fel nászházadat, Sion
És fogadd be oda Krisztust, a Királyt...

Amikor az Eucharisztia számára rendelt adományainkkal a templomba vonulunk, énekeljük: „Az Úrnak helyette egy pár gerlicét vagy két galambfiat vittek...” És a nyomban utána következő mise bemenetre való éneke ehhez csatlakozva mondja: „Elnyertük, Uram, irgalmadat a te templomodnak bensejében...” A szentlecke is utal az ünnep szimbolikájára: „Elküldöm angyalomat előtte, (— ez ma Simeon, és az ó-szövetség, —) és mindjárt eljő templomába az Úr... aki olyan, mint az olvasztó és megtisztító tűz... áldozatot mutatnak be az Úrnak, és Jeruzsálem áldozata tetszeni fog az Úrnak.”

És nézzük meg, hogy mint lesz mind ez jelenlét és valóság a szent áldozatban. Mária, aki gyermekét felajánlja az Úrnak a templomban, ma az áldozatot bemutató Egyház jelképe. A szent áldozásban pedig Simeonhoz hasonlókká válunk magunk is, mert mi is már halálunk előtt meglátjuk az Úr felkentjét.

Közben már a nap egyre jobban közeledik a földhöz, és a sötétség egyre jobban és jobban szünőben. A tél és a megmerevedés kezd engedni, és csendben, kezd megindulni az új élet. Új időszak kezdődik, és ezzel a liturgikus évben is új ünnepkörbe lépünk.

A liturgikus év és a Szentírás

Protestáns ember vallotta, hogy a Szentírás a legszebb a katolikus liturgiában. A liturgikus szövegek csodálatos gazdagságot rejtenek magukban, amelynek kincseiből akarunk mi is egyre többet feltárni a hívő sereg lelki hasznára. Ezt a gazdagságát a liturgia főként a Szentírásból meríti. A liturgia vezető gondolata az, hogy egy év leforgása alatt tulajdonképpen az egész Írást végig el kellene olvasnunk, hogy ezzel egyre mélyebbre behatoljunk kifürkészhetetlen gondolataiba, és megsejtsük az isteni Bölcsesség terveit. Ezt a célt szolgálják első sorban a zsolozsmának az olvasmányai és responsoriumai az éjszakai matutinumban. Jövő vasárnapon, vagyis Hetvened-vasárnapon kezdi el a breviárium a Szentírás olvasását, és folytatja azután az egész éven át, még pedig általában véve magának a Szentírásnak a sorrendjében. Csak a legfontosabb időszakokban tér el ettől, és választ az ünnep gondolatának jobban megfelelő könyvet; így Adventben Izaiás próféta jóvendöléseit, Karácsonykor Szent Pál leveleit, a szenvedés idején Jeremiás prófétát, Húsvét idején az Apostolok Cselekedeteit és a Titkos Jóvendölések könyvét, míg a liturgikus év befejezésekor a többi próféta könyveket olvassa.

Sajnos, hogy a mai viszonyok között a Szentírás olvasása még a breviáriumban is csak az egyes könyvek elejének és fontosabb fejezeteinek el-

olvasására szorítkozik. Azonban abban a tényben, hogy az Egyház évenként minden szentírási könyvnek legalább a kezdetét elolvastatja, kitűnik, hogy szeretné, ha azután magunk buzgóságából kiegészítenők azt, és az egész Szentírást elolvastva annak szellemét igyekeznénk a magunkévá tenni.

Ézért örülhetünk, hogy a liturgikus apostolsággal karöltve megindult a mozgalom, hogy a könyvek könyvét is egyre jobban olvassák a hívők. Az osztrák liturgikus mozgalom folyóiratának a címe: „Bibel und Liturgie“ azt mutatja, hogy a liturgia átélése és a Szentírás olvasása egymást kiegészíti és teljessé teszi. Mint-hogy az Oltár és Élet a magyar liturgikus apostolság szolgálatában áll, azért mi is egyre jobban kitérünk a Szentírás ismertetésére is, amint a jó Isten segítségével a kezdet nehézségein át-estünk. Egyelőre időnként rámutatunk, amint — már eddig is megtettük, — hogy a Szentírás melyik könyvét olvastatja velünk jó édesanyánk az Egyház.

Mélyen meg kell győződve lennünk, hogy a Szentírás az Isten szava, tehát igazság és élet van benne, azért jámbor olvasása vagy figyelmes hallgatása alkalmával a szóval együtt a Lélek életadó kegyelme is lelkünkbe árad, még akkor is ha, a jelentését nem is érti meg azonnal mindenki. És azt is tudnunk kell, hogy az Írást az ember szava csak magyarázhatja, de nem helyettesítheti.

Ebben a szellemben válogatja ki az Egyház a perikopákat, vagyis az egyes ünnepek belső tartalmának megfelelő szentírási szakaszokat. És ezzel a Szentírást külön kapcsolatba hozza az Egyház sakramentális életével. Így adja meg a legvégső és a legmélyebb bevezetést a Szentírásba. A liturgia az új-szövetséget és az Egyházat az ószövetségben elrejtve látja, és viszont az ószövetséget mintegy leleplezi az újszövetség, amint Szent Ágoston mondja. Vagyis a liturgia számára az ószövetség nem csupán az újszövetség előkészítője, hanem egyúttal az újnak a legmélyebb előképe és szimboluma; és most ezekben a szimbolumokban Krisztusnak és Egyháznak teljes fenségét mutatja be.

Így tekinti azonban nemcsak az ószövetséget, hanem magának Krisztus urunknak tetteit, szavait, sőt egész földi életét. És joggal; mert csak a Lélek eljövételével lett az újszövetség és az Egyház befejezve. Krisztus szavai a legtöbbször hasonlatok a megváltásról, és csodái a megváltásjelképei. Azért tehát a liturgia nem marad meg a történeti esemény külsőségeinél, és nem áll meg a külső lepelnél, melyre Krisztusnak a világba lépése és önmaga kinyilatkoztatása alkalmával szüksége volt a még teljesen ószövetségi gondolkodású és földiesen érző zsidó nép előtt. A liturgia ehelyett elvezet minket a mélyre, megmutatja a földi lepel mögött a világfelettit és időkfelettit, a megváltás örökké jelenlevő eszméjét és tényét.

De nem csak megmutatja nekünk, hanem az áldozat misztériumában át is élteti velünk, sokkal magasabb értelemben, mint ahogyan át-élték azokat Krisztus kortársai. Láttuk már eddig is, és egyre jobban szeretnénk azt kidomborítani, hogy amit a szentmise első részében a Szentírásból olvastunk, az a szentáldozat misztériumában számunkra örvendetes valóság és boldogító jelenlét lesz. A misztérium kiemeli a történelmi lepelből az örök isteni elemet, azt beviszi az áldozati adományokba, amiket a felajánláskor az oltárra helyezünk, és azután átváltoztatva a szentáldozásban visszakapunk. De így módon beleviszi azt lelkünkbe, életünkbe, működésünkbe. És mi rájutunk, hogy mindaz a csodás dolog, amiről a Szentírás szól, Istennek az emberrel való kegyelemmel teljes érintkezése és kölcsönös kapcsolódása, nem a múlt történelmi eseménye, hanem igazában csak köztünk teljesedett be, most lett lélek és igazság.

Igy vezet bennünket az Egyház liturgikus évében nemcsak a Szentírás megértésébe, hanem a liturgiában ma is élő Szentírás isteni életébe.

Szent Pál tanítása az Egyházcól

Az Egyházcól a liturgia azt tanítja, hogy az a továbbélő Krisztus, azután lelkünk édesanyja, s végül valóságos közösség. Szent Pál is így nézi

és így éli át az Egyházat. Sőt ennek a titoknak ő a tulajdonképeni apostola. Ő csak egy élet-programmot ismert: és ez „Krisztus és az Egyház” vagy még jobban kifejezve: „Krisztus az Egyházban.” Előtte ugyanis Krisztus és az Egyház oly szorosan együvé tartoztak, mint a völegény és a menyasszony, vagy mint a fej és a tagok. „Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is. Ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk . . . Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenkint tagjai.” (I. Kor. 12, 12—27.)

Krisztusnak viszonya az Egyházhoz Szent Pál előtt szent házasságkötéshez hasonlított, úgy-hogy a keresztény házasság méltóságát is arra alapítja, hogy ennek a mennyei misztériumnak földi mása: „A férfi épúgy feje az asszonnak, mint Krisztus az Egyháznak, ő megváltója a testének . . . Nagy titok ez, mondom én, Krisztusra és az Egyházra értem”. (Ef. 6, 22—32.) Valahányszor Szent Pál az első keresztényeket hivatásuk fenségére, és a belőle fakadó kötelességeikre akarta figyelmeztetni, nem talál megfelelőbb és hathatósabb szavakat, mint-hogy az egyesésre és egyetértésre intse azokat, akik Krisztusban egy testet alkotnak. „Igyekezetek megtartani az egyetértést a béke kötelességével. Egy test és egy lélek vagytok, amiképp hivatástok is egy reménységre szól”. (Ef. 3, 4.) Abban a tudatban, hogy a test tagjai egymással

és a fejvel ilyen étellel átjárt egységet alkotnak, írja Szent Pál merész hittel és erős szeretettel eltelve ezeket a szavakat: „Most örömet szenvedek értetek s kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek (az ő titokzatos testében), az ő teste: az Egyház javára“. (Kol. 1, 24.)

Igy kell egyre jobban megismernünk és megszeretnünk nekünk is Egyház-anyánkat, hogy megérthessük a liturgia lelkét. Azért legközelebb még egy fontos tanut hallgatunk meg arra vonatkozóan, hogy az első századokban mennyire benne élt a hívők lelkében Krisztussal és egymással való összetartozásunk tudata.

A liturgia ismertetésének és szemléltetésének egyik eszköze.

A külföld után nálunk is egyre jobban kezd terjedni nemcsak az iskolai oktatásban, hanem a vallásos egyesületek programjában is az állófilm használata. A szemléltetésnek egyik legolcsóbb és egyik legkönnyebben kezelhető eszköze ez. Olcsó, mert egy 30—40 képből álló filmdiapozitív költsége felolvasással együtt 5—6 pengő. Könnyen kezelhető, mert beállítás után elemi iskolás fiú is tud vele vetíteni; és filmje nem gyulladó anyagból van, tehát nem kell tűzveszélytől tartani.

A francia bencések már több liturgikus filmsorozatot állítottak össze. Ezekből többet megszereztünk, hogy nálunk is lehetséges legyen vetítettképes liturgikus előadások tartása. Ezeket kikölcsönözni lehet a szerkesztőség útján; vagy pedig ugyanott meg is rendelhető.

Ezenkívül magyar munka is készül. A magyar liturgikus filmsorozatból az első most készült el, mely éppen az Egyház liturgikus évét magyarítja az Oltár és Élet szellemében. A 36 képből álló filmdiapozitív, felolvasással és az előadás jogával együtt mindössze 6 pengő. Megrendelhető előállítójánál: Dr. Daday László, Bp. I., Virányos út 26.

Nagyon tudjuk ajánlani az iskolai hitoktatás számára. De nagybőjti vallásos estéken, és más hasonló alkalmakon is jól felhasználható.

A megváltás ünnepköre

A liturgikus év nagyobbik felét a második ünnepkör foglalja le, amit húsvéti ünnepkörnek is neveznek a főünnepéről, de amelynek tartalmát jobban kifejezi, hogy ez a megváltás ünnepköre, amíg Karácsony a megtestesülés ünnepélése volt. Ez utóbbi ünnepkör képe lehetne a betlehemi jászol, felette a bölcsek csillaga, míg a mostanié a diadalmas fényben ragyogó szentkereszt, felette a Szentlélek lángnyelvével. Így következik a hosszú téli éjszakára a liturgikus évben a nyárnak hosszabb napja.

A megváltás napja felragyogott a Karácsony éjjelén és imádattal megcsodáltuk. Most az egyre erősödő nap új életet és növekedést támaszt az Egyházban. Szólítja az embereket az áldott munkára, de ugyanakkor kemény harcot vív a halál és a sötétség ellen. Azonban erejével és szelídségével áttör és győz a nap. A megváltás napja is a húsvéti győzelem fényében ragyog az egész Egyház felett, és elhozza neki a megváltás többé soha véget nem ismerő Húsvétját.

Krisztus szenvedése és halála, a feltámadás és az örök megdicsőülés alkotják a húsvéti ünnepkör történeti háttérét. De Krisztussal együtt megy az ő halálába és megdicsőülésébe az ő misztikus teste az Egyház is: és ebben van a húsvéti ünnepkör misztériumos jelene.

Három vasárnap alkot mintegy ritmikus át-

menetet a két ünnepkör között: ezek a Hetvened, Hatvanad, Ötvened vasárnapok. A név annyit jelentene, hogy 70, 60, 50 nappal Húsvét előtt. Ez a kikerekített szám a görög egyházból származik. Keleten ugyanis szombaton és vasárnapon nem böjtöltek, és így hetenként csak öt böjti napjuk volt. Ezenkívül sok helyen a Nagyhetet, bár böjtöltek ezen is, de már a húsvéti időbe számították bele. Hogy tehát a teljes negyvennapos böjt kijöjjön, egyes helyeken 8 héttel Húsvét, illetve Virágvasárnap előtt elkezdték a böjtöt. Így jött ki azután 56 vagy 63 nap Húsvét előtt. Ezt mondták kikerekítve Ötvened, Hatvanad, Hetvened vasárnapnak. Ezt az utóbbi számot azután később összekapcsolták a zsidók hetven évig tartó fogságának emlékével, bár eredetileg nem ez volt a kialakító gondolata.

Az Egyház, Isten megdicsőült országa, már Epiphania alkalmával felragyogott lelki szemünk előtt. Most a tavaszi munka és a kezdődő küzdelem jegyében áll előttünk: munkásokat toboznak szőlője számára, elvetik a magot a bázárdákba, és az Úr megjövendöli szenvedését és föltámadását. Ez az új motívum már megcsendült a megelőző vasárnapokon is, gondoljunk csak a viharzó tengerről és a felburjánzó konkolyról szóló evangéliumokra, de most azután ez lesz az uralkodó. Miután Krisztus országába meghivattunk a magunk közreműködése nélkül, most kell munkánkkal a bért, har-

cunkkal a győzelmi pálmát, szenvedésünkkel megváltásunkat kiérdemelnünk.

Septuagesimától (ez Hetvened vasárnap latin neve) Nagyszombatig nem énekel az Egyház a húsvéti öröm Allelujáját, hanem a misében helyettesíti ezt az úgynevezett „tractus“-szal, a böjti énekkel. A zsolozsmában pedig, amint már említettük, most kezdi el az elejéről a Szentírás olvasását. Az első héten a teremtéstől a vízözönig tartó első korszakot, Ádám korát olvassuk; a második héten a vízözöntől Ábrahám meghívásáig tartó második korszaknak, Noé korának történetét, a harmadik héten egészen Hamvazószerdáig Ábrahám korszakának, a régi számítás szerint a világ harmadik korszakának eseményeit olvassuk. (Ezen számítás szerint Krisztus urunk a világ hatodik korszakában jött a földre, amint a martirologiumban olvassuk, Karácsony szombatján.)

Hetvened vasárnap

Rómában a stációs mise Szent Lőrinc bazilikájában van a mai vasárnapon. Lélekben tehát mi is Isten bátor hitvallója köré gyülekezünk, amikor a Misszáléval kezünkben megyünk a mi plébániai templomunkba. „Halálos gyötrelmek és pokoli kínok” közt fekszik az izzó rostélyon, de int feléje a győzelem hervadhatatlan koszorúja, és felragyog fölötte a meg-

dicsőülés ünnepi fénye, amint a bemenetre való énekben imádkozzuk. Hozzá hasonlóan mi is a pályára léptünk, amint a szentlecke tanít, most futnunk kell. Minden földies tekintetet fölösleges ruhaként le kell dobnunk magunkról, mert csak akadály a futásban, pedig nekünk el kell érünk a biztos győzelmi díjat. És mi kaptunk meghívást, hogy menjünk dolgozni az Úr szőlőjébe. Nem a nap első órájában, az ősözetségben. Nem kellett a nap forróságát kiállnunk velük együtt. Minket az utolsó órában, Krisztus korszakában ért a meghívás, de dolgoznunk kell. Mindennapos munkánkkal és szenvedéseinkkel dolgozunk ebben a szőlőben, ki-ki a maga helyén, hogy elkészítsük az Eucharisztia drága borát, és első helyen kapjuk meg bérünket; mert már itt a földön élvezhetjük ezt az isteni csodával lett bort.

És amiről a szentlecke és evangélium szól, az tüstént jelenlét és valóság lesz az áldozatban. Ebben nyerjük mi is az erőt, mely Lőrincet is megerősítette a harcra. És a szentáldozásban megdicsőítve látjuk felragyogni Isten arcát szolgálói fölött, akik mi vagyunk.

Az őskeresztények az Egyházzól

Szent Pál tanítása az Egyházzól, mint élő és cselekvő közösségről átjárta az első századok keresztényeinek a lelkét, és ez tette őket bol-

doggá. Egyik ékesen szóló tanúja ennek a közhitnek Ignác, Antiochia szent püspöke és bátor vértanúja. Halála előtt levélben búcsúzik el a kisázsiai hívektől, ebben a levélben szemléletes módon állítja elénk, hogy mily erős volt a közösségtudat és a belőle fakadó élet a második század kezdetén a keresztény hívők lelkében. Néhány vonással átfoglaló képet tud adni erről a gondolattal teli egyházfogalomról, még pedig nem a gondolatnak a szétszedésével, hanem annak az életre való gyakorlati hatásának megmutatásával.

Szmirna városának hívőihez így ír: „Engedelmeskedjete mindenben a püspöknek, mint Jézus Krisztus az Atyának; és engedelmeskedjete a presbyteriumnak (azaz a papságnak), mint az apostoloknak. Tiszteljete a diakonusokat, mint Isten rendelését. A püspök nélkül senki se tegyen olyant, ami az Egyházat illeti. Csak az az Eucharisztia érvényes, amit a püspök vezetése alatt, vagy az ő megbízásából mutatnak be. Ahol a püspök megjelenik, ott van a nép is, mint ahol Krisztus, ott található az Egyház is. A püspök nélkül nem szabad sem keresztelni, sem szeretetlakomát tartani; amit ő jóváhagyott, az kedves Isten előtt is; így lesz biztos és a törvénynek megfelelő, amit cselekszünk” (8. fej.).

Magnesia egyházának pedig ezt írja: „Amint az Úr Krisztus az Atya nélkül, akivel egy, semmit sem tett, sem maga, sem apostolai által, úgy

ti se tegyetek semmit a püspök vagy presbyterim nélkül. És ne próbáljátok meg helyesnek beállítani azt, amit (a közösség és a püspök nélkül) saját akaratotok szerint cselekedtetek. Hanem a ti összejöveleteitekben legyen egy szellem, egy reménység a szeretetben, gáncs nélküli örömben, ami Jézus Krisztus, akinél jobb nem adatik. Jöjjetek mindnyájan úgy össze az egy templomba, az egy oltárhoz, mint az egy Jézus Krisztushoz, aki az egy Atyától jött, és vele egy maradt, és hozzá tért vissza" (7. fej.).

Antiochiai Szent Ignác idézett szavainál senki sem tudná élesebben körülírni Krisztus misztikus testének egységbe való egybenövését, egymásban és egymással való együttérzését és együttélését. Ebben egyrésztől megvan a közösségnek éles, Istenakarta elválasztása a tekinthető hozdozóira, azaz a papságra, a püspökkel, mint fejjel és a diakonusokkal, mint segítő-társakkal, a másik félen a hívők nagy seregére, a „hallgató” Egyházra. De másrésztől megvan az élettől átjárt meleg és egységes közösségtudat. Így csak egy egész „krisztusi” életet és imádságot ismer: a közösségben és a közösséggel a szent Eucharisztia közös bemutatása alkalmával. (Ezzel természetesen nem azt akarjuk mondani, hogy az őskeresztények nem ismerték a magános imádságot, hanem csak azt, hogy az ő vallásos életük középpontja a közösségben végzett liturgikus imádság volt.)

Ezen közösségtudatban és a belőle fakadó

közösségéletben van azonban az ősegyház ki-
meríthetetlen erőforrása is. Itt van a titka an-
nak a világot legyőző és a világot megújító ha-
talomnak, melyből a mártiromságig elszánt hősi
lélek és az Egyház végső győzelme fakadtak,

Napjaink katolikusaitól az Egyház-tudat eb-
ben az élő felfogásban és személyes átélésben
idegenné lett. Nagyon is mélyen belénk evő-
dött az individualizmusnak, az egyes szemé-
lyekre való szétaprózódásnak a szelleme az
egész kultúránkban, úgy hogy mi nem tudjuk
oly mélyen átélni az Egyházat, mint közösséget,
miként az első keresztények. Ma már nagyon
sok lélek számára újra fel kell fedezni azt az
életértéket, amely minden egyes ember szá-
mára benne van Krisztus misztikus testének
igazságában és valóságában. Ugyanígy azt is,
hogy mily nagy méltósággal és mily komoly fe-
lelőséggel jár az egésznek növekedésére és be-
fejezettségére az egyes embernek, mint a test a
tagjának a helye, ma már sokak számára újra
fel kell fedezni. Pedig az Egyház legmélyebb
lényének ilyen átélése és ennek az átélésnek
az életben való megvalósítása szolgálna gyógy-
szerül vallásilag és erkölcsileg oly mélyre sü-
lyedt korunk számára.

És el is jutunk ide!

Már sok lélekben felébredt az Egyház esz-
ményképe, mint a megújulás szempontjából a
legnagyobb vallásos életérték képe. Csak ezt
az ébredező Egyház-tudatot ápolni és fejleszt-

teni kell. Ezt teszi meg napról-napra a szent liturgia, amelyből merítették az őskeresztények is a maguk közösség-tudatát. Szent Pál az Eucharisztia megünneplését mondja egyszerűen az egyházas közösség-tudat életsejtjének: „Egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk“ (1. Kor. 10, 17.) Szent Ignác is a liturgia közös végzését az egyházi élet valóságos megnyilatkozásának látja. A ma katolikusainak is egész lélekkel csak ugyan-ehhez a liturgiához kell visszatérniök, és megkapják kezükbe a kulcsot az Egyház közösség-életéhez.

Mentől mélyebben felfogja valaki az Egyház lényegét, és azt a helyet, amit az Egyház életében el kell foglalnia, mentől hűségesebben és elszántabban átadja magát az Egyház befolyásának, annál átfogóbb lesz lelkében az Egyház titka, és annál inkább fog az Egyházban és az Egyházzal élni. Ehhez remélünk segítséget adni az Oltár és Élet elmélkedéseiben. Talán eleinte idegenszerűek és nehezen felfoghatóak lesznek ezek a gondolatok, de lassan bele tudunk illeszkedni a liturgia gondolatvilágába, megértjük jelképeit és hasonlatait, melyek oly sok és nagy kegyelemmel teltek, és megtanulunk a liturgia által együttérezni és együttélni Egyház-anyánkkal.

Hogyan jutunk el a szentmise szövegének megértéséhez?

Egyre világosabban kell előttünk állnia annak az igazságnak, hogy a szentmisében az üdvösség nagy tényei *jelenlétté* és *valósággá* lesznek. Ebben az esztendőben minden misemagyarázatunkban ezt szeretnők kidomborítani. De úgy érezzük, hogy kellene általános utasítást is adni arra vonatkozóan, hogy miként tudja az egyes hívő maga is megérteni a szentmise szövegeit, mert akkor maga is elő tudna készülni a szentmisékre, és gyümölcsözőbben tudna elmélkedni a liturgikus szövegeken.

A liturgia barátainak ismerniök kell azt a módszert, mellyel el lehet jutni a különböző miseformulárék megértéséhez. Parsch Piusz azt írja, hogy ennek több féle útja van, de mi is vele együtt kettőt emelünk ki, anélkül azonban, hogy a többit elvetnők. Az egyiket nevezhetjük *genetikus*, *származtató* módszernek, a másikat pedig *drámai* módszernek. Az egyik misét az első, másik misét talán a második módszerrel tudjuk jobban megérteni.

A *genetikus* módszer a szentmise keletkezésének és kialakulásának történetéből indul ki. Azt keresi, — első sorban a régi miséknél — hogy mint jött létre egy mise? Az őskeresztényeknél a mise változó részeinek kiválasztása a püs-

pökre volt bízva. A püspök előtt pedig mintha az a kérdés állott volna : mint lehet a mai áldozat misztériumát szavakba öltöztetni. A szentmise változó részeinek ugyanis csak ez volt a szerepük. A mise megkezdése előtt a püspök kiosztotta a szerepeket : először hívta a diakonust és megmondotta neki, hogy az evangélium melyik részletét kell felolvasnia, majd a szubdiakonusként adta át olvasásra a megfelelő szentleckét. Végül szólította a kántort és meghagyta, hogy melyik zsoltárt énekeljék. Maga pedig formában öntötte az imádságot és a prefációt.

De milyen alapelvek szerint járt el a püspök a részletek kiválasztásában és összeállításában ? Tegyük fel, hogy az Úr mennybemenetelének ünnepére készülünk. Az evangélium a nap fő szent olvasmánya. Világos, hogy a püspök legelőször a mennybemenetelre szóló evangéliumot fogja kikeresni, még pedig a négy közül azt, amely legrészletesebben írja le a nagy eseményt. Az evangéliumból kiindulva keres a szentlecke számára megfelelő helyet az apostolok leveleiben vagy az Apostolok Cselekedeteiben. Van megfelelő részlet Szent Pálnak az efezusiakhoz írt levelében is (4, 5), de van róla szó az Apostolok Cselekedeteiben is. Tehát e kettő közül kell neki választania. Ezután éneket kell kikeresnie. Van két jellegzetesen mennybemenetelre való zsoltár : a 46-ik és a 67-ik. Valóban ezt a kettőt is választotta. Az oratiokat a püspök maga szerkeszti meg úgy, hogy

az ünnep gondolatát megfogalmazza mint ünnepi kérést. A prefációban pedig az ünnepnap legfelségesebb gondolatát igyekezik poetikusan kifejezni. Így jött létre az Úr mennybemenetelére való miseformula.

Amely úton keletkezett a mise, azon az úton kell megmagyarázni és megérteni. Elmélkedéseinket kezdjük az evangélium elolvasásával, azután építsünk hidat a szentleckéhez, majd elmélkedjük át az énekeket, és a legvégére hagyjuk az imádságokat. Fontos ehhez azonban, hogy megértsük az egyes részek szerepét is. Az olvasmányok *gondolatokat* adnak, az énekek *hangulatot* ébresztenek, az imádságok a nap *kérését* adják.

Ez a szentmiseszövegek megértésének egyik útja.

Élj az Egyházzal együtt!

Ebbe a mondatba szoríthatjuk össze legrövidebben a liturgikus lelkiélet egész programját. De hogy a gyakorlatban mit jelent ez az elv, azt kinek-kinek csak hosszas tapasztalat mutatja meg. Azért szeretném most megmutatni, merre, hogyan kell elindulnia annak, aki az Egyházzal együtt akar élni. Mit jelent ez?

1. *Éljük át először is a liturgikus évet és annak egyes részeit*, Adventkor töltekezzünk a Krisztust váró lelkek forró vágyódásával; Karácsony-

kor pedig a Krisztus-megtalálás glóriás öröme sugározza át egész világunkat. Epifánia ünnepén és vasárnapjain hódoljunk a királyok királyának. Azután gondljunk mi is a földi élet küzdelmeire. A Nagyböjt tegyen imádságosabb és fegyelmezettebb lélekké önmegtagadó gyakorlataival, alamizsnás, böjtölő, töredelmes szellemével. Húsvét adja meg a bizonyosság allelujás öntudatát; Pünkösd pedig telítsen el a Lélek által apostoli lelkülettel és vértanúi készséggel, hogy az utána jövő időkben egyre jobban meglegyen lelkünkben és a világban Isten országa.

2. *Ünnepeljük meg nagyobb buzgósággal a vasárnapot.* Ezek alkotják a liturgikus év gerincét. A vasárnap tanítását, kegyelmét, képét, kell egész héten át magunkkal hordanunk. A vasárnapok vezetnek be a legjobban a liturgikus év szellemébe. A vasárnap miséjéből életünk irányítására mindig meríthetünk indítást és programot. Elmélkedéseink is hétről-hétre erre segítenek el az Oltár az Életben.

3. *Az egyházi év sejtje a nap megszentelése.* Az Egyház a zsolozsmával szenteli meg a napot. És miután megtanultunk évről-évre és hétről-hétre együtt élni az Egyházzal, a zsolozsma megismerése és egyes részeinek végzése által, (reggel a primát és este a completoriumot lehet végezni, mert ehhez van magyar füzet is,) napról-napra, és óráról-órára együtt élhetünk az imádkozó Egyházzal, míg el nem jön a vele együtt történő megdicsőülésünk napja.

Hatvanad és Ötvened vasárnapok

Szent Pálnak, a népek apostolának templomában gyűlünk össze lélekben. Az apostol nem csak a római Egyházban vetette el Isten Ígéjének magját, hanem felséges példakép számunkra, akik minden felfelé törekvésünk ellenére magunkon tapasztaljuk, hogy „testünk a földhöz tapad” (Bemenetre való énekből). Példakép főként abban, hogy mily áldozatokra kell elkészülve lennie azoknak, akik Krisztusért akarnak küzdeni. Vár Szent Pálra is a szenvedés minden faja: a mértéken felüli munka, az üldözés, a börtön, a korbács, a megkövezés, a halálos veszedelem, a hálátlanság, a rágalmazás, az álmatlan éjtszakák, az éhség és a szömjúság, a nedvesség és a hideg, a ruhátlanság és hajléktalanság, a mások iránt való részvét és a tulajdon gyengesége. És neki mindezt magára kell vennie Krisztusért. Szent Pál inkább ezekkel dicsekedik, még a testiség ösztökéjét sem véve ki, mint a többi charismatikus kegyelmekkel, melyekben részesült. Mert gyöngeségében és szenvedésében mutatkozott csak igazán maga is Krisztus igaz tanítványának, és akkor lett nyilvánvaló benne Krisztus ereje (Szentlecke).

Mi vagyunk Krisztus búzamágyjai, kiket a szántóvető szétszórt az Egyház jó földjébe, de gyümölcsöt csak a türelem, a szenvedés és a meghalás által hozhatunk. És valóban: az áldozás-

ban az Eucharisztia búzája lelkünkbe vettetik, hogy bennünk lakozzék Krisztus ereje, mely Szent Pálban is oly hathatós volt. Egész határozottan lépünk tehát a felajánlási menetben az Úr „ösvényeire,“ amelyek Isten oltárához vezetnek minket. Az Úr pedig az áldozásban valósággal új ifjúságot és örömet ad lelkünkbe, mint az áldozási ének zengi hálatelten.

A következő vasárnapon segítséget és erőt keresve sietünk ismét a mi menedékünkhöz (Introitus), ahol Szent Pál tanít ismét himnuszos szavakkal a szeretet hatalmára. Azt mondja, hogy Krisztus szeretete a legnagyobb kegyelem és legistenibb lelki adomány az Egyházban. Ezért az ő állandó törekvése az, hogy magát mindenkiért feláldozza, minden szenvedést magára vegyen, és győzedelmesen feljűk emelkedjék.

És miután mi áldozatkészségünket és szenvedésvállalásunkat ily módon szinte a legmagasabb fokra emelte az Egyház, most az evangéliumban feltárja az elkövetkezendő idők elől a takarót. Egyúttal felszólít mindnyájunkat, hogy abban a szeretetben, melyet az imént tanultunk, kövessük az Urat az áldozat minden útján. Elöttünk is feltárul ez a keresztút, de a szenvedésen és halálon át Jeruzsálembé, a Húsvét ünnepére vezet el minket is.

Az áldozatban elmegy köztünk is az Úr, és meggyógyít minket vakokat, hogy lássuk meg ezt a fényt, mely sötét életútainkat beragyogja.

És a felajánlási menetben készségesen követjük őt már a mai szentmisében is. Ő pedig megerősít és felüdít minket, mint egykor a pusztában vándorló zsidókat. Nekünk is mennyei kenyeret ad eledelül, és ebben megadja nekünk a hit húsvéti világosságát és a szeretet erejét, melyről az áldozási ének szól.

A szentmise megértéséről

A mult alkalommal szóltunk a genetikus módszeről, de van egy másik út is, hogy a szentmise szövegeit megérthessük: ez nem a fejlődő mise menetét követi, hanem a már teljesen kialakultat vizsgálja, és azt a maga egészében és drámai felépítésében akarja megmagyarázni. Végig vesszük a misét úgy, amint ma a valóságban megülik ott, ahol a liturgiát pontosan végzik, és így próbáljuk a részeket az egészből és a kísérő cselekedetből megérteni. Ehhez azonban szükséges, hogy mindig a szentmise eredeti és még meg nem rövidített szertartását és a nép tevékeny részvételét vegyük figyelembe.

A szentmise az introitussal kezdődik; ez a bemenetre való ének; a klérus bevonulásával kezdődik a szent cselekmény (actio), tehát a kísérő éneket, mintegy nyitányt (ouverture) kell értékelnünk. Az introitus bele akar minket helyezni a napnak vagy az ünnepnek a hangulatába. Gyakran olyan, mintegy felszólítás (in-

vitatorium), és a szentmise alapgondolatát, főmotivumát tartalmazza. De csak akkor érti meg az ember, ha tekintettel van az egész zsol-tárra, és ha úgy tekintjük, mint a papság bevonulását kísérő éneket. Gyakran tanít minket az introitus a papság bevonulásának, vagy pedig a hívők templomba menetelének a szimbo-likájára. Próbáljuk meg csak, hogy az egész zsol-tárt az antifonájával, sőt ezt többször ismételve, már otthon, vagy a templomba menetel közben, vagy legalább a szentmise előtt végig imádkozzuk, akkor felviláglik előttünk az a szerepe, amit a lépcső imádságnak a szentmise elejére való beiktatása egészen megnyomorított.

A Kyrie és a Glória Parsch Piusz szerint egymással szemben állanak. Az elsőben a meg nem váltott ember szól, a másodikban a megváltott. Az elsőben a megváltásra való vágyódásunk sír fel, a másik pedig a megváltottság tudatának örvendező hírüladása.

Az Oratio a nap főimádsága; minden kéré-sünknek összefoglalása; a zsolozsma órái is benne végződnek. Ezzel az imádsággal szem-ben mindig különös tisztelettel kell viselkednünk. Nevezetes a tartalmuk mellett a tömör, lapidá-ris kifejezésük; kevés szóval nagyon sokat mon-danak. Nagyon tudjuk ajánlani ezeknek a col-lektáknak az elemzését.

A szentleckét legtöbbször nem úgy kell fel-fognunk, mint a valóságos szerzőnek, mondjuk Szent Pálnak a szavát, hanem nagyon sokszor

láthatjuk benne az Egyháznak, vagy a stációs szentnek, vagy a nap ünnepelt szentjének hozzánk intézet figyelmeztető és tanító szavát. Általában szokjunk hozzá, hogy az egész misét dramatikusan nézzük: a bevonulásban Krisztus vagy a nap szentje jön közénk és vonul az oltárhoz a pap személyében. A szentleckén a szent szól hozzánk. Az evangéliumban Krisztus áll előttünk, mellette nap és a templom szentje; és miközben hozzánk szól az Úr, állandóan rámutat szentjeire, akik úgy cselekedtek, amint ő tanít. A felajánlási körmenetben és az áldozási körmenetben az ünnepelt szent vezet minket az oltárhoz.

A Graduale visszhang a szentleckére, az Alleluja pedig az evangélium bevezetője. De azért a Graduale nem mindig függ össze tartalmilag is a szentleckével; sokszor az Introitushoz és a többi változó részekhez hasonlóan inkább a nap hangulatát akarja a lelkünkbe erősíteni. Így az Alleluja énekét is tekinthetjük a bevonuló Király Grál-motivumaként; kíséző ének az evangélium felolvasására induló körmenethez. Néha már az Alleluja verse is az evangélium főgondolatát emeli ki előre. Azután természetes, hogy a sequentiának az átelmélkedése, minthogy ezt a gondolatot fejt ki, elmélyíti bennünk az evangéliumnak vezető eszméjét.

Az evangéliumban Krisztus maga jelenik meg előttünk és szól hozzánk. Azért ne annyira a tanítást nézzük benne, mint inkább Krisztus

epiphaniáját, magakinyilatkoztatását. Egyszer-
mind az evangélium adja legtöbbször a misz-
térium játéknak a főcselekményét. Meg kell még
azt is említenünk, hogy a két olvasmány kö-
zött gyakran szép összecsengést találunk, az egyik
adja az ígéretet, a másik a teljesedést; vagy
pedig érdekes párhuzamokat a személyekben
és a cselekvésben, főként a nagyböjti miséekben.

Eddig tartott az úgynevezett előmise; ebben
még csak az előcsarnokban állunk; de előké-
szület volt, bevezető a szentélybelépéshez. Ide
a felajánlási menetben lépünk be. Most kell az
Ígének, mely az előmisében szólt hozzánk, testté
lennie, helyesebben kegyelemmé válnia. Az
előmise szavának az áldozat misztériumában
kell teljesednie, jelenlevő valósággá válnia.

Az a szöveg, amit a misszáléban Offertorium,
felajánlási ének címén találunk, egy kis marad-
ványa csupán a régi körmeneti éneknek, mely-
nek kibővített verse maradt ránk. Az Offerto-
rium megértéséhez mindig hozzá kell venni a
felajánló körmenetet; ez jelentette a Passio
Christibe, Krisztus szenvedésébe való bekap-
csolódást. A régenre szokásos két körmenet:
a felajánlás és az áldozás alkalmával szilárd
kapocsként fűzte oda a hívőket az Úr áldo-
zatához. A hívők tevékeny részvételének a
szentmisében ezek voltak a legmélyebb kifeje-
zői. De egyúttal jelentős szerepük volt a szent-
mise drámájában is. Azért ennek a két kísérő
éneknek tárgya a nap misztériuma. A felaján-

lasi menet áldozati közösséget teremt, az áldozás pedig az isteni életben és megdicsőülésben való közösséget Krisztussal és a nap szentjével. Mióta ez a két körmenet elmaradt, a szentmise átélése is sokat veszített.

A *Secreta* felajánló imádság, segít minket az áldozati kérés kifejezésében.

A *Communioról*, vagyis az áldozati énekről már szoltunk az *Offertoriummal* kapcsolatban. Ez is ismét maradvány: antifonája volt annak a zsoltárnak, melyet a szentáldozás alatt énekeltek. A zsoltár maga rendesen ugyanaz volt, amelyből való az antifona; vagy ha az antifonát máshonnan vették, akkor azonos az *introitus* zsoltárával. Megértéséhez szintén figyelembe kell venni, hogy a szentáldozáshoz vonulók körmeneti éneke volt és a szentáldozás kiosztását kísérte. Éppen ebből tudunk azután valóban meglepő vonatkozásokat találni. Néha-néha az antifona az evangélium fő verse, vagy a napnak fő gondolata. Ez azt akarja mondani, hogy éppen az áldozatban, melynek gyümölcsét a szentáldozásban élvezzük, teljesedik és lesz jelenlevő valósággá az evangélium. Ha most elképzeljük, hogy az áldozás alatt az antifonát mindnyájan többször ismételve énekeltek, akkor sejthetjük meg, hogy mily mélyen behatolhatott ez a gondolat a szentáldozáshoz járulók lelkébe.

Az áldozás utáni imádság ismét kérés, — tehát nem hálaadás. Kéri az áldozati lakoma

hatását; és rendesen a nap titkával kapcsolatban foglalja össze ezt a kérést.

Összefoglalva tehát azt mondhatjuk, hogy a szentmise változó szövegeinek megértéséhez a következő három pont kell: 1. a változó részekben az áldozati misztériumnak szavakba öltöztetését kell látnunk; 2. a szentmisét legalább gondolatban ki kell emelni a már megkövesedett és megrövidített alakjából, és újra az élő közösség együttes ünnepének kell felfognunk; 3. és éppen ezért dramatikusan kell meglátnunk és megmagyaráznunk.

Az antik misztériumok

Ha a szentmisének drámaiságát teljes egészében meg akarjuk érteni, és ha szeretnők tudni, hogy mint lesznek a megváltás tényei az áldozatban és a liturgiában jelenlétté és valósággá, akkor egyre jobban bele kell hatolnunk annak a titoknak a mélyébe, amit misztériumnak nevezünk. Nagyon sokat foglalkoztak ezzel a kérdéssel a marialaachi bencések, és az ő kutatásaiknak eredményét adjuk az egész év folyamán.

A nagy világforduló idején, amikor Krisztus Urunk megjelent, hogy a világot megváltsa, a pogányok lelki világában is hatalmas erőként uralkodott a megváltás után való vágyakozás. Megsejtették, hogy csak egy Isten tudja az

embert bűneinek nyomorától megszabadítani, csak az tudja a bűnök mocsarából felemelni, az Istennel töltekezett élet magasságába felemelni. És a pogány léleknek ez a vágya a sok tévedése ellenére is mély jelképes értelmű kifejezésre talált a misztériumokban.

A „mysterion” eredetileg görög szó és valami titokkal teljest jelentett, valami istenit, amely valami teremtett lényre, első sorban az emberre leszáll, azt átjárja, átalakítja, és így a földit a maga isteni magasságába felemeli. Megtörténhet ez isteni *tanítás* által, mely az embernek valamely titkot tár fel, vagy *cselekedet* által, melynek segítségével az ember érintkezésbe kerül az Istennel és részese lesz az isteni életnek. A liturgiában a misztérium szót a legtöbbször a cselekedetről használjuk.

Mint a természetben évről-évre egy titokzatos körforgás újul meg a napkeltében és napnyugtában, a csirázásban, növekedésben, a virágzásban és elhervadásban a nap egyre növekedő vagy egyre csökkenő fénye szerint, amint minden elhalásra egy új ígérettel teljes élet kezdődik, azt hitték a pogány gondolkozók és vallásos lelkek, hogy ugyanígy van az embernél is. Amint az ember a bűnben és a szenvedésben a halál csiráját hordja magában, ugyanúgy azonban a halál által egy magasabb, jobb élet felé halad. Ezt a gondolatot aztán átvitték egy istenre, akiben a földi dolgok és az emberi lét jelképét látták. Ez az isten is szerintük meg-

járta a tisztulásnak ezt az útját, de szenvedésével és halálával eljutott a megdicsőült élethez. És mert ez az isten az emberek jelképe volt, azért az embereknek is jelképes cselekedetek által követniök kellett ennek az istenségnek az útját. Valamilyen szent játék, valamilyen „misztérium” által be kellett magukat élniök az ő szerepébe és őt követve, mint az ő tanítványainak vele együtt kellett játszaniok. De hitük szerint éppen ezen játék által jutottak el a valósághoz, így győzték le erkölcsi nyomorúságukat, és jutottak el addig, hogy az istenség megdicsőülésében részt vehettek, maguk is „megistenesülhettek”.

Ez volt az antik misztériumok lényege. A pogányok szemében tehát a misztérium egy istenség tiszteletének a magasabb fajtája volt, mely lényegében szent cselekedeteből állott. Ennek a cselekvésnek a célja pedig az volt, hogy az istenséggel misztikus életközösségbe, szenvedés-egységbe lépjenek, és hogy ez a részvétel azután elvezesse őket az istenség életébe.

Amit ezek a pogányok, mivel az ő misztériumuk alapja teljesen a maguk képzelődése volt, hiába kerestek, az volt a kereszténységben boldogító valóság. Mi valóban megváltást találtunk az Istenember szenvedése és halála által; benne mi valóban az isteni élet részese lettünk; és az igazsággal teljes isteni misztérium által valóban osztályrészünk lett a megváltás gyümölcse, Krisztus megdicsőült élete, még pedig a liturgiában.

Tehát a pogányok misztériuma és a liturgia

misztériuma csak névben és alapgondolatában hasonlítanak egymáshoz, egyébként teljesen eltérnek. Az egyik az ember sejtéssel teli keresgélése, a másik az Isten adta valóság. Nem származott a keresztény misztérium a pogányból, csak a szót vette át a kereszténység, de valóságos tartalmat adott neki. És ezt a tartalmat fejezzük ki mi ezzel a két szóval: jelenlét és valóság. Jelen lesz a megváltás ténye, és valóság a mi belekapcsolódásunk.

Az Egyház, mint Krisztus misztikus teste napról-napra összejön egy ilyen szentséges cselekedetre: a szentmise misztériumára. És éppen azért, mert az Egyház Krisztus misztikus testének tudja magát, tudatában van Krisztus pap-ságával való egyesülésének is. Így éli át és így újíttja meg az utolsó vacsora lefolyásának titokkalteljes megisméltésében, a keresztáldozat ezen vérontás nélküli megelőzőjében, Krisztus papi cselekedetét.

Az Egyház egész szívvel-lélekkel elmerül Krisztus áldozatos önátadásába az Atyának, mikor az első eucharisztikus áldozat összes részleteiben elvonul lelki szeme előtt: Szenvedésének előestjén — szent és tisztelendő kezébe vette a kenyeret — hálát adott — megáldotta — megtörte — a tanítványoknak adta — ezt mondta: Vegyétek és egyétek, mert ez az én testem. — Miután ettek, hasonló módon szent és tisztelendő kezébe vette a kelyhet — hálát adott — megáldotta — és a tanítványoknak

nyújtotta — és azt mondta: Vegyétek és igyatok belőle mindnyájan, mert ez az én vérem kelyhe — az új és örök szövetségé — ami értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. — Valahányszor azt a titkot megünnepeltek, tegyétek a rólam való megemlékezésül.

És mégis: ez már nem pusztá megemlékezés. A gondolatból megfogható élet lesz, a szó utánzó tetté változik. Az Egyház felemeli tekintetét, hálátadva meghajtja fejét, a kereszttel megáldja a kenyeret és a bort, mélyen az adományok fölé hajol, és lelke mélyéig meghatottan kimondja az átváltoztatás szent szavait. És akkor megtörténik a csoda, a misztérium jelenlét és valóság lesz: az Egyházzal és az Egyház által Krisztus maga mondotta ki az átváltoztató szavakat. Ezzel az ő örök önátadása az Atyának belépett ebbe az időbe, és most ott nyugszik ő maga az oltáron, mint megdicsőült áldozat; rajta vannak még a halálos sebek, de a feltámadás dicsőségétől átragyogva.

És vele egyetlen és elválaszthatatlan áldozatban egyesülve, — ebben van a misztériumnak, mint utánzó szimbolikus cselekedetnek a legmélyebb értelme, — feláldozza magát a menynei Atyának az egész Egyház is, elsősorban pedig az áldozatot megülő közösség, és mint Krisztus is, Krisztussal együtt megkapja az Atyától a megdicsőülést. Ez a tény nyer jelképes, de egészen a mise misztérium-jellegének megfelelő kifejezést abban, hogy Krisztus a hívők adományainak: a kenyérnek és a bornak színében — alakjában jelen lesz, és az önmagává átváltoztatott és így istenivé lett adományokban maga magát a hívőknek ajándékozza.

A Nagyböjt vagy a szent Quadragesima

A böjtbevezető három hete Hamvazószerdával átmegy az Egyház liturgikus évének legnagyobb és legszentebb időszakába: a negyvennapos Nagyböjtbe. A latin név: Quadragesima negyvenet jelent, bár a böjt eleinte a római Egyházban nem volt negyvennapos, mert Laetare vasárnap kezdődött, amely ma a Nagyböjt negyedik vasárnapja. Amikor azután megkezdődött a negyvennapig tartó böjtölés, akkor hat héttel Húsvét előtt, a mai első nagyböjti vasárnapkal indult meg ez a szent időszak. Mivel azonban vasárnap nem böjtöltek, még így sem volt teljes a negyvennap, azért a fejlődés utolsó és ma is meglevő fokozata volt, hogy a kezdetet négy nappal előre tették, Hamvazószerdára.

A nagyböjt a liturgikus év tavasza. Mint a természetben a nap hatása alatt, hasonlóképpen Isten Egyházában is a liturgia eucharisztikus napjának hatása alatt minden elkezd csirázni, zöldelni, virágozni. Új hajtások fakadnak; eltűnik, ami öreg, vagy új életbe költözik maga is. Úgy, hogy amikor Krisztus Húsvét hajnalán új életre feltámad, az Egyház is vele együtt új ifjúságban és szépségben ragyog.

A Nagyböjtnek tehát a keresztény élet megújulási idejének, az Egyház negyvennapos exercitiumának kell lennie. Anélkül, hogy hivatásunk

munkahelyét elhagyatná velünk az Egyház, — ebben is mily nagy bölcsesség és életismeret van! — Krisztussal együtt misztikus magányba vonulunk, hogy vele együtt negyvennapon át böjtöljünk. De böjtön az Egyház nem csupán bizonyos ételektől való önmegtartóztatást ért, hanem belefoglal mindent, ami a kegyelmi élet-hez szükséges: „bensőséges imát, lelki olvasmányt, a szív töredelmét, önkéntes áldozatokat.“

Valamikor ezeket az önkéntes böjti áldozatokat, amennyiben lehetséges volt, egybekapcsolták az eucharisztikus áldozat felajánlásával, onnan azután Krisztus szegény tagjainak adták tovább, és így a febaráti szeretet szolgálatába is bele állították, amit ebben az időben különösen kellene gyakorolnunk. A böjti alamizsnadás innen ered. — De azért az Egyház gondolata az önmegtagadással, böjttel, alamizsnával egyaránt az marad, hogy eltereljen a földies gondolkodástól és emberi törekvésektől, és felébressze bennünk a lelki eledel: az Isten szava és az ő kegyelme, a szent Eucharisztia iránt a szent vágyódást. „Mert nemcsak kenyérből él az ember . . .“ Azért kellene a Nagyböjt alatt jobban részt vennünk a liturgia életében. Hiszen most minden napra új imádságokat és új olvasmányokat ad a szentmise. Miért tenné ezt, ha nem azért, hogy mindennap csatlakozzunk hozzá, és vegyük Krisztus szavát, és együk Krisztus eledelét.

A nagyböjti misék eleinte nem az Úr szen-

vedését állítják elénk, hanem a céljuk a mai hívők számára első sorban a lelki megújulás a keresztség és a keresztény hivatás szellemében. Valamikor ugyanis ezek a misék, — a későbbi eredetű csütörtöki misék kivételével, — arra szolgáltak, hogy előkészítsék a híveket a keresztség felvételére. Mivel ma ezt nem felnőtt korunkban vesszük fel, azért a régi tanítást ma a keresztségi fogadás és a kegyelem megújítására használhatjuk fel. De ebből magából is megérthetjük, hogy azért is szólnak ismételten örömről ezek a klasszikusan szép szövegek, mert a keresztségre előkészítő oktatások voltak,

A Nagyböjt volt valaha még a nyilvános bűnösök vezeklésére szánt idő is. Hamvazószerdán megkapták a vezeklő ruhát, és ettől kezdve ki voltak zárva a hívők-miséjének közösségéből egészen Nagycsütörtökig. Minthogy pedig ebben az időben az Egyházzal való közösség nagy és szent volta elevenen bent élt a lelkekben, ez a kitűntetés volt a legkeményebb vezeklés. Most mindnyájan megkapjuk fejünkre a vezeklővé avatás jelét: a szentelt hamut, de nem vagyunk kizárva a közösség áldásából. Ezzel a nagyböjti misék igazi bűnbánó lelkületre is nevelnek.

De hogy túlzásba ne essünk, és ne gondoljuk, hogy a szenvedő Krisztus képe valahogyan kimarad a nagyböjti liturgiából, fontoljuk meg, hogy minden új élet Krisztus szenvedéséből és halálából virágzik ki. Őmaga volt az a búzaszem, mely a földbe rejtetett, ott meghalt, hogy

feltámadjon és sokszoros gyümölcsöt hozzon. Azért a szenvedés gondolata a legszorosabb kapcsolatban van mind a keresztségre való előkészítéssel, mind a vezeklők engesztelésével. Talán a Nagyböjt első felében kevésbé tűnik ez ki a szentmise szövegeiből, de annál erősebb lesz a második részében, míg azután a Nagyhéten eléri a magaslatokat.

A világnak ez a hatalmas drámája: a megváltás a liturgia misztériumában előttünk játszódik le, mint *élő jelenlet*; és mi nem csupán nézői vagyunk ennek a drámának, hanem belesodródunk ebbe a küzdelembe vagy Krisztus oldalán vagy ellene. A liturgia azonban szent szövegeiben ennek a drámának inkább a lelki oldalát tárja elénk, és nem annyira a külső oldalát. Az ellenség ördögi hitetlenségével és gyűlöletével szemben állítja az Úr mindent legyőző szeretetét; de egyúttal bemutatja az ő igazságos ítéletét is, hogy üdvös félelmet keltsen; és végig elmélkedni velünk együtt az Úr borzasztó lelki szenvedéseit. De már láttatja a harc közepette is a sötétségből felénk ragyogó húsvéti fényt, az Úr győzelmének ragyogását, mely teljes pompájával tündöklük majd az Úr feltámadásával.

Hamvazószerdán, miután hamuval keresztet tett fejünkre az Egyház, a szentleckében a próféta harsona szavával felszólít a böjtre; az evangéliumban pedig megtanít a böjt céljára és Istennek tetsző végzésére. — *Csütörtökön* arra int, hogy amint a szentleckében szereplő Ezechiás

király és az evangéliumi százados szolgája testi betegségbe estek, úgy mi is bűneinkkel a lelki-halál veszedelmébe zuhanhatunk. De forduljunk bűnbánattal vezekelve és imádsággal engesztelve Istenhez, és ő megadja nekünk az új életet. Még pedig, — ó milyen boldogító *valóság* és valóban üdvöt szerző *jelenlét!* — még ma megadja az Eucharisztia misztériumában! — *Péntek* megmutatja, hogy a vállalt bűjtünk és minden vezeklő önmegtagadásunk értéktelen Isten előtt a felebaráti szeretet gyakorlása nélkül, enélkül ugyan is nem nyerhetjük meg a Nagybűjt végén annyira óhajtott jutalmat.

A *szombati* mise magán hordozza a Sabbath-éjtszakai vigilia jellegét. Valamikor egész éjjelen tartó ünnepélyes vigiliával kezdték meg a Nagybűjtöt. Később vasárnap reggelre tették át az ünneplést, és szombatra egy régebbi vigiliamise került. Ebben a szentlecke megígéri azoknak, akik az igaz és helyes felebaráti szeretetet gyakorolják, hogy világosságuk felragyog a sötétségben, és éjtszakájuk világos lesz, mint a nappal. És azoknak, akik a „Sabbath“-ot ebben az istentiszteletben való részvétel által megszentelik, örömet ígér az Úrban. Az evangélium elmondja, hogy az apostolok küzdöttek a tengeren a viharral. Az Úr ezalatt a parton állt, de a negyedik „vigilia“, tehát reggel felé megjelent a vízen járva előttük; amint ebben az időtájban jelenik meg előttünk is az eucharisztikus áldozat misztériumában.

A Nagyböjt megtartása az őskereszténység szellemében

Az apostoli egyház őskeresztény szelleme nem halt ki egészen napjainkig sem. Az isteni Gondviselés két olyan szervezetet is hagyott ránk, melyben ez a szellem még ma is élő erő. Az egyik a liturgia, a másik Szent Benedek szelleme, melyet éppen mi határoztunk így meg: *az apostoli egyház őskeresztény szelleme*. Hogy ez így van, azt többek közt éppen a Nagyböjt megtartásáról szóló tanács mutatja legjobban. Azt írja Szent Benedek:

„Egész életünknek olyannak kellene lennie, mintha állandóan nagyböjti fegyelem alatt élnénk. De mivel ehhez csak kevés lélekben van meg az erő, azért azt ajánljuk, hogy legalább *a Nagyböjt ezen napjaiban őrizzük meg életünket teljes tisztaságban*. Egyszersmind iparkodjunk ezekben a szent napokban *a többi idők hanyagságait jóvátenni*“.

Más szóval ezt úgy fejezhetjük ki, hogy mind-egyikünk próbálja meg, és ebben a negyven napban élje a maga ideális életét. Azt az életet, amelyet szeretne élni, de az év legnagyobb részében nem tud megvalósítani. Csak egyszer próbálja meg ezt valaki negyven napon át megtenni, akkor meglátja, hogy mennyi erőt ad ez más időkben is. Mindenki a maga hivatásá-

ban élje át eszményi életét, valósítsa meg a maga elé tűzött ideált. Ez az első tehát, amit Szent Benedek kíván. A második, hogy az év többi 325 napjának hanyagságát igyekezzék mindegyikünk jóvátenni ebben a 40 napban.

Ennek a második nagyböjti programnak a megvalósítása akkor történik méltó módon, — folytatja Szent Benedek, —

„ha minden büntől tartózkodunk,
ha könnyhullatás közt imádkozunk,
ha szent könyveket olvasunk,
ha a szívbeli töredelmet gyakoroljuk,
ha önmegtagadásra törekedünk“.

Ezekből a tanácsokból a mai világnak különösen kellene hangsúlyoznunk az önmegtagadást. Benigna Consolatanak mondta az Úr napjainkban, hogy azért oly kevés az igazán bensőséges lelkiéletet élő ember, mert az önmegtagadás gyakorlata kiveszett. Az alapjában már oly csekély nagyböjti fegyelem alól is kihúzzuk magunkat, és különböző jogos és kevésbé jogos címeken felmentéseket kérünk. (Nézzük csak meg azokat a hölgyeket, akik Istenért nem tudnának egy napot sem böjtölni anélkül, hogy fejfájásról ne panaszkodnának, hogy tudnak citromot reggelizni és majdnem semmit sem inni, ha az lesz a divat!)

A liturgia a maga idején megkívánja tőlünk

z önmegtagadást. És ilyen idő a nagyböjti negyven nap. Hallgassuk meg azért tovább Szent Benedek tanácsát és kövessük azt:

„Ezekben a napokban tehát adjunk valamit szolgálatunk megszokott mértékéhez: például külön imádságot, ételből és italból való önmegtartóztatást. Ki-ki tehát — az Egyház törvényeitől vagy egyesülete, társulata szabályaitól — reá szabott mértéken felül ajánljon fel valamit saját akaratából a Szentlélek Istennek“. — Tehát csekélységet, nem nagy dolgot, — mert a hűséges kitartás fontosabb, mint a hirtelen nagyra lendülő fogadás, de ezután lehangoló teljesítés. Az Úr a negyvennap végén így szól majd hozzánk: Örülj, hű szolgám, mert csekélyben is kitartottál! Hűség, kitartás legyen tehát a jelzavunk, és így kövessük Szent Benedek valamelyik tanácsát a következők közül:

„Vonjunk meg valamit testünktől ételben és italban,
vonjunk meg valamit az alvásban,
vagy a beszédben és tréfákban,
és így a lelki vágyódás örömeivel várjuk a szent Húsvétet.

Azt azonban, amit egyesek felajánlanak, mondják meg lelkivezetőjüknek, hogy az ő imádságával és akaratával történjék; mert ami a lelki atya engedélye nélkül történik, az önkaratos-

ságnak és hiú dicsőségkeresésnek számít, nem pedig érdemnek. Tehát *mindent a lelkivezető akaratával cselekedjenek*”.

Ezeket a szavakat azonban ki kell még egy öskeresztény gondolattal egészíteni, s így lesz teljes az, amit mondani szeretnénk. Három nagybőjti gyakorlatot ajánl a liturgia. Az elsőt gyakorolja a mai világ is, és ez az *imádság*. A keresztúti ájtatosság, nagybőjti Miserere ájtatosság, lelkigyakorlatos beszédek stb., mind ennek a pontnak a megvalósításai. A másik az *önmegtagadás*; erről szól Szent Benedek is. Ez többet foglal magában mint csupán az evés vagy nem evés problémáját. Mily kicsinyes lélek is az, akinél „enni, vagy nem enni, ez itt csak a kérdés!” Ide tartozik az önmegtagadásnak minden neme: virrasztás, önfenyítés stb., stb. Az öskeresztény gyakorlat azonban még egyet kíván, de ez nagyon fontos: és ez az *alamizsna*. Amit az egyszerűbb étkezéssel, a szórakozásoktól való visszavonulással valaki megtakarított, azt régen a szegényeknek adták. Így kapcsolódik össze az öskeresztény gyakorlatban az önmegtagadás az alamizsnaadással. Németországban elrendelték, hogy tartsanak „egy tálas napokat”, és amit ezen a napon megtakarítottak, azt adják oda pártcélokra. Politikai okokból megtették ezt a németek. De amit ők megtudtak tenni földi indító okokból, nem tudnók megtenni mi is azt természetfeletti indításra?

Különösen, ha figyelembe vesszük a régiek

felfogását, akik ezt a Szentírásból merítették, hogy a bűnbocsánat megszerzésének is egyik nagy eszköze éppen az alamizsna. A nagyböjti fegyelem megtartásának a második célja pedig az, hogy más idők hanyagságait jóvátegyük ezekben a szent napokban. Gyakoroljuk tehát az alamizsnaadást, mint a jóvátétel egyik leghathatósabb eszközét.

Összefoglalva így fejezhetjük ki modern nyelven Nagyböjt programját, hogy az nem más, mint *a liturgia negyvennapos nagy lelkigyakorlata*. Abban különbözik a mai értelemben vett lelki gyakorlattól, hogy először is nem vesz ki minket a megszokott környezetből, hanem arra segít, hogy a rendes életünket tudjuk tisztábban, Istennek tetszőbben élni. Tehát rögtön gyakorlatra is változtatja az elméletet. Ezzel megszünteti azt a sokszor fájdalmasan tapasztalt szakadást, mely a lelkigyakorlatban eltöltött néhány nap után a való élettel való kapcsolatban megvan.

De azután különbözik abban is, hogy nem annyira beszéddel, elmélkedéssel, gondolkozással, értelmi tevékenységgel akar visszavezetni a lelkiélet alapjaihoz, mint inkább élettel, a miszteriumban megnyilatkozó *valósággal és szakra-mentális jelenléttel* odavisz az isteni élet forrásához és fenntartójához: a keresztkúthoz és az Eucharishtiához. Ezzel pedig isteni erővel valóssággal megújítja bennük a kegyelem életét. Deo gratias!

Azért, hogy a mai Nagyböjt valóban ilyen

negyvennapos lelkigyakorlat lehessen számunkra, hétről-hétre adunk összefoglaló képet a hét aszketikus gondolatvilágáról is, azonkívül a misenaptárban napról-napra adunk az elmélet mellé néhány azon nap szellemének megfelelő és már azon a napon megvalósítandó gyakorlati tanácsot. A liturgikus magyarázat, az aszketikus fejtegetés és a naponkénti gyakorlati tanács egymást kiegészítve az idei Nagyböjtünket igazi lelki megújulássá tudja tenni. Amit a jó Isten kegyelme adjon meg minden olvasónknak.

A fogadáscól

Csak még egy gyakorlati tanácsot szeretnénk adni, amit a liturgia szelleméből vontunk le. Fogadást akarunk tenni, úgy amint az elmékedéseknek is gyakorlati feltételben kell végződniek.

Az egész Miszalet végig forgothajjuk és nem találunk benne ilyen kifejezést: Fogadom erősen, hogy ezt vagy azt *mindig* megteszem. Vagy: Igérem, hogy *soha többé* meg nem teszem. A liturgia nagyon jól ismeri az ember gyöngeségét, azért nem fogadhat meg olyat, aminek megtartása nemcsak az embertől függ. Hittétel, hogy az egyszer megnevezett kegyelem állapotában Isten különös kegyelme nélkül senki meg nem maradhat. Ha tehát tőle függ, akkor nem fogadkozás kell, hanem alázatos könyörgés, hogy az Úr adja meg szükséges kegyelmét.

A liturgia valóban így is tesz, és ha mi az ő szellemében akarunk eljárni, akkor követjük példáját, és így imádkozunk: „Szeretném, Uram, a Nagyböjt folyamán ezt és ezt megtenni a Te dicsőségedre és lelkem javára. Add, Uram, kegyelmed segítségét, hogy valóban meg is tudjam tenni.

Ezt kérjük azután annál buzgóbb imádsággal, mentől kevésbé sikerült megvalósítanunk. Ebben van ugyanis a fő különbség a fogadás és az imádság között. A be nem váltott fogadás a legtöbbször letöri az embert úgy, hogy csüggedten mindenről lemond. Az *alázatos* imádság még alázatosabb lesz, a *bizakodó* még bizakodóbb. Az imádkozó azt modja, mint az angyallal küzdő Jákob: „El nem bocsátalak, míg meg nem áldasz! Abba nem hagyom az imádságot, míg meg nem hallgatsz. Hiszen Te mondtad: Kérjetelek, és adatik. Zörgessetek, és megnyitvatik. Keressetek, és találni fogtok.”

Kérek tehát, zörgetek, és keresek, míg enyém nem lesz, ami után vágyódom.

A nagyböjt első hete

Vasárnap a felajánlási imádságban azt mondja a liturgia, hogy „a böjt kezdetén elhozzuk ma áldozati adományainkat,” és ez igaz ma is, amikor pedig már négy nappal előbb megkezdődött a Nagyböjt. Ma jön ugyanis először össze a hívők nagy része a templomba, míg szerdán csak kevesen tudnak eljönni. Megkezdődött tehát „a kegyelem ideje, az Üdvösség napja” — mely már is jelzi előre Húsvétet. Most áll az, hogy élnünk kell a magunk eszményi életét; most kell Krisztus igaz tanítványainak mutatkoznunk; most kell a keresztény életnek azt a nagy eszményképét komolyan venni, amelyet a szentleckében Szent Pál tár elénk. Ezért Krisztust követve, Isten Lelkétől segítve, elvonulunk negyvennapra az önmegtagadásnak a világtól elforduló pusztaságába, hogy az Úrral együtt böjtöljünk. A csökkentett földi étel helyett más nemesebb égi eledellel megerősítve harcba vonulunk, hogy Krisztus zászlaja alatt megküzdjünk a Sátánnal, és győzelmesen megküzdjünk vele.

Ennek a szent időnek lelki pusztaságában, szellemi magányában körülvesz minket az ol-talmazó és megdicsőítő Isten-szeretetnek megszentelt légköre. Ezt az érzést fejezi ki a 90-ik zsoltár; (olvassuk el végig elmélkedve!); ünnepi énekként ez vonul végig az egész szentmisén.

Sőt a breviárium verseiben elkísér a Nagyböjtön át egészen a Szenvedés-vasárnapjáig. És örülünk annak, hogy mindez valóság és jelenlét a liturgiában. Isten ugyanis maga lesz Krisztusban és az ő Egyházában a mi oltalmunk és védelmezőnk. Ebben bízva, vállaljuk a felajánlaskor a most kezdő lelki küzdelmet, és ugyancsak az ő oltalma alatt a győzelemben való biztonságot és a húsvéti örömet élvezhetjük már ma is a szentáldozásban.

Hétfőn fordul először a szentmise a keresztelésre készülökhöz. Krisztus, mint Jó Pásztor elindul ma, hogy maga keresse fel az ő új juhocskáit, meggyógyítsa őket, és elvigye a maga aklába, az Egyházba. Elválasztja őket a bakoktól, nevükön szólítja és az evangéliumban így szól hozzájuk: „Jöjjetek Atyám áldottai, és bírájátok az országot, — és a liturgia Isten országán az Egyházat érti, — mely a világ kezdetétől nektek készítettett.”

De a már megkeresztelt hívökhöz is eljutott a kegyelemnek ez a szava. És hogy méltók legyenek, a felajánlási menetben az oltárhoz viszik böjti adományaikat Krisztus szegényei számára, mint ahogy a liturgia kívánja a caritasgondolat megvalósítását. És akik a mai szentmisében elhozták adományaikat az oltárra, a szentáldozás alkalmával újra hallhatják az Úrnak ezt a boldoggá tevő szavát, mint amely a szentáldozásban már előre megízlelt valóság, és megtapasztalt jelenlét számukra.

Kedd megmutatja, hogy Krisztus, az Isten Igéje, a keresztelendőket kegyelmével mint vezeti Isten titokkal teljes utain. Összegyűjti őket maga körül templomában, és miután a gonoszokat kivetette, ezeknek a kisdedeknek ajka által készit dicséretet. — Erre a hétre esik a tavaszi évnegyed böjtje is. De a miseszövegek még mindig a böjti gondolatokba akarnak egyre mélyebben bevezetni, hogy annak megszentelő erejét megismerhessük és megérezhessük.

Szerda a két leckében a böjti időnek két mélyértelmű képét adja. Mózessel együtt mi is felmegyünk ebben a negyvennapban a „hegyre,” ahol Isten lakozik a titokzatos felhőben. A világtól elvonulva negyven napon át boldog elvonultságban vele időzünk, törvényeit fogadjuk, és dicsőségében ragyogóvá leszünk, (mint az első olvasmány mutatja.) Azután Illéssel együtt mi is egy égi eledelnek, a mi Eucharisziánk-nak erejében megyünk e negyvennapon át Isten hegye felé. És ez a hegy a mi Krisztusunk az ő húsvéti dicsőségében.

De a dicsőség és a ragyogás mellett megjelenik az evangéliumban a szenvedés motivuma is: Krisztus éles ellentétbe kerül a zsidókkal, akik a Krisztus ellenes világnak a képviselői. Be kell rajta teljesednie Jónás jelének; három napra a föld ölébe kell kerülnie holtan, hogy azután feltámadjon. Ezenkívül utal az evangélium még a megkeresztelendőkre is, akik „Nininévtől” azaz a pogányságból térnek Krisztushoz, és kiragad-

tatnak a gonosz lélek hatalmából. De a zsidók „gonosz és házasságtörő nemzedéke“ elvettek, és újra a gonosz lélek hatalmába kerül.

A *csütörtöki* mise könnyen érthető, de többet kell foglalkoznunk a *pénteki* misével. A katechumenek, azaz keresztelésre készülők kiválasztásánál az újszövetségben nem a természetes származás többé a mértékadó elv, mint az izraelitáknál, hanem a szentlecke tanítása szerint mindazok, akik Istenhez fordulnak, megtalálják az üdvösséget. Elvezeti őket az Egyház a keresztség valóban gyógyító vízéhez, melyet a Betsaida gyógyerejű tava jelképez, és Húsvét éjtszakájának nagy „Sabbath“-ján Krisztus által meggyógyulnak lelkük minden sebéből. Ime mennyire nem a mult pusztá felidézése a liturgiában a szent evangélium felolvasása; hanem az áldozat és a szakramentumok misztériumában jelenlét és valóság!

Szombat volt a tavaszi évnegyed böjtjének egész éjtszakán át tartó főünnep, melyet Szent Péter bazilikájában ünnepeltek meg. Az apostol fejedelem alakja is mutatja, hogy a mai liturgia nemcsak a keresztelendőkhöz szól, hanem az egész keresztény Egyházhoz. A bemenet alatt énekelték, hogy kiáltásunk nemcsak nappal, hanem most az éjtszakai Isten-tisztelet alatt is jusson az Úr színe elé, amikor megadjuk ma jóvedelmünkből a neki járó tizedet, hallgatjuk az ő szavát, megerősödünk parancsaiban, de első sorban tudatára ébredünk kiválasztottságunk-

nak, mert az Egyházba való meghívásunk ennek tett osztályrészesévé.

Mi vagyunk a többi népekből kiválasztott új Izrael, (melyről az első olvasmány szól), mink jutottunk el az Egyház tejjel-mézzel folyó országába. Az egész világ a mi tulajdonunk, minden ellenségünkön diadalt aratunk, (mint a második lecke jövendőli). Mi lettünk Isten öröksége, minket őriz meg és szentel meg az Egyházban (harmadik lecke). Még az éjtszaka vesz ugyan körül, — bár mióta ezt a misét nem éjjel végzi a liturgia, nem valóságban, hanem lelki értelemben vesz körül az éjtszaka, — de azért bizalommal könyörgünk Istenhez, hogy az ünnepen, amelyre negyvennapon át készülünk, mutassa meg ismét irgalma világosságát, újítsa meg a régen adott jeleket, és ismételje meg a régen tett csodákat közöttünk is, (mint a negyedik olvasmány kéri). Várjuk most már a hajnalt, a nap feltűntét, várjuk a feltámadás napjának a felragyogását is, és mint a három ifjú a tüzes kemencében, mi is együtt énekeljük a megváltottak himnuszát.

Miután a szentmise tulajdonképpen utolsó lectioja elénk tartotta a keresztény élet tükrét, az evangéliumban a Táborhegyén megdicsőült Krisztust nézzük, aki ugyanúgy dicsőségesen színét változtatva jelen van az Eucharisziában is. És Szent Péterhez hasonlóan, akinek templomában gyűjtött ma össze lélekben a liturgia, mi is jól érezzük magunkat ebben a csodálatos ragyogásban. Tudjuk ugyan, hogy nekünk is még

Krisztussal együtt nagy szenvedéseken és küzdelmeken kell átmennünk az életben, de úgy viseljük el a szenvedéseket, és úgy álljuk a küzdelmünket, mint akik szívükbe zárva magukkal hordozzák Húsvét ragyogó hajnalának vízióját.

A hittanulók oktatása

A keresztségre készülő hittanulók, vagy az Egyház nevével: katechumenek oktatása egész Nagyböjten át tartott, és erre a célra szolgáltak a szentmise első részében kiszemelt olvasmányok és imádságok. Valóban a legtöbb nagyböjti mise szentolvasmányait akkor értjük meg igazában, ha tudjuk, hogy azok a keresztelendőknek szóltak. Látjuk bennük a keresztény hit és élet alapelemeit. Viszont magát a keresztség misztériumát inkább csak jelképekben sejteti, és csak a keresztség kiszolgáltatása után, Húsvét hetében magyarázza meg behatóbban. Ugyanígy marad rejtve vallási és nevelési okokból, a Nagyböjt szövegeiben az Eucharisztia misztériuma is, amelyet közvetlenül a keresztség után kaptak meg a katechumenek Húsvét éjszakáján, amikor először vehettek részt, mint „beavatottak” a szent áldozatban.

A harmadik hét szerdáján bevezették a hittanulók nevét a keresztelendők névjegyzékébe, „az élet könyvébe”. Körülbelül hétszer, rendszeren szerdán és szombaton, ugyancsak a szent-

mise első részében vizsgának, scrutinium-nak kellett magukat alávetniök. Ezalatt a keresztelő pap, vagy néha alacsonyabb rendben levő klerikus, időről-időre exorcismus-t, ördögűzést végzett velük. Rájuk lehelt vagy rájuk fújt, mert ez volt a gonosz lélek kiűzésének és a jó lélek közlésének a jelképe. Homlokukat megjelölte a kereszt jelével; és kezét rájuk tette, ugyancsak a Lélek közlése jelképeként. A böjti misék evangéliumai közül az ördögűzésről és a templomtisztításról szólnak erre a szertartásra utalnak.

A negyedik hét szerdáján volt az „aperitio aurum”, a fülek megnyitása. Ez abban állt, hogy a pap nyállal vagy sárral megérintette a keresztelendő fülét, néha más érzék szervét, mint ahogy az Úr Jézus tette a siket-néma meggyógyítása alkalmával, és ugyanazon szavakat is mondja: Effeta, azaz nyílj meg! A szertartással közölt kegyelem által megnyitja a hit lelki érzékszervét Krisztus szava, világossága, illata és édessége megérezésére.

Ezek a szertartások valaha a Nagyböjt egész folyamára voltak szétosztva, de most egy szertartás tartalmazza valamennyit összeszorított és megrövidített módon: a névadást, rövid scrutiniumot, exercismust ráleheléssel, kézföltétellel, keresztjelével, az érzékszervek megnyitásával stb., amint majd a kereszttség magyarázatánál látjuk.

A katechumenek az Egyház fakadó rügyei a Nagyböjt tavaszának folyamán. De azok ma is. És ha a legtöbb esetben nagyon nyomós okokból a születés után hamarosan kiszolgáltatják a keresztséget, azért még keleten megmaradt a Húsvét, mint a keresztség feladásának ünnepélyes közös napja. Nálunk is sok liturgikus érzelmű plébános a Nagyböjt utolsó heteiben született gyermekeket egyszerre és ünnepélyesen kereszteli meg a nagyszombati szertartás keretében.

De fontos ez az idő a hívők számára is, mert ebben az időben nekik is meg kellene újulniuk a keresztség szellemében és kegyelmében. Azért régente, ha csak tehették, maguk is résztvettek a keresztelendők katechezisén, de amikor a mise első része után a hittanulókat elbocsátották, ők még benn maradtak a templomban az Eucharisztia megünneplésére. Ezáltal mégjobban részesévé lehettek mindannak, amit a keresztségre készülőknek a szertartások nyújtottak. Így kell tehát ma is a Húsvétre készülnünk, mint a hittanulóknak és a hívőknek. Mert mind a kettő áll mi reánk is; nemcsak hívők vagyunk az Egyházban, hanem bizonyos fokig örök „hittanulók“ is vagyunk a földön. Hálásan visszatekintünk tehát, mint hívők a mi keresztségünkre és az Egyházba való meghívásunkra. Azután örömmel átadjuk magunkat az Egyháznak, hogy mint hittanulókat egyre mélyebben belevezessen mindenegyes

Nagyböjt idején a keresztség szellemébe és életébe, és Húsvétkor újítson meg minket a keresztség kegyelmében.

A Nagyböjtről, mint lelkiagyakoclatról

Már a böjtbevezető idő is három vasárnapon át a Quadragesima felé irányította figyelmünket. Már azzal megkezdjük a megújulás nagy munkáját. Hetvenedvasárnapján megláttuk nyomorult voltunkat: a bűnt és annak következményeit, a munkát és a halált. Hatvanadvasárnapján elméltünk a küzdelemről, amit ki kell állnunk, az akadályokról és a segítségekről. Majd Ötvenedvasárnapján megismertük Ábrahám engedelmességének és a jericho-i vak jóakarátának példáját. Ennyi bevezetés elég, hogy most azután valóban megkezdhessük a megújulást.

Hamvazószerdán alázattal fogadtuk a halált, mint a feltámadás és a diadal zálogát. Azután a rákövetkező napok tisztázták, hogy mit kell tennünk a lelki megújulás folyamán. Tehát szerdán igazi jámborsággal megkezdjük a Nagyböjtöt, elfogadtuk a halált, mint a bűn büntetését. Csütörtökön láttuk az imádságot, annak tulajdonságait, főként az alázatos lelkületet, mint Ezechiás és a centurio mutatják. Pénteken megtanultuk, hogyan kell böjtölnünk alamizsnát adva. Szombat bátorságot és bizalmat akart belénk önteni minden ellenkezés ellenére, hogy

folytassuk „az engedelmesség munkáját, mely Istenhez vezet, akitől az engedetlenséggel szakadtunk el”. (Szt. Benedek)

A nagyböjti lelkigyakorlat első hete szemtől szembe állít minket Istennel és az ő terveivel. Az Úr először is jóakaratot kér tőlünk. Mint Jó Pásztor vezet és őriz minket. Törjük le tehát megtérésünk akadályait: első sorban énes voltunkat, amely megakadályoz, hogy magunkat teljesen az ő vezetése alá adjuk. „Az ő útaik nem az én útaim!” Figyeljük meg, hogy e hétnek olvasmányai mily nyomatékosan szólnak az ön-akarat letöréséről.

Az első hét összefoglalása a következő:

Vasárnap: A Nagyböjt ünnepélyes bevezetése. A Nagyböjt jellemzése Szent Pál szerint. Az Úr Jézus negyvennapos böjtjének példája.

Hétfő: Isten két ideje: a Jó Pásztor irgalmasságának ideje most; és az igazságosságának ideje azokkal szemben, akik nem veszik hasznát jó szívének.

Kedd: a jóakarát, a buzgóság, az imádság.

Szerda: a Nagyböjt hegye: az összeszedettség, az elvonulás és magány. A bűnbánat és imádság. Az Atya akaratának teljesítése.

Csütörtök: az irgalom napja, a kánaáni aszszony példája.

Péntek: térjünk el önző útainktól.

Szombat: keresztény (és papi) hivatásunk.

Feleljünk meg a meghívásnak. A keresztény ember megdicsőülése Krisztus példájában. (Érdekes, hogy ezen a napon a liturgia szövegében semmi célzás sincs a papszentelésre vonatkozóan. Ennek az az oka, hogy már megvolt ez a mise, amikor elkezdődött az a szokás, hogy ezen a napon papokat szenteltek.)

Két kép az élethől

Új egyesület alakult egy kis városban. A káplán hónapokon át dolgozott az előkészítésén. A tagok számára ismételten beszédet mondott. Ismertető ropiratokat osztott ki stb. stb. Sikertől egy tekintélyes papot felkérnie a tagfölvételre. Nagyszabású ünneplés közt egy szép vasárnapon megtörtént a tagavatás. Napokig erről beszéltek. Az új tagok pedig büszkén hordozták jeivényüket. Megújult öntudattal jártak.

Más . . .

Vasárnap kora délután van. Itt a megszokott csend és pihenés ideje. Alig veszik észre, hogy kis gyermekkel a karjukon asszonyok sietnek a templom felé. Rendesen a bába és a keresztanya mennek a templomba. A rokonság csak a paszitára jön össze a házhoz. A templomban jóformán senki sincs, amikor egy új tagot vesznek be a legfelségesebb közösségbe, Krisztus misztikus testébe, az egyházba. Pedig ennél nagyobb, fenségesebb egyesület nem lehet.

Hol marad az előkészület, a fény, a pompa,

a beszéd, az ismertető röpirat? Miért nem zúgnak a harangok? Miért nincs jelen a hívő seereg? Miért oly szegényes és egyszerű a Krisztus tagjává avatás, amikor egy földi egyesület oly pompát tud kifejteni?

Mert nem tudják öntudatosan a hívők, hogy mily nagy dolog a keresztség! Pedig állíthatjuk, hogy a keresztség megértése a mélyebb lelkiélet kiinduló pontja és a keresztség adta öntudat kifejllesztése a krisztusi élet célja.

Magvetésnek mondhatjuk a keresztséget. Az isteni élet magját ejti lelkünkbe. Ezt kell virágba fejlesztenünk és az ég számára gyümölcsözővé tennünk.

Vagy ha jobban tetszik, nevezzük gyümölcsoltásnak. Természetes, vad énünkbe a keresztség beleoltja Krisztust, hogy megnemesítsen minket. Lelkünkre nyomja Krisztus képét, hogy azt egy élet munkájával teljessé, bennünk élővé tegyük.

Sőt felfoghatjuk ezt a gyümölcsoltást még mélyebben. Úgy, amint Krisztus Urunk hirdette. Szőlővesszők vagyunk, és ő a szőlőtő. Életlenül vesszőket olt be a keresztség ebbe az isteni szőlőtőbe, hogy az isteni élet járja át az egészet. „Instaurate omnia in Christo!” „Oltsatok be mindent Krisztusba!” Tegyétek a fejnek, Krisztusnak tagjává, mondja Szent Pál. És ezt valósítja meg a keresztség. A tagokat egyesíti a fővel, Krisztussal.

Ezért a Nagyböjt folyamán gondolkozzunk többször arról, hogy mily nagy kegyelemben részesültünk, mikor megkeresztelték. Akkor lettünk „világító emberek!”

Nagyböjt második hetéről

A *vasárnap* miseszövege későbbi betoldás; akkor keletkezett, mikor a tavaszi évszakos böjt szombatját már nem éjjeli vigiliával ünnepezték meg, amely átnyúlt azután a vasárnapi misébe, hanem áttették szombat délelőttre, és így a vasárnap miseszöveg nélkül maradt. Ezért a mai mise egyszerűen ismételi a tegnapi mise evangéliumát és az előző nap főgondolatát.

Hétfőn már ismét felmerül a szenvedés gondolata. Krisztus Dánielhez hasonlóan népéért és az ő szent városáért: az Egyházért imádkozva és szenvedve lép elénk. A szentleckében bocsánatot, és kegyelmet kér. Mint „aki felülről” való, úgy áll ő és Egyháza kiegyenlíthetetlen ellentétben mindazzal, ami „alulról” való; és nem hisz benne. Az Úr kímélet nélkül feltárja ezt az ellentétet az evangéliumban, és a harc még élesebb lesz.

A *keddi* és a *csütörtöki* mise motívuma ezen a héten a keresztény élet. Önmagában világos és magyarázatra alig szorul ez a két mise.

A *szerdai* liturgia a keresztény alázatosság eszményképét egyesíti a szenvedés gondolatával. Aki Krisztussal nagy és uralkodó akar lenni, annak vele együtt ki kell innia a szenvedések kelyhét. Az Úr ugyanis nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon, és vére váltságdíj legyen sokakért, (amint az evan-

gélium tanítja). Mardocheus is a szentleckében Krisztus előképe, amint népéért könyörög.

Pénteken, mint Krisztus szenvedésének napján, uralkodik a szenvedés gondolata. Krisztus, Isten szemében, az egyetlen igaz áldozatul esik az emberek gyűlöletének, de a bemenetre való ének szerint kielégítésre talál azon a napon, amelyen nyilvánvaló lesz Isten dicsősége benne. Mint Józsefet a saját testvérei elvetik és eladják, de (a szentlecke tanítja, hogy) Isten felmagasztalja. Az Atya elküldi őt Izrael kiválasztott szőlőjébe, de mint az előtte küldött prófétákat, őt is megölik a vincellérek. Ám az Atya elveszi a szőlőt Izrael népétől, és más vincellérekre, az Egyházra bízta. És Krisztust, akit az építők elvetettek, Egyházának szegletkövévé teszi. Keresik már a zsidók az alkalmat (mondja az evangélium), hogy Krisztus megöljék, de még félnek a néptől.

Szombaton a katechumenek a testvériségben egyesült két vértanúnak, Szent Marcellusnak és Péternek a templomában gyűlnek össze, azért a szentlecke és az evangélium a meghívás kegyelmét két testvér pár történetével teszi szemléletessé. Ézsau a szentlecke szerint elveszíti az elsőszülött jogát és a neki járó áldást Jákobbal szemben, az evangélium szerint pedig az elveszett, de az újra visszatért tékozló fiú az otthonmaradt fölé emelkedik. Ézsauban és az eleinte hűséges fiúban a zsinagóga, Jákobban és az elveszett, de megtért fiúban a pogány-

ságból keletkezett Egyház öltött testet. Ez vette el amattól az elsőszülött jogát. Azért az Eucharisztia ünnepe ma örömlakoma, melyet az Atya az újra megtalált gyermeknek, az Egyházba meghívottaknak készít, hogy számukra *jelenlét és valóság* legyen, amiről az olvasmányok szólnak.

Lelkigyakorlatunk második hete

A liturgikus gondolat kiemelése után lássuk, hogy negyvennapos lelkigyakorlatunk számára milyen indításokat kapunk ezen a héten.

Az első héten elhatároztuk, hogy keresztény életet akarunk élni. Legalább a Quadragesima alatt meg akarjuk valósítani a magunk eszményibb életét. Most kell ehhez az alapokat jól leraknunk. Ez az alap pedig az alázatosság. Az egész második hetet nevezhetnénk az alázatosság hetének is, mert minden nap szent olvasmánya erre ad nekünk egy egy vonzó példaképet. Dániel, a szareptai özvegy, Mardocheus, a szegény Lázár, a tékozló fiú mind az alázatosságra tanítanak.

Ezenkívül a főbűnök elleni küzdelem hete is ez a hét. Erre vonatkozóan Szent Nagy Gergely mondja a következő elmélkedést: „A bűnök között, melyek láthatatlanul ellenünk küzdenek, a vezér a gög. Ez van az élen... a többiek ezt követik csak, mert a többi nem tud a lelken

annyira úrrá lenni . . . De amikor a bűnök királya, a gőg teljesen meghódított egy szívet, akkor azonnal rászabadítja mind a hét főbűnt.

Minden gonosznak gyökere a büszkeség. Első hajtásai pedig a hiúság, az irigység, a harag, a levertség és a lustaság, a fősვნყség, a torkoság és érzékiség. Ezekből őt a szellemnek a bűne; kettő a testté, de ezeket vissza lehet vezetni a kevélységre és a tisztátalanságra. Mert mi a kevélység, ha nem a szív tisztátalansága? És mi a tisztátalanság, ha nem a test dölyfössége?"

És a gonoszban való megátalkodottság, a végső penitenciátlanság a kárhozatban végződnék. Ez a második hét legkeményebb tanulsága. Nincs is ebből más által szabadulás, mint az Isten-ember diadalmas halála által.

A keresetségi öntudat felelevenítése

Jogosan mondja Parsch Piusz, hogy a liturgikus megújulás egyik legmélyebb gondolata az isteni élettudat, a Krisztus misztikus testében való részvételünk átélése. Szent Ágoston mondja: „ÖrüljeteK, hogy nemcsak keresztények vagytok, hanem hogy ti Krisztus vagytok!” Ez az igazság és ennek az átélése új lelkimogatartást kelt fel bennünk, és a lelkinevelésnek és vezetésnek is új lendületet ad.

Magyar nyelven is két könyv jelent meg,

mely Szent Pál apostolnak ezt a gyönyörű tanítását alkalmazza a lelkiéletre: Jaegher és Plus könyve. Egyetlen egy hiányuk, hogy nem vették figyelembe, mint lesz ez a tanítás jelenlét és valóság a liturgiában; mert a liturgián kívül marad tündöklő elmélet, melyet nehezen vagy sehogysen tud az átlag keresztény megérteni és megvalósítani.

De most közeledik Húsvét ünnepe, az isteni élet ünnepe. A nagyböjti időszak erre készít elő: isteni életet ad a keresztségben, az isteni életet szerzi vissza a bűnbánó vezeklőknek, isteni életet növel és gyarapít a hívő lelkekben. Húsvétkor a misztikus test minden földi tagját: a most megkeresztelteket, a vezeklő bűnösöket, a jobban nekibuzduló és a maguk eszményi életét megvalósító hívőkben egyaránt lüktet és árad az új élet.

Ismételten mondtuk már, hogy ennek az isteni életnek a forrásai mibennünk: *a keresztség és az Eucharisztia*. Az a két szentség tehát, amelyet az ősegyház is oly nagyra tartott, és oly gondosan kiszolgáltató. A magyar liturgikus apostolság is már elért annyi eredményt, hogy az Eucharisziát segítette középre állítani, még pedig nemcsak, mint szentséglátogatást és szentségimádást, hanem az Eucharisztia kultuszának ősi és leglényegesebb formáiban, mint *áldozatot és mint áldozati lakomát*. A magyar elnevezés oly szépen egybesimul: áldozat és áldozás. A

kettő igazán együtt felel meg a liturgia öskeresztény szellemének.

Mily messze vagyunk azonban még mindig a keresztségi tudat felelevenítésétől! Mily nagy munka van még előttünk ebből a szempontból! A keresztség még a legtöbb keresztény előtt, — gyakorlati szempontból tekintve — nagyon alárendelt szerepet játszik. Mily kevesen élik át, hogy a keresztség tudatára ébredés az ráébredés arra, hogy Isten él mibennünk, mi pedig mint Krisztus tagjai, Istenben élünk. Pedig az egész keresztény élet nem más, mint a keresztség adta kegyelemnek a kifejlesztése.

Most a keresztségi tudat újra felébresztéséről akarunk szólni? De kérdés: Lehet a keresztséget felújítani? Van-e ilyen a régi liturgiában? Valóban külön szertartást nem találunk erre, de nem is volt rá szükség, mert a liturgia nagyon gyakran adott alkalmat a keresztségről való megemlékezésre. Az újonnan megkereszteltek egy évre a keresztség után ünnepelték a „pascha annotinum“-ot, ami bizonyára a keresztségi fogadás megújítása volt. De ott volt ezenkívül évenként a Quadragesima, az előkészítés a keresztségre; azután ott volt Húsvét éjtszakájának keresztelési ünnepe. Ezek az egész közösség résztvett, tehát nemcsak a katechumenek; azért a Húsvét a régi keresztények számára nagy keresztelő ünnep volt; ezen a napon megemlékeztek életükben osztályrészül jutott legnagyobb kegyelem jótétemé-

nyéről, a keresztség kegyelméről. Egyébként a külön megújítás azért is hiányzott, mert nem volt rá szükség. Keresztény őseinkben sokkal erősebben megvolt a keresztség tudata, mert ők valóban a keresztségből és az Eucharisztia-ából éltek. De napjaink gyermekeiből kiveszett ez a tudat; nekünk meg kell keresnünk minden utat módot, hogy ráébredjenek erre, és újra belőle éljenek az emberek.

Azt kérdezzük mi is: mit is jelent dogmatikus szempontból ez a megújítás? A keresztséget csak egyszer lehet felvenni, de a keresztségi kegyelmet fel lehet újítani, életre lehet kelteni. Mi által történik ez?

A keresztségi kegyelem felújításának és újra élővé tételének organikus eszköze — és ez az igazi, az Egyháztól is nyújtott eszköz — az Eucharisztia. Minden szentmise a szentáldozással együtt nem más, mint a keresztségi kegyelem felújításának Krisztustól is akart eszköze. A keresztség megadta, belénk oltotta az isteni életet, az Eucharisztia pedig megtartja, táplálja, megerősíti és kifejleszti. Így különösen a vasárnapi szentmiseáldozat a liturgia által adott keresztségi kegyelmet megújító ünnep.

Ezt a gondolatot nagyon át kellene elmélednünk, hogy egész tartalmában magunkévá tudjuk tenni, és teljes gazdagságát ki tudjuk aknázni. Minden vasárnap egy égbe nyúló lánc egy-egy szeme, ennek az aranyláncnak az első szeme belekapcsolódik a keresztségbe, az utolsó

pedig már átvezet a boldog hazatérésbe. Mert a liturgia aszkézisének és misztikájának égi útja: a keresztségtől az Euchariszián átvzet a paruziáig! Ily értelemben a szentmise Credo-ja a keresztségben tett hitvallás megújítása lesz. A nagy misék előtt a szenteltvízzel való meghintés, az Asperges pedig, mint a keresztségről való megemlékezés azt mondja: Ne feledjétek el, hogy a keresztség vize tisztára mosott már; de a keresztségben kapott ruhátokat azóta mocsok érte; mossátok meg újra a Bárány vérében. A szentelt víz tehát jelentésében és hatásában keresztvízzé és Krisztus vérévé válik.

Aztán van még egy organikus, a liturgiával és a liturgiában élő Egyházzal szerves kapcsolatban levő megemlékezés a keresztségről a misén kívül is. És ez a Nagyböjt és a Húsvét. Az ünnepeknek az az egész sorozata, mely Hetvedvasárnaptól Pünkösdig tart, az „újéletre ébredés” szolgálatában áll. Nagy tévedés lenne ugyanis az egész Nagyböjtöt csak a keresztelezők szempontjából vizsgálni; mert már a régi Egyházban is gondolt a liturgia a hívőkre is. Amit a katechumenek mintegy csiraként kaptak a mise első részében, az az áldozatban is résztvevő hívők számára a csira kifejlesztése, beteljesedése, jelenlét és valóság volt. Éppen ebben élték át ők a keresztség és az Eucharisztia összefüggését, mert a keresztség minden áldása az Eucharisztia által nyer betetőzést és befejezettséget.

Éppen azért tartunk most negyvennapos lel-
kigyakorlatot, hogy a Nagyböjt szent ideje szá-
munkra is a keresztségi kegyelem újraébredé-
sének áldott ideje legyen. Húsvétkor meg kell
újulnia mindennek. Elsősorban minden szakra
mentális kegyelemnek: a keresztségnek és a
vele összefüggő bérmálásnak; de a házasság és
a papság szakramentumának is fel kell újulnia. Le-
gyen a Húsvét újra az egész keresztény világ
számára az isteni életet megújító friss forrás.

De amikor kiemeltük, hogy a vasárnapi szent-
mise, a Nagyböjt, a Húsvét mintegy az organikus
megújítás eszközei, azzal már sejtettük, hogy
a keresztségi kegyelemnek másféle felújítása is
van: idegen szóval tudományosan azt mondhat-
nánk, hogy van egy ontológikus, és van egy
pszichológikus megújítása. Ezt a két fogalmat
a következőképpen magyarázhatnánk meg: az
első annyit jelent, hogy a keresztség adta élet
megújult bennünk valósággal a szentáldozatban
és a húsvéti misztériumban, úgy amint megújul
bennünk a földi élet, amikor táplálkozunk, anél-
kül, hogy rágondolnánk, magunkban tudatosí-
tanánk. Aki megsejti, hogy milyen felséges az
Egyháznak az objektív lelkiélete, annak szá-
mára ez mérhetetlen sokat mond. De a mai
embert erre még lassan újra kell nevelni, azért
szükség van, hogy eszével újra világosan lássa,
mit is kapott a keresztségben, szívével újra
átérezze, és azért kell valami erre vonatkozó
emlékeztető ájtatosságot találnunk.

Nagy Szent Gertrud lelkigyakorlatai közt a legelső mindjárt ezt a célt szolgálta. Mikor ez előtt húsz esztendővel megkezdtük a liturgia szolgálatát, példakép gyanánt a francia liturgikus apostolság megindítója, Gueranger apát lebegett előttünk. Munkája kezdetén egy kis kötetben három alapvető művet adott ki: Szent Benedek Reguláját, Blossius lelkítükrét, és Szent Gertrud lelkigyakorlatait. Mi is lefordítottuk mind a hármát, de a Lelkigyakorlatok azután Kühár Flóris fordításában kerültek az olvasó elé. De most a 20 év előtt készült fordítást a liturgiával egybekapcsolva közös ájtatosság gyanánt kiadjuk, mint Parsch Pius is tette, hogy az első szentáldozás napján, a lelkigyakorlatok alkalmával, a népmissziók befejező ünnepeiként nálunk is lehessen tartani keresztségi hálaadó ájtatosságot.

Közeledik lassan a húsvéti idő, és az nagyon alkalmas erre az ájtatosságra. Egyik vasárnap, — lehet Fehérvasárnap vagy a gyermekek első áldozásának vasárnapja, — délután összejönnek a templomban a gyermekek szüleikkel és keresztszüleikkel. A gyermekek fehér ruhában jelennének meg; a felnőttek gyertyát hozhatnának magukkal, amit a nagy húsvéti gyertyáról gyújthatnának meg. Ilyen módon újra közelebb kerülne megértésben a keresztség és az első szentáldozás. Az ősegyházban ezeket a bér-málással együtt egyszerre szolgáltatták ki: Húsvét vigíliáján. Azért adtak akkor a megke-

reszteltnek fehér ruhát, égő gyertyát, hogy így menjenek először az Úr asztalához. A keresztségi fogadalom megújításának ájtatossága ily módon újra visszaállítaná ezt az őskeresztényképet: a megkereszteltek újra a közösség kedveltjei lesznek az elsőáldozókban. Velük egyesülve az egész plébánia megemlékezik a keresztségről és az első szentáldozásról. Így ez a nap újra a közösség számára keresztelési kegyelem megújítási ünnepélyes napja lesz, mely határozottan segít a liturgikus apostolság azon programjának megvalósításában, hogy az Eucharisztia után a keresztség szentségét is újraható erővé tegye a hívők lelkiéletében.

Gyakorlati tanácsunk: Ne a születésnapot ünnepeljük meg — hanem ünnepeljük meg inkább *keresztelésünk napját* és *védőszentünknek ünnepét*. Ha megkérdezhetnénk azokat, akik ezt az írást olvassák, hogy mikor és hol részesültek a keresztség szentségében, nem tudom, hogy hirtelenében meg tudná-e mondani. Pedig amennyivel fontosabb a lélek a testnél, annyival fontosabb a születésnapnál a keresztség napja.

Szülők! Vezessétek el gyermekeiteket, amikor már kezd az eszük nyiladozni, a keresztkúthoz, melyből Krisztus és az ég számára megszülettek. Magunk is, amikor megtehetjük, zarándokoljunk el oda hálánk és szeretetünk jeléül, hogy a keresztségi kegyelmet Isten segítségével megőrizhessük és gyarapíthassuk.

Védőszentnek, gyermekeink oltalmazójának az

Egyház szentjei közül válasszunk egyet. De helyesnek tartjuk, hogy szép, régi magyar alakjukban is használjuk. Mily szép és kedves név: Gyöngyike, a mi árpádházi Margaritánknak (margarita=gyöngy) magyaros alakja! Hányan tudják, hogy Bánk az Benedictusnak volt az ősi magyar alakja? Nagyon helyesen megkeresték minden szép magyar névnek a megfelelő szent védőjét. Ha az pogány név volt, akkor hangzásban és jelentésben megegyező nevű szentet kerestek ki a martyrológiumból, hogy legyen a gyermeknek égi védőszentje. Így találtak Árpádnak, Zsoltnak, Attilának stb. megfelelőszerű szentet, hogy keresztnévként adhasuk ezeket is a magyar gyermekeknek.

A keresztelőre vigyenek a keresztszülők magukkal *keresztelő-gyertyát*, hogy azt hazavihessék, egy fali gyertyatartóban a kis gyermek ágya fölé tehessék. Mily szép lenne, ha a kicsike védőszentjének képe is ott volna felfüggesztve, és legalább védőszentjének ünnepén égne a gyertya az alatt, míg imádkozunk az égi pártfogó segítségéért.

Egyszóval: használjunk fel minden eszközt, hogy a keresztség szentsége újra visszanyerje a hívők becsülésében régi dicsőségét.

Nagyböjt harmadik hetének miséi

A harmadik *vasárnap* Krisztus harcának, de egyúttal Krisztus húsvéti győzelmének is a jegyében áll. Krisztus maga magát hozza áldozatul érettünk; ezáltal megalapítja birodalmát: a szeretet és a szentség birodalmát, melynek tagjaivá kell nekünk lennünk. Azért kell (a szentlecke tanítása szerint) a szeretetben és a szentségben járnunk, mint a világosság gyermekeinek, mert ez a mi hivatásunk. Ez azonban harcot jelent a sötétség szellemével, mert Krisztus országával gyűlölettel és ellenségeskedéssel eltelve szemben áll a Sátán országa. De Krisztus az erősebb, és ő (az evangélium szava szerint) elüzi az erőset. Aki Krisztussal tart, az vele együtt győz is; aki azonban ellene van, az alulmarad. Krisztus harcosai pedig azok, akik az Isten Igéjét meghallgatják és megtartják.

És most lesz ez valósággá az áldozatban. Amikor magunkat, illetve adományainkat az oltárra tesszük, akkor elszántan Krisztus oldalára lépünk. Megtapasztaljuk, hogy milyen örvendetesek a szívnek az ő parancsai (énekli a felajánlási ének). És édes tapasztalat lesz az is, hogy mily biztonságban vagyunk az ő házában és az ő oltáránál (mint az áldozás alatti ének zengi.)

Hétfő: Naaman, a pogány hétszer megfürdik a próféta szavára a Jordánban, és meggyógyul

a leprától. A szentleckének ez a példaképe egyúttal a kereszténységnek is a jelképe, amelyre az Egyház meghívja a pogányokat is. Krisztus ezt az evangéliumban a maga végzetszerű jelentésében tárja a zsidók elé. Izraelhez eljött az orvos, de Izrael elvesztette őt; a pogányok pedig, mint Naaman is, hozzá sietnek. Ezzel a katechumeneknek is példát adnak, hogy hol találják meg az üdvösséget. A farizeusok már Krisztusra akarják tenni kezüket, de ő sértetlenül elmegy közöttük, és eltűnik előlük.

Kedden arra tanít a szentmise, hogy első sorban két dolgot kell a Nagyböjtben gyakorolnunk: a bizalmat, mert Isten táplál minket, még pedig lelki eledellel, (úgy mondja a szentlecke), azután a megbocsátást, (mint az evangélium mutatja).

Szerdán adták át a katechumeneknek a tízparancsolatot, mint a keresztény élet alapját. Azért a szentlecke elmondja mint adta Isten egykor villámlás és mennydörgés közt a tízparancsot Sina hegyén; — az evangélium pedig arra mutat rá, hogy az isteni étellel és szellemmel teli törvényt a zsidók mint szaggatták szét magukatkereső hagyományaikban holt és holtá tevő betűkre. Azért most elvételük tőlük, és átadatik a pogányoknak. Ezzel újra Krisztus és a zsidóság között fennálló és ki-egyenlíthetetlen ellentét domborodik ki előttünk.

Csütörtök a Nagyböjt kellős közepe. Két szent orvosnak, Kozma és Damjának templomában van

ma a stáció. Ők segítenek a böjt szigorúságát elviselni. A mise a mai stációstemplom felszentelési miséje. Azért szól a szentlecke az Úr házáról és templomáról; — az evangélium pedig a két szent orvosi hivatására tesz célzást. Az ő hivatásukat folytatja magasabb módon Krisztus az ő szent Egyháza által.

Péntek a keresztség két jelképét mutatja be a katechumeneknek; ezt a két jelképet szépsége és mély értelme miatt különösen szerették a keresztények. Mózes először könyörög az Istenhez, hogy a pusztában sinylődő népének fakasszon az Úr vízforrást. Az Úr parancsára azután, akinek dicsősége megjelent felette, veszzejeével vizet fakaszt a sziklából. Krisztus számunkra az új Mózes, és mint Szent Pál mondja, ő a szikla is, akinek oldalából életetadó víz fakad. Maga Krisztus mondja Jákob kútjánál a samariai asszohnak, hogy ő élő vizet ad, és aki ebből iszik, az maga is forrássá válik, mely az örök életre szökell. A katechumenek számára ez a víz a keresztségben fog majd kitárulni Nagyszombaton, de a hívők számára már most is és mindenkor bőven árad az Eucharishtiában, mint az áldozási ének mondja.

Szombaton Szent Zsuzsanna templomában gyűjt össze lélekben a liturgia, ezért szól a szentlecke az ószövetségi Zsuzsanna sorsáról, aki Dániel idejében élt. Ezzel szemben áll a házasságtörő asszony, akit Jézus vesz oltalmába a farizeusok ellenében. Az ószövetségben az

ártatlan oltalomra talált, de a bűnöst kitaszították; — az újszövetségben a bűnös is utat talál Krisztushoz és az ő kegyelméhez. A liturgia ma tehát első sorban a vezeklőre gondol, de nem feledkezik meg a keresztségre készülőről sem, valamint a pogányságból megtért Egyház is szeme előtt lebegett. Ebben az értelemben hallhatják a hívők a mai szentáldozás alkalmával Krisztus szavát a szerencsés bűnös asszonyhoz: „Én sem ítélek el!” Mily öröm és mily béke árad ezekből a szavakból küzdő és mégis szorongó szívünkbe!

Lelkigyakorlatunk harmadik hete

Ez a hét valóban középpont; az első két hét erkölcsi tanítása után a legfőbb tanulság, amit eddig csak jelzett a szent szöveg, most nagyobb hangsúlyt, jelentősebb szerepet kap. A szent Quadregesima egyik célja, hogy világosabbá tegye előttünk a kikerülhetetlen rendelést: testünk számára eljön a halál, lelkünkre pedig vár az ítélet. Meg kell tehát nagyon jól fontolnunk, hogyan tudunk előre gondoskodni már most, hogy halálunk jó halál lehessen, és az ítélet a javunkra szóljon. Ennek módja, amint eddig is láttuk, hogy teljesítsük Isten akaratát. Ezért kell megismernünk az ő utait, és ezért kellett eddig is gyakorolnunk a bűnbánatot és vezeklést.

Az első hét szembeállított Istennel, megmutatta rendeltetésünket, elénk tárta kötelességeinket. A második hét eszünkbe juttatta az alázatosság nagy fontosságát, és segített, hogy a keresztény életnek ezt az alapvető erényét lelkünkben meggyökereztessük. Ezért egész sereg példával szemléltette az alázatosságot, és felsorakoztatta a Szentírás szavát. Láttuk ezenkívül a hét olvasmányában az alázatosság ellentétjét, a gőgöt is, mint a hét főbűn forrását és gyökerét. És most a harmadik hét világosságot vet helyzetünkre, mely abból származik, hogy Isten és az Egyház gyermekei vagyunk. *„Íme az üdvösség,”* — mondta az apostol az első héten. *„Ha el akarjátok nyerni, mondjatok ellene a bűnnek,”* — tette hozzá a második hét. *Legyetek olyanok, mint az Isten,* hiszen az ő gyermekei vagytok, — mondja most a harmadik héten a liturgia mindnyájunknak.

De üdvösségünk sorsa ezen a földön mindig kétséges. A démon mindenkor tönkre tudja tenni, mert a testet és a világot indítja harcba a bennünk lévő Krisztus ellen, aki pedig a maga képének pecsétjét lelkünkre nyomta a keresztiségben. És ez a gonosz lélek nem más, mint a gőg lelke és a tisztátalanság démona. *Valljuk meg* tehát az Urat lelkünkben a hit által, és valljuk meg őt az egész világ előtt keresztény életünkkel. De valljuk meg szent gyónással is, ha bármiben is vétettünk ellene.

Ezt a célt szolgálják a harmadik hét szent-

olvasmányai, amikor a keresztségről és a bűnbánatról, az igazi keresztény szellemről és magáról az Egyházzal szólnak, még pedig az utóbbiról úgy, mint aki szakramentumai által az életszentséget adja nekünk. Továbbá tanítanak a kegyelem életéről és a keresztről, melynek tövében ez az élet fakad; az Isten Fiának erről a szent jeléről, mely vagy elítélést vagy irgalmat hoz. A következő két hét azután csak ezt a keresztény életet fogja jobban kihangsúlyozni, elsősorban örömeivel, és megpróbáltatásaival, vigasztalásaival és próbatételeivel. Az utolsó héten azután már nem marad hátra más teendők, mint a Nagyhéten elhatározottan csatlakozni az Údvözítő szenvedéseéhez, hogy felátadásának is részesei lehessünk, mert ebben van minden jó forrása számunkra.

A harmadik hét elmékedési anyagának összefoglalása tehát a következő:

Vasárnap: *Kövessük Istent, valljuk meg Krisztust a bűntől és a démontól elszakadt életünkkel.*

Hétfő: *a keresztség és a bűnbánat.*

Kedd: *az Egyház, mint az életszentség csatornája.*

Szerda: *a keresztény élet kötelességei.*

Csütörtök: *az áldozat és a keresztény lélek.*

Péntek: *a kereszt, mint a kegyelem forrása.*

Szombat: *az ítélet és az irgalmasság.*

Katekézis a szentmisében való énekről

1. Miért kell a templomban a jelenlevőknek a szentmise alatt énekelniük?

Felelet: Mert a Szentatya akarja.

2. Mit akar ezzel a pápa?

Hogy a szentmisét együtt végezzük a pappal, mert akkor magát a szent cselekedetet is jobban megértjük, és több kegyelmet is szerezhetünk.

3. Mi a legmélyebb és a legbelső oka, hogy a pappal együtt a szent cselekedet végzésében tevékenyen kell részt vennünk?

Azért kell a pappal együtt tevékeny módon részt vennünk a szentáldozatban, mert meg vagyunk keresztelve, és így bennünk lakik Krisztus, tehát általános értelemben mi is papok vagyunk.

4. Mi a felszentelt papnak a legfontosabb ténykedése a szentmise bemutatásában?

A felszentelt pap ténykedése az, hogy a kenyeret és bort átváltoztatja Krisztus szent testévé és vérévé. Ezt csak felszentelt pap teheti meg.

5. Mi a legfontosabb abból, amit a pap és a jelenlevő hívők együtt végeznek?

A pap és a jelenlevő hívők együtt áldozák fel a mennyei Atyának az Úr Jézus Krisztust.

6. Mivel figyelmeztet a pap mise közben, hogy most bele kell kapcsolódnunk a szent cselekedetbe ?

Azzal, hogy hét alkalommal is így köszönti a jelenlevőket: „Dominus vobiscum.“ Magyarul kettőt jelenthet ez a köszöntés: Vagy azt: „Az Úr *van* veletek“. Vagy azt: „Az Úr *legyen* veletek!“

7. Mit akar ezzel mondani a pap? Mi az értelem ennek a köszöntésnek ?

Több jelentése is van ; azt akarja mondani a pap, hogy

a) meg vagytok kereszttelve, tehát az Úr veletek *van*, bennetek lakik. Krisztushoz tartozók vagytok már is ; de legyetek egyre jobban azok.

b) Kívánja, hogy *legyen* veletek az Úr, ezért kitárt kezével mintegy adja az Urat a felszólítás után nyomban következő szent tanításban vagy szentségi cselekedetben.

c) Többször pedig egyszerűen annyit jelent: Vigyázzunk! Valami fontos rész következik! Most imádkozni fog a pap!

8. Miért imádkozik a misében a pap ?

A pap a szentmise imádságában : Isten elé terjeszti a közösségnek a kérését, hogy a mennyei Atya jobban meghallgassa.

9. És miért hallgatja meg az Isten jobban a liturgiában eléje terjesztett kéréseket ?

Mert a) nem külön és magunkért imádkozunk, hanem *együtt* és *egymásért* ;

b) és mert az Úr Jézus Krisztus nevében, az Üdvözítő által terjesztjük elébe kérésünket, már pedig az Úr maga mondta: Bármit kérünk az ő nevében, az Atya megadja azt.

10. Mivel fejezzük ki, hogy Krisztus által kérjük az Atyát?

Az imádság befejezésével: Per Dominum nostrum Jesum Christum... per omnia saecula saeculorum. Magyarul: A mi Urunk Jézus Krisztus által... mindörökkön örökké.

11. Mit felelünk erre?

Azt válaszoljuk: Amen, vagyis, hogy „úgy legyen“.

12. Mit akar itt ez az Amen kifejezni?

Először azt, hogy amit a pap mond a mennyei Atyának, mi is azt akarjuk mondani. Ezután azt, hogy mi is azt akarjuk kérni magunk számára a mennyei Atyától, amit a pap kér mindnyájunk számára.

(Egy pap egyszer megkérdezte egy pásztor-tól, hogy mi a legkedvesebb imádsága? Azt felelte a pásztor: „Én nem tudok olvasni, azért nincs is könyvem. Nem is mondok más imádságot, mint azt, hogy: Amen. Azt ismételem minden pillanatban.“ A pap csodálkozva kérdezte tovább: „De mire gondol, amikor ezt mondja, hogy Amen?“ A pásztor azt felelte: „A világon van ezer meg ezer pap, szerzetes és apáca. Minden pilla-

natban imádkozik valahol a földön valaki közülük. Az ő imádságukhoz csatlakozom én is, és azért mondom: Amen. Legyen úgy, amint ők imádkoznak. Hallgasd meg őket, Istenem!”)

13. Mi is az a korális-ének ?

Az Egyház hivatalos éneke. Nem más, mint elénekelt imádság. Jellemzi, hogy nem többszólamú, és a legtöbbször nincs zenei kísérete.

14. Van más ének is ?

Van. Nagy zeneszerzők a liturgia latin szövegeire írtak éneket több szólamra, (mint Palestrina); vagy zenekari kísérettel is, (mint Liszt, Beethoven, stb.). De ők legtöbbször csak a szentmise állandó részletét zenésítették meg: ezek a Kyrie, Gloria, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei. A többi helyen betéteket (motettákat) énekeltek.

15. Csak latin énekek vannak ?

Nem, mert első sorban azokban az országokban, amelyeknek nyelve a latintól nagyon eltért, kialakult a népnyelven írt egyházi ének is.

16. Mi ezek közt az énekek között a sorrend ?

- a) A gregorián korális az Egyház hivatalos éneke; ezt parancsolja, hogy énekeljük,
- b) a Palestrina féle többszólamú éneket ajánlja, mert megfelel a liturgiának.
- c) a többszólamú és zenekíséretes miséket

megengedi, ha megfelelnek a szabál yoknak ;
d) a népnyelvi éneket megengedi a csendes-
miséken és a miséken kívüli ájtatossá-
gokban.

17. Mi az, amit a latin nyelvű énekekből min-
denkinek kellene énekelnie a templomban?
Mindenkinek kellene énekelnie a szent-
misében a latin feleleteket. (*Amen; Et cum
spiritu tuo, Deo gratias*: Istennek legyen
hála; *Gloria tibi, Domine*: Dicsőség neked,
Uram; *Habemus ad Dominum*: Az Úrnál
van t. i. szívünk: *Dignum et iustum est*:
Méltó és igazságos; *Sed libera nos a malo*:
De szabadíts meg a gonosztól).
18. Mit kell tennie a hívőnek, ha nem tud
énekelni a karral?
Ilyenkor imakönyvből követi a szentmise
menetét; vagy a kar énekére figyel, hogy
a zene emelje lelkét Istenhez.
19. Mit kell tennie a templomi énekesnek, ami-
kor nincs ének?
Nézzon az oltárra, kísérje figyelemmel a
szent cselekményt, gondolja meg, hogy az
mit jelent. Vagy a misekönyvből imád-
kozza, amit a pap mond az alatt, míg a
kar hallgat. Vagy elmélkedjék azon az
éneken, amit éppen befejeztek, vagy ami
ezután következik.
20. Mi legyen a végső tanulság ebből a kis
katekézisből?

Kétszeresen imádkozik, ki szépen énekel.
De hogy helyesen tudjunk énekelni, ipar-
kodjunk Istent szeretni, és akarjunk éne-
künkkel is az embereknek mentől több
kegyelmet szerezni.

Figyelmeztetések és intelmek

Az egyházi énekesek legyenek közismertek
vallásos és fedhetetlen életük révén. Illedelmes
és ájtatos viselkedéssel tegyék magukat méltó-
tökká szent tisztségükre! (X. Pius)

Az egyházi zene nemcsak szent művészet,
hanem megszentelő művészet! (XI. Pius)

Legyen gondod arra, hogy amit ajkad énekel,
azt szívben hidd is, amit pedig szívben hiszel,
azt bizonyítsd tetteiddel! (Ősrégi énekes áldás)

Gondold meg, hogy Isten s az ő angyalai
színe előtt állasz, mikor énekelsz, és úgy éne-
kelj, hogy lelked megegyezék szavaiddal! (Szt.
Benedek)

Emelje az ének a magasztos áldozat felségét,
s indítsa elmélyedésre a hívek lelkét a szent
misztérium iránt! (Trienti szent zsinat)

Nagyböjt negyedik hetéről

Elhagytuk a Nagyböjt közepét, közeledünk Húsvét vasárnapjához. Egyre világosabban áll hívő és hittanuló előtt egyaránt, hogy mily nagy kegyelem rejlik az Egyház tagjai közé történt meghívásunkban. És e meghívásból fakadt örömnünk, melyet a szigorú Nagyböjt miatt eddig csak szívünkben éreztünk, de külsőben meg nem nyilatkozhatott, most kitör, és ünnepélyesen, külsőben is megnyilatkozik.

(Ez a vasárnap mutatja a legfeltűnőbben, hogy mennyire eltérhet az Egyháznak a liturgiában megnyilatkozó lelkétől az olyan ember lelkivilága, aki nem törődik a liturgiával. Bizony megeshetik, hogy míg a miséző pap az oltárnál ezeket a szavakat imádkozza: „Örvendj, Jeruzsálem! . . . Ujjongjatok és vigasztalástok forrásából töltkezettetek!” — ugyanakkor a kórus és a nép azt énekli: „Keresztények sírjatok, mélyen szomorkodjatok!” Mekkora eltérés! Mily lassú újranevelés kell! Világosan mutatja ez az egy tény is és igazolja az Oltár és Élet szükségességét!)

Rómában már előbbre van a tavasz. Ilyen tájban már bimbóznak a rózsák. Fel is használták őket a liturgiában, mert az ősi Rómában a Laetare-vasárnap, (a szentmise első szaváról így nevezik a mai vasárnapot,) a rózsák ünnepe volt. Egymásnak, de első sorban a

keresztségre készülőknek rózsákat ajándékoztak; magukat és a templomot rózsákkal díszítették. Ezért szentel még mai is a pápa ezen a napon „aranyrózsát“, amit valamilyen előkelő személynek küld el tisztelete jeléül. És ugyanezért kellene ezen a napon rózsaszínű miseruhát használni, (ha volna, de legtöbbször nincs is ilyen ruha még a gazdagabb templomokban sem). Míg a Nagyböjt többi napjain nem szabad az oltárt virággal díszíteni, ma meg van engedve, és az ünnepélyesség emelésére szólhat az orgona; melynek egyébként hallgatnia kellene a Quadregesima alatt.

A mai stációs templom neve Jeruzsálemre emlékeztet. Hogy mit jelentett ez a templom a régi keresztények számára, és hogy mit jelent nekünk, arról már szoltunk. Az Egyház maga az új Jeruzsálem, a mennyeknek földi megjelenése. Ez a meggyőződés benne élt az őskeresztények lelkében, és abból a meggyőződésből fakadt a meghívásuk felett érzett kitörő nagy öröm, hogy az Egyházba kiválasztatva mindörökre felvételt nyertek magába a mennyei Jeruzsálembe. A keresztségre készülők szemében valóban úgy jelent meg ma az Egyház, mint édesanya, akinek ők gyermekeivé válnak. A katechumenek annak örültek ma, hogy ilyen anyának gyermekeivé lehetnek, az Egyház pedig úgy örül a katechumeneknek, mint az édesanya örül a várandóság áldott állapotában az eljövendő gyermekének.

Mindez benne van a mai vasárnap gondolatában, ez teszi szinte Húsvété, a Nagyböjt legkiemelkedőbb vasárnapjává a mai napot.

Az egész ünnepnek gondolatát a bemenetre énekelt szavak fejezik ki: „Laetare, Örvendj, Jeruzsálem! Jöjjetek össze mindnyájan, kik őt szeretitek. ÖrüljeteK vele örömmel, kik bánkódtatok: ujjongjatok és a vigasztalás forrásaiból töltekezzetek!” Még a dallam is rokon az első húsvéti Alleluja dallamával! A bánkódás, amiről szó van, a Nagyböjt bűnbánata; és az édesanya melle, melyről az eredeti szöveg szól, az Eucharisziára vonatkozik, mellyel a Nagyböjt alatt is táplál minket Egyházanyánk.

A szentleckében mélyértelmű allegóriában egymással szembeállítja Szent Pál a régi Jeruzsálemet a mienkével. Az földi volt, ez mennyei; annak képe Ágár, Ábrahám rabszolganője, ennek előképe Sára, Ábrahám szabad felesége; az szolgálásra szült, ez szabadságra és nemességre. Ez a mennyei Jeruzsálem a mi anyánk, és mi pedig az ő édesgyermekai vagyunk. Azért mi nem vagyunk szolgák, és nem a test szerint születünk, mint Ágár gyermeke és a régi Jeruzsálem gyermekei, hanem szabadok vagyunk, a kegyelem szülöttei, mint Izsák.

A bemenetre énekelt zsoltár eucharisztikus gondolata tér vissza más alakban az evangéliumban, és ugyanaz lesz teljes valósággá az eucharisztikus áldozatban. A pusztaság, vagyis a Nagyböjt közepén, amelyben mi is követtük

Krisztust a tömeggel, ő, az „ICHTÜSZ” a Húsvét közeledtével ma is megismétli nagy csodáját. Kielégíti az összegyűlt sereget a titokzatos kenyérrel és hallal, aki ő maga. A Húsvét ízét adja előre ajkunkra, és ezzel új erőt a harcra és a szenvedésre.

Mert jön a harc és a szenvedés; jön a döntés. Mostantól kezdve a szentmisék evangéliumai (a csütörtöki kivételével) ezt a harcot állítják elénk lelki fejlődésében, mely a „Világosság” és a „sötétség” közt lefolyt. Mélységes tragédia van abban, hogy éppen az ószövetség kiválasztott népe a maga anyagias, testi gondolkodásával elvetette a „Világosságot”, ezért a világosság is elvetette őket; most ott vannak kítaszítva a borzalmas sötétségben. De éppen ez a tragédia lesz áldása a pogányságból meghívott katechumeneknek; ők meghallották az Úr hívó szavát, aki kiválasztotta őket, és akiben maguk is világosság lettek.

A következő két hét szentleckéi vagy a szenvedő Údvözítő jelképeit állítják elénk, vagy az ő lelkéből fakadt panaszokat hallatják újra. A *graduale* és a *tractus* ugyancsak a szenvedő Úr segélykiáltását imádkozzák el az Atyához. Tehát a legborzasztóbbat éreztetik meg velünk: az Úr lelki kínjait, melyek gyötrőbbek voltak a testi szenvedéseknél.

Hétfőn is tulajdonképpen Krisztus áll előttünk a szentleckében, mikor Salamonról olvasunk. A bölcs király a maga nagy emberismeretével

és helyes bírói ítéletével az életben maradt gyermekeket, akiért a két asszony harcolt, megmentette a mostohától és a haláltól, odaadta az ő édesanyjának. A mi Salamonunk, Krisztus, az evangélium szerint szintén átlát az emberi szíveken, és mint pártatlan bíró, Isten házáat, az Istent kereső nemzedéket kiszabadítja a zsidóságban önző rablóktól, visszadja őket hivatásuknak és az Egyháznak. Igaz, hogy az Isten házáért való buzgóság őt magát megemészti; nemcsak lélekben, hanem valóságban is, mert magára vonja azoknak a gyűlöletét, akiktől elragadta az igazságtalan zsákmányt. Saját testének templomát szétfogják azért rombolni, de ő harmadnapra felépíti azt.

Kedden az Úr Krisztusnak egy másik előképét látjuk. Isten Izrael népét bünei miatt el akarja pusztítani, de Mózes könyörög előtte népe számára irgalomért, kegyelemért, és megnyhíti az Úr haragját, (mint a szentleckében olvassuk). De mint Mózes, Krisztus is csak hálátlanságot arat. Azért jött, hogy majd a kegyelem nagy sabbath-ján, a keresztelés kora szombati napján, meggyógyítsa az emberiséget és éppen azért gyűlöli őt a világ. Elmondja az evangélium, hogy mint akarták őt megfogni, de az ő órája még nem jött el.

Szerdán újra megvizsgálták a keresztségre készülő katechumeneket. Ezen a napon elmondták nekik a Miatyánkot, és a Hitvallást vagy régi nevén szimbolumot, azután a négy evangéliumot

odanyújtották nekik; majd erre következett az „aperitio aurium”, az érzékek megnyitásának szertartása. Ezekből az ősi szokásokból érthető meg a mise, mely egyike a legszebbeknek és a legfinomabbaknak egész Nagyböjt folyamán. Mint örömhír hangzik el a keresztség előtt álló hittanulók számára: „Összegyűjtelek titeket minden földről, tiszta vizet öntök ki rátok, és ti megtisztultok minden bűnötöktől, új lelket adok nektek, és abban az országban fogtok lakni, melyet atyáitoknak adtam, (hirdeti a bemenet alatt az ének és az első szentlecke). „Lépjetek hozzá és megvilágosodtok”. „Mosdjatok meg . . . és legyetek tiszták . . . és élvezni fogjátok a föld javát”, (tanítja a második szentlecke). És gondoljunk arra, hogy mily igazán nevezték a régiek „fótizmosz”-nak, megvilágosodásnak a keresztség szentségét. A graduale alatt pedig jusson eszünkbe, hogy most tanulták meg a Miatyánkot, ma kapták meg a négy evangéliumot, tehát nagyon illik erre az alkalomra ez a zsoltár: „Az Úr Igéje alkotta az eget . . .” és az Úr Igéje teszi meg velük is mindezt a nagy csodát.

Az „aperitio aurium” szertartását teszi érzéketlenné a mai evangélium elbeszélése. Az Úr is így tett a vakon születettel, megérintette sárral érzékszerveit, elküldötte Siloe vizéhez, és megnyíltak az ő érzékei. És mi is meglátjuk a mai misében a nagy szakadékot „a világ világossága” és „az éjtszaka” között. De a katechu-

menek is felismerték, hogy aki magát Krisztusénak vallja, azt a sötétség világa eltaszítja magától. Az Eucharisztia szentáldozatában hálásan kell elismernünk nekünk is, hogy számunkra ez a misztériumban jelenlét és valóság. Az Úr lett a mi életünk és világosságunk, mert a keresztségben a mienk lett a „fősz“ és a „zóé“, magyarul a Világosság és az Élet, az a két szó, amely kis folyóiratunk címlapján is ott van, és ami a két legnagyobb kincsünket jelenti a földön.

A *csütörtöki* és klasszikus alakban a *pénteki* mise a halottak feltámasztásáról szóló olvasmányaikban (valamennyinek ez a tárgya!) a keresztségre utalnak. Lázár feltámasztása, melyet pénteken, az Úr halálának napján, olvassunk az evangéliumban, Krisztus Urunk földi életében a legközvetlenebb lökés volt az ő el-íéltetésére és halálára, a hívők számára azonban hirdeti „a feltámadást és az életet“, mely számunkra a keresztségben és az Eucharishtiában adatott.

Szombaton hangzik el az utolsó felszólítás a keresztségre készülökhöz. Szent Miklós templomában hangzik el ez az ünnepélyes meghívás: „Szomjuhozók! Jöjjetek a vizekhez . . . és igyatok belöle örömmel“ (Bemenetre való ének). Krisztus, a Jó Pásztor, kit az Atya meghallgat, és akire ráruházta a maga hatalmának gyakorlását, Krisztus mondja a bilincsekben vergödöknek: „Jöjjetek ki!“ és a sötétségben sínylödök-

nek: „Jöjjetek a világosságra!” Juhainak jó le-
gelőt mutat, vízforrásokhoz vezeti őket, ahol
paradicsomi boldogság várja ott őket. „Aki en-
gem követ, — (mondja az evangéliumban,) —
nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet
világossága“. Ellenségei azonban, akik sötétség-
ben járnak, nem tudják, hogy ő honnan jön és
hová megy; és ez az ő szomorú végzetük.

Nagy lelkigyakorlatunk negyedik hetéről

A megelőző liturgikus magyarázatokból is lát-
hatjuk, hogy ezt a hetet az *öröm és vigasztalás*
hetének is nevezhetnénk. De lehet-e örömről
és vigasztalásról szó a vezeklés és a bűnbánat
idején?

Lehet, mert nincs semmi csodálkozni való
ezen, még a Nagyböjtben sem. Az igazi lelki-
életet élő akkor tudja meg, hogy mi a valódi
öröm, amikor az önmegtágadást gyakorolja. Már
a Nagyböjt első vasárnapján így jellemzi a ke-
resztény lelkületet Szent Pál: „Quasi tristes,
semper autem gaudentes“, hogy az csak látszatra
szomorú, valójában pedig mindenkor örvendező
lélek. A fájdalom valóban a keresztény gondol-
kozó előtt nem tüzzel-vassal üldözendő és min-
den módon kerülendő rossz. A türelem, a szen-

vedések elviselése nem más, mint eszköz a győzelemhez. Így gondolkozott az őskereszténység. Ilyen értelemben írja Szent Benedek: „A béketűrés által vegyünk részt Krisztus szenvedéseiben, hogy országának is méltók legyünk részeiseivé lenni. „Ime ez Krisztus keresztjének és ez minden vele együtt hordott keresztnek az igazi értelme.

Hogy Isten gyermekeinek ez a valóban diadalmos vallásossága meg legyen bennünk, amit napjaink megkereszteltjei közül is oly sokan nem ismernek vagy félreismernek, a megpróbáltatásokon, a töredelmen, a bűnbánaton, a penitencián kell keresztül mennünk. De az Egyház bölcsen mértéktartó, és ha az első három héten át ezeket a gondolatokat akarta is élénk állítani, azért nem akarta, hogy lelkünkben lehangoló kép, lemondó, csüggedező érzelmek keletkezzék. Nem túlozza a mi megalázódásunkat sem; pedig Hamvazószerdán leszáll velünk egészen testünknek a sírban való porrá válásáig; beszél nekünk a halálról és az ítéletről; megmutatja a szakadékokat, de nem taszít bele, és nem is hagy benne. Miután megmutatta nyomorúságunkat, megmutatja, hogy mi a mi munkánk, mely egyúttal a bennünk működő Úr Jézus Krisztusnak is a műve.

De az első három hét kemény munkája, vezeklő bűnbánata után magunkon tapasztalhatjuk, hogy mily igazság rejlik Szent Benedek szavában, aki a Nagyböjtöt ily negyvennapos lelki-

gyakorlatnak fogta fel, így tehát erre is áll a prolóógus végén írt biztatása: „Amily mértékben előbbre jutunk a jó és helyes úton és gyarapodunk a hitben, oly mértékben fog a szívünk is kitágulni, és mi a szeretet kimondhatatlan édességében szárnyaló szívvel járhatunk az Úr parancsai kijelölte úton“.

Végezzük így ezen a héten a lelkigyakorlatainkat, melynek vezetö gondolatai a misenaptárban közölt tanácsokon kívül a következök:

Vasárnap: örvendezzünk az Egyházzal, örömmünk oka ugyanaz: a keresztség, a penitencia, a szentelés, a szentáldozás.

Hétfö: az Egyház a megkereszteltek igazi édesanyja.

Kedd: Jézus a mi közbenjárónk.

Szerda: a nagy vizsga (scrutinium) napja; Szimbolum — Evangélium — Pater noster.

Csütörtök: feltámadásunk Elizeus és a naimi ifjú példájában.

Péntek: ugyanaz Illés és Lázár történetéböl.

Szombat: az Úr nagylelküségé, a keresztség — a tanítás — a szenvedés.

Vandeur O.S.B.: A szentmise, mint az imádság iskolája

Már szöltünk arról, hogy milyen módszerrel tudunk a szentmise szövegeinek megértéséhez eljutni. Akkor Parsch Piusz fejtegetései szolgál-

tak alapul. Most a belga liturgikus mozgalom egyik legkedveltebb írója segítségével szeretnők azt megmutatni, hogyan tanít meg maga a szentmise az imádkozás és elmélkedés végzésére. Rövid pontokba foglaljuk, mert a célunk Vandeurrel az elindítás, az útba igazítás. Reméljük, hogy a gyümölcse nálunk is nagyon sok léleknek az elindulása lesz „az imádságnak és elmélkedésnek ezen az útján”.

Végső eredményben azonban ez a tanítás, amit elmondunk nem Vandeuré és nem is a mienk. Ez senkié és mindenkié. Ez ugyanis magának az Egyháznak az útja, mert szebb imádság, fenségesebb elmélkedés, Istennel jobban egyesítő szemlélődés nincs, mint maga a szentmise.

A szentmisében újra és újra felhangzik a pap szava: OREMUS! Imádkozzunk! Tanuljuk meg tehát először azt a szentmiséből, hogy *mi általában az imádság?*

1. A bensőséges ima-életnek egész titka a Szentírás egy szavának megvalósításában áll: „Járj szíнем előtt, és légy tökéletes!” (Gn. 17, 1.)

2. Az az ember, aki „Isten jelenlétének” tudatát többé nem veszíti el, az valóban eljut az Istennel való állandó egyesülésig. Az ilyen ember szent ember.

3. Az égben ez az egyesülés oly mértékben fog megvalósulni, amily mértékben azt a földön kiérdemeltük; azért kell ebben magunkat az életben gyakorolnunk.

4. Az „Isten jelenlétében való életnek” a

lelke azonban és a főgyakorlata az imádság. Az imádság ugyanis a szó legtágabb értelmében: „A léleknek Istenhez és Istenbe való felemelése”.

5. Az imádság alatt a lélek Istenben lel magának lakóhelyet. Istenben, akit imád, megismer és szeret, akihez könyörög, akinek haragját engeszteli, vagy akiben elrejtve megnyugszik.

6. Az imádságot ugyanis erre a négy alapcselekedetre lehet visszavezetni: imádás, hálaadás, kérés, engesztelés.

7. Az imádságnak különböző fajai vannak: van szóbeli és van szellemi imádság. De nem lehet szóbeli imádságot úgy végezni, hogy az lelki is ne lenne, de lehet az imádság szavak nélkül, tisztán szellemi, tisztán lelki tény.

8. Az imádság szolgálatába vonja tehát a szót, de a tisztán képzelő erőt is, meg a gondolatot és a szívet is.

9. Lehet tehát az imádság vagy szent szöveg olvasása vagy elmélkedés vagy a szív imája vagy szemlélődés. Vagyis más szavakkal imádság mindaz, ami a teremtett dolgok és magunk fölé emel.

A szenvedés hete vagy fekete hét?

Mind a két név jó. A liturgia a szenvedés hetének nevezi, a magyar nyelv fekete hétnek. De talán a legjobb, ha *fájdalmas hétnek* nevezük, mert mostantól kezdve egyre jobban fokozódik a liturgiában a szenvedésnek a gondolata, mely azután elvezet a katasztrófához a jövő héten. Gyászának külső jeleként eltakarja az Egyház minden ékességét: a képeket és a feszületeket is; elhagyja a misében és a zsolozsmában a doxológiát, a Szentháromság dicséretét; elmarad a lépcső imádságban a 42. zsoltár; vasárnap azért, mert az introitus szintén a 42. zsoltár, s egymásután kétszer nem imádkozza és nem énekel ugyanazt a liturgia. Később ennek a zsoltárnak az elhagyásában is a gyász jelét látták, mert örömről, reményről is van benne szó, azért a szenvedés idején végig elhagyták.

A zsolozsmában az Egyház most Jeremiás próféta írásait olvassa, mert a szenvedő Üdvözítőhöz legközelebb ő áll az egész ószövetségben. Sokszor ismétli ezenkívül az Üdvözítő panaszszavát és segítségkérését: „Az oroszánok torkából szabadíts meg, Uram!”

De a szomorúság és fájdalom ellenére is a húsvéti gondolat nem tűnik el teljesen. Azt mondja az evangéliumban maga az Úr; „Ábrahám, a ti atyátok, örömmel kívánta látni az

én napomat: — azaz a megváltás Húsvét-ünnepét, — látta és örvendezett." Minden énekelt részben — (és tudjuk, hogy ilyen négy van a misében: az introitus, graduale, offertorium, communio) — Krisztusnak és a vele együtt szenvedő Egyháznak a panaszkodó, de mégis örvendezve bizakodó hangját halljuk. Az introitus, tehát a bevonulás alatt azt énekeli: „Itélj meg engem, Uram! Szolgáltass nekem igazságot. Istenem, kelj védelmére ügyemnek az istentelen nemzedékkel szemben.“

Az evangélium már az Úr félelmetes döntéséről szól: a zsidók már meg akarják kövezni Krisztust, de ő eltávozik közülök a templomból. Lement a nap, eltűnt Krisztus az ószövetség népe közül, hogy annál ragyogóbban keljen fel az újszövetség népe számára. És ma a szentleckében úgy áll előttünk Krisztus, mint az új főpap az új templomban. De mert ő büntelen, nem kell neki, mint az ószövetség papjának évről évre újra az áldozati állatok vérének bemutatnia; saját vérenek odaadásával egyszersmindenkorra bement a szentélybe, és megszerezte az örök váltságot. Nemcsak maga számára szerezte ezt meg, hanem megosztja az örök üdvösséget mindazokkal, akik hívő lélekkel köréje sereglenek és az Eucharishtiában haláláról hálát adva megemlékeznek, amint az áldozási ének boldogan énekeli.

A *hétfői* mise ismét a kereszttelésre készülökhöz fordul. Jónás prédikációjáról és a nini-

veiek megtéréséről szól a szentlecke. Ebben a keresztény rómaiak jelképesen a pogányok meghívását látták az Egyházba. A liturgia is ilyen értelemben fogja fel ezt az olvasmányt, amint a nagyszombati tizedik prófécia is mutatja. Ez a gondolat uralkodik az evangéliumban is. A zsidók keresni fogják majd Jézust, de nem találják. „Ahol én vagyok, ti nem jöhettek oda,“ — mondja nekik. És a zsidók maguk is sejtik, hogy a pogányvilágba akar menni. A pogányságból a katechumenek és hívők serege áramlik most hozzá az egész földön, akik meghalották és követik az ő hívását: „Ha valaki szomjazik, jöjjön énhozzám, és igyék.“ Az evangélium azzal végződik: „Ezt pedig a Lélekről mondotta, melyet veendőik valának az őbenne hívők.“

Aki a mai napon is a szentáldozáshoz járul, az boldogan hirdeti, hogy ez valóság lett az Egyházban, és a liturgia által valóság lett a számunkra is, mert mi is mindnyájan megkaptuk ezt az élő lelket, először a keresztelésben és a bérálásban, azután minden alkalommal az Eucharisziában.

Kedden a szentlecke ismét a szenvedő Üdvözítő képét állítja elénk Dánielben, akit az oroslánok elé dobtak ugyan, de végül is győzedelmeskedett ellenségei felett. Így nem ismerte meg az Urat és így dobta őt el magától az egész emberiség. Saját testvérei nem értették meg őt. Egyedül és rejtőzködve megy Jeruzsálem felé, mely számára oroslán-verem lesz.

Szerdán kipróbálták a hittanulókat a tízparancsolatban, amit tizennégy nappal előbb kaptak megtanulásra. Azért a szentlecke kivonat Mózes magyarázataiból a tíz-parancsolat felett. De ezekben a parancsolatokban Krisztusnak, a jó Pásztornak a hangja is megcsendül. Nem a zsidók, akik meg akarták kövezni, hanem a keresztségre készülő hittanulók azok a kiválasztott báránykák, akik meghallják az ő szavát és követik őt; ő pedig az evangélium szerint ezért örök életet ad nekik. Hogy pedig ez nem pusztá beszéd, hanem valóság, annak zálogát vesszük ma is az Eucharisziában.

A *csütörtöki* mise a bánat és elégtétel áldozatát kívánja tőlünk, és beolvasztja azt Krisztus áldozatába. Ma, az utolsó vacsora évfordulója előtt egy héttel, a következő antifonát énekeli az Egyház laudesben és a vespervasban:

„Az Úr mondja: Az én időm közel; nálad akarom tartani Húsvétet tanítványaimmal.

„Vágyva vágyódtam ezt a Húsvétet veletek megenni, mielőtt meghalok.“

Péntek egy héttel előbb van, mint az Úr véres áldozatának emlékét megülné a liturgia, azért erre találunk már utalást, amikor Kaifás ünnepélyesen kijelenti: „Jobb nektek, hogy egy ember haljon meg a népért, mintsem az egész nép elveszzen.“ És az evangélium nyomban hozzáteszi: „Ezzel megjövendölé, hogy Jézus meg fog halni nemcsak az ő népéért, Izraelért, hanem hogy az Isten szétszórt gyermekeit egy-

begyűjtse.“ És itt megint csak a pogányok meghívására kell gondolnunk a zsidók helyett a keresztségre, mert „azok elhagyták az élővizek forrását“ (Lecke).

Szombat egészen a virágvasárnapi vigília jellegét viseli magán. Míg a zsidó nép vezérei az ő pusztulásán gondolkoznak halálos gyűlölettel, azalatt megkezdődik már az ő glóriájának győzedelmes felragyogása. Arra a hírre, hogy Jézus Jeruzsálem felé közeledik, úgy sietett elébe a sereg, amint mi is készülünk, hogy pálmaágakkal, virággal, barkával résztvegyünk diadalmenetében. A pogányok is visszavonultan, szerényen idejönnek, látni vágynak őt; Kiszthus pedig birodalmának jövődöbéli hordozóit látja bennök. Ők lesznek azok, — gondoljunk csak a katechumenekre, — akikbe a búzamag hull, s miután ott elpusztul, sok gyümölcsöt hoz, és megdicsőíttetik Krisztus. De a ma még hozsanát zengedező zsidók elől elrejtí magát az Úr (Ev).

Lelki gyakorlatunk utolsó két hete

A krisztusi élet sokszor kemény tanítását elmélkedtük át eddig különböző szempontok szerint. Követtük a mi Mesterünk lépéseit nyilvános életében. Most a Nagyböjt második felében csodálkozó és ámuló tekintetünk arra a nagy drámára esik, amely befejezte Jézus tanítását

és életét: a Kálvária áldozata tornyosul élénk.

Ez a mi üdvösségünk nagy misztériuma, melyet az első vasárnap áldozás utáni imádsága emleget. A szenvedés eszméje: az Atyaisten megdicsőítése keresztrefeszített Fiában. A szenvedésben van valami, ami megborzongat; az igazság gyűlölete, a megtagadott jószág, az elítélt igazságosság, a megvert pásztor, az elárult barát, a bűnösökért meghaló Isten!

Ha a Megváltó szenvedése első sorban a türelem példája is, de egyúttal a győzedelmes felmagasztalásé is. A kereszt a dicsőség jele is. „Vexilla Regis prodeunt . . .”

Királyi zászló jár elől,
Keresztfa titka tündököl,
Melyen az élet halni szállt
S megtörte holta a halált.

Csak akkor értjük meg ennek a keresztnek a misztériumát, ha ezt a kettőt: Krisztus szenvedését és megdicsőülését egyensúlyban egyszerre látjuk. „Engedelmes lőn egészen a kereszt-halálig és ezért magasztalta őt fel az Isten.” A bűnhődés borzalmi közt a világ bűneiért egészen különös méltóság is van a megfeszített Úr imádandó személyében. Rá állanak a zsoldáros szavai: „mint az igavonó, olyan lettem előtted, én a féreg”, de ugyancsak ő mondotta „hatalmam van életemet letennem”. Engedelmesség és megsemmisülés, de ugyanakkor a szabadság nyilatkozik meg ezekben: Eljött az órája, és ő

maga fogadja el ennek az órának a keserűségét.

Csodáljuk meg a liturgiában ezt a valóban csodálatra méltó sajátosságot: sír és panasz-kodik, de ugyanakkor megünnepli a diadalt is. A fájdalmas hét és a következő hét az imádás adóját adja meg Krisztusnak, a Megváltónak.

Az alap gondolatok összefoglalva a következők:

Vasárnap: Isten szava; a keresztség és a szeretet szava.

Hétfő: penitencia az alkalmas időben.

Kedd: türelem az üldöztetésekben.

Szerda: türelem a kötelességteljesítésben.

Csütörtök: az istenfélelem és a szeretet.

Péntek: a nagy tanács, Kaifás jóvendőlése.

Szombat: a virágvasárnap bejelentése, a keresztség felmagasztalása.

Az utolsó hét összefoglalja lelkigyakorlatunk egész menetét. Az első hét megvilágított, a második megalázott, a harmadik keresztényé lenni tanított, a negyedik örömet nyújtott a reményben, az ötödik diadalra tanított a megpróbáltatásokban a szenvedések által, — most kell megtanulnunk a hűséges engedelmességet mindenben, mint a mi Urunk Jézus Krisztus is engedelmes lön a halálig, még pedig a kereszthalálig. És íme *ezért* (ismételjük, hogy ez a szenvedés következménye az ő számára, de a mi számunkra is) — és *ezért* magasztalta őt fel az

Úr s adott neki olyan nevet, mely felülmul minden nevet égen és földön.

Készüljünk az első három napon arra, hogy megfeleljünk a szent triduum három kérdésére:

Mit jelent az *Eucharisztia* a mi életünkben? (Nagycsütörtök.)

Mit jelent a *kereszt* a mi életünkben? (Nagy-péntek.)

Mit jelent a *keresztség* a mi életünkben? (Nagyszombat.)

Vandeur O.S.B.: A szentmise, mint az imádság iskolája

10. Lehet tehát imádság egy egyszerű feltekintés, a hallgatás, az aktív vagy passzív összedettség, az Istenben való megnyugvás, benne való örvendezés, a szeretet mámore az ő Szent Szívén. Mindez imádságot is jelent.

11. A lelkiélet mesterei teljes alakjukban leírják ezeket a lelki tényeket. Szétszedik és az utolsó porcikáig megvizsgálják, mi az imádság „lényege“. Mi tanulni akarunk tőlük.

12. Az imádság azonban több mint személyes megtapasztalás; különösen a magasabb fokon. Ezt legtöbbször az érti meg egészen, aki megkapta ezt a kegyelmet.

13. Bizonyos az, hogy „imádkozni“ abban áll,

hogy szívünket Isten szívével egyesülve tartsuk, „Isten jelenlétében“ időzzünk, egyébként akárminő lehet az imádság maga.

14. Aki eljutott oda, hogy állandóan „Isten jelenlétében“ időzzék, anélkül, hogy ebből a jelenlétből kilépne, arról elmondhatjuk, hogy szent, vagy legalábbbb is közel van ahhoz, hogy szentté legyen.

15. A felsorolt „útakról“ és „imádságmódokról“ lehet azt gondolnunk, amit akarunk, — de alapjában véve mind jó, bár minden léleknek megvan a maga lelkialkatának megfelelő imádság-módja. Mindenesetre egyet megkíván valamennyi a lélektől: azt tudniillik, hogy ha Isten elé akar lépni, akkor meghatározott előkészületi gyakorlatokon erényekre van szükség.

16. Ezek már elrejtve meglehetnek bennünk, mint vagy a természettől belénk adott vagy szokás által megszerzett jó tulajdonságok; vagy pedig a kegyelemmel együtt működve kimondott gyakorlás által tudatosan magukévá lettek.

17. Általában legalább három ilyen feltételt vagy előkészületet kívánnak az imádsághoz, de ez a három magában véve elegendő, még pedig: a *szív megtörődöttségét*, a *hitet* és a *szeretet* kívánják.

18. Ez a három erény egészen sajátos módon megtisztítja lelkünk három fő erejét: az emlékezetet, az értelmet és az akaratot.

19. A *szív megtörődöttsége* megtartja a lé-

lekben hibáinak tudatát, felébreszti benne a hibák és bűnök iránt az ellenszenvet, megvetést. Ez a legmélyebben felfogott és átélt *Confiteor*.

20. A megtörődöttség és a bánat megtisztítja a gondolatokat, és a szív emlékképeit, megtisztítja a bűnhöz való hajlandóságtól. Hatása alatt megszabadulunk minden teremtetttől, és így helyet szerez Isten számára. A megtörődöttség, a *Confiteor* tehát bevezet minket „a tisztulás útjára,” melyen a kezdők járnak, és amely út előkészít az imádság magasabb fajára.

21. A *hit* ezt a munkát folytatja még behatóbban, és még mélyebben járva. Általa Isten egyre jobban és jobban szétszórja a lélek sötétségét, betölti azt a maga fényének, a maga igazságának ragyogásával. A hit által adja meg Isten a *Credo*-nak bensőséges megértését élményszerű megtapasztalását.

22. A lélek azután átelmélkedik és kikutatja Isten szavát, amikor a szentmisében meghallgatja, vagy a Himáléből olvassa, és utána benne elmerül. Ez a „megvilágosodás útja,” az előbbre haladottak útja.

23. Mindezt a munkát befejezi tökéletesen és megkoronázza a *szereetet*. A léleknek a *Confiteor*-ban alázatos, a *Credoban* világosságban átjárt imádsága, most egyre egyszerűbb lesz: felemelkedik a szív imádságává. Ennek ismét különböző foka van: az érzelmek imádságából átmegy az egyszerűség imádsáig, sőt egészen

a szemlélődésnek a legmagasabb fokáig. Ez „az egyesülés útja,” a tökéletes lelkek útja. Ez az igazi offertoriumos, felajánló imádság: Suscipe . . . Fogadja el!

24. Ezután már nincs más hátra, mint a hallgatás, az összeszedettség, a nyugalom és gyönyörködés Istenben. Nyugalom és gyönyörködés abban, akit a lélek végre megtalált.

25. „Az Isten jelenléte” mostantól kezdve diadalmaskodik, és állandóvá lesz: „Járj előttem és légy tökéletes!”

26. Eddig azonban semmi olyant nem mondtunk, ami ne lenne közös kincse minden lelki tanításnak.

27. Eddig a szentmisének az áldozati részén kívüli imádságairól szóltunk. Arról tehát, ami ezen a nagy titkon, az oltár áldozatában végbe menő nagy cselekedeten kívül történik.

28. De a legrégebbi időkben magát a szentmisét nevezték Prex-nek, a szó szoros értelmében vett imádságnak. Azért, mert a szentmise éppen úgy szóbeli imádság, mint lelkiolvasás, elmélkedés, és benső imádság, megnyugvás, és szemlélődés is; még pedig mindez a legtökéletesebb módon, A szentmise igazi „Collecta”, összefoglalás, amely minden imádságot, vágyat, felemelkedést, sóvárgást és Istennel való egyesülést a legmélyebben magában egyesít.

29. Így lehet a keresztény lelkiélet minden gyakorlatát: a szóbeli imádságot, a lelkiolvas-

mányt, az elmélkedést, a benső imádságot, és ezeknek minden fokozatát vonatkozásba hozni azzal a legfontosabb cselekedettel, mely az Isten-tiszteletnek minden módját és fokozatát egyetlen csodálatos és élő egészbe összefoglalja, és maga is a legnagyobb Isten-tisztelet, amelynek a neve: *szentmise-áldozat*. A bensőséges lelkiéletnek csodálatos egysége nő ki ebből!

30. Amikor a keresztény hívő a szentmisét megünnepeli és az Egyházzal együtt megüli, ha ezen különböző lelkigyakorlatok által jól előkészült, akkor eljött számára a pillanat, hogy imádsága, bármilyen fajta is, a szentmise gazdagságából élni fog. Belekapcsolódik ebbe az isteni, éppen azért élő történésbe, amit a régiek „a nagy cselekedet misztériumának” neveztek. Vagyis egyesül Jézus Krisztus szenvedéseinek felséges megemlékezésével, a mennyei Atyához való legnagyobb felemelkedéssel.

Nagyhét

A Nagyhét már tulajdonképpen a húsvéti ünneplés kezdete. Megértjük ezt, ha az első pillanatra különösnek is látszik, abból a tényből, hogy Húsvét zsidó neve Pascha, magyarul átmenetet jelent. És valóban a mi Húsvétünk is átmenet Jézus halálából az ő dicsőséges feltámadásába, és átmenet a mi számunkra is bűneinkből a megváltottak örvendező világába. De az átmenet kezdete és vége összetartozik, összetartozik tehát a Kálvária nagy drámájának megindulása is a feltámadás diadalmas befejezésével.

*Virágvasárnap*al kezdődik a Nagyhét drámája. Szín: Krisztus ünnepélyes bevonulása Jeruzsálembe hat nappal a zsidó húsvéti ünnepek előtt. Az Egyház ezekben a napokban szinte lépésről-lépésre követi az Urat, azért vele együtt vesz részt ebben a diadalmas körmenetben is, mely már előre hirdeti a közeledő húsvéti ünnep boldog örömét.

A pálmás körmenet először Jeruzsálemben keletkezett, és a történeti ténynek megfelelően az Olajfák hegyéről indult el, úgy vezetett a szentvárosba. Később Róma átvette ezt a szertartást. Először egy kisebb templomban gyülekeztek össze a hívők, mely az Olajfák hegyét képviselte számukra. Itt megszentelték a pálmaágakat és olajgalyakat, azután kiosztották a jelenlevők között. Ezeket vitték a kezük-

ben, amikor körmenetben, Hozsánnát énekelve, átvonultak a stációs templomba, mely a „szent várost” szimbolizálta ezen a napon. Ahol nem volt két templom, ott ugyanabból a templomból indult el a körmenet és ugyanoda tért vissza. Ez lett azután általános a nyugaton, és így van nálunk is. A körmenet elején a keresztet viszik, Krisztus szimbolumát, hogy a körmenet valóban az ő ünnepélyes bevonulása legyen a szent városba.

A pálma már az Egyház legősibb napjaitól kezdve a diadalmas és győztes vértanúság jelvénye lett. A pálmahordozással elismerjük, hogy az a Krisztus, akit körmenetben követünk, első sorban a vértanúk királya, de a mi királyunk is, mert mi is készen vagyunk mártiromságra érte. Akár a halálba is elmegyünk, hogy kövessük őt a dicsőségben is. A mártiromságnak ez az Egyházban ma is annyira élő szelleme nagyon fontos, annyira, hogy a pálmaszentelés a szentmiséhez hasonló ünnepélyes szertartás lett, amelyben az Egyház Isten Lelkétől ihletve a prefációban a mártiromság dicsőségét zengi, és hitvallók dicséretét hirdeti. „Téged áldanak szenteid, — a liturgia így nevezi a Szentírással a hívőket is, akiknek a kegyelem állapotában valóban szenteknek kell lenniök, — és szabad szóval megvallják e világ királyai és hatalmasai előtt Egyszülötte nagy nevét . . .”

Amikor Rómában a körmenet a Laterán bazilikájához ért, ennek a templomnak a papsága

és énekes serege a körmenet elé ment, hogy hódoljon a diadalmenetét tartó király előtt. Innen származik a ma is meglevő párbeszéd a templom ajtajában, és az ajtónak a kereszttel való megütése. Utána bevonulunk az Úrral „a szent városba és hirdetjük az élet feltámadását“.

De egyszerre csak megváltozik a szín; benne állunk a szenvedés félelmetkeltő tragédiájában. Bent a Szentvárosban ugyanis nem a dicsőség, hanem a véres áldozat vár az Úrra. Mindössze a szentlecke vonja félre egy pillanatra a fátyolt és mutatja meg egy kissé a pirkadó húsvéti világosságot. „Engedelmes lett a halálíg az Úr, ezért Isten is igen felmagasztalta őt...“ De a megrázó erejű 21. zsoltár nyomban utána és a passió, melyet Szent Máté evangéliumából olvas fel az Egyház az evangélium helyett, azt hirdetik, hogy „kezdődik a mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedése“. Még a hivatalos liturgia is három felolvasó közt szerepekre osztja a szent szöveget, ezzel drámai formát ad a passiónak. (Nálunk, hála Istennek, szépen kialakult a passió magyar végzése. Ezt mint magyar hagyományt is meg kell tartanunk.)

A felajánlás alatt énekelt szövegből az Úr panaszát halljuk: „Kerestem, ki szánakozzék rajtam, de nem akadt senki, ki vigasztaljon engem... sőt szomjúságomban ecettel itattak“. Mi azonban a szentmisében adományainkkal sie-tünk az oltárhoz, hálánk és szeretetünk jeléül kenyeret és bort viszünk az oltárra. (Vizsgáljuk

meg magunkat, hogy milyenek a mi felajánlásaink a misében? Talán mi is részvétlenek, közömbösek vagyunk? Talán a mi szívünk is keserű epe? És besavanyodott ecet a lelkünk?) És az áldozati lakomában iszunk mi is abból a kehelyből, mely az Úr ajkára ezeket a szavakat adta: „Atyám, ha el nem mulhatik ez a pohár anélkül, hogy ki ne igyam, legyen meg a te akaratod“.

Hétfőn látogat el az Úr utóljára Bethániába. Mária megkeni az Úr lábát nárdusolajjal. Vele szemben lép fel Júdás, az áruló. Krisztus pedig odaadja magát mind a kettőnek; azoknak is, akik a szentlecke szerint szidalmazták és megköpdösik, de azoknak is, akik a felajánlásban, mint egykor Mária, most pedig mi, alázatos szeretettel szolgálnak neki.

Kedden már készítik a zsidók a szenvedés keresztfáját. „Tegyünk fát az ő kenyerébe“, és vigyük a fára, mint „a megölésre vitt szelíd bárányt“ (Lectio). De a borús ég egy pillanatra ma is felragyog, a bevonulás alatt énekelt zsoltár ugyanis felragyogtatja a megdicsőülés húsvéti napsugarát. Az evangélium helyett azonban ma is a szenvedés történetét olvassuk, még pedig Szent Márk írása szerint.

Szerda ismét a katechumenek megvizsgálásának napja; ezért van két lecke a misében. Ezekhez csatlakozik azután Szent Lukács passiója. De emellett egyre erősebben beleragyo­g Húsvét

dicsőséges fénye a Nagyhét borújába. Előre látjuk Krisztust az Atya dicsőségében, és minden térd meghajol előtte (Intr). És Izaiás próféta az első szentleckében úgy írja le Őt, mint erős hőst, aki erejének teljében és győzelmének fényében jön Edomból, miután harcát egyedül megvívta és most hozza nekünk a szabadulást. De nyomban utána úgy is szól róla Izaiás, mint az ártatlan áldozati bárányról, aki feláldozza magát a tévelygő népért, mert maga is így akarja. De most eljött „az idő, hogy az Úr megkönyörüljön Sionon és rajtunk“, és a hívők már a szentáldozásban vehetik a megváltás drága italát, melybe Jézusért „könnyeinket vegyítettük“, mint az áldozás alatt énekei a liturgia.

A három utolsó nap liturgiáját gazdagon kifejlesztette az Egyház. A zsolozsma, melynek éjtszakára eső részét most rendszeren az előző nap délutánján énekelik a templomokban, olyan, mint ünnepnapokon: három nocturnumból áll; és telve van megragadó lírai szépséggel és isteni gondolatokkal teli mélységgel. (A háromszögön levő 15 gyertyára egykoron, amíg ezt a zsolozsmát éjjel végezték, szükséges volt a templom megvilágítására; ma azonban Krisztus világosságának szimboluma lett, melynek a szenvedés sötétségében kell felragyognia.) A szent olvasmány első része, Jeremiás prófétának siralmaiból való, de most mint Krisztus panasza hangzik fel a bűneibe süllyedt világ felett. A

világ bűneit magára vette az Úr, és most meg-
szégyenülten, az Isten igazságos ítéletétől lesuj-
tottan panaszkodik, de vele együtt sír gyászoló
jegyese az Egyház is.

Nagycsütörtökön a zsolozsma gazdag gondolat-
világából különösen három emelkedik ki: az Úr
halálfélelme és gyötrelme az Olajfák hegyén,
Júdás árulása és az utolsó vacsora.

A mise ma különösen az utolsó vacsora meg-
emlékezése és megújítása. Csak a nyilvános temp-
lomokban és azokban is csak egyszer mutatják be
a mai napon az ünnepélyes áldozatot, amelyen
a többi papok is résztvesznek. Azt akarja az
Egyház, hogy mint egy családnak a tagjai gyűl-
jünk össze ma Krisztus köré, és hogy ma lehe-
tőleg mindnyájan közösen vegyünk részt a „hús-
vétí bárány” vételében. Azoknak is részt kell
venniök, akiknek ezen Nagyböjt folyamán
bűneik miatt keményen vezekelniök kellett, s
ezért „a szentek közösségéből” ki voltak zárva.
Ma megkapják a megbocsátást és a kegyelmet;
valamikor a püspök kezüknél fogva vezette be
őket a templomba.

A szentmise bevezetése ismét a keresztet ra-
gyogtatja fel előttünk, a szentlecke az Eucha-
risztia alapításának történetéről értesít, és óv a
szent eledellel való visszaéléstől, mert ezzel a
lakomával „az Úr halálát ünnepeljük meg”. Hogy
pedig megismerjük azt az alázatos és szolgálatra
kész szeretetet, amely körülveszi ezt a szent

lakomát és amelynek minden tanítvány szívében meg kellene lennie, az evangélium elmondja, hogy az Úr az utolsó vacsora alkalmával mint mosta meg tanítványainak a lábát, és mint végezte el ezzel velük szemben a rabszolgák számára is legalacsonyabb szolgálatot.

A szentmise alatt három ostyát konszekrál a miséző pap; az egyikkel maga megáldozott, a másik kettőt átviszi egy oldalkápolnába vagy mellékoltárra a másnapi szentmise és szent-sír számára. Ez a szertartás abban az időben, amikor még nem őrizték az oltáron az Eucharisziát, gyakori volt, — ma már csak ezen a napon van meg. Sok helyen az egész időn át szentségimádást végeznek, de ez magán-ájtatosság.

Most elmondják, de nem énekelik a vecsernyét, majd az oltárokat megfosztják. Ez is valamikor minden mise után megtörtént, de mivel most csak ezen a napon maradt meg, szimbolikus jelenést kapott, azt látták benne, hogy Jézust is megfosztották ruháitól.

Hogy az Úr szolgálatra kész szeretetét utánozzák: a székesegyházakban a püspök, katolikus országokban a király is megmossa tizenhárom szegénynek a lábát, akik Krisztust és az ő tanítványait személyesítik meg. Utána pedig szeretet-lakomát adnak nekik.

Nagypénteken mély gyászba öltözik az Egyház. Látja a szörnyű katasztrófát, látja Völegényét a halálban elsorvadni. De még ebben a gyászban

sem tudja húsvéti örömét teljesen visszatartani; hiszen most fakad számára a megváltás élő vízforrása, és az Úr halálában kezdődik az ő megdicsőülése az egész világ színe előtt.

A zsolozsma úgy írja le az Urat, mint áldozati bárányt; ki van szolgáltatva ellenségei dühének; ártatlanul megölik. Azután pedig úgy állítja elénk, mint főpapot, aki saját akaratából és a maga erejéből tulajdon vérével kiérdemli az örök megváltást.

Ma a véres keresztáldozat napján az Egyház nem mutatja be a vérontás nélküli eucharisztikus áldozatot. Három részből áll a mai főistentisztelet: az ősi katechumen-misének maradványából Szent János passiójával, azután a leleplezett kereszt előtt való hódolatból; végül a tegnap konzekrált szent ostyával való áldozási szertartásból.

Az istentisztelet első része tehát megőrizte számunkra a katekumenek miséjének ősi alakját. A papság az oltárhoz érve teljesen leborul a földre, mialatt a hívők is mélyen meghajolva egy időre szent csendbe elmerülnek. Azután mindnyájan leülnek és hallgatják Isten szavát két olvasmányban. Ez a „Parasceve“: a Húsvétra való „készülődés“.

Ezért az első olvasmány, már mintegy a húsvéti ünnepnek meghirdetése, a második olvasmány pedig felszólít, hogy készítsük elő a húsvéti bárányt. Az elsőre mi felelünk a Traktusban, hogy látjuk már az Úr húsvéti dicsőségét köze-

ledni. A másik olvasmányra pedig Krisztus lelkéből fakadó zsoltárral válaszolunk, hogy a szenvedő Megváltó a húsvéti bárány, mely számunkra adatik. Az Evangélium helyett felolvasott Passio még egyszer átérteti velünk a nagy döntő harcot a világosság és a sötétség között.

Ezután kitarja kezét az Egyház, hogy könyörgéssel forduljon az Úrhoz. Imádkozik minden tagjáért és az egész világnak minden szükségletéért. Ez is az ősi liturgiának egyik számunkra megmaradt szép emléke. A könyörgéseknek még a külső formájuk is egészen a közösség szellemének felel meg. Minden imádságot egy felszólítás vezet be, és közös térdhajtás, régebben térdelve csendben elmondott magán-imádság előz meg, és csak azután foglalja össze a pap az egész hívők nevében a közösség könyörgését. Igazi „collecta”, összegyűjtött imádság tehát a formája szerint is. De tartalmába is belefoglal mindenkit. Imádkozik az Egyház a pápáért, a klérusért és az egész keresztény népért, a hittanulókért, a világon levő minden testi-lelki bajnak elhárításáért, az eretnekekért és elszakadtakért, a zsidókért és a pogányokért. Mindenkinek részt kell vennie abban az áldásban és abban az örömben, mely ma áradt ki szerte az egész világra.

A kereszt leleplezése és a kereszt előtt való hódolat került azután a hittanulók és a hívők miséje közé. Ez a szertartás Jeruzsálemből származik, ahol egykor az eredeti kereszt előtt hó-

doltak ezen a napon a hívők. Ezt a szertartást utánozták még külső lefolyásában is a római „Szentkereszt-templomban“, amelyben még ma is őrzik a szent keresztnek egyik legnagyobb részét. Ezért a mai stációs templom az úgynevezett „jeruzsálemi Szentkereszt-temploma“, mely valamikor egy dombon állott, hogy a Lateránból valóban felfelé kellett mennie a stációs körmenetnek, hogy felérjen erre a „Kálvária-hegyre.“

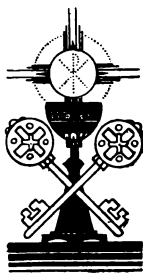
A püspök a letakart keresztrel a sötét háttérből jött elő, háromszor megállt és a keresztnek egy részét leleplezte. Ezalatt egyre magasabb hangon énekelte ezt az ünnepélyes dallamú éneket: Íme a szent kereszt fája, melyen a világ üdvössége függött. A kórus ugyanígy válaszolt rá: Jertek, imádjuk. Azután a pap a leleplezett keresztet mintegy drága kincset egy szép és értékes párnára helyezte az oltár lépcsőjénél. Kisébb hátrább ment, és a hívő sereg élén úgy közeledett a szent kereszthez, hogy közben háromszor az imádás jeléül letérdelt. Végül a kereszthez érve azt tisztelettel megcsókolta. A kórus közben az Úr panaszait éneкли, melyben népének szemére hányja sok hálátlanságát, melylyel jótéteményeit viszonzozza. A legvégén diadalmenetben elviszük a keresztet az oltárnál levő helyére és a kar diadaléneket zeng: „Imádjuk, Urunk, szent keresztet és magasztaljuk feltámadásodat. Mert íme a fa által jött el az öröm az egész világra.“

A harmadik rész az ősi áldoztatási szertartás maradványa. Így áldoztak a közösségben minden alkalommal, ha azon a napon nem volt szentmise. (Az ősegyházban ugyanis nem minden nap volt szentmise.) Valamikor tehát a hívők is áldoztak ezen a napon, hogy a szentkeresztfájának ezt a drága gyümölcsét élvezhessék. De az idők folyamán kifejlődött az a szokás, hogy csak a pap áldozik. De amint egy idő óta Nagyszombaton már áldozhatnak a hívők is, úgy reméljük, hogy eljön az az idő, amikor Nagypénteken sem lesznek megfosztva ettől a drága gyümölcstől.

(A szentsír felállítása és ott az Oltáriszentség őrzése a liturgián kívüli ájtatosság. Nem is szokásos mindenhol. De nálunk megvan és örülünk neki, hogy megvan, mert színt és érzelmet visz a hívők lelki életébe mind Szent-sír látogatása, mind a feltámadási körmenet és szertartás.)

Nagyszombat eredetileg szertartás nélküli csendes nap volt. Az Úr sírjában nyugodott, de „az ő sírja dicső”, mint a próféta szavával a zsolozsma hirdeti. A nyugalomnak nagy „sabbath-napja” volt ez a nap. Az a szertartás, amit ma végezzük, tulajdonképpen este kezdődött, és egész éjjelen át tartó vigília ünnep volt. Tehát magának a Húsvétnek a bevezetője. Később délutánra helyezték át és a vecsernyével egybeolvastották. Még később délelőttre került át.

De ha igazában meg akarjuk érteni, akkor nem szabad elfelejtenünk, hogy ez a húsvéti misztériumra előkészítő és egész éjtszakán át tartó vigilia-ünnep. Ez az a nagy éjtszaka, melyre az egész Quadragesima előkészület volt, és amelyet Szent Ágoston „minden vigilia anyjának“ nevez. Most megyünk az Úr feltámadása elé, amikor a hit-tanulók az Egyház tagjaivá lesznek, először ünnepelhetik és vehetik a szent Eucharisziát. Amit a katechumenek átélnek, az újul meg és mélyül el a hívők lelkében. Mindnyájan össze-találkoznak tehát ezen az utolsó előkészületi ünnepségen, hogy azután Krisztussal új meg-dicsőülésre feltámadjanak.

A húsvéti titkok ünneplése

Húsvét ünnepének kialakító motívumait három szóba foglalhatnánk össze: feltámadás, keresztség és Eucharisztia. Az egész éjjelen át tartott vigília középpontját a keresztség kiszolgáltatása alkotta. Ezt megelőzte az új tűz szentelése és a húsvéti gyertya dícsérete a Húsvét ünnepélyes kihirdetésével; azután a katechumenek utolsó oktatása tizenkét olvasmánnyal és imádsággal; végül a keresztkút megszentelése. Követte ezután kora hajnalban az eucharisztikus feltámadási ünnep.

Az új tűz és a húsvéti gyertya szentelésének legelső oka az volt, hogy a templomban az éjtszakai liturgia alatt szükség volt a világosságra. És a sötétségben felragyogó világosság mindenkor az Úr Jézus szimbóluma, de különösen ezen az éjtszakán, melyben az igaz világosság feltámadt. Innen származik az u. n. *lucernarium*, mely régebben minden éjtszakai istentisztelet előtt meg volt és a világosság forrásának megszenteléséből, továbbá a megszentelt fényvel tartott körmenetből állott. Ez a szokás kapta Húsvét vigíliáján a legünnepélyesebb formáját. Az új fény egyúttal áldozati láng is, mely ezen az éjjelen az oltáron újra felgyullad.

Amint a húsvéti napunk Krisztus a sziklásírból támadt fel, úgy kell az ő szimbólumát: az új tüzet is a kovakőből kicsiholni. A templom ajtóban azután ezt az új tüzet megáldják

azzal az öt tömjéncsomóval együtt, amit majd a húsvéti gyertyába illesztenek. Azután ünnepélyes körmenettel megindul a papság a templomba. A fehér ruhába öltözött diákonus három ágban végződő botot visz a kezében; a végződés gyertyatartó és abban gyertyák vannak. Ezeket egymás után meggyújtja az új tüzzel a diákonus, amikor a menet három helyen útközben megáll. Húsvét heroldja gyanánt egyre magasabb hangon hirdeti: „Krisztus világossága!” A hívők térdet hajtva felelik: „Istennek legyen hála!”

Az oltárhoz érve a diákonus magasan szárnyaló lelkes énekbe kezd. Ez az *Exultet*: Húsvét ünnepélyes kihirdetése. Magasztalja először az ének ennek a napként felragyogó csodálatos éjtszakának dicsőségét, megszenteli a húsvéti gyertyát „az ünnepélyes esti áldozathoz.” Meggyújtja a triangulum gyertyájával, miután édes illatul öt tömjénszemet rejtett el benne.

Ez az ünnepélyes kihirdetés, — latin neve *praeconium* ugyanis ezt jelenti, — a tulajdonképpen istentisztelet kezdete. Az utána következő tizenkét hosszú olvasmányban, amelyek után egy-egy imádság, illetve minden négy után egy-egy ének is következik, még egyszer a hívők és a katechumenek elé állítja az Egyház meghívásuk nagyságát és boldogságát. (Ezek az olvasmányok, melyekhez a püspök magyarázatokat is fűzött, klasszikus példái az öskeresz-

tény katechézisnek mind a mai napig. Rövid tartalmuk a következő :

A keresztség által belépünk az Egyházba, mely új teremtés és a megváltás új paradicsoma. (1. olv.) A bárka fája által megmenekültünk és a földet a keresztség vize megtisztította. (2. olv.) A feláldozott, de újra élő új Izsák által, aki a mi Urunk Jézus Krisztus, megváltást nyertünk, és Ábrahám igazi gyermekeivé lettünk. (3. olv.) Új Mózes vezetése alatt Egyiptom szolgaságából eljutottunk a keresztség Vörös-tengerén át az Igéret-földjére. (4. olv.) Odahívattunk a vízhez, hogy benne, mint Isten gyermekei újraszülessünk, (5. olv.) és kiválasztattunk, mint új Izrael, hogy Krisztussal együtt az igazság világossággal ragyogó útját járjuk. (6. olv.) Krisztussal és Krisztus által újra élve keljünk fel a rothadásból, mint új és halhatatlan emberek, (7. olv.) akiknek az ő uralma alatt kell laknunk az Új-Jeruzsálemben, és részünk lesz az ő glóriájában, (8. olv.) mert mint szőlőtökéket elültettek Krisztus szőlőjében. (Gra.) Krisztus feláldoztatott, mint a mi húsvéti bárányunk ; az ő vérének jele homlokunkon, hogy ezen az éjszakán, az „Ur titkokkal teljes átvonulásakor,” megszabaduljunk a fáraó és az egyiptomiak, azaz a sátán és a világ fogságából. (9. olv.) Mi, akiket a pogány Ninive jelképezett, megkaptuk a kegyelmet, hogy elfogadhassuk Izrael helyét, és meghívást kaptunk az Egyházba (10. olv.) Krisztus, mint új Mózes, az ígéret földjére való bevonulás előtt még egyszer belénk vési törvényeit, és azután a keresztségben kegyelmének harmatát és esőjét hullatja ránk. (11. olv. és a Gra.) Végezetül most is megjelenik előttünk, mint az évnegyedes böjtök éjszakáin a tüzes kemencébe dobott három ifjában a mártíromság és a megdicsőülés képe. (12. olv.)

Most jött el az ideje, hogy a katechumenek az isteni misztériumokba beléphessenek. Körmenetben a keresztlőkápolnához vonulnak. „Mint a szarvas a forrásvízre, úgy vágyódik a lélek Istenéhez,” — zengi a körmeneti ének. Egy prefáció ünnepélyes-komoly éneke alatt, melynél szinte a Szentlélek Isten suhanását érezné az ember, a pap megszenteli a keresztkút vizét.

Mint egykor a teremtés alkalmával és mint Krisztus megkeresztelésekor a Jordán vizében Isten Lelke lebegett a vizek felett, úgy árad el az isteni Lélek e felett a víz felett is, és folyóvá teszi, mely az Egyház paradicsomát öntözi. Miként az Eucharisztia alkalmazott jelentésben nem más mint az Egyház anyai melle, mellyel gyermekeit táplálja, úgy jelenti az ő édesanyai szüzi méhét a keresztkút. Hogy ez Krisztus Szentlelke által termékennyé legyen és Istennek gyermeket szülhessen, a pap a húsvéti gyertyát, a Feltámadott szimbolumát, háromszor megmeríti a keresztségforrásában, és egyúttal bele leheli Krisztus Lelkét.

Régebben ezután maga a keresztelés következett. A keresztelendők egyenként ellene mondtak a sátánnak, minden pompájának és minden csábításának; majd Krisztusnak hűséget esküdtek. Ezek után, mint régente a katonákat a csatába vonulás előtt, őket is megkenték. Majd elmerültek a keresztség fürdőjében, ott a pap háromszor megmerítette őket annak bizony-

ságául, hogy Krisztusban misztikus halált haltak, és a keresztvíz sírjából a Húsvét új életére feltámadtak. Annak jeléül pedig, hogy most új emberekké lettek és egészen eltöltötte őket Krisztus világossága, nem vették föl többé a régi ruhájukat, hanem az Egyháztól fehér ruhát kaptak, és azt hordották az egész húsvéti nyolcadon át. Közvetlenül ezután megkapták a bér-málás szentségét is, mint a keresztség befejezőjét. És a hívőket is meghintették az újszövetség szent vízével, melyben ők maguk is egykor megkereszteltettek. (Ezzel rokon szertartás az, amikor a nagymisék előtt a hívőket szentelt vízzel meghintik. Bizonyítja ezt az az ének is, amellyel a húsvéti időben kísérik ezt a szertartást: *Vidi aquam . . . „Láttam az Egyház jobb-jából jött vizet, alleluja! S mind az, kire üdvözítő árja hullt, megújula . . .”*)

Ezen szent cselekedet után körmenet indul el. Az újonnan megkereszteltek fehér ruhájukban, kezükben égő gyertyával visszatérnek a templomba, hogy az Eucharisztia húsvéti ünnepe-t ők is megüljék. Közben a Mindenszentek litániáját éneklik. A mise Kyrie-je ma is közvetlenül a litániához kapcsolódik, úgy mint régen. Ma sincs tehát introitus, bevonulásra szolgáló ének. Glóriakor kiárad a felkelő húsvéti nap fénye és boldog öröm tölti el mindnyájunk szívét arra az aranyló fényre, melyet egykor ebben az órában a természetes nap is szerte árasztott, hiszen erre a részre már csak hajnal

felé került a sor. De a mi lelki éjtszakánk is ragyogó világossággá lett az Úr feltámadásával, amint az imádság is kifejezésre juttatja. A szentlecke meg azt mondja, hogy a megkereszteltek feltámadtak Krisztussal. „Éltetek ugyan most még rejtve van Krisztusban, de akkor, amikor újra megjelenik az Úr, a ti életetek, ti is vele együtt megjelentek a megdicsőülésben.”

Azt az örömet, amit ennek az igazságnak megismerése kelt, nem lehet a szívben elrejtteni tovább. A mélyen elfogódott szívekből feltör az Alleluja. Háromszor énekli el ezt az ég felé lendülő dalt a pap, egyre magasabb dallammal; háromszor ismételik meg a hívek is. Az evangélium azután az egész világon hirdeti, hogy az Úr ezen a hajnalon feltámadott, és mi is láttuk őt. Mert a liturgiában ez nem pusztán szóbeszéd, jelképes szólam, hanem valóságos jelenlét és jelenlévő valóság a misztériumban. Mi igenis valósággal látjuk a feltámadt Üdvözítőt az Eucharisziában. Ma az újonnan megkereszteltek is meghívást kaptak, — még pedig első ízben — a Barány lakomájára. Szent borzalommal átjárva állnak most az eddigiéknél nagyobb húsvéti misztérium előtt; a keresztség és bérmálás után mély hálával és boldog örömmel veszik az isteni eledelt.

(Most, hogy a húsvéti éjtszakai liturgiát már Nagyszombat délelőtt elvégezzük, még egy rövid vesperás járult közvetlenül az Eucharisziához.)

Húsvét hete

„Ez az a nap, melyet az Úr számunkra alkotott, ujjongjunk és örvendezzünk: Alleluja.“ Újra és újra ez a boldogsággal átjárt kiáltás hangzik ma és az egész húsvéti nyolcadon át a liturgiában. Háttérbe szorítja a mise első Allelujáját is, mely pedig az egész húsvéti időben elfoglalja most a graduale helyét.

Húsvét az ünnepek ünnepe, minden vasárnapok vasárnapja. Az isteni Főlség és az ő Napjának fensége előtt, eltűnik minden emberi; még az újonnan megkereszteltekről való megemlékezés is veszít ragyogásából. Egyetlen egy gondolat uralkodik a liturgiában, és ez ad ennek a napnak monumentális nagyságot: „Az Úr valóban feltámadt, Alleluja.“

Az introitusban a Feltámadott hálásan tekint fel Atyjára, aki kezét ráhelyezte, őt a szenvedésben megőrizte és csodálatosnak mutatta magát előtte. Mi is az Atyához akarunk hálánkkal fordulni, hogy Egyszülötte által legyőzte a halált, és megnyitotta előttünk az örökkévalóság kapuját. Mint a mi húsvéti Bányunk, akit most örvendező szívvel fogunk venni, úgy öletett meg Krisztus, mondja a szentleckében, énekel a felajánlási és az áldozási körmenet alatt a liturgia. Ehhez az énekekhez járult a középkorban még egy ének. (Latin neve sequentia; ez is utána következő valamit jelent eredetileg; ma a liturgia a misében előforduló himnusz-szerű éneket ne-

vezi így.) A húsvéti sequentia tulajdonképen párbeszéd az Egyház és Magdolna között.

Mikor a szentmise ide ért, akkorra már a nap is felkelt; azért az evangélium szavainak megfelelően: „Miután a nap felkelt“, mi is elmegyünk a szent asszonyokkal a sírhoz, és ott mi is halljuk az evangéliumot, az öröm-hírt, hogy Krisztus feltámadott. Ez az érzés járja át a liturgia többi részét is. Mert a húsvéti ünnep valaha a hívők számára három napon, az újonnan megkereszteltek számára az egész héten át tartott. Ők ezen a héten át egészen szombatig fehér ruhában jártak. Ezért van Húsvét hetében is minden nap számára külön miseszöveg. Az egész liturgikus év legszebb és legklasszikusabb miséi ezek a Nagyszombattal együtt. Az alapgondolatuk: „Krisztus és az Egyház“, és minden részletében főként három motívum körül forog: a feltámadás, a keresztség és az Eucharisztia körül.

Húsvéthétfőn: „Az Úr veletek van“, — kiáltja felénk az Egyház a bemenetre való énekben, — a keresztség által „tejjel-mézszel folyó országba vezet“; és ez az ország, az ígélet csoda-földje: az Eucharisztia. (Ezért például az újonnan megkeresztelt felnőtteknek is, közvetlenül az Eucharisztia első vétele után, tejet és mézet adtak.) Mivel lélekben az egész világról a mai stációs-templomban, a Szent Péter bazilikában gyülekezünk össze, azért maga Szent Péter apostol szól hozzánk a szentleckében. Elmondja, hogy

az Úr mint jelent meg nekik, apostoloknak, és mint evett velük. És miután a két Emmaust megjárt tanítvány is az evangéliumban elmesélte, hogyan ismerték fel az Urat „a kenyértörésből”, kiemeli a Szentírás, hogy Simon-Péternek is megjelent.

És újra láthatjuk, hogy milyen nagy dolog az áldozat misztériuma, mert abban az előmise eseménye a történeti multból szakramentális jelenlét és valóság lesz, Szent Péter templomában mi is részesei leszünk ennek a megjelenésnek, az Úr velünk együtt eszik, asztalhoz ül és megtöri nekünk a kenyeret. Ránk is áll tehát teljes mértékben az áldozási ének szava: „Az Úr valóban feltámadott, és megjelent Péternek.”

Húsvét-keddjén elmondja a mise, hogy az Úr megítatott minket a bölcsesség vizével; és itt a „bölcsesség” *Krisztus lelkét és megdicsőült életét* jelenti. Ennek kell — az Eucharisztia vétele által — bennünk növekednie és „minket örökre felmagasztalnia”. Megismétlődik ezután, amit Szent Pál elbeszél, akinek templomában vagyunk ma a liturgia szellemében, — és amiről az evangélium is szól: a Feltámadott megjelenik nekünk, tanítványaink, belénk leheli a „békét”, az ő életét. Nekünk adja a titokzatos halat, a misztériumos ichtüszet. Ő maga ez a hal és mi körülötte sürgünk, mint az ő kis halacskái abban a vízben, melyről a felajánlási ének mondja a passio sötétségére és viharára célozva: „Dör-

gött az Úr az égből... és láthatóvá lettek a vizek forrásai".

Húsvét-szerdán újra halljuk az Úr hívását az ő birodalmába, melybe a keresztség által vezetett be minket: „Jöjjetek, Atyám áldottai...“ És „harmadszor“ is megjelenik az Úr a tanítványok előtt, — és előttünk is. Az apostolok most a tengeren vannak, az Úr szavára nagy sereg halat fognak, ő pedig kenyeret és halat készít nekik az evangélium elbeszélése szerint. Ez az Úr Krisztusnak és az ő Egyházának, a keresztségnek és az Eucharisztianak ugyanazon szimboluma, mint aminővel a tegnapi misében találkoztunk. Az Egyház, illetve az a templom, amelyben a szentmisét hallgatjuk, ma számunkra misztériumos jelentésében a mennyek birodalma; rá illik a felajánlási ének szava: menyeyei kenyeret ad ott az Úr és a Kenyér-Krisztusban megkaptuk a halhatatlanság életét.

Húsvét-csütörtökjén a tizenkét apostol templomában vagyunk. A most megkereszteltek is Krisztus apostolai lettek. A keresztségben „a bölcsesség“ megnyitotta néma ajkukat és nyelvüket Isten boldog dicséretére ékesszólóvá tette. Ambár származásra nézve különbözők, a hitben most egyek lettek, és egyek lettek a szeretetben is, mellyel egy szívvel megvallják Jézus nevét a miseimádságban. A szentleckében és az evangéliumban az apostolok példát mutatnak: Fülöp megadja az etióp király kamarásának Krisztus kegyelmét és örömét. És Mária

Magdolnát, „az asszonyt“ apostolává választja Krisztus; megbizva, hogy ő vigye el az apostoloknak a feltámadás hírét.

Most jön az áldozat misztériumában a valóság. Nekünk, akiket az Úr bevitt a tejjel-mézzel folyó földre, (melyről a felajánlási körmenet alatt szól az ének,) nekünk kell most hirdetni annak nagy tetteit, aki a sötétségből erre a csodálatos világosságra meghívott minket.

Pénteken megemlékezik az első ének arról, hogy a megkeresztelteket az Úr a keresztség Vörös-tengerén át kivezette Egyiptomból, ellenségeiket pedig befedte a tenger. A keresztség, mint Noé bárkája, megmentett a bűn hullámaiból (lecke). Krisztus bennünk világosság lett. Minden népből meghívattak és most minden népnek hirdetik, hogy „a fán“ uralkodik az Úr (Gr. és All.). Az evangélium elmondja az Úr megjelenését valamennyi tanítványa előtt Galileának azon hegyén, melyről előre kijelentette: „Ha majd feltámadtam, elöttetek megyek Galileába“ (Mt. 26, 32.). És most siet szenvedése előtt tett ígérését megtartani; ide hívhatja össze őket, hogy tanúi legyenek a beteljesedésnek. Még pedig rögtön feltámadása után: mert már a sírnál mondja az angyal: Íme elöttetek megyen Galileába, ott meglátjátok őt. „Íme eleve megmondottam nektek“. (Mt. 28, 7.)

Amint most a tanítványok az eleve meghatározott időben, az eleve megmondott helyen egybegyültek, és ott megjelent köztük Krisztus,

rájuk sugározta titokzatos húsvéti életét; megadta nekik és a bennük egyesült Egyháznak az ünnepi feladatot, hogy tanítsák és keresztteljék meg az egész világot! (Ez Jézus végrendelete, utolsó akarata! Ebben benne van azonban nemcsak a misszió munkája: a tanítás, hanem a liturgikus apostolság programja is: a keresztség, az isteni élet közlése és annak fenntartása az Eucharisztia által. Amikor tehát a liturgikus apostolság szolgálatában buzgólkodunk, akkor egyúttal Jézus végrendelete szerint az ő akaratának teljesítésén is munkálkodunk.)

Az Úrnak ez a megjelenése újul meg most előttünk az Eucharisztia áldozatának misztériumában. Ebben is megjelenik a Feltámadott az oltár misztikus hegyén a mi körünkben. Megdicsőít és egyesít minket az ő új élete által. Azután visszaküld a világba: Ite, missa est, hogy vigyük el minden emberhez, amennyiben rajtunk áll, Krisztus világosságát.

Fehérvasárnap

A megkereszteltek már *szombaton* letették fehérruhájukat, azért nevezték fehér-szombatnak is a mai napot. Ez lemondás volt számukra. Ezért az Egyház világosan rámutat a liturgiában, hogy ennek a ruhának csak a világosság szimbolumának kell lennie, amelybe a lelkük öltözött, amelyben azonban van valami földi is. „Egyiptomból” kiszabadulva most le kell tenniök az álnokság, az irigység és képmutatás ruháját; mint semmi csejt nem ismerő újszülötteknek *szellemi* tej után kell vágyódnok; mint Istentől kiválasztott és megtisztult népnek az élő kövön Krisztuson kell felépülnök. Már pedig Krisztus is földi ruháit ott hagyta a sírban. Igaz ugyan, hogy ezek a fehér leplek vezették el az apostolokat a Feltámadottban való hithez, de nem ezt keresték, hanem magát az Urat. Ő az a világosság, mely a felajánlási ének szerint felragyogott a megkereszteltekben; Krisztust öltötték magukra és Krisztust veszik ma is újra magukra, beléje öltözködnek nemcsak külsőleg, hanem bensőleg, amint ezt az áldozási ének megerősíti. (Milyen igaz ez az ének, ha a liturgia szellemének megfelelően áldozás alatt éneklik!)

A fehér ruha letévése amint láttuk már szombaton megtörtént, de a mai vasárnapot is erről nevezték el. Tulajdonképpen pedig Húsvét nyolcada. Azért az evangélium ép-

pen azt az eseményt mondja el, mely a feltámadás nyolcadán, tehát a mai napon történt: az Úr megjelenik a hitetlenkedő Tamásnak, és hívővé teszi őt. A bevezetés ismét Egyházanyánk anyai tejéről énekel, mellyel maga keblén táplálja gyermekeit. A megkeresztelték pedig, mint „a most született gyermekek” vágyódtak az Eucharisztia anyateje után. Valóban most születtek meg Istenből, most nyerték el a hitet abban, aki a világot legyőzte, most lett ez a hitük igazán a megfeszített, de feltámadt Údvőtőben való hit.

Az eucharisztikus lakomakor nekünk is szól az ének: „Nyujtsd ki kezedet és... ne légy hitetlen, hanem hívő.” Még inkább látjuk, hogy ez az ének valóság számunkra, ha tudjuk, hogy a régi áldoztatási szertartásban a hívők kinyújtott kézzel vették át a szent kenyeret és úgy áldoztak meg maguk; tehát valósággal érintették Krisztust! Ennek a szövegnek a dallama kifejezi a lenyomott, a vonakodó, az ingadozó, hitetlenkedő lélek hangulatát is. De egyúttal a hitben való szilárd és boldog biztonságot is pompásan kifejezésre juttatja. (A Szentírásban ma a kolosszaiakhoz írt levél 3 fejezetét olvassa a liturgia. Holnaptól kezdve rátér Az apostolok cselekedetei-re és egymásutánban azt olvassa Húsvét utáni harmadik vasárnapig.)

Az első szentáldozás

A régi keresztelési ünnepeket ma az első szentáldozás foglalta el. De a liturgikus szellem megkívánna kettőt: először, hogy az első szentáldozást kapcsoljuk egyre erősebben össze a keresztségről való megemlékezéssel, mert ezt minden úton-módon fel kell eleveníteni; másodszor pedig, hogy a szentáldozást ne szakítsuk ki a szentmiseáldozat egészéből. Ismételten rámutattunk, hogy a két magyar szónak a rokonsága: *áldozat* és *áldozás*, világosan mutatja, hogy ez a kettő összetartozik. A legtöbb első szentáldozási ájtatosság pedig szinte semmi kapcsolatban nincs a szent áldozattal. Ahelyett, hogy a szentmisébe olvadna be, attól eltérve a hit, remény, szeretet, bánat, vágy stb. érzelmeit iparkodik felkelteni.

A liturgikus apostolság munkásai megpróbálták összeállítani egy másik ájtatosságot, mely egyúttal gyakorlati misekatekézis is. Tudják ugyan nagyon jól, hogy jónéhány évtizedes szokást bolygatnak meg ezzel, de viszont két évezredes szokáshoz közelednek vissza. Ehhez az ájtatossághoz azonban előbb az eddigiéknél jobban meg kell tanítani az áldozatot magát; de azután a közösen mondandó szövegeket is előbb jól be kell gyakorolni.

Az előimádkozáshoz szükséges lektor a hitoktató vagy pedig a tanító lehet.

(Mikor a pap az oltárhoz vonul, a gyerekek énekeljék az áldozási ének első két versszakát, tehát vonulás közben. Utána)

(Lektor): Kedves gyerekek! Ma ünnepelhetitek először a szentmiseáldozatot éppen úgy, mint a nagy emberek. Szent lakomát ülhettek. Ez az áldozati lakoma vagy másnéven a szentáldozás. Ekkor az édes Údvözítő maga jön szívetekbe. Ez a legszebb mise. és igen nagy kegyelmeket hoz nektek. A pap már az oltárnál áll. Imádkozzátok most teljes szívetekből hangosan velem:

L.: Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében Amen.

Odalépek (először) az Isten oltárához.

M(indnyájan): Az istenhez, aki (az áldozás által) megvidámítja ifjúságomat.

(Most a lektor figyeli a papot, és mindig a megfelelő alkalommal folytatja a figyelmeztetést.)

L.: Nézzétek, a pap az oltár legalsó lépcsőjén áll; így elmélkedik: Nem vagyok méltó arra, hogy a szent áldozatot bemutassam. Ezért mélyen meghajol az Isten előtt és bocsánatát kéri. Mi is bánjuk meg még egyszer teljes szívből összes eddigi bűneinket. Imádkozzátok a bánatimát.

M.: Gyónom a mindenható Istennek stb.

L.: Látjátok, mint megy fel a pap az oltárhoz. Kéri a háromszemélyű egy Isten könyörü-

letét. Mi is tegyük ezt. Kiáltunk a mennyei Atyához: Uram, irgalmazz nekünk!

(A jobb oldal, vagy a fiúk csoportja:)

M.: Uram, irgalmazz nekünk!

(A bal oldal, vagy a lányok csoportja:)

M.: Uram, irgalmazz nekünk!

L.: Kiáltunk a Fiúhoz, Jézus Krisztushoz: Krisztus kegyelmezz nekünk!

(Mint az előbb.)

M.: Krisztus, kegyelmezz nekünk!

M.: Krisztus, kegyelmezz nekünk!

L.: Kiáltunk a Szentlélekhez: Uram, irgalmazz nekünk!

M.: Uram, irgalmazz nekünk!

M.: Uram, irgalmazz nekünk!

L.: A jó Isten valóban megkönyörül rajtunk; és mint egyszer a gyermek Jézust leküldte a földre, úgy jön ma is az édes Jézus az oltárra és szívetek hajlékába. Ezért mondjuk el a pappal együtt a karácsonyi éneket:

M.: Dicsőség a magasságban Istennek és béke a földön a jóakarató embereknek.

I. Dicsérünk téged, hálát adunk neked, mennyei Atya.

II. Hálát adunk, Úr Jézus Krisztus, Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit.

M.: Te vagy a legfelségesebb a Szentlélekkel egyetemben, az Atya dicsőségében. Amen.

L.: A pap most mindnyájunkért imádkozik a jó Istenhez ; imádkozzatok ti is vele :

M.: Kis Jézuskám, jöjj hozzám, tégy jámbor gyermekké, szívem kicsi, csak te lehetsz benne édes Jézusom.

(Lecke felé a gyermekek énekeljenek egy vagy két versszakot az áldozási énekből. A pap vagy a lektor olvassa fel a napi evangéliumot, vagy pedig az evangéliumnak ezt a részét: Engedjétek hozzám jönni a kisdedeket. Evangélium után a pap beszéde következik. Utána ezt mondja):

Pap: Amikor titeket kereszteltek, keresztülöitek által tettétek le a fogadalmat, ma magatoknak kell letennetek. Gyermekeim, feleljetek kérdéseimre.

(Itt jöhet a keresztségi fogadás megújítása, mint a Rituáléban van, de helyette lehet a keresztségi éneket is énekelni. Mikor a pap az oltárnál a credót mondja, közösen mondják az apostoli hitvallást.)

L.: Halljátok a csengőt, ez azt jelenti, hogy most kezdődik a felajánlás. A pap felajánlja mi helyettünk a kenyeret és a bort az égi Atyának. Ezek az adományok nemsokára az Üdvözítő testévé és vérévé válnak. Ajánljuk fel szívünket, hogy valóban a kenyér és bor minket jelenthessen. Imádkozzatok :

M.: Fogadd el, mennyei Atya, magunk helyett ezt a szent áldozati adományt. Felajánljuk minden keresztény hívőért, élőkért és holtakért; ez vezessen mindnyájunkat az égbe.

(Most ismét énekeljék az áldozási ének egy versszakát.)

L.: Nem sok idő telik el és Jézus leszáll az oltárra, bemutatja áldozatát. Ezért imádkozzuk: Fel a szívekkel!

M.: Felemeltük az Úrhoz!

L.: Adjatok hálát Istennek, a mi Urunknak!

M.: Méltó és igazságos, illő és üdvöt szerző, hogy mi neked mindenkor és mindenhol hálát adjunk, mindenható Atya, örök Isten. Azért dicsőítünk téged összes angyalaiddal együtt és szüntelenül mondjuk:

(A gyerekek éneklik vagy mondják):

Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene; tele van az ég és föld a te dicsőségeddel. Áldott, ki az Úr nevében jön.

L.: Imádkozzunk most a pappal:

M.: Legkegyesebb Atya, áldd meg szent Atyánkat, Pius pápát, áldd meg püspökünket, N.-t, áldd meg kedves szüleinket és rokonainkat, jótevőinket, az összes szegényeket és betegeket, mentsd meg lelküket. Nem akarunk pokolra jutni; üdvözíts!

L.: Kezdődik az átváltoztatás. A csengő szavára mindnyájan térdeljetek le. Most következik a szent pillanat. A pap átváltoztatja a kenyeret az Úr testévé, amint azt az utolsó vacsorán az Üdvözítő tette. Imádkozzatok magatokban.

M.: Jézusom neked élek, Jézusom neked halok, Jézusom élve és halva tied vagyok.

L.: A pap most átváltoztatja a bort az Úr szent vérévé, amint az Údvözítő az utolsó vacsorán tette. Imádkozzatok magatokban:

M.: Jézusom kegyelmezz, Jézusom irgalmazz, Jézusom bocsásd meg bűneimet!

L.: Most itt van Jézus az oltáron. Most áldozza fel magát értünk. És mi is most áldozuk fel a pap által az Údvözítő testét és véréét, és vele magunkat is a jó Istennek. Ez a legnagyobb, amit Istennek feláldozhatunk. Imádkozzatok:

M.: Mennyei Atyánk, mi gyermekeid, áldozatul hozzuk neked a te szent Fiadat és benne magunkat. Nézz áldozati ajándékainkra kegyes szemmel, fogadd el és add ránk áldásodat.

L.: Imádkozzunk most a pappal együtt a tisztítótűzben levő szegény lelkekért:

M.: Emlékezzél meg Uram, kedves halottainkról, kik minket megelőztek és most a béke álmát alusszák. Adj örök nyugalmat nekik és az örök világosság fényeskedjék nekik!

L.: Az áldozat befejeződött. A mennyei Atya nagy örömmel néz le rátok. És azonnal elfogadta Jézus áldozatát és abban a ti áldozatokat. Most megengesztelődötteen meghív benneteket a szent lakomára. Jézus maga lesz a ti eledetek. Mielőtt a szent asztalhoz odalépnétek, imádkozzatok mély hódolattal és lassan

azt az imádságot, amelyre maga az Üdvözítő tanított minket:

M. : Miatyánk . . . (Üdvözlégy nélkül !)

L. : A pap megtöri a szent ostyát ; imádkozunk vele :

M. : Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk !

Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk !

Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit, adj nekünk békességet !

L. : Most még arra gondolunk, hogy minden ember iránt jónak kell lennünk. Mi senkivel szemben sem leszünk rosszak. Az Üdvözítő most lelkünkbe vonul. Imádkozzatok !

M. : Úr Jézus, tisztíts meg szent tested által minden gonoszságomtól, őrizz meg minden rossztól, segíts, hogy parancsaidhoz hű maradjak ! Ne engedd, hogy egy bűnt is elkövessek, amely téled elszakít.

(Most ismét énekeljék az áldozási ének egy versszakát. Áldozás előtt minden gyerek ezt imádkozza):

M. : Uram nem vagyok méltó... (háromszor)

(Az áldoztatás befejezése után):

L. : Az Üdvözítő most hozzánk jött. Köszönetet mondunk ezért a nagy ajándékért: Az ő teste táplálja és őrizze meg lelkünket az örök életre. Imádkozzatok :

M. : Mit adjak viszont az Úrnak mindazokért,

miket nekem adott? Én csak köszönetet mondok és magasztalom őt.

L.: Végül kérjük a jó Istent, hogy mi mindig az ő derék gyermekei maradjunk. Imádkozatok:

M.: Édes Istenünk, Fiad szent testét élveztük; add nekünk általa azt a kegyelmet, hogy mindig Isten gyermekei maradjunk és egykor az égbe jussunk! A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

L.: Most még a pap rátok adja áldását.

M.: Áldjon minket a mindenható Isten, Atya, Fiú és Szentlélek. Amen.

(Énekelhetik is: Áldjon meg minket stb.)

Vandeur O. S. B.: A szentmise, mint az imádság iskolája

31. Van a misében három *Oremus*, amit kiemelünk a többi közül. Mind a három felszólít az imádságra, de egyúttal bevezetés is a szentmise három kiemelkedő, jelentős részéhez. Az első akkor hangzik el, amikor a pap felmegy az oltárhoz, a másik a felajánlás előtt, a harmadik a Miatyánk bevezetője. De ez a három alapján véve egy *Oremus*, azaz egy imádság, még pedig egy olyan imádság, amely egyszerre szóbeli és benső is. Azt mondhatjuk: Három ol-

tárlépcsőn kell felmennünk, hogy eljuthassunk az Istennel való egyesüléshez.

32. A „bűnvallomás” vagyis a lépcsőnél elmondott imádság elkészít arra, hogy a szívünk belsejét alázatosan kitarja a töredelem könnyeinek. A szentmisében átélt Confiteor az emberi lélek legmélyét járja át és szabadítja fel. Most már tovább haladhat a lélek az igazi imádság felé, mert megtörtént a lélek megtisztítása. Oremus. Imádkozunk, — mondja a pap, miközben az oltár lépcsőjén felfelé megy és a népet is magával viszi.

33. Ez az első, ünnepélyes Oremus bevezet a szentmise első részébe, melynek a tudományos neve: a hittanulók miséje. Ennek a legjelentősebb része Isten ígéjének meghallgatása, melyet a szentleckében prófétái és apostolai, azután az evangéliumban Szent Fia, végül a prédikációban az Egyház közvetítésével Szentlelke által hirdet nekünk az Isten. Az Úr szavát pedig hívő lélekkel hallgatva a megvilágosodás munkáját végezzük el és ezzel az oltár első lépcsőjén felemelkedtünk.

34. A felajánlás Oremus-ával kezdődik a tulajdonképeni áldozat. Ez az Oremus a lelket beengedi a szeretet útjaira, még pedig a magát átadó és teljesen kiszolgáltató áldozatos szeretetnek az útjaira, mely egészen a megsemmisülésig kész magát átadni. Ez a szeretet adta oda áldozatul Isten Bárányát, és benne minket

is, az ő tagjait. Krisztus magával vitt minket a keresztre is, és magával visz most is a szent misében. Elvisz egészen az égbe, és ott odatesz az Atya ölébe. Ez az oltár második lépcsője.

35. A harmadik kiemelt Oremus a Miatyánk előtt van. Ez hívja a szeretetet a teljes egysülésre; ez hív, hogy vegyük és együk az Úr testét és vérét. Felmentünk tehát a harmadik lépcsőn is. A lélek ott van Istenben, és Isten van benne. Ez az imádság legmagasabb foka.

Húsvét utáni második vasárnapra

Az Egyház húsvéti örömében napsugaras képet tár elénk. A középpontban a Feltámadott áll, mint Jó Pásztor; az Egyház pedig az a termékeny mező, melyen az Úr az ő bárkánykáit legelteti, és amelyet a szakramentumok kegyelmi forrásával tesz termékennyé. Az Úr választott ki minket, mint az ő bárányait, és ő vett be nyájába. Maga pedig húsvéti bárányunkká lett, és odaadta életét értünk a keresztfán, hogy a sírból feltámadva az ő új húsvéti életét ajánldékozza nekünk a keresztségben. Ezt táplálja és erősíti meg most csodálatos eledele által. Miután az örök halál szakadékaiból kimentett minket, most az örökkétartó örömöket élvezhetjük. Egykor tévelygő juhok voltunk, most visszajutottunk lelkünk pásztorához és gondozójához (lecke). Ő megismer minket, és mi hálas szeretetben megismerjük őt a „kenyértörés alkalmával,” mint ahogyan a tanítványok is erről ismerték őt fel (Alleluja).

Ó áldott jelenlét és boldogító valóság! Ma megjelenik előttünk, és mi a felajánlási ének szerint az áldozatban erre ráébredve hozzá emeljük fel kezünket. Ő pedig a jegyesi egyesülés kölcsönös egymás megismérésében új részt ad nekünk a maga húsvéti életében.

Az anyák napja

A protestáns szellemű Amerikának két bensőséges ünnepe van: az egyik a „thank-giving day,” a hálaadás napja, a másik melegszívű ünnep az anyák-napja. Nem érdekes, hogy akaratlanul is két mélyen katolikus gondolat és érzelem tör ki ezekből?! A mi Eucharisziánk örökös hálaadás, és minden Mária-ünnepünk igazi anyák napja! Amerika azonban csak az emberi tartalmat nézi, de ez is oly szép, hogy az anyák napja átkerült Európába, eljutott hozzánk is, és a közeledő május hónap egyik vasárnapját ennek szentelik majd nagyon sok helyen.

Éppen az a körülmény is kényszerít, hogy liturgikus szemmel nézzük meg ezt a szokást, mivel nagyon sok helyen május egyik vasárnapját teszik meg az anyák-vasárnapjává. Tudjuk jól, hogy X. Pius pápa egyik nagy liturgikus reformja éppen abban állott, hogy az egyházi év vasárnapjainak régi jelentését helyreállította. A vasárnapra eső ünnepeket ezért állandó napra tette át. Igaz, hogy azóta ezt a helyes elvet más szempontok miatt nem lehetett mindig érvényesíteni, és így új egyházi ünnepek kerültek vasárnapra. Itt nem lehet kritizálni; az Egyház hivatalos rendeletének alázatosan engedelmeskednünk kell. De nem ez a helyzet, ha „civil” ünnepek kerülnek vasárnapra. Hiszen akkor

magában májusban két vasárnap elmosódna az anyák és a hősök miatt. Liturgikus szempontból pedig még azt is sajnálni lehet, hogy az egyébként oly kedves májusi ájtatosság hátterbe szorítja a húsvéti idő mély öskeresztény gondolatait. Itt is kell valami egyeztetést találnunk. Még inkább az ilyen világi ünnepekkel szemben.

Anyák-napjára szükség van, mert ez a gyermekek ünnepe, a jövő pedig a gyermekeké; őket kell ezzel az eszközzel is különbbé nevelni. De lehet erre is, mint minden külön vasárnapra liturgikus kapcsolatot is találni. Minden kornak minden időszerű kérdése ugyanis megvan a Szentírásban és a liturgiában. Ezekben megtalálhatja az imádkozó Egyház az időszerű kérdések legszebb megvilágítását és leghelyesebb megoldását. Így például Gaudete vasárnap Karácsony előtt liturgikus tartamánál fogva is megfelel caritas-vasárnapnak. Azt mondja a mise: Örvendjete! És vajjon nem a legnevesebb öröm másoknak örömet szerezni? (Itt említjük meg már most is, hogy minden módon küzdeni kell azon helytelen szokás ellen, hogy már Adventben karácsonyi ünnepeket tartsanak. Mind Advent hangulatának, mind Karácsony jelentőségének árt ez a terjedni kezdő helytelen szokás!) Más példa: missziós vasárnapot Epifánia-ünnepén lehet tartani; Péter és Pált pedig a pápa ünnepévé lehet tenni stb. stb.

Mit lehet tenni az anyák-napjának liturgikussá

tételére? Lehet május egyik vasárnapjára helyezni, mert Istennek anyja és az anyák-napja bizonyos rokonságban állanak egymással. A hitszónok bőséges és szerencsés beszédanyagot kap, — de a szép és őskeresztény húsvéti gondolatok árán.

Nem volna-e jobb az anyák-napját Mária-ünnepre helyezni? Ekkor az ünnepi mise az anyák-napjának témájával összhangba volna hozható. De kell-e akkor éppen májusban lennie? Milyen szépen megfelel a Boldogságos Szűz anyaságának ünnepe erre a célra, melyet az efezusi zsinat tizenötszázados évfordulójára rendelt el XI. Piusz pápa október 11-re. Ha azonban a szép májusban akarjuk megtartani, arra is nyújt a liturgia alkalmat. Mindössze csak azt a nehézséget lehetne felemlíteni, hogy nem esik vasárnapra. Egyébként pedig el kell ismerni, hogy a liturgia kívánalmait és az édesanyákat figyelembe véve is a legmegfelelőbb volna anyák-napjának május 4-ike, Szent Monika ünnepe.

Ennek a napnak liturgiája valóban egybeolvad az anyák-napjának témájával. Ez az embert annyira megragadó és vonzó asszonyi eszménykép a legalkalmasabb arra, hogy valóban megindító alapot adjon az anyák-napjának. Szeretném Szent Monika ünnepét klasszikus liturgikus anyák-napjának elnevezni. Az ünnepi szónoknak szinte nehéz választani a nagy anyagban, melyben oly nagyon bővelkedik ennek a szent asszonynak az élete. Nehéz választani,

hogy Szent Monika nagy életének melyik szép jellemvonását állítsák oda példaképpül az anyák és gyermekeik lelke elé.

Még valamit akarok hangsúlyozni.

Az anyák-napján mindig az volt az érzésem, hogy a templomban hulló könnyek nemcsak a megindulásnak a könnyei, hanem annak a fájdalmas érzésnek a megnyilatkozásai is, amelyet az anya nem is egyszer érez, de az anyák-napján mindennél erősebben átél. Az anyák-napján minden anyának a hálátlan fia vagy hűtlen lánya jut eszébe.

Hányszor történt meg, hogy azután éppen ezen a napon tapasztalta az anya hálátatlan gyermeke részéről az oly régóta nem érzett szeretetet. Főleg pedig azoknak, kiknek az életben oly ritka gyermeki hálában sohasem volt osztályrészük, az ilyen lelkeknek az anyák-napja, Szent Monika képével a háttérben, valóságos balzsam. Monika Ágostonjáért tizenhat éven keresztül hullatta könnyeit és imádkozott.

Szent Monika a mai időknek legidőszerűbb szentje, amikor az Istenről megfélemedezett ifjúság lábbal tiporja anyjának szívét is. Van-e szebb, mint mikor az ünnepi hitszónok szentbeszédében azokat a megragadó szavakat adhatja, melyek Szent Monikát megvigasztalták és fölemelték: „A könnyek gyermeke nem veszhet el!”

Az evangélium ezen a napon a naimi ifjú fel-

támasztásáról szól. Az Egyház az anyák-napjára szebb evangéliumi részt nem vehetne. A szentbeszédet ez a történet megerősíti. A koporsó mögött vánszorog a siránkozó anya, de közeledik Krisztus és föltámasztja a halott ifjút.

Monika is szomorkodik Ágostonjának lelki halálán, de Krisztus kegyelmével megindítja őt és fölébred az ifjú olyan életre, amelyet évszázadok sem tudnak megtépázni.

Keresztény anya, aki talán szintén bánkódsz fiad miatt, mert siet a lelki halálba, légy olyan, mint Monika! Sírj, imádkozz, és fiad élni fog!

Milyen meleg, élethű kép!

Isten házában együtt vannak anyák-napján az özvegyek, az egyedülállók, megtört őszbeborult asszonyok. A liturgikus anyák-napja nekik is ad valamit. Szent Pálnak Timotheushoz intézett szép levelét. E levél egyik szakaszában az özvegyekről ír az apostol. A ráncos arcú öreg asszonyok a napi munka után hadd találjanak ebben a szentleckében egy kis napsugarat! S ha a nehéz anyai gond elragadta tőlük a fiatalságot, a szépséget, énekeljünk nekik az anyák-napjának szép énekeit a szent asszonyokról. Homlokukat a megdicsőülés vonja be, amikor hallják, hogy Isten előtt a lélek szépsége tetsző.

Szent Monika ünnepe az anyák számára szent misztérium. Megindító valóság, nincs benne érzelmes siránkozás, ami pedig az anyák-napját a világi ünnepélyeken rendszeren jellemezni szokta.

Hadd legyen Szent Monika ünnepe a liturgikus anyák-napja!

Bár akadna ennek az eszmének minél több lelkes barátja!

A szentmise a szentség útja

36. Láttuk tehát, hogy a szentmise valóban a szentség felé vezető lépcső. (Olyan létra, minőt Jákob látott álmában, és minőről Szent Benedek szól Regulájában.) A szentmise ugyanis az imádság különböző fokozataiból épül fel.

37. A trienti zsinat mondja: „A szertartások, a titokkal teljes áldások, a gyertyák, a tömjén, a ruhák és a többi hasonló dolgok a liturgiában arra szolgálnak, hogy részben emlékeztessenek ennek a nagy áldozatnak felséges voltára, részben pedig arra, hogy a hívők lelkét magukkal ragadják, és ők az Isten-tiszteletnek és ájtatóságnak külső jelei által felemelkedjenek azoknak a titokkal teljes mély dolgoknak szemlélésére, mik ebben az áldozatban elrejtve, szunnyadva benne vannak.”

38. Miután a szív a Confiteor elmondása közben mélyen meghajolt alázatos megtörődöttségében, és miután elmerült az elmélkedésben azalatt, amíg a mise az Introitustól a Credoig ért, átlépi mintegy a szentély küszöbét és az

Offertoriumtól kezdve felemelkedik a szeretet imádságáig.

39. A felajánláskor odaviszi az oltárra saját-magát, fenntartás nélkül átadja magát Istennek, miután elszakadt minden teremtettől. Kovásztalan kenyér akar lenni, *szegény, tiszta és engedelmes*, hogy hamarosan hostiá-vá, áldozati adományá válna, amely egyesül az isteni hostiával.

40. Csak az az egyetlen vízcseppecske akar lenni, mit a pap a borral közbe vegyít. Íz és szín nélküli csepp, amely elveszik a borban, hogy azután a testté lett Istennek, a Megváltónak, az Istenfiának, az örök Igének vérévé legyen.

41. Az így feláldozott és átadott lélek érett már a legmagasabb fokozatra. A prefációban a magasba lendül, maga mögött hagyja a szentélyt is, pedig az offertorium alatt maga magát oda helyezte Isten oltárára. Most eljut a szentek szentjébe, a szentséges frigyszekrénybe, mely nem más, mint Krisztus embersége.

42. Ezen a felséges helyen együtt van Szűz Máriával, a szentekkel, kik élnek a földön, a mennyben és a tisztító tűzben. Velük és az egész Egyházzal együtt emeli fel kezét, mint örökké élő imádság Isten előtt, és így könyörög az átváltozás adományáért, az Eucharisziáért.

43. És mikor az átváltozáskor Isten Fia újra leszáll az égből az oltárra, hogy magát újra

átadja az Atyának, azután vágyódik a lélek, hogy vele egyesüljön, hogy maga is az isteni ostyával együtt áldozat legyen, mint kis ostya a nagy mellett.

44. Ezután jön a szentmisének legfelségesebb része, (tehát nem az Úrfelmutatás az!) mert most következik a legfelségesebb adás, amikor az Egyház az átváltoztatás után következő imádságokban bemutatja és megcselekszi az Isten tiszteletének és dicsőítésének legfelségesebb aktusát: átadja Istennek, a mennyei Atyának az isteni adományt, visszaadja neki a Jézussá lett ostyát. De ugyanakkor az Egyház — akiben mi is benne vagyunk! — Jézus által, Jézusban és Jézussal átadja maga magát is a mindenható Atyának a szeretet végtelen egyesülésében.

45. És valóban, mikor a pap a *Supplices . . .* szavakkal kezdődő imádságot végzi a szentmisében, az isteni áldozati adománnyal együtt felviszi az égbe az áldozati adománnyá lett emberi lelket is a Szentlélek keze, aki az Atyától és a Fiútól küldetett. Ott van az ember lelke azon a felséges mennyei oltáron, mely maga az isteni Ige az Atya kebelén. És ott a megfoghatatlan magasságban imádkozik hiány nélkül, hálát ad a teljességig, kér a győzelemig, engesztel, vezekel és bocsánatot nyer a túláradásig.

46. Most már valóban el lehet mondani, imádságának kimondhatatlan érdeme és ereje olyan nagy lett, hogy valóban megadja Istennek min-

den tiszteletet és dicsőséget az isteni Bárány által, vele és benne.

47. Itt, az Isten hegyén meri a lélek kimondani a harmadik Oremus-t, mely a Miatyánk előtt van, és átvezet a szentáldozáshoz. Ez ennek a felséges létrának az utolsó foka, mely a lelket Istenhez vezet.

48. Ebben az áldott időben a lélek léte egy alakja lesz az emberré lett Igével való egymásbaolvasásnak, a misztikus testben taggáválásnak, az emberré lett Igével való „egységnek“ megvalósulásává. Az Isten van a lélekben és a lélek Istenben van. És mint a Fiú az Atya által él, úgy él a lélek a Fiú által.

49. Elértük a szemlélődés csúcspontját: az Isten bennünk van, és mi Istenben vagyunk. A lélek alámerül a mérhetetlen szeretetben és kiárad az Istennek ezen jelenlétében. „Járij előttem és tökéletes leszel!”

50. Nem marad más hátra, mint a hálaadás, még pedig maga az Eucharisztia által, akinek már a neve is azt jelenti: hálaadás.

Hogyan kell tehát a misece készülnünk?

51. A szentmise a szó legszorosabb értelmében vett imádság, de soha sem tud azzá lenni, aminek most leírtuk, soha ily mélyen nem lehet

átélni, hacsak napról napra külön gyakorlattal lelkiismeretesen nem készülünk reá. Ez az előkészület azonban mindenesetre nagy segítség a mise ilyen átélésében.

52. Ezt az imádságot ugyanis a szó szószerinti értelmében „táplálni“ kell; meg kell keresni a maga *anyagát*, és többé-kevésbé egy meghatározott *úton* lehet csak fejleszteni. Az anyagot nyújtja elsősorban maga a Misszále, itt most az útra, a módszerre kellene szerényen rámutatnunk. Az alkalmazás azután természetesen az egyesekre van bízva.

Az anyag

53. Minden könyvek között az Egyház misekönyve a legmélyebb, a legelőbb, a legszentebb imádságos-könyv minden imádság: a szóbeli és a lelkiimádság számára egyformán.

54. Ez a Misszále a keresztény élet aranykönyve, életünk hűségese kísérelője. Aki ennek tartalmát egészen magáévá teszi, az bizonyára a theologia alapos ismerőjévé válik.

55. Hitünk tanítása, Istennek, Jézusnak Krisztusnak, Szűz Máriának és a szenteknek titkairól, világos, megbízható, dogmatikus fogalmazásban mind megvannak a Misszálében. De egyúttal magában foglalja az egész erkölccsant is.

56. Mert a Misszále a maga állandó részében (Ordinarium) és változó miséiben (Proprium)

tartalmazza a szentmise szövegeit, szertartásait, és olyan mint egy liturgikus és theologikus Summa (összefoglalás) a dogmáról és a morálistól.

57. Egyúttal a Szentírás csodálatos kivonatát is kell benne látnunk. Valóban csodálatos összeállításban tartalmazza az ó és újszövetség legszébb lapjait.

58. Tartalma főként a zsoltárokból, az apostolok leveleiből és az evangéliumokból való; vagyis azokból a könyvekből, amelyek az Istennek máshol mondott szavait is mintegy összefoglalják. Ehhez járul még az a sok gazdag-tartalmú imádság, melyek a hittanítást mintegy megvilágítják, élővé teszik (Collecta stb.).

59. Van-e tehát egyetlen egy olyan oldal a teljes Misszáléban, mely ne szolgálhatna anyagul a legüdvösségesebb elmélkedés vagy a legmagasabb belső imádság számára?

Az Úr teljes megdicsőülése felé

Eddig visszatekintett a húsvéti liturgia, és a Feltámadottat nézte. Húsvét harmadik vasárnapjától előre tekint a mennybemenetel és Pünkösöd ünnepe felé. A feltámadással ugyanis még nem fejeződött be Krisztus megdicsőülése. Elmegy még az Atyához, hogy elfoglalja ott örök trónját.

De nemcsak megdicsőülése miatt, hanem birodalmának, az Egyháznak térbeli, de elsősorban lelki megalapozása miatt is szükséges, hogy elmenjen. A föld egy kis területére korlátozva magát, eddig csak egy nép számára volt elérhető. Most kell eljönnie annak az időnek, hogy Istent nem Jeruzsálemben és nem a hegyen, hanem lélekben és valóságban mindenhol imádják. Krisztus birodalmának világbirodalomná kellett lennie; azért emelkedik a világ fölé, hogy birodalmának minden tagja felett messze magasban trónolva mindenhol egyforma közel legyen, és mint a nap a maga fényét, úgy árássa ő a maga lelkét állandóan föléje.

Az ő országa nem e világról való. Azért nem marad a világban, hogy ennek a birodalomnak középpontját, aki ő maga, ne a világba, hanem a mennybe helyezze. Ott akar övéinek is helyet készíteni, és így az ő vágyukat és törekvésüket is magával együtt felviszi. Így tehát azok, akik vele együtt feltámadtak, azt fogják keresni, ami fönt van, ahol Krisztus ül az Atya jobbján; és

az lesz lelkükben, ami mennyei és örök, és nem a földi (Kol. 3, 1—2.).

Külső megjelenésében elhagyja tanítványait, hogy szellemével térjen be az ő lelkükbe. Az Úr elmenetele Lelkének eljövetelével kölcsönös viszonyban áll. „Lelkén“, „Pneumáján“ a liturgia eredetileg Krisztus megdicsőült életét értette. Első sorban pedig azt a titokkalteljes erőt és a szeretetnek azt az ellenállhatatlan ösztönét, mely ebben az életben lakozott. Mert ez az erő isteni, azért az istenség mind a három személyével közös. De mint szeretet-megnyilatkozást a külsőben a liturgia is gyakran és mi is jogosan tulajdoníthatjuk a harmadik isteni személynek, anélkül azonban, hogy a másik kettőt kizárnók belőle. *De tulajdoníthatjuk Krisztus isten-emberi lelkének* is és ez a felfogás az alapja a klasszikus liturgiának, még pedig első sorban a húsvéti és pünkösdi időkben. A Szentírás is a legtöbbször ebben az értelemben szól a Lélekről! Szent Pál pedig kifejezetten mondja: „Az Úr — azaz Krisztus — a Lélek!” (2. Kor. 3, 17.)

A Lélek, görög szóval Pneuma, tehát a liturgiában Krisztus isten-emberi lelke. Így pl. a Vízszentelés szavaiban: „Szálljon le a kút teljességébe a Szentlélek ereje“. Hogy ezt első sorban nem harmadik isteni személyre kell értenünk, mutatják a kísérő szertartások, mellyel a húsvéti gyertyát, Krisztus szimbolumát a vízben megmeríti a pap, és amellyel Krisztus Lelkét leheli bele a vízbe. A liturgia más helyein azon-

ban, így a kis és nagy doxológiában, a mise Gloriájában és Credo-jában stb., közvetlenül a Szentlélekistenre vonatkoznak a szent szavak, amint az összefüggés is világosan mutatja.

A maga személyében Krisztust mindig ez a Lélek töltötte el; úgy bírta, mint a maga életét, mert élete isteni volt. De feltámadása előtt elrejtette ezt a szolga külső alakjában, és csak külső működésében, szavaiban és csodáiban nyilatkozott meg. Amikor azonban — Szent Pál szavai szerint — Húsvét hajnalán a Lélek feltámasztotta őt (Róm. 8, 11), azaz amikor Krisztus Lelke a benne lakozó isteni erő által az ő halott emberi testét újra élővé tette, és mindörökre megdicsőítette, akkor sugárzott kifelé is ez a megdicsőülés és vele az Úr Lelke is. Most ez a Lélek már nemcsak az övé, hanem azonnal megosztja azt övével, akik számára ezt szenvedése által kiérdemelte.

Abban a negyven napban, amit még a földön töltött, gyakran megjelent zárt ajtókon át, és az alatt is, amíg velük evett vagy velük beszélt az ő országáról, föléjük árasztotta és beléjük sugározta a maga Lelkét. Sőt beléjük lehelte, mint a teremtéskor Isten is az emberbe lehelte a természetes élet lelkét, mondván: „Vegyétek a Szentlelket” (Ján. 20, 22.). (Hogy itt a Szentlélek nem a harmadik isteni személyt, hanem a megdicsőült Isten-ember lelkét jelenti, bizonyítja az is, hogy a harmadik személy csak később, Pünkösd napján száll le az apostolokra!)

Amikor azonban most Krisztus a maga megdicsőült isten-emberi szent lelkét az apostolokba leheli, azok azonnal csodálatos hatását éreztették. Nem úgy tettek, mint a szenvedés napjaiban, nem zavarodtak meg és nem szomorkodtak többé, mikor az Úr ismét elhagyta őket, hanem, amint a Szentírás hangsúlyozza, örömmel eltelve maradtak itten. És mikor végezetül az Úr, őket megáldva, egészen elvált tőlük, vágyakozással eltelve tekintették utána, de nem szomorkodtak, hanem amint a liturgia egészen találóan visszaadja az ő lelkületüket: Alleluját énekeltek (L. az első vecsernye 2. antifóniáját Mennybemenetel ünnepén). Azután pedig az Úr parancsát követve (Ap. csel. 1, 4.), visszatértek Jeruzsálembe, és ott szívükben Allelujával (L. a vecsernye 1. antifónáját Pünkösöd ünnepén) várták az Atya ígését. Hogy az apostolok Pünkösdkor „a zsidóktól való félelmükben“ egy zárt teremben lettek volna, ennek nincsen a Szentírásban semmi alapja. Valószínűleg a húsvéti események analogiájára, hasonlatosságára került ide ez a gondolat. Az apostolok számára Pünkösöd volt a csúcspont, a Lélek kiáradásának az egész világ számára való kinyilatkoztatása.

Hogy azonban az Úrnak ez az isteni ereje, melyet ő a maga megdicsőült húsvéti életével beléjük öntött, egészen az ő benső tulajdonuk lehessen és teljes hatását a tanítványokban kifejthesse, az Úrnak a maga testi jelenlétét meg kellett tőlük vonnia. Mert csak akkor, ha az

apostolok függetlenek lesznek az ő földi személyétől és szabadok a hozzávaló természetes ragaszkodástól, akkor lesznek maguk is alkalmasak, hogy az Úr Lelkének önálló hordozói lehessenek, mint ilyenek a világba menjenek, és ennek a Léleknek erejében és egységében minden akadályok ellenére is felépíthessék a Lélek országát.

Az újonnan megkereszteltekhez és hívőkhöz egyaránt külsőleg és bensőleg közel volt az Úr az ő első húsvéti boldogságukban, a láthatóan és érezhetően átélt nagy misztérium ünnepekben, amelyekbe most nyertek első ízben bevezetést, vagy amelyekbe újra belevonták őket. Most világosan megmutatja nekünk az Egyház, hogy mindennek külsőségeiben és érezhető voltában el kell maradnia, hogy a belső Lélek, amit velünk közölnie kell, növekedhessék bennünk, az életben tevékenykedni tudjon és megmaradhasson. A húsvéti gyertya szelíd fényét szemünk láttára oltja el, és visszaküld minket a régi világba, de nem mint a régi embereket, hanem mint olyanokat, akik a világtól elszakadtak és a világnak meghaltak, most már Krisztus világosságát és Krisztus Lelkét és Krisztus életét hordják magukban, azért a legélesebb ellentétben állnak szemben ezzel a világgal és annak szellemével. Rámutat ez Egyház a szenvedésekre és a különféle üldözésekre, melyek Krisztus tanítványaira várnak, de rávezet arra is, hogy ezeket az elmúló szenvedéseket Krisz-

tus húsvéti fényében lássuk, és belőlük el nem múló örömeket meríthessünk. Belénk ülteti, hogy Krisztushoz hasonlóan nekünk sincs maradandó lakásunk ebben a világban. És hogy az új élet Lelke, amit nekünk adott, teljes vágygál és benső odafordulással felfelé törekszik, ahhoz akitől, és ahonnan kiáradt, Krisztushoz. És mialatt így a külsőségektől elszoktat, egyre bővebb teljességben megadja nekünk, első sorban az Eucharisztia által, Krisztus szent Lelkét, úgy hogy számunkra is valóban Pünkösöd a húsvéti ünnep befejezettsége és teljessége lesz.

Ez a Lélek bennünk is, mint „Vigasztaló“, „Paracletus“ működik. Nem úgy, hogy megóv minket a szenvedéstől, vagy hogy elveszi azokat tőlünk, hanem úgy, hogy bennünk isteni és ezért soha el nem fogyatkozó erő lesz, mely minden szenvedést elvisel és felülmúl. Még pedig olyankor is, amikor minden belső és külső vigasztalás csődöt mond, mert ez a Lélek lényünkhöz, magunkhoz tartozik. Igen, ez a bennünk levő Lélek kívánja, hogy Krisztusért dolgozzunk, bizonyosságot tegyünk róla a világ előtt, és nem ismer nagyobb örömet, mint Krisztus nevéért üldöztetést kiállni és kínzást elszenvedni.

Szellemivé válás, lelkivé alakulás : ez a Húsvét-től Pünkösödíg terjedő idő nagy vonala, mely éppen a Lélekáradás ünnepén éri el tetőpontját. Amint az Egyház a megkereszteltektől a nekik adott fehér ruhát Húsvét szombatján elveszi, hogy ne abban találják kielégülésüket és örömeiket,

hanem egyre jobban tudatára ébredjenek, hogy lelkükben öltötték magukra Krisztust, ugyanúgy iparkodik most az Egyház a liturgiában valamennyi hívőt a külsőről és a szimbolumokról, melyek csak eszközök voltak a cél felé, egyre a belsőre, a szellem felé vezetni, hogy így lelküket előkészítse a Lélek számára.

A következő vasárnapok evangéliumai az Úr búcsúbeszédéből valók, amit az utolsó vacsorán mondott. Az Egyház ezeket mély gondolattal a Húsvét utáni időkre alkalmazza.

De mentől jobban hangsúlyozza a válás gondolatát, annál erősebb lesz az Alleluja jubilusa, ujjongása. Míg a húsvéti időben egyszerűen hozzáfűzték a megelőző szöveghez, ha az nem is állt vele gondolati összefüggésben, most az egész ének középpontjává lesz, főként az introitusokban: „Újjongva mondja az Úrnak az egész föld: Alleluja!” „Énekeljétek az Úrnak ezt az új éneket: Alleluja!” „Zengjen az öröm szózata, hogy mindenki meghallja: Alleluja.”

Húsvét utáni harmadik vasárnapon hirdeti ki az Úr az evangéliumban az ő távozását: „Még egy kis idő, és nem láttok tovább engem”. Krisztussal feltámadottak itt maradunk, mint „idegenek és zarándokok” ebben a Krisztussal ellenséges világban. Az a feladatunk, hogy magunktól távol tartsunk mindent, ami ellenkezik a keresztény, a krisztusi névvel, és hogy felfogjuk, ami az ő tiszteletére szolgál (Collecta). Távol kell tartanunk magunkat a testi kívánsá-

goktól és a világ csábításaitól, de mégis jót kell nekik tennünk, első sorban a világi felsőségnek engedelmeskednünk kell Istenért, még akkor is, ha az nincs is irántunk jóindulattal (Lecke). Mi sírunk ugyan és a világ örül, de a mi szenvedésünk és nélkülözésünk semmi más, mint a glóriára való megszületésünk fájdalmai. (Ev.) Hiszen Krisztusnak is szenvedni kellett, és így mehetett be az ő dicsőségébe. Csak egy kis idő még, és újra látjuk a mi Urunk megdicsőült arcát. Időről-időre már itt is, de azután örökre életünk végének egyéni paruziájában, és a világ végének nagy egyetemes paruziájában, Krisztus nagy megjelenésében. De az Eucharisztia ünnepe is minden alkalommal egy kis időre a Feltámadott viszontlátása. Úgy jelenik meg közöttünk, mint az apostolok közt a Húsvét utáni negyven napban. Egyre jobban betölt minket a maga húsvéti életével, és szívünket magával viszi az Atyához, mint az áldozás utáni ének is zengi.

Az anyag

60. A lelkiélet tanítóinak nézete azonban az, hogy az elmélkedést és a belső imádságot általában elő kell készíteni.

61. Ebből a szempontból tekintve a misét, erre még az elmélkedésnél és belső imádságnál is jobban el kell készülni. Nem akarunk túlzók lenni, de nem teljes joggal kérdezhetjük, hogy nem lenne-e a legnagyobb érték, ha minden elmélkedésünk és minden imádságunk végső célja erre a legfelségesebb imádságra, a szentmiseáldozatra irányulna? Vajjon nem a szentmise-e Jézus Krisztusnak örökké jelenvaló és állandóan élő imádsága?

62. Arra kellene tehát törekednünk, hogy mindennap a mise vezetőgondolatát összefoglaljuk egy kiemelt mondatban, amit „Isten hozánk intézett szavának” nevezünk. Ez a vezetőgondolat, mely hitünknek ad táplálékot, egyúttal szeretetünket is lánggra lobbantja. Azért engednünk kell, hogy ez a „szó” átjárjon legbensőnkig minket, mert így a szentmisét mélyen megilletődött, bensőnkig megvilágosított, és ebben a „szóban” lángragyulladt lélekkel mutatjuk be, vagy ünnepeljük meg a pappal együtt. Egy szóval: ennek a „szónak” kellene vezetnie minket azon az úton, amely a fentebb elmondottak szerint Isten hegyére vezet bennünket.

63. És mivel minden lélek eltér a másiktól, azért kinek-kinek azon kellene lennie, hogy *a maga módja szerint* fogja fel a vezetögondolatot, és így vezesse őt. (A misenaptárban és az elmélkedésekben ennek a vezetögondolatnak kiemelésében segítjük az Oltár és Élet olvasóit.)

64. A liturgikus év minden napján tehát vagy az állandó részben (Ordinarium), vagy a változó részekben (Proprium) meg kellene keresnünk „Istennek ezt a mai napon hozzánk intézett szavát”. Azután ennek „a szónak” kellene a naponkénti elmélkedés és imádság anyagának, tárgyának lennie. Mivel a mise naponként szinte más, könnyű megmérni az imádság és elmélkedési anyagnak ezt a bőségét, amely ilyen előkészület után rendelkezésünkre áll.

Az út

65. Most pedig járjuk végig ezt az utat, melyet már oly gyakran és oly áldásos eredménnyel ajánlottak. De természetesen mindenkinek szabadságában áll, hogy sajátmagának megfelelőbbet találhasson.

66. Este „kamarád rejtekébe” visszavonulva, abban az órában, melyben elhallgat minden láрма, amikor magad is megnyugodsz, hívd a Szentlelket, imádkozd el a *Veni Sancte* vagy a *Veni Creator* himnuszt. Térdelj le, és egy pillanatra szedd össze magadat.

66. Most vedd elő a Misszálét, keresd ki a másnapi mise szövegét. Olvasd el lassan, nagyon figyelmesen ennek a misének szövegeit külön. (Legjobb abban a rendben olvasni, amint Parsch Piusz ajánlotta, L. a 149. és 155. lapon.)

67. Ha mindjárt az Introitus megragadott bensőnkben, akkor álljunk meg ennél, és ne olvassunk tovább. Jegyezd meg, mert ez „Isten hozzád intézett szava”, mellyel rögtön szólt hozzád. Ha akarod, le is írhatod; így biztosabban, gyümölcsözőbben és maradandóbban is megőrizheted. Gondolkodj ezen kb. öt percig, de nem tovább. Most már benne marad a gondolatodban, ott lesz értelmében, most még csak a szívedbe kell elrejtened.

68. Aludj el „Isten hozzád intézett szavával”. Reggel ébredj vele fel. Öltözködés közben is erre gondolj, mintha Isten előtt lennél.

69. A magad elmélkedésére szánt időben — nagyon fontos, hogy legyen ilyen! — helyezkedj először Isten jelenlétébe. Hívd ismételten a Szentlelket, aki maga imádkozik bennünk, ő sugallja és vezeti a lelket.

70. Maradj meg Isten jelenlétében addig, ameddig a kegyelem engedi, még akkor is, ha az elmélkedésre vagy benső imádságra szánt tíz-tizenöt perc alatt semmi mást nem is tennél.

De legyen az elmélkedés számára mindennap tíz-tizenöt percünk! Ez csak nem túlzott kívánság?

71. Talán a kegyelem majd elvisz arra, hogy megnyugodj valamely titokban, mely felé legjobban vonz a lelked. Minden léleknek megvan ugyanis a maga különös vonása. Lehet ez a Legfölségesebb Szentháromság titka, vagy az Úr Jézus vagy a Szent Szűz egyik vagy másik misztériuma, esetleg a napnak az ünnepi titka, vagy valamely szenté. Kövesd a magad vonzását, mert minden ilyen hajlandóság elvezet minket, hogy tudjunk Isten jelenlétében időzni. Ettől ne távozz el, hacsak belső nem ösztönöz.

72. Ezzel a titokkal szemben, mely belsődig átjár téged és magával ragad, add át magad a szívbeli töredelemnek, alázd meg magadat, mondd el, ha szükséges, a magad Confiteor-ját, helyezd semmiségedet Isten lába elé, mert rendszeren ezzel kell kezdeni az elmélkedést.

Húsvét utáni negyedik vasárnapra

Már az előző vasárnap is azt hirdette a liturgia: „Elmegy az Úr!” Most tovább fűzi ezt a gondolatot: „Jó nektek, hogy én elmegyek”, mert ezzel jöhet el hozzátok a Vigasztaló. Általa cselekszi meg Isten, hogy a hívőket egy törekvés egyesítse az élet zürzavarában, és hogy szívük odakapcsolódjék, ahol az igaz öröm van, és ahová Krisztus előttünk ment (Col). A világosság Atya, akitől származik minden jó adomány és aki „Igéje” által gyermekévé tett minket, ugyanezen „Ige” által megadja nekünk a „Lelket” is, feltéve, hogy készek vagyunk befogadására (lecke). És ezzel megadja az új élet folytonos növekedését is, hogy Krisztussal együtt már mi sem haljunk meg, hanem örökké éljünk (Alleluja). A mi életünk árán akarja a Lélek bennünk állandóan meggyőzni a világot, hogy hitetlensége által nincs igaza, „bűnben” él; mi azonban Krisztusban való hitünk által bírjuk az igazságot, és hogy „az ítélet” már el van döntve, amennyiben Krisztust, a mi fejünket az Atya megdicsőítette, de ennek a világnak a feje elvettetett (Ev).

És amint az előmisében az „Ige” által, akit „hallgatunk,” megadta nekünk a Lelket, úgy a most következő áldozati ünnepélyben adja meg a személyes „Ige” által, aki Krisztus. Az áldo-

zás alatti ének szava szerint Krisztus teste az a híd, amelyen át Krisztus Lelke, a Vigasztaló lelkünkbe jön.

(A Szentírásból az elmúlt héten Szent János Titkos Jelenéseit olvastuk, az ősegyház tulajdonképeni húsvéti könyvét. Ezen a héten Szent Jakab apostol levele van soron. Talán ezzel függ össze, hogy a szentmisében is kétszer egymás után tőle van a szentlecke. Minden esetre ajánljuk a liturgiával együtt élő híveknek, hogy olvassák el ezt a szép, de nagyon ismeretlen levelet.)

Az út

73. Mihelyt azonban érzed, hogy unatkozni kezdesz vagy fáradt vagy, akkor hagyd abba az Isten jelenlétében való időzés gyakorlatát. Ekkor jött el ugyanis a pillanat, hogy emlékeztedbe idézd azt a „neked szóló szót”, melyet előző este a Misszáléban találtál, és talán fel is írtál vagy aláhúztál. És amelyről már izelgetve előbb is gondolkodtál. Fordulj most újra ehhez, mélyülj el ebbe „a szóba” a megvilágosító kegyelem segítségével, melyet a Szentlélek ajándékoz az alázatosoknak és az érte imádkozóknak. De ezzel még ne fejezd be a gyakorlatodat, mert ez eddig észmunka volt, és ha valaki elmélkedett, az nem jelenti mind-

járt azt, hogy imádkozott is. Emeld fel azért lelkedet önként fakadó bensőséges imádsággal Istenhez. Legyen ez a szerető a szív felszárnyalása. A kegyelem működése szerint azután újra és újra meg kell ismételnünk, mert ezzel jutunk el „a tiszta imádsághoz“ (Reg. 20. f.)

74. Annak a „neked szóló Isten-szónak“ megfelelően add át magad az Úrnak, szelíden, feloldottan, nem görcsösen. Vonulj vissza magadba teljesen, bízd rá magadat egészen, szolgáltsd ki neki magadat teljesen, mondj igent az Istennek, még pedig készségesen, kitárult vagyis szerető szívvel.

75. Ajkad talán csak dadog, de szíved legmélyén egy fohász fakad, és szíved szárnyalni kezd. Ismételd el ezt a szívszárnyaló fohászt nagyon sokszor. Nem így tett-e maga az Úr is a Getszemáni kertben, mikor egyre az ismételtette: Atyám, legyen meg a te akaratod!

76. Tehát kevés szó, de szívünk állandóan Istennél van, és — ha Isten megadta neked ezt a kegyelmet — a töredelem *benső* könnyeivel imádkozol, melyet Isten hamarabb és kegyelmetosztogatóbban meghallgat, mint a szavakat.

77. Tíz-tizenöt perc elég ezek számára. De ha az isteni kegyelem belső ösztönzése arra sarkalna, hogy az Istennel való oly áldott együttléte meghosszabítsd, annál jobb! Most már jól elkészültél a misére, még pedig az ünnepnek vagy a napnak a szellemében, az Isten Egy-

házával egyesülve, aki ma a szentmisében és a zsolozsmában ezzel a szellemel eltöltve imádkozik.

78. Ezután menj a misére, fogj ehhez a nagy és fenséges imádsághoz, hogy azt magad bemutasd, vagy a pappal együtt megüld. És emellett megmarad benned az a bensőség, amit a személyes előkészület alatt „Istennek neked szóló szava” benned megteremtett.

79. Könnyen beláthatjuk ezek után, hogy minden Isten-tiszteletnek középpontja: a szentmise áldozat, ilyen előkészítés után bennünk valami sokkal elevenebb erőt kelt fel. Mert — ha szabad így mondanunk — igazabb, a valósággal rokonabb és istenibb lesz. Ily módon lelked teljes részvételével együtt teszed te is „a nagy cselekedet *misztériumát*”, ahogyan régebben nevezték a misét. Együtt végzed ezt a fenséges könyörgést, ezt a győzedelmes imádságot, melyet a mennyei Atya mindig meghallgat már csak szeretett Fiának páratlan méltóságáért is, aki ezt velünk, tagjaival egyesülve bemutatja neki.

80. Hogyan ünnepeljük meg ezután a misét? Most már valóban *szent* mise lesz az számunkra! Igazi felemelkedés, a szentségre vezető lépcső.

Befejezés

81. Ha módodban áll, akkor „Istennek neked szóló szavát” írásban is egészen röviden jegyezd fel, — elég gyakran öt sor is, — hogy megőrizd, amit az elmélkedés vagy a benső imádság közelebb vitt hozzád ezen a napon. Legyen külön füzeted erre a célra.

82. Ha valami elhatározás keletkezett bennünk, természetesen azt is hozzáírjuk. Amit leírtunk, az jobban megragad. És később, az év végén az a kis füzet, amelyre a legbensőbb és legszentebb sugallataidat felírtad, értékes gyűjtemény lesz, mely sok kegyelmet megőriz, de egyúttal újra és újra élővé is tud tenni.

83. A nap folyamán gyakran, — ahányszor csak meg tudjuk tenni, — térjünk vissza „Istennek ezen nekünk szóló szavára”. Lelkünkben hordozzuk magunkkal: akaratunkra így tud egyre jobban és egyre állandóbban hatással lenni. „A Lelket pedig ki ne oltjátok”. (Tesz. 5, 19.)

84. Sokszor fordulj befelé, ha a kegyelem erre hív, vagy pedig a magadtól kitűzött időben. Ott, ahol éppen vagy, kulcsold össze kezedet, hajtsd le fejedet, *keresd meg bensődben Istent*, és add át magadat neki úgy, mint ez a „szó” kívánja. Foucault páter tanácsa szerint elég erre egy negyedperc. És ne lenne ilyen negyedpercünk, hogy azt Istenért a magunk hasznára fordítanánk?

85. Ha ezt megteszed, akkor ígérem neked, hogy rövidesen bensőséges lélekké válsz, aki lényegre gondol, és az isteni dolgokról való elmélkedés felé vonzódik. Ezzel egyre jobban és jobban megéri a lélek a bensőséges és fenséges imádságra. Isten a végtelen szeretet, egyre magasabban tudjuk őt követni, mikor ő maga emel minket.

86. Ily módon tudjuk *a napi misét valóban átélni*. És mily nyereség és mily ösztönző ez az utána következő napra!

87. És ne kételkedj: eljön a nap, amikor a magad megtapasztalásából tudod meg, milyen igaza van Szent Ferrari Vincének, aki azt tanította: „A szentmise a szemlélődésnek az elérhető legmagasabb foka”.

* * *

A legfontosabb tanácsunkat még egyszer összefoglaljuk, hogy ez elmondottakat a gyakorlatba is át tudjuk vinni, hogy mindez ne legyen *csak elmélet*, hanem legyen átélt *élet*.

88. A szentmise, a megváltásnak folyton megisméltődő munkája, a legfőbb imádó, engesztelő és legfőbb kérő áldozat. Az volt csak a kérdés, hogyan fordíthatom legjobban lelkem javára a szentmise hallgatást, hogyan részesít az engem a legtöbb kegyelemben, és szinte azt mondhatnám nem éppen ide illő szavakkal, mi módon húzhatok a legtöbb hasznot a szent áldozatból.

Az áradó kegyelmekkel jól megrakottan távozni a templomból nem könnyű dolog. Csak az tudja ezt megtenni, aki először megtanult igazán bensőségesen imádkozni.

89. Az ima útján való haladásnak két módja van. A gondolati ima az Isten felé jutáshoz felhasználja az értelmet és a szívet. Ez az elmélkedés és könyörgés módja.

Az *elmélkedés* az Isten igéjének szent tanulmánya. Nézi és igyekszik belehatolni. Megpróbálja minden értelmét kivenni.

A *könyörgés* már tökéletesebb. Ez már serényen összegyűjti a munka eredményeit. A könyörgés mintegy feldolgozza az elmélkedés gyümölcseit. Izleli az elmélkedés azon természetét, melyhez a lélek nehéz úton jutott el.

Szent Benedeknek van erre vonatkozólag egy kötetekkel is felérő mondása. „Ha valaki imádkozni akar, vagyis elhatározza magát arra a szent gyakorlatra, mely nem más, mint az imádság, az ezen elhatározás után lépjen be lelke imaházába, ahol Istent bensőségesen imádkozhatja“. A szent patriárkának nincs is más módja, mint ez. Magyarazzuk ezt meg kissé alaposabban.

90. Elhatároztad, hogy imádkozni fogsz? Hát mit kell tenned? Tegyük fel, hogy minden este öt-tízpercnyi magadbavonulást engedsz meg magadnak. Egy olyan lélekhez beszélek, melynek komoly vágya a bensőséges életben előre haladni, mindig közelebb jutni Istenhez.

Térdelj tehát le szobádban! Az ajtó legyen bezárva, „clauso ostio”, ez az evangélium szabálya. Azután hívd mennyei Atyádat — „ora Patrem tuum in abscondito” — a csend magányában. Kérd egy pillanatra a mindennapi kenyeret, de azt a minden anyag felettit, amely maga az Ige, amely Isten szájából jön, az ő Bölcsessége, akinek öröme az, hogy együtt lehet az emberek gyermekeivel; aki gyönyörűséggel beszél, és szava tartalmaz minden kedvességet. A te mennyei Atyád bizonyára meg fog téged hallgatni.

91. Azután vedd elő misekönyvedet. Mondhatjuk, hogy másnap november elseje lesz, azért üsd fel a Mindenszentek miséjénél. Ez talán legjobban megfelel lelkednek is és a nap misztériuma benső összefüggésben van vele. Lelked legnagyobb üdvére elmélyedhetsz benne.

Olvasd az introitust lassan imádkozva. Nem mond neked ez semmit? Menj akkor tovább, és olvasd csendesen a collectát! Ez sem mond neked semmit? Olvasd a szent leckét. Biztos vagyok benne, hogy lelked a nap ragyogó misztériumára valahol mégis csak megmozdul. Micsoda anyag az elmélkedésre, a csendes magadbaszállásra.

De hát, ha a szent lecke, a graduale és az alleluja is hidegen hagy, akkor menj tovább. Íme az evangélium. Itt van az a százszorszép részlet, ahol Jézus igéje olyan bőségben csirá-

zik, itt az a parázs, amely lánggra fog lobbanni. Olvasd ájtatosan! Ó a hit, a hit mindig a hit! Hiszek, hiszem Istenem, hogy a te szavaid lélek és élet! Veled együtt olvasom . . . Beati . . . Itt a boldogságról van szó Jézus minden szentjének ünnepén. Boldogok azok, mert lelkük szegény volt, mert jók voltak, mert sírtak, mert éheztek és szomjúhozták az igazságot, mert könyörületesek voltak . . .

Ez már bizonynal megmozdít. Ime ez az a rész, mely engem így megragad: „Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt . . .” Én nem is mennék tovább. Én itt maradnék, becsuknám a misekönyvet. Ime az Ige. Ez az Istennek a mai napon nekem szóló szava. Szinte visszhangzik még a lelkemben, mondhatnám a belső fülemben. Mélyedj magadba lelkem. A szó elmúlik, de ott a Mester, és hív téged.

92. Itt azután imádom az Úr örök Igéjét, azt az isteni Bölcsességet, ki így kiált fel: Ha valaki magát kicsivé teszi, jöjjön hozzám; jöjjön és egye a kenyeret, melyet én készítettem neki...“ És megyek is a Jézus Krisztushoz, mint az a vakon született, akit ő meggyógyított, és odaülök lábaihoz.

Hiszel te az Isten Fiának, kérdi tőlem? Én felelem: Ki ő, hogy higgyek benne? És Jézus mondja: Látod őt, amint beszél hozzád; én vagyok az. „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent“. Hiszek Uram és imádlak. Istenem szava tégy engem tanulókonnyá.

93. Ez elég. Emelkedj fel, vedd elő kis lelki-füzetedet — bármit mondanak is, vannak lelkek, akiknek ez hasznos és jótékony dolog, — ird le az Isten szavát, amint hallottad és őrizd meg ebben a kis ereklyetartóban. Aludj el ezzel az igével, mely ezentúl már gyakran látogatja lelkedet. Éjjel, ha felébredsz, gondold rá, másnap a felkelésnél ez legyen az első gondolatod. Ily lelkülettel már fogsz tudni imádkozni. Menj el a szentmisére és ott be fogsz hatolni az Úr hatalmasságába. Meglátod, mily könnyű lesz imádkozni, könnyörögni. Csodálatos látni, hogy az a szöveg, amely tegnap neked még semmit sem mondott, míg kerested Isten országának rejtett, drága kincseit, ma minden szavával közelebb visz az Úr Istenhez.

Ily előkészületek után a szentmise végén lelki kincsekkel gazdagon megrakodva távozhatsz az Isten házából.

94. *Visszatekintés*

A szentmise

megemlékezés Jézus Krisztus szenvedéséről,
a megváltás művének teljessége,
mindent magában foglaló Isten-tisztelet.

A szentmise a bensőséges élet lelke,
útmutató és segítő a szentségre,
egyesülés Jézussal,

az áldozó pappal és áldozati adománnyal.

Maga a vallás teljessége.

A szentmise ünnepélyes megvallása annak, hogy egész emberiség, a család és minden egyes ember a legteljesebben függ Urától, Istenétől. A teremtett semminek megvallása a teremtő Mindennel szemben.

És mert ezt a megvallást az emberré lett Isten teszi, aki az örök Atya főpapja és áldozati adománya a Szentlélek Isten végtelen szeretetében, azért a szentmise a legméltóbb imádás, a legmegfelelőbb hálaadás, a leghathatósabb kérés és a legüdvösségesebb engesztelés, ami csak adható a világon. Az áldozatnak mind a négy célja megvalósul tehát benne és egyúttal a mise végtelen, soha ki nem meríthető és Istennek állandóan tetsző érdemszerző cselekedet is.

A szentmise hódolat, mely méltó Isten felségéhez, kinek azt bemutatjuk; hódolat, mely teljesen eleget tesz az Úr változatlan jogainak; hódolat melyben Isten leereszkedő és az embernek Istenhez feltörő szeretete talál utat; hódolat, mely a legteljesebb megszentelést és a legbiztosabb megváltást hozza.

Hogy azonban a szeretetnek ezen legnagyobb tényével, melyet Jézus mutat be a földön az Atyának, együtt élhessünk, és hogy azzal teljesen egyesülhessünk, a következő igazságokat kell eszünkbe idéznünk: a keresztség és a többi

szentség valamennyi az Eucharisziára irányul, és megadják a hívőnek, hogy az áldozó pappal és az Egyházzal egyesülve *Jézust bemutathassák az Atyának*, de ugyanakkor *Jézus által és Jézussal és Jézusban magukat is áldozatul bemutatassák* Istennek dicsőségére.

A keresztyén ember egész léte, állapotbeli kötelességeinek, hivatásának, munkájának, örömének és szenvedésének minden egyes részletével együtt ebben a felséges áldozatban elégetendő anyag lesz. És egész léte ezzel egyszerre a tökéletes szeretet megnyilatkozásaként megerősíti és megpecsételi a maradéknélküli önátadást, magának bizalommal teljes önkiszolgáltatását az Atya kezébe, a Háromszemélyű egy Isten kezébe, akit imád. És mindezt azért,

hogy szenteltessék meg az ő neve,
jöjjön el az ő országa,
legyen meg az ő akarata!

Ez az Isten-tisztelet, mely nem más tehát, mint *hálával telt, nagylelkű szeretetben való imádás*, végül elvezet a szentáldozáshoz, ehhez a felséges Communio-hoz, azaz egyesüléshez, mely megerősíti bennünk és tökéletessé teszi a szeretetet.

Húsvét után ötödik hétce

Vasárnap. A szentleckében Szent Jakab apostol int minket, hogy nem elég az „Ígét” csak magunkba vennünk, hanem azt meg is kell tartanunk és az életben is meg kell valósítanunk. Ezt a kegyelmet is, — ez ismét csak a Lélek, — az Atya adja nekünk, azért a mise imádsága hozzá fordul. Miután az Egyház a Lélek után való vágyat felébresztette bennünk, és már meg is kezdte ezt velünk közölni, most az Atyától a Krisztus Lelkének és életének teljességét kéri, hogy beteljesedjék bennünk az evangélium igérete és örömünk teljes legyen.

Meghallgatásra is találunk biztosan a szentmisében, és amit kérünk, meg is találjuk már most az Eucharishtiában. Abban megerősíti az Úr az eddig nekünk adott életet és irgalmas-ságot, és megerősíti lépteinket, hogy ne ingadozzunk (Felajánlási ének). Az áldozási ének az Alleluja éneklésére szólít fel, ezért: „Énekeljétek az Úrnak: Alleluja”.

(A szentírási olvasmány ezen a héten Szent Péter két leveléből való.)

Ennek a vasárnapnak intését követik a most következő *könyörgő napok*; de azért csak véletlen a kapcsolatuk mind a vasárnappal, mind a mennybemenetellel, melyet megelőznek. A körmenet az Eucharisztia bemutatása előtt a mezőkön vonult végig, mint április 25-én, az ősi

könyörgő napon, hogy Isten áldását kérje a mezők termésére. Nálunk egy-egy kereszthez vonul ki a menet a határba, ezért a magyar neve ennek a három napnak: *keresztjáró napok*.

Mennybemenetel vigiliájára. Miután Krisztus a földre leszállt, és az embert a bűn szolgátságából kiszabadította, most a mennybe ment, hogy mindent betöltsön, és hogy onnan az ő lelki adományai által, amiket Egyháza pásztoraival és híveivel közölt, felépítse birodalmát, az ő misztikus testét és hogy az embereket a maga teljességéhez elvezesse. Jézus a maga művét a földön befejezte, övéit bemutatta az Atyának. Most itt hagyja őket a világban, maga pedig értük imádkozva megy az Atyához. (Az énekek egyébként a vasárnapi miséből vannak.)

Krisztus mennybemenetelének ünnepéhez monumentális nagyságban alig hasonlít a liturgikus évnek egyetlen más ünnepe. Diadalban vonul be az Úr a mennybe. Ővéi örömmel és vágyakozással tekintenek utána. És ettől kezdve Krisztus minden tanítványának belső szeme tele szeretettel és vágyal felfelé tekint mindaddig, amíg az Úr dicsőségében — a Paruzia napján — újra meg nem jelenik (Intr.). Bár a fájdalom is belesajdult, a fájdalom, amikor utoljára megáldotta őket és mint egy fénylő felhő felemelkedett előttük, de végtelenül nagyobb bennük az öröm és a csodálkozás szeretett Mesterük diadalán.

Igy tekintenek az Egyház gyermekei az egész földkerekségen — melyet ma Szent Péter bazi-

likája, a stációs templom jelképez — a diadalmenetét tartóra. Neki tapsolnak, neki ujjonganak mind a népek. Lélekben mi is követjük őt, és — az imádságban — a mennyek lakói vagyunk. Az evangélium után eloltják a húsvéti gyertyát, a feltámadt Krisztus szimbolumát; utána körmenetre indul a hívő sereg, a felajánlási menet ünnepi menetté válik, és Krisztust kíséri el ujjongás és kürtök riadása közt (felajánlási ének) az eget egészen át az örök világosság felragyogásáig (áldozási ének), melynek a szentáldozásban mi is részesei leszünk.

Csak naplementekor, a második vecsernye Magnificatja után megy át ez az ujjongás fájdalommas könyörgő kérésbe: „Ne hagyj minket árván, hanem küldd el az igazság lelkét, kit az Atya által megígértél nekünk!”

A szentmise gondolatmenete

Úgy gondoljuk, hogy olvasóink előtt is egyre jobban kitetszik lapunk vezetőgondolata. Az egyik az, hogy megérezzük és megszeretessük a liturgiát, mint valódi jelenlétet és a jelenlevő valóságot. Erre szolgálnak az eddig közölt misemagyarázatok. A másik célunk, arra rávezetni olvasóinkat, hogy maguk is megtalálják a miseszövegek értelmét, és maguk is tudjanak elmélkedni belőlük és rajtuk. Ezért közöltük Parsch és Vandeur tanítását. Ezt szeretnők most foly-

tatni Oberhammer Kelemen összefoglalása alapján, amelyet ilyen szempontból a legjobbnak találtunk. Figyelmesen olvassuk el, mert a Pünkösd utáni vasárnapok miséjét eszerint fogjuk magyarázni.

Ha az egyes miseformulák gondolatmenetét meg akarjuk találni, nem szabad elfelejtenünk, hogy a szentmise két istentiszteletből tevődött össze, de azóta ez a két rész egymással bensőséges kapcsolatba lépett. Az első rész, mely egészen a felajánlásig tart, most arra szolgál, hogy megtisztítson és megerősítsen, és olyan gondolatokkal töltsön el, amelyek megfelelnek az utána következő szentáldozatnak. Ez az *előmise* tehát előkészít az utána következő áldozati misére.

1. MEGJÖTTÜNK a templomba, otthagytuk a mindennapi életet a maga szétszórtságával és gondjaival. Szívünk telve van vággyal Isten iránt, kinek lényege a nyugalom és maga az örök fény. Kacsaringós utakról, sokszor megtépett ruhában jövünk a szentélybe. Először is le akarunk vetni magunkról mindent, ami lelkünkre ráakódott. Ez történik meg a lépcsőimádságban. Azután a Misszaleban a mise változó bevezető éneke dallamával beledalolja szívünkbe az ünnep alaphangulatát, megadja a mise megértésének kulcsát. Elindít felfelé, motivumot ad, hogy szívünket Istenhez lebilincselje. Egyúttal az Egyház felszólítása is, hogy az Eucharisztia

által helyes érülettel vegyünk részt ünnepnapjainak megülésében.

2. IMÁDKOZUNK. Együtt és egymásért! A szentek egyességében, Krisztus titokzatos testében egyesülve egymással először kilencszeres Kyrievel könyörgünk Isten irgalmáért. (Valamikor a papság az oltárhoz érve földig leborulva imádta Istent, mint ma is Nagypénteken. Azután kezdődött a könyörgés mindenkiért és mindenért; és a diákonus, illetve a pap szavára, a nép Kyrie eleisonnal felelt.) — Ünnepnapokon Krisztus megváltásának örvendezve hozzácsatoljuk a Szentháromság dicséretét zengő Glóriát. — A böjti napokon és az egyszerűbb misékben úgy, mint régen a Kyrie után mindjárt a napi könyörgés következik. Napközben egyre ezt ismételteti a liturgia, és ezzel is mutatja, hogy ez a legfontosabb imádság . . . Így jelenünk meg először mint alázatosan könyörgő és hódolva imádó lelkek Isten előtt.

3. TANULUNK. Imádságos szavunkra nyomban jön Isten válasza; a szentleckében és evangéliumában tanít minket a liturgia. A szentírási részlet, amit az Egyház a leckében felolvas, valamilyen gondolati kapcsolatban áll vagy az egész ünneppel, vagy a megelőző könyörgéssel. Az evangélium pedig különösen azt világítja meg, hogy minő lelki hangulattal kell a következő áldozati cselekmény alatt Isten színe elé lépünk.

A két olvasmány közt van egy énekes rész, mely első felében (Graduale) visszhang a szentleckére, második részében (Alleluja) már előkészít ujjongó örömeivel a következő „jó hírre”, Krisztus evangéliumának felolvasására. A bűnbánatra szánt időkben (Ádvent, Quadregesima) ennek helyébe lép egy komoly tartalmú és egyszerűbb dallamú ének (a tractus). Őt ünnepélyes alkalommal még egy himnusz is követi, (ez a *Sequentia*).

A felelet Isten szavára kettő lehet: Először is hiszem, amit ő mond nekem, azért elénekeli a liturgia az ünnepélyes hitvallást (*Credo*). Azután *megteszem*, amit parancsol, még akkor is, ha az áldozatokat kíván tőlem. És így jutunk át az előmiséből, mely *szavakból*: imádságból és olvasmányból állt, a tulajdoképpen áldozathoz, mely szavak helyett *cselekedet* (*actio*).

De azonkívül annyiszor rámutattunk, és azért teljes világossággal kell előttünk állnia, hogy ami az előmisében szó, tanítás, előkép, jövődőlés, a most következő misztériumban szentségi, és valóságos (szakramentális és reális) jelenlét lesz, melyben mi is együttcselekvők, misztériumos résztvevők vagyunk. Valóban Krisztus szent misztériumai most lesznek bennünk valósággal működő erőkké.

4. KÉSZEK VAGYUNK AZ ÁLDOZATRA!
Ezt kell a szentmise felajánlása alatt megmutatnunk. Készek vagyunk minden munkánkat, ha

kell szenvedések, könnyeink és vérünk árán egész életünket is odaadni azért, amit Isten az előmisében kívánt tőlünk. Munkánkat jelenti a kenyér, mit az oltárra teszünk, mert arcunk ve-rejtékével kell azt megkeresnünk; könnyeink hullanak a szenvedés kelyhébe; ételünk és ita-lunk átadásával azonban életünk fenntartásáról mondunk le, és így egész magunkat adjuk oda az oltárra. Adományaink tehát jól jegyezzük meg, szimbolumok csak, mint Ábel báránya és az özvegy asszony két fillérje. Minket helyette-sítenek, mint Izsákot a fennakadt kos. A fő azonban szívünk odaadása, mert áldozatkész-ségünk külső kifejezése csak a belsők oda-adásával nyer igazi értéket.

A szentmisében áldozatkészségünk kifejezése közösségben történik. Egyesülünk földi test-véreinkkel; velük együtt és értük is ünnepe-lyes körmenetben vonulunk az oltárhoz, hogy kimutassuk áldozatkészségünket. Ennek jeléül az oltárra helyezzük a magától Krisztustól vá-lasztott jelképes adományokat: a kenyeret és a bort, illetve amit ezek az adományok szimboli-iálnak: szívünket és teljes valónkat, amit Isten zs egyedül kíván tőlünk. A legjobbat és a leg-mélyebbet adjuk tehát oda, az egyéniségünket alkotó erőnket, hogy a legfölségesebb Istent szol-gálja.

Ezt a felajánlást egy ének kíséri a misében, az „offertorium”. Az utána következő imádsá-gok a szentmisének újabb eredetű részei, és azt

kéri bennük a pap, mint a mi közvetítőnk, hogy a látható adományokkal együtt a mi személyes készségünket is fogadja el az Isten. A régebbi secreta is ugyancsak azt kéri, hogy Isten fogadja el adományainkat és küldje rá áldását.

5. ÁLDOZATKÖZÖSSÉGBEN KRISZTUSSAL!

A prefációval, — mely az „eucharisztikus imádságnak“, illetve nem egészen jó elnevezéssel: a „kánonnak“ a bevezető ünnepi szózata, kezdődik az áldozat, a szentmise legfontosabb része. Ez az új-szövetség igazi és tökéletes áldozata. Ebben „az átváltozás előtt“ az Atyaistent kérjük, hogy fogadja el az adományokat és szentelje meg, konszekrálja azokat. Közben megemlékezünk az élőkről és a szentekről, mert lélekben legalább nekik is részt kell nyerniök a mi áldozatunkban.

Az átváltoztatáskor a mi oltárra helyezett adományaink megkapják a legnagyobb megszentelést, a „consecratio“-t, vagy a teológia nyelvén a „transubstantiatio“-t, azaz átlényegülést. A színekben megjelenik Krisztus, és feláldozza magát, de magában egyesítve mint az emberiség feje a tagokat, feláldoz minket is: az ő misztikus testét. A maga véreben odaadja a mienkét is. De nemcsak Krisztus áldozza fel magát és minket, hanem mi is feláldozzuk őt és benne magunkat a mindenható Atyaistennek imáadásul és engesztelésül. Az átváltozás minket napról-napra megújuló áldozati közösségbe hoz a mi

Urunk Jézus Krisztussal, a mi istenemberi testvérünkkel, aki a maga testét az utolsó vércseppnek a kiöntéséig engedelmes önátadással a mi váltságunkra áldozatul adta Istennek. Az ő halálát állítja elénk a kettős átváltoztatás és a látszatra külön választott test és vér. Ez a halál volt pedig az ő imádásra és engesztelésre feláldozott földi életének utolsó pecsétje.

De jól jegyezzük meg, hogy nem maga az átváltoztatás a szentmise csúcspontja, hanem az utána következő rész. Az átváltoztatáskor megjelenik Krisztus megdicsőült teste az oltáron; ott van előttünk a Bárány, mely olyan, mintha megöletett volna, de mégis él! Két imádsággal kéri most az Egyház az Atyát, hogy fogadja el adományainkat, a kenyérnek és a bornak színeiben megjelenő Krisztust és benne minket oly kegyesen, mint Ábel, Ábrahám és Melchizedek áldozatát, és az imádság angyala vigye fel a mennyei oltárra. És ez a szentmisében nem üres szó, hanem valóság és jelenlét; lenyúl az Atya az égből, és elfogadja áldozatunkat, melyet Krisztussal közösségben mutatunk be. Elküldi angyalát az égből, és az égbe viszi az oltáron levő adományt: a mi Krisztusunkat és benne minket. Ebből az áldozati közösségből nyer azután mindennap a mi életünk megszentelődést. Oly szépen összefoglalják ezt a befejező szavak:

„per Ipsum et cum Ipso et in Ipso“
„általa és vele és benne“

mert valóban Krisztus által és Krisztusban és Krisztussal tudjuk mi megadni az Atyának a neki járó imádást és engesztelést, de ugyan-csak általa, vele és benne kapjuk meg mi is az ég minden kegyelmét.

6. ÉLETKÖZÖSSÉGBEN KRISZTUSSAL!

Az áldozati közösségnek a legszebb gyümölcse a mi személyes megszentelődésünkre: a „commu-nio“ az az életközösség és életegység a mi megdi-csőült fejünkkel, Krisztussal a szentek egyességé-ben. De az így létre jött életközösségben egyre erősebben kell éreznünk a testvéreinkkel való kapcsolatot is . . . A Miatyánkban elmondjuk a mi asztali imádságunkat. A kenyértörésben az Isten helyettese, a pap házigazdaként meghív az asz-talhoz a széttört kenyér lakomájára, hogy ve-gyünk és együnk a megtört kenyeret. Az utána következő imádságok lelkünk visszhangját feje-zik ki erre a meghívásra Istengyermekeinek asztalához. Most vesszük a mi feltámadott Úd-vözítőknek áldozatából és szenvedéséből mint forrásból az újra megerősített és természetfe-letti életet. Azt a kegyelmi életet, amit a ke-resztség csiraként megkezdett, most Krisztus magamagával táplálja és erősíti bennünk.

A szentmise szövegeiben az áldozásra való ének ad mindenkor megfelelő gondolatot lel-künkbe a szent test vételéhez. Mily szép is volt, mikor még ezt énekelve járultak a jelen-levők a szentáldozáshoz. Mily felemelő Istennek

boldog vendégeként énekelni! Az utána következő imádságban már úgyszólván a mindennapi élet gondjaira és veszélyeire figyel az Egyház, és azok ellen kéri az Úr kegyelmét. Hiszen az „Ite missa est“ kiküld a templomból az életbe; kezdődik a mi küldetésünk, Istenakarta missiónk! Krisztus erejével Krisztust kell a földön képviselnünk, mert Krisztus bennünk, velünk és általunk akar tovább hatni az emberek közt. Ezért kell nekünk a szentáldozatban áldozati közösségbe és a szentáldozásban életközösségbe lépünk Krisztussal. Ez a szentmise két Krisztus-alapította részének jelentősége.

Ebben a hat pontban megtaláljuk azt a gondolatmenetet, amely szerint akarjuk a második részben a Pünkösöd utáni vasárnapok miseszövegeit átmélni. Ez tehát mintegy a szentmise elmélkedési vázlata :

I. Előmise.

1. Megjöttünk . . . Lépcsőimádság, Introitus.
2. Imádkozunk . . . Kyrie, (Gloria), Collecta.
3. Tanulunk . . . Lecke, Graduale, Evangélium, (Szentbeszéd, Credo.)

II. Áldozati-mise.

1. Készek vagyunk . . . Felajánlás.
2. Áldozati közösségben Krisztussal . . . Consecratio.
3. Életközösségben Krisztussal . . . Szentáldozás.

Míg tehát a liturgikus év első felében azt akartuk megmutatni, hogy mint lesz a liturgiában minden *valóságos jelenlét és jelenlévő valóság*, a most kezdődő második felében ezen pontok szerint szeretnők az egyes misék gondolatmenetét vázolni.

Húsvét után hatodik vasárnapra

A mennybemenetel nyolcadába esik ez a vasárnap. Miután a menny kapui bezárultak a diadallal égbevonuló után és az Egyház egyedül maradt a világban, fájdalom szorítja el a szívét. Vágyódik utána, hogy viszontlássa őt, akihez jegyesi szeretet és barátság kapcsolja; erről énekel a bevonulás alatt. De mindezek ellenére is vágyódása tele van ujjongó örömmel is völegényének megdicsőülésének láttára, másrészt tele van vidám, derűs bizalommal, hogy Lelke által újra eljön, és máris benne lakozik (Alleluja). A szent lecke pedig arra tanít, hogy most a magunk lábára állítva, a hívők szent közössége, az Úr lelkét kell működni engednünk úgy, hogy „virrasztunk az imádságban,” és mind-egyikünk azokat a lelki adományokat, és tehetségeket, amiket Istentől a közösség javára kaptunk kegyelemként, valóban állítsa is a közösség, a testvérek szolgálatába. Igaz, hogy a világ gyűlölete most, — az evangélium szava szerint, — azok ellen fog fordulni, akikben Lelke által az Úr tovább él, és akik ebből a Lélekből való életükkel állandóan megvallják, és hirdetik az egész világ előtt az Urat. Viszont az Eucharisztia által megadja ma is nekünk az ő Lelkének erejét. Kikönyörgi az Atyától a kegyelmet, de nem azért, hogy kivegyen minket eb-

ből a világból, hanem hogy megőrizzen a világ gonoszságától.

(A Szentírásból ezen a héten Szent János három levele és Judás Tádé levele van soron.)

Pünkösd vigiliája

Rómában eleinte Húsvét éjtszakája volt a keresztiség kiszolgáltatásának egyetlen alkalma. De gyakorlati okokból csakhamar egy másik napot is be kellett állítani, első sorban azok számára, akik Nagyszombat este betegség miatt nem részesülhettek a szentkeresztiségben. Erre a célra alkalmasnak látszott Pünkösd szombatja; és valóban ezen kisebb eltéréssel, és több rövidítéssel megismételték a Húsvétot bevezető szertartást. A próféciák száma felére csökkent, megmaradt tehát hat. A mise most a feltámadás motivuma helyett a pünkösdi eseményeket olvasztja egybe a keresztelessel. A szentlecke ezért azt mondja el, hogy mint keresztelték meg Efezusban az első tanítványokat, és mint kapták meg azok az apostol kézfelvétele által a Szentlelket, és hogy az ujjonnan megkereszteltek a Lélek hatása alatt mint törtek ki örömujjongásba. Így száll le a Lélek most is az újjonnan megkereszteltekre, — és sokáig valóban, rögtön a keresztiség után következett a bérnálás, — most is leszáll annak a Lelke, aki Szentlelekkel és tüzellel keresztel. A világ nem látja

meg és nem ismeri fel azt a Lelket, de mi megismerjük, mert bennünk él, és az evangélium szerint az a Lélek a mi életünk, Krisztus!

De a hívők számára is *jelenlét* és *valóság* lesz ez, mert ők is újabb bőséggel kapják az Eucharishtiában ennek a Léleknek a bőségét, mert a vigiliára most is a szent áldozat bemutatása következett. Innen van a felajánlásra való ének bensőséges kérése: „Küld el Lelkedet . . .” A Krisztusban való hit alázatosan a szakramentum forrásából merit, és ez a hit az áldozati lakomában meghozza nekünk ezt a Lelket, sőt az áldozás alatt énekelt antifona szerint minket magunkat is ennek a Léleknek szökellő forrásává tesz.

A liturgia misztériuma

Érdekes tanulmány lenne egyszer kimutatni, hogy mily tényezők okozták a hívők lelkében a liturgikus érzék kihalását. A sok között nem a legutolsó helyen áll, hogy elfeledték az offeratorium igazi értelmét, és ezzel megszűnt az *adás* szükségességének átérzése. Ma csak kapni jönnek az emberek misére: ájtatos hangulatot, földi javakat, vagy legjobb esetben égi kenyeret . . . De hogy először nekik kellene adniok, erről sokan megfeledkeznek. Ezt a feledést pedig az okozta, hogy a régi kenyér és bor offerálása helyébe jött annak pénzzel való megváltása.

A régi időben a természetben hozott adományoknak minket helyettesítő jelentősége és a közösségnek ily módon való személyes részvétele az áldozati cselekményben még hatásosan érvényesült. A felajánlás alkalmával ugyanis mindenki elhozta és az oltárra helyezte maga átadásának zálogául azt, ami a legjobb és a legkedvesebb volt előtte. Az Egyház pedig az Isten helyetteseként állt a hívők előtt, és papjai által átvette az Istennek nyújtott adományokat. Őszeggyűjtötte ezeket a közösség *egyetlen* áldozatára, azután hathatós szavával átváltoztatta ezt az áldozati adományt Krisztus megdicsőült áldozati testévé és vérévé, majd pedig visszaadta minden egyesnek a szentáldozásban a megistentett adományokat. De ha ma úgy szólván mindenhol megszűnt az adományoknak természetbeni felajánlása, és ha ma sok helyen pénzben váltják meg azt és úgy gyűjtik össze perselyezve, azért az adományoknak jelképes jelentése, a bor és a kenyér igazi szimbolikája megmaradt és ezzel megmaradt az áldozatnak misztérium-jellege is.

De ezzel még nem merítettük ki az eucharisztikus misztérium tartalmát. Krisztus véres keresztládozata annak befejezésével: a húsvét-hajnal megdicsőült ragyogásával együtt Krisztus papi működésének legmagasabb pontja volt; ez volt a megváltás zenitje. De Krisztus papsága nem korlátozódott csak erre az órára. Átjárta az ő teljes életét; megkezdődött az Úr angya-

lának megjelenésével Názáretben, a megtestesülés hírül adásával; kicsendülését pedig megtalálja az örökkévalóság soha ki nem alvó nap-sugarában. És a papsággal együtt haladt a megváltás végig Krisztus életén át. A kereszttel előrevetette sugarát a Megváltó gyermekségének első napjaiba, és ott ragyog a megdicsőült sebegekben s a megváltott emberi lelkekben, mint drága gyümölcsseiben az egész örökkévalóságon át a Fölséges trónja előtt.

Az Egyház, mint Krisztus menyasszonya elválaszthatatlan életegységben van egybekötve isteni Völegényével, — és mint a továbbélő Krisztus az a rendeltetése, hogy Krisztus életét és az ő megváltói művét folytassa tovább a földön egészen az utolsó napig. Azért nem elégzik meg azzal, hogy az eucharisztikus áldozatban Krisztus papságát a maga papságában élő valósággá válni engedje úgy, amint a kereszten kinyilvánult. A megváltás egész műve, Krisztus papságának teljes mértéke, az első hajnalpírtól a delelőig és az örökkévalóságban való beteljesedettségig, szintén az Egyház élő javai közé tartozik, és ezt az Egyház egy új és nagy misztériumban éli át, mely mint egy drága gyűrű veszi körül a többi misztériumok drágaköveit, ettől kapja ragyogását és életét, sőt lényeges egységben egyesül vele a liturgia szent évének misztériumában.

Ez a misztérium, amint eddig is láttuk, drámai felépítésben a szentmise változó részeiben,

első sorban a szentleckében és az evangéliumban tárul elénk, meg azután a breviáriumban, mely egyrészt az eucharisztikus áldozat előkészítőjeként, másrészt mint annak továbbzengő éneke megszenteli az éjtszakát és hétszeres ritmusával átjárja a nap munkáját. Ebben is egészen a régi misztériumok módja szerint jár el az Egyház, amikor lépésről lépésre követi a megváltás nyomait, amint az a Megváltó földi életében is annak lefolyásához kapcsolódott.

Visszatekintve a liturgikus év első felére, láthatjuk, hogy Adventben várta a liturgia az isteni Világosság eljövételét, mely Karácsonykor ragyogtatta fel az első sugarát az éjben Betlehemben, hogy azután Epifánia ünnepén királyi ragyogásban áradjon el az egész emberiség felett, mint annak örök Világossága. Hetvened vasárnapján megkezdette Krisztus királyi bevonulását a világon át, de a szent Negyvennapon át még meg kellett vívnia a maga harcát a sötétség fejedelmével, hogy Nagypénteken véres kereszthalála által megszerezhesse a győzelmet és az uralmat. Húsvét hajnala azután megpecsételi ezt a diadalt. Megdicsőült földi életének negyvennapján elhelyezi Egyházának alapjait. Dicsőséges mennybemenetelének ünnepe földi fáradozását és szent emberségének minden szenvedését az istenség ragyogó fényével koronázza meg. Ezzel az Úr földi élete véget ért. Az Egyház, mely az ő oldalán vele együtt átéli a megváltás munkáját, megkapja még ezután Pünkösöd

ünnepe a Szentlélek lángnyelvében a megváltás gyümölcsét. Utána — erről szól a liturgikus év második fele, — lélekben átéli a maga fáradságos növekedését a belső szenvedésben, és külső megpróbáltatásokban. A liturgikus év vége felé elmerül a teljesedés napjában, amelyen az Egyház végső diadalt ülve dicsőségesen uralkodik majd Krisztussal együtt az Atya birodalmában.

De amikor az Egyház a liturgikus év folyamán a megváltást megünnepelem, nem vész el az egyes jelenetek szemlélődő elmélkedésében, mert tekintete mindig az egészre irányul, és várakozása a legszorosabban kapcsolódik a beteljesedéssel. Most értjük csak meg azt a bizonyos tény, hogy mindjárt a liturgikus év kezdetén, Advent és Karácsony idején, amikor a történelmi események sorát követve hálásan örvendő szívvel a megváltás első kezdetét ünnepelem, mégis szeretettel és állhatatossággal előre is tekint „az Úr napjára,” a megváltás beteljesedtségére a végítélet lángjaiban. Sőt „az Úr megjelenésének és megnyilatkozásának,” ünnepelem (Vízkeresztkor) a megváltás első felragyogása mellett az egész világ számára tulajdonképpen már a boldog beteljesedés ünnepelem is megüli. És amikor a szent Negyvennap alatt állandó feszültségben követi a fejlődést, mely végül is a halálhoz vezet, mégis a nagy szükség ellenére is szent öröm tör magának utat, amikor az áldásra gondol a liturgia, melyet a meg-

váltás most folyó kemény szenvedése hoz majd magával. Sőt, még magában a legsötétebb éjtszakára, Nagypéntekre is esik valami korai fénysugár a húsvéti napból. A kereszt leleplezésekor azt énekeljük: „Keresztedet imádjuk és dicsérjük: — és szent feltámadásodat dicsőítjük!” És a vecsernyében még ezen a napon sem szűnik meg a Magnificat az Egyház és a Szent Szűz ajkán.

És ami áll a szent Eucharisztia misztériumára nézve, ugyanaz érvényes az Egyház szent évének a misztériumára nézve is. Ez nem pusztán elmélkedő nézés, gondolatban való megfontolgatás, de nem is egyszer régen megtörtént és magukban befejezett eseményeknek képes előadása, hanem a liturgikus év misztériuma megfogható valósággal teli lelki átélés, eleven élettel teljes szent látvány. Még pedig az Eucharisztia misztériumának ereje által, mely mint a nap ragyog az egész liturgikus év felett. Ebből nyer az új életnek minden titka jelenlevő valóságot és valóságos jelenlétet.

Az Eucharishtiában Krisztus Karácsonykor valóságban újra megszületik, Húsvétkor újra feltámad a halálból és a sírból, Pünkösdkor újra elküldi a Szentlelket. De ismét már az Egyház azután az, aki a maga titokzatos, organikus egységében Krisztussal, mint kiegészítővel és teljesítővel, mint az ő „misztikus teste,” Krisztus életét magában megújítja, a megváltás művét magában átéli. Az Egyház tagjaiban, a hívők

lelkében fog Krisztus évről-évre megszületni, ott növekszik fel, ott teljesíti be istenségének bizonyítását. Bennünk küzdi végig még egyszer a harcát az ördöggel és a világgal, a bűnnel és a testtel, meghal a bűnnek engedelmeskedve az Atya akaratának, feltámad a megdicsőülés és Istennel való szorosabb egyesülés emelkedettebb életére Húsvét ünnepén. Számukra készít trónt a mennybemenetele ünnepén a maga jobb-ján, eltölti őket a pünkösdi Lélek tüzeiben az isteni élet teljességével. Érleli őket a szenvedések és a fáradozások közt a bevégeztségre, sőt évről-évre már itt a földön is megláttatja velünk a bevégeztség boldog napját, és megünnepelteti a Bárány örök lakodalmát Jegyeseivel az eucharisztikus misztérium fátyola alatt.

Az Egyház maga adja ennek a misztérium jellegnek páratlan megfogalmazását a liturgiájában, amikor a Pünkösdi utáni 9. vasárnap secretájában így imádkozik: „Engedd nekünk, Úram, kérünk, hogy ebben a misztériumban méltón vegyünk részt, mert valahányszor ezen áldozatról való megemlékezést megünnepeljük, megváltásunk műve megvalósul... opus nostrae redemptionis exercetur... a mi cselekedetünk által újra végbe megy, megtörténik.”

Így tehát a liturgikus év úgy áll előttünk, mint Krisztus életének és az ő megváltói működésének felújítása és teljesítője. Ez a megváltói működés pedig a misztériumok által az ő misztikus testének, az Egyháznak tagjaiban

megy végbe. Ennek megfelelően a *szentek ünnepei* pedig részvételt jelentenek a már befejezettséghez jutott testvéreink és nővéreink küzdelmében és győzelmében. A szentek személye ezen az ünnepnapon az Úr oldalánál jelennek meg. Az eucharisztikus áldozatban a szent ünnepektől újra egyesíti a maga életének átadását az Üdvözítő áldozatával, és ugyancsak ebből az áldozatból kapja a megdicsőülés koronáját. Az Egyház azonban a misztérium bemutatásakor elkíséri a szentet az ő életútján, magát egynek ismeri vele, azért a szentáldozásban a kegyelem fokozottabb életében vele együtt kapja az örök élet jutalmát.

Mennyivel más a keresztény misztérium, mint az antik misztérium, melyről régebben szóltunk. És mennyi mélység, mily kifogyhatatlan tartalom van mind a szentmise misztériumában, mind a liturgikus évnek, mint Krisztus megváltói művének misztériumában, mind a szentek csak az imént vázolt misztériumában.

A liturgia központi misztériuma az eucharisztikus áldozatban van. Az Eucharisztia olyan, mint a kegyelemnek napról-napra az Egyház fölött felragyogó égi Napja. És a szent cselekedet útján, Krisztus áldozatában való tevékeny részvétel által Krisztus élete mint világgosság és meleg száll be a hívők lelkébe.

Ezen központ misztériumot azután körülveszik gyümölcskoszorúként más további misztériumok. Ezek vagy feltételek az eucharisztikus

áldozatban való részvételhez, vagy ennek az áldozatnak a kisugárzásai, és áldásos gyümölcseit ezek viszik el a mindennapi életbe. Ilyenek a szentségek, szakramentumok és a szentelmények. Valamennyiben közös vonás az, amit a szakramentumoknál világosan láthatunk, de a fő szentelményeknél is észrevehetünk, hogy misztériumok, vagyis szent cselekedetek, melyek által a földi istenivel érintkezik, a földit az isteni átjárja és a maga isteni magasságába emeli. Emellett, — mint az eucharisztikus áldozatnál is, — az Egyház úgy jelenik meg, mint Isten helyettese, aki a papi szolgálat által a jelképes cselekedetekben Isten áldását és kegyelmét közvetíti. Az egyes hívők feladata pedig az, hogy a számára rendelt módon, az önátadás és az elfogadás útján a szent cselekvényben részt vegyenek, hogy a szakramentális kegyelemnek vagy az isteni áldásnak részesei lehessenek.

A szentmisét felajánló imádság

Istenem, jószágos Atyám! Hogy az én életem ne legyen más, mint a tökéletes szeretet megnyilatkozása, azért egyesülök azzal az áldozattal, melyet szent Egyházad mutat be neked papja: Jézus Krisztus és az ő tagjai által. Neked adom én is magamat Jézus által, Jézussal és Jézusban, hogy égő áldozat lehessenek a te dicsőségedre.

Nyomorúságom ellenére is a benned való bizalmam legyen olyan előtted, szent és igazságos

Isten, mint egy lelki-edény, melyben felfoghatom könyörülő irgalmas szeretetedből jövő tisztulásnak és megvilágosodásnak, égő szeretetnek, megszentelésnek és megváltásnak minden kegyelmét. Fenntartás nélkül átadom magam Jézus Krisztus örök papi tevékenységének mindenható hatására, magamat reá hagyom, hogy mindent megsemmisítsen és elégessen bennem, ami még ellenedre van bennem. Oda adom magamat minden emberért, a bűnösökért is és az egész világért. Elsősorban pedig a neked szentelt papokért, férfi és női szerzetesekért, hogy valamennyien méltók legyenek felséges hivatásukhoz.

Szeretett Atyám és jóságos Uram, Szentlekednek segítségével ezt az elhatározásomat meg akarom újítani a nap és az éjszaka minden órájában, még pedig egyesülve a Szent Szűzzel, a menny, a föld és a tisztítóűz minden szentjével együtt. Bár csak lélekben és akaratom átadásával magam is ott lehetnék — igaz, hogy méltatlan vagyok erre, — minden paténán, amelyen szent tested nyugszik, benne lehetnék minden helyben, mely szent véredet tartalmazza, hogy így imádjam őt, hálát adjak neki, kérjem őt, engeszteljem őt és érdemeket szerezhsek. Azért tölts el engem teljesen azzal a szándékkal, mellyel Jézus mutatja be magát neked. Hogy az Eucharisztia, a szentáldozat és a szentáldozás ereje által átalakuljak Krisztusban, és így végül is eljuthassak arra, hogy a szentmisét valóban átélhessem a te tiszteletedre és dicsőségedre a Szentléleknek a szeretet-egységében. Amen. (Vandeur O. S. B.)

Picos Püünkösd ünnepe...

Hétszer hét nap múlt el azóta, hogy Húsvétet megünnepeltük. Most jött el az ötvenedik nap, mely a zsidók előtt mint a nagy nyolcad befejező napja, jelentős nap volt. Ekkor jött el a Szentlélek az utolsó vacsora termében egy szívvel-lélekkel egybegyűlt apostolokra és tanítványokra és betöltötte őket isteni erejével. A történelmi esemény egymásutánját naptári pontossággal követi most a liturgia. Összegyűjt lélekben mindnyájunkat a mi lakomás csarnokunkban, hol azt meg tesszük mi is, amit az Úr tett, hogy megemlékezzünk rendeletéről, és ahol mi is megkapjuk Krisztus Lelkének teljességét.

Ez felel meg a nap természetes pályafutásának is, mellyel, — mint ismételten rámutattunk, — oly bensőséges ritmusban együtt halad a liturgikus év is. A nap is reggel és tavasszal sugárzó szépségében feltámadva szerte árasztja az ifjú életkedvet, most egyre magasabbra emelkedve szépségét egyre jobban kitárja, megmutatja hatalmas erejét is, és az általa felkeltett életet a legmagasabb kifejlődésre segíti.

A mi húsvéti napunk is felment az égbe, és most onnan árasztja az egész világ fölé emelkedve, a világossággal együtt Lelkének mindeket átölelő és ellenállhatatlan erejét. Püünkösd ünnepe a liturgikus évben megfelel a napi szolozsma „*tertia*”-jának. A Szentírás szerint

„három óra tájban“, tehát a mi időszámításunk szerint d. e. 9 óra után szállt le a Lélek a tanítványokra (Ap. csel. 2, 15). Azért az egész évben a zsolozsmában a „*tertia hora*“ himnusza a Szentlélekről szól:

Most, ó Szentlélek Úristen!

Egy az Atyával s Fiúval,

Méltóztassál a szívünkben

Lakni szent malasztoddal.

Ész, nyelv, erő, ajk s érzelem

Neked hitvallást zengjenek;

Gyúljon lángra a szeretet,

A hívek jóért küzdjenek . . .

Pünkösd hetében pedig hosszabb lesz, és ekkor a szép *Veni Creator*-t éneklük.

Pünkösd ünnepének a világot átfogó jelentőségét csak a Szent Péter-bazilikában lehet megfelelő módon megünnepelni. Eddig csak egy nép mondhatta, hogy az Úr köztük lakozott és nyelvüket beszélte. Most azonban Lelke által minden ország és minden nyelven beszélő emberek szívében benn él. Azért énekei a liturgia a pap bevonulása alatt: „Az Úr lelke betöltötte a föld kerekességét, és magába foglal mindeneiket, ismer minden nyelvet“. A szentleckében elmondott pünkösdi csoda ismétlődik meg ma, mikor mi is a Lelket várva egy helyre jövünk

össze. Sőt ez a csoda ma még inkább jelenlét és valóság, mint az első keresztény ünnepen Jeruzsálemben. És még ma sem nyerte el teljes befejezettségét, sem az egyesekben, sem az egész Egyházban. Azért a mai ünnepi Eucharisztia — valamint a zsoltosma is, — nemcsak hálaadás a Lélek eljöveteleért, hanem könyörögve esdő kérés is, hogy jöjjön el a Lélek és jöjjön szívünkbe a szeretet, mely az ő jelenlétének jele (Alleluja, sequentia). Nézzük meg: van-e. szívünkben szeretet az emberek iránt? Ahol és amennyiben ez a szeretet hiányzik, ott és annyiban az Úr lelke hiányzik belőlünk!

|| [A Lélek által maga az Atya és maga Krisztus vesznek lakást mibennünk; a Lélek által adja meg az Úr nekünk békéjének teljességét és erejének bőségét a küzdelemhez ennek a világnak a fejedelme ellen, mint az evangélium tanítja. „Királyok“-ként sietünk vissza áldozati adományainkkal „a jeruzsálemi templomba“, hogy ott Isten erősítse meg azt a nagy művet, amit ő kezdett meg bennünk (Felajánlási ének). És ismét csak a mi áldozati adományunk lesz az eszköz, amelyre a közös ünnepi lakomán Krisztus élő Lelke mindnyájunk szívébe száll, és betölti azt, (mint az áldozás alatt énekeli az antifona).

Pünkösd hete Húsvét hetének mintájára alakult, mert mint említettük, Pünkösd volt a második keresztelési nap. Amint akkor a feltáma-

dás, úgy mostan a Lélek, a keresztség és az Eucharisztia lesznek a jellemző motívumok.

Hétfőn az evangélium az újonnan megkereszteltre vonatkozik. A keresztségben és a kiválasztásban látja az Egyház ugyanis a lelkek döntését és ítéletét. Isten nem azért küldötte el szent Fiát, hogy ítéljen, hanem hogy gyógyítson. Az ítélet tehát abban áll, hogy egyesek a Világosságot, ki mindenki számára felragyogott a világon, gyűlölik, és így hitetlenségük által maguk zárják ki magukat a világosságból. Mások ellenben — és ezek közé tartoznak a megkeresztelték, — hívő lélekkel befogadták s ezzel az örök élet részeseivé lettek.

Kedden a bemenetre való ének az Allelujával áll kapcsolatban. Értelme szerint így lehetne lefordítani: „Fogadjátok a megdicsőültek örömujjongását: Alleluja”. Az evangélium ismét a most megkereszteltre áll; megmutatja nekik az Egyházat, melybe felvételt nyertek, mint a Jó Pásztor nyájának báránykái. Az Úr az ajtó ehhez. A benne való hit által jutottak el ugyanis a megkeresztelték az Egyházba. Az Úr minden egyest nevével szólított a kereszteléskor; előttük jár most is. Ők pedig követik és lelküknek táplálékot, életet találnak általa.

Pünkösd hetében tartja meg a liturgia a *nyári évnegyedes böjtöt*, mert a délvidéken erre az időre esett a gabona learatása. Ekkor rótták le az Egyháznak járó tizedet is. Éppen a búza,

mint az eucharisztikus kenyér eleme, az Egyház számára nagy gyakorlati és jelképes jelentőséggel bírt.

A szövegekben a Szentlélek Isten pünkösdi motivuma uralkodik. Figyelemre méltó, hogy a következő napok mindegyikén a gonosz lélek kiűzéséről és a betegek gyógyulásáról lesz szó. Lehet, hogy ennek Rómában gyakorlati háttere is volt, mert a malária és más súlyos betegség Rómában nyáron szokott fellépni, különösen a régebbi világban, amikor a védekezés még nem volt így kifejlődve. Ezeket a betegségeket a régiek a gonosz lélek művének tekintették, a csodás gyógyulásban pedig a Szentlélek hatását látták. Az Egyház azonban elsősorban a lelki gyógyulás jelképeit látta bennök, amit a Szentlélek eszközöl a lélekben és a most megkereszteltekben.

Szerda a megkeresztelteknek a templomba való bevonulását összehasonlítja az izraelitáknak az Igéret-földjére való bevonulásával. Az Isten maga járt előttük a felhőben és a tűzoszlopban, s közöttük lakott. A föld remegett az örömtől és az égből manna hullott számukra. Az Atya vezette őket a Lélek által a keresztiségben Krisztushoz; és most Krisztus az élő manna, akinek testét magukhoz véve az örök életet ehetik.

Pünkösöd nyolcadában *csütörtökön* eredetileg nem volt semmiféle istentisztelet. Azért ma is

az olvasmányok kivételével a vasárnapi misét ismétli meg a liturgia.

Pénteken a bevezető éneket ismét a legjobban az Allelujára lehet alkalmazni; a szentlecke pedig az aratásra céloz. A Szentlélek mint az igazság tanítója, a felülről jövő harmat és eső, mely az Egyházat termékenyíti és nagy lelki aratást hoz.

Szombat éjtszakáján az olvasmányok Mózes törvényeiből valók és a zsidó Pünkösöd megülésétől szólnak; azután az aratásról és a tized megfizetéséről; de lehet ezeket az Egyházra is vonatkoztatni. (Kivétel az első olvasmány, mely Joel próféta jövendölését, és az ötödik, mely a három ifjú énekét tartalmazza.) Az Egyház az áldott, termékeny ország, mely tejben-mézben folyik. Benne maga Isten lakik köztünk és jár velünk, ha törvényeit megtartjuk.

A zsidók számára is Pünkösöd az aratás és a tized megfizetésének a napja volt, de egyúttal a Sina hegyén adott törvényről való megemlékezés ünnepe is. Az Egyház gyermekei a törvényt nem holt betűkben kapták, nem külső fenytés kényszerítette rájuk, hanem mint az olvasmányokra következő énekek mutatják, ők a Lelket kapták meg, ki mindent éltet és „az eget (azaz a hívőket) ékessé teszi“.

Az evangéliumból kiemeljük a következő helyet: „Naplementekor, — régen ekkor kezdődött a mise! — a szenvedő betegeket hozzá-

vivék!" Már a pogányok is elvitték betegeiket este az istenség templomába, és miután az istenség oltalmába és gyógyító erejébe ajánlották őket, egész éjszakára ott hagyták. A keresztények is követték ezt a szokást. „Krisztus pedig mindegyikre rátette a kezét”. A kézföltétel pedig a Lélek közlésének a jele. „Mikor pedig megvirradt, kiment közülük Jézus”, és a kora hajnalban elmondott misével valóban „expirat tempus paschale”, megszűnik a húsvéti szent idő. (Aki még mindig a hármasság köré elavult elmélete mellett vannak, olvassák el a Misszale és a Breviárium mai rubrikáját, abból megtanulják, hogy egészen a nona végéig tartott a húsvéti misztérium ünnepe, külön pünkösti időről egyetlen szó sincs.)

A Lélek azonban ott fú, ahol akar. Boldogok, akik felfogják! És a megkereszteltek, illetve általában az Egyház tagjai megértik ezt. Aki kívül áll, az hallja ugyan a szél zúgását, — vagyis megcsodálhatja a keresztények örömmel és szeretettel teljes életét, — de nem tudja, hogy honnan jön és hová megy. A misében ezek a szavak az áldozási ének szövegében vannak, és az áldozásban mi megtapasztaljuk mindezt mint jelenlevő valóságot és valóságos jelenlétet.

A mostani liturgiában ezután több ünnep következik: Szentháromság, Úrnap és Jézus Szíve ünnepe. Mindezek az újabb idők betoldásai a liturgiába. A Szentháromság ünnepe a 14. században talál felvételt a római liturgiába, de nem

illeszkedett be a liturgikus év menetébe. Ugyanez áll az Úrnapijára is, meg Jézus Szívének ünnepe. Szövegük azonban oly világos, hogy magyarázatra nem szorulnak.

A szentségek misztériuma

Hogy a Krisztus-adta szakramentumok és az Egyház által szerzett szentelmények magukon viselik a misztérium bélyegét, azt néhány példával lehet igazolni.

Világosan és határozottan kifejezett misztérium jellege van a keresztség szakramentumának. Csak ne feledjük el, hogy nem a mai vízzel való leöntés az eredeti szertartás, hanem a vízben való teljes megmerítés. Ennek pótlása és helyettesítése a mostani szokás. Ennek előrebocsátása után nézzük meg a mai szertartást ebből a szempontból.

A keresztelendő megjelenik Isten házában. De nem léphet be a szent helyre, melyet misztériumai által Isten kegyelmi jelenléte tölt be, mert még kívül áll és a sátán hatalmában van. Azért papja által képviselve elébe megy a küszöbíg és megkérdezi: „Mit kívánsz Isten Egyházától?” „Hitet” — „A hit mit ad neked?” — „Örök életet!” A hit rövid összefoglalása után két nagy cselekedetben történik meg a keresztelendőnek fokozatos megszabadítása a bűntől és azután a megszentelése. Mind a két cselekedet több apró mozzanattól áll.

Az elsőben az ördögnek való ellentmondás és a Krisztusnak való átadás, a megismételt exorcizmusok, a kereszttel való megjelölés, a szentelt sónak átadása és a katechumenek olajával való megkenés által ki akarja venni az Egyház a keresztelendőt a Sátán hatalmából és a templomba való ünnepélyes bevezetés által Krisztusnak és az ő Egyházának oltalmára bízva.

A keresztelő medencébe való leszállással kezdődött a második, a megszentelő rész. Szent Pálnak és az ősegyháznak a felfogása az volt, hogy azon szimbolikus cselekedet által, mellyel a megkeresztelendő elmerült a keresztelő medence vizében, jelképben is, de szentségi valóságban is halálközösségbe lépett a hívő Krisztussal, „vele együtt meghalt”. Mikor pedig a vízből kiemelkedett, akkor jelképesen is, de misztériumos valósággal is „feltámadott Krisztussal együtt” az ő megdicsőült isteni életében való közösségre.

Az isteni életnek ily módon való közlése megerősítést nyert még néhány szertartással: a krizmával való megkenéssel, mely a Szentlélek kiadásának a jelképe, továbbá a fehér ruha és az égő gyertya átadásával. Így tehát a keresztség ősi szertartása, — és ennek nyomát magán viseli a mai egyszerűbb szertartás is, — értékes példa a keresztény misztériumra. Arra a cselekedetre, amelynek megtevése a földit és a bűnöst átalakítja mennyieivé és istenivé.

Hasonló misztérium-jellegük van a szentelményeknek is. A szentelmények részben személyeknek vagy tárgyakkal az Isten szolgálatára való megáldása és felszentelése, részben pedig az emberek számára szolgáló áldások. Példának vehetjük a szentelt gyertyát. Február 2-án az Egyház imádságára és áldására mintegy kivesszük a gyertyát a tisztán földi és anyagi köréből, felszenteljük Krisztusnak, az igaz világosságnak jelképévé, tehát a természetfeletti, isteni világba emeljük fel. Így lesz azután a gyertya alkalmas arra, hogy az isteni áldás hordozójává váljék mindazok számára, akik hívő lélekkel és szerető szívvel a kezükbe veszik.

A lényeges különbség a szakramentumok és a szentelmények között hatásra nézve abban van, hogy a szent szakramentumnál a szent cselekedet anyagi megtevése által az isteni élet magától beszáll a szentté tevő kegyelem által kitárt emberi szívbe, míg a szentelményeknél a kegyelmi hatás lényegében az ember lelki magatartásától függ.

A szentségek és a szentelmények legmélyebb lényükben az eucharisztikus misztériumra irányulnak. Külsőleg ez már abban is megnyilvánul, hogy a régebbi időben minden szentség és szentelmény kiszolgáltatása a szent áldozattal közvetlen kapcsolatban történt. Így van még ma is a bérmálás, a papszentelés és házasság szakramentumánál, valamint a fontosabb szentelményeknél, minő a gyertyaszentelés február

2-án, a pálmaszentelés Virágvasárnapon, a vízszentelés minden vasárnapon stb.

A szakramentumokban van az Egyház és gyermekei eucharisztikus életének alapja. A keresztségben születnek meg Krisztus és az Egyház tagjaivá, a bérálásban érnek meg a teljes tagságra és a teljesjogú polgárságra Isten országában; az eucharisztikus áldozatban és áldozásban nyernek bebocsátást a Krisztussal való legnagyobb szakramentális egyesüléshez. (Nem ok nélkül bocsátotta a régi Egyház Húsvét éjtszakáján ehhez a három szakramentumhoz egymásután a katechumeneket.) A bűnbánat szentsége eltávolítja az akadályokat, melyek személyes bűneink miatt meggátolják Krisztussal és az ő Egyházával való élő kapcsolatunkat. A szent kenet megszenteli a lélek útját a földön küzdő Egyház közösségéből Krisztus mennyben diadalmaskodó tagjainak boldog közösségébe. A papszentelés az Anyaszentegyház külön papságának életsejtje, míg az általános papságra a keresztség ken fel mindenkit. A házasság megáldja és megszenteli a férfi és a nő életközösségét, hogy külsőben növekedjenek és gyarapodjanak, és az áldás által a férfi és a nő kapcsolata mása lesz az Egyház és Krisztus között levő misztériumos kapcsolatnak, amelyet Szent Pál nevez nagy titoknak.

Igy nyer hatalmas kifejezést a szentségekben, amennyiben Krisztus győzedelmes kegyelmi ereje van bennük és amennyiben tehát misztérium-

cselekedetek, az a gondolat, hogy Krisztus maga az, aki kegyelmével élteti tagjait, és ő vezeti át őket a földi élet minden kísértése és nehézsége ellenére is az ő megdicsőülésében és diadalában való részvételhez a mennyei örömök közt. A szentelmények pedig elviszik az eucharisztikus misztérium szent áldásának és megdicsőülésének egy-egy sugarát a mindennapi életbe és a napi használatra szánt tárgyakat az isteni kegyelem hordozóivá teszik.

